

CAPADOSE.

Maandblad van den Bond van Nederlandsche Gereformeerde Zondagsschool-Onderwijzers.

PRIJS PER JAARGANG f 1.—.

UITGEVERS:
HÖVEKER & ZOON.
AMSTERDAM.

PRIJS DER ADVERTENTIËN:
10 Cents per regel.

BIJ DEN AANVANG VAN DEN TWEEDEN JAARGANG.

Met snelle vlucht ging het jaar voorbij; zelfs zeer snel.

Wat is het in onze verbeelding niet een langen tijd; drie honderd vijf en zestig, soms zes en zestig dagen, en wat zullen wij al veel in het jaar verrichten, ja als wij bij den aanvang staan, is er voor alles tijd genoeg. Maar ach! hoe dikwijls worden wij door den snellen afloop der dagen verrast! Wij maken onze berekeningen, maar wij komen gedurig tijd te kort, want de dagen vliegen sneller heen, dan wij ons kunnen voorstellen.

Ook de redactie van Capadose heeft in het afgelopen jaar deze treurige ondervinding opgedaan, en bij den meesten ijver, was de tijd ons vaak te snel af, en . . . wij kwamen te laat.

Wij hopen in het nieuwe jaar geleerd te zijn en op de korthed der dagen en de snelheid van den tijd te letten, en daardoor de lezers niet meer in de verlegenheid te brengen, door eene te late uitgave. Dit allereerst. Maar bovenal zij den Heere de dank en de aanbidding voor den zegen en den voorspoedigen loop welke Hij aan ons blad, en den arbeid daarmee verbonden, heeft gegeven. Ons is den moed niet ontvallen, neen, veelmeer aangewakkerd.

Daar komt leven, daar komt eenheid in de zaak der Zondagsscholen; daar komt samenbinding, en dat is verblijdend. De groote Koning, die den last heeft gegeven, om „de jongen te leeren naar den eisch zijns wegs,” geeft in zijn groote genade, begeerte bij velen, om de jeugd te brengen onder de zuivere schaduw van het heilig Woord des Heeren.

De tijd gaat voorbij waarin de Zondagsschool werd aangezien als een goede instelling om de kinderen beter te maken, en ze tot Christelijke menschen op te leiden. Het verwonderd ons niet dat daardoor het Farizeïsme gekweekt en de mensch geëerd werd.

De kinderen werden braaf en de Zondagsschool-onderwijzers werden hoogere menschen, dan andere.

En daardoor juist leerde ons volk in nevelen zien, en het gezicht op de zuivere waarheid ging verloren. Maar, God lof! de nuchtere besliste geest, mocht door 's Heeren goedheid, weer ontwaken, en er komt meer vraag naar den Heere en zijn Woord. En sinds het verschrikkelijke eenigszins ingezien wordt van het onderwijs buiten Gods Woord, is de begeerte ontwaakt om op elke manier dat Woord weer onder de kinderen van ons volk te brengen.

Nu dient de Zondagsschool alleen als instrument, om het dierbaar Woord des Heeren, zijn vrijen loop te doen hebben onder ons volk.

Vele broederen, die om vroegere misstand, de Zondagsschool verachtten, en daarom als bestrijders optraden, beginnen nu in te zien, dat de Zondagsschool nu heeft, wanneer zij geleid wordt in den rechten weg.

Hierbij komt nog, dat de Zondagsscholen, welke het te doen was om de jeugd onder het gezag des Heeren te brengen, en die steeds in stilheid voortwerkten, zich nu vereenigen, en in den Bond van Nederlandsche Gereformeerde Zondagsschoolonderwijzers het middenpunt vinden, waar de eendracht, tot macht gemaakt kon worden. Door deze samenbinding komt de kracht, om het goede te zoeken, en het booze te wederstaan.

Geve de Heere, dat in dit nieuwe jaar veel van die samenbinding gezien en genoten wordt, dan zal de Gereformeerde Zondagsschool er wel bij varen.

Zoo zij dan deze nieuwe jaarkring den Heere aanbevelen, en zij het alle Zondagsschoolonderwijzers en onderwijzeressen op het harte gebonden, om ons jonge volkje, in den gebede voor Zijnen Troon te dragen, met de bede dat het den Heere behage over Zondagsschoolonderwijzers en onderwijzeressen zijnen Heiligen Geest uit te storten, en den arbeid aan de jeugd rijke vruchten te doen dragen, tot verheerlijking van Zijnen Naam.

DE CURSUS.

Met blijdschap maken wij melding dat in het afgeloopen jaar, door den Bond, in Amsterdam, eene Cursus voor Zondagsschoolonderwijzers en onderwijzeressen is geopend.

Eenmaal per week kwamen de Broeders en Zusters samen om onder leiding van Ds. D. J. Karssen, die zich met een ruim hart voor dezen arbeid liet vinden, het onderwerp voor den aanstaanden Zondag onderling te onderzoeken en te bespreken.

Het waren niet alleen genoegelijke, maar zeer gezegende avonden die daar werden doorgebracht.

Nadat de samenkomsten met gebed en gezang waren geopend, gaf Ds. Karssen eene korte, maar duidelijke uitlegging van het te behandelen onderwerp. Daarna werd een ieder die eene vraag of opmerking had gelegenheid gegeven, zijne of hare gedachte uit te spreken, waarna in onderlinge samenspreking het geheele onderwerp in behandeling kwam.

Voor deze besprekingen werden de toelichtingen in Capadose, als leidraad genomen, waardoor het onderzoek eene geregelde gang had, en aller gedachten zooveel mogelijk in één spoor geleid werden.

Niet alleen voldaan, maar ook sterk toegerust gingen de Broeders en Zusters huiswaarts, om op den eerstkomenden Zondag, voor de kinderen, duidelijk en klaar in hunnen arbeid te kunnen dienstbaar zijn.

Het behoeft zeker niet gezegd te worden, dat zulke samenkomsten noodzakelijk zijn, en de onderwijzers gelukkig kunnen geacht worden, die op zulk eene wijze worden voorbereid.

Roekeloos en vermetel zou het zijn, wanneer iemand wanen dorst, zulk eene voorlichting niet noodig te hebben, want het werk is te heilig om er mede te spelen, hoewel het menschenhart dwaas genoeg is, om zich zelve veel wijsheid en bekwaamheid toe te schrijven.

Hartelijk wenschen wij dat vele zulke samenkomsten gehouden en druk bezocht worden, opdat velen daardoor worden toegerust tot goede onderwijzers en onderwijzeressen in dit treffelijk werk.

Toelichtingen bij den Rooster voor 1891.

4 Januari. *Beleg en ontzet van Samaria.*

2 Koningen 6 : 7 tot 8.

Te leeren: Ps. 145 : 5; Ps. 145 : 2 of Ps. 76 : 5.

De koning Benhadad van Syrië, (ten noorden van het rijk van Israel gelegen) voerde, gelijk meermalen, strijd tegen Joram, den koning van het rijk der tien stammen. In den kriegsraad bepaalde hij in 't verborgen de plaats, waar hij zich in hinderlaag wilde legeren, om onverhoeds den vijand te overvallen. Maar Eliza gaf aan Joram van dit verborgen besluit kennis, hem waarschuwend dat zijn leger

saam te trekken. Door spionnen van de waarheid er van verzekerd, wachtte de koning zich niet een of tweemaal, d. i. telkenmale, zijne legerbenden daarheen te zenden. Eliza betoont zich een waar watcher, door God ter bewaking over Israel gesteld. Zulke watchers moeten alle dienaren Gods voor de kerk zijn (Jes. 62 : 6; Ezech. 3 : 17). Al wat de vijanden in 't verborgen tegen Gods volk beraadslagen, is bij God bekend en zonder Gods toelating vruchteloos (vgl. Ps. 2 : 1—5; 33 : 10). Een dergelijke poging, die verijdeld werd, werd ook tegen Nehemia beproefd (vgl. Neh. 4 : 11, 15): Woedend over de herhaalde mislukking zijner listig beraamde plannen (daar geen vijand zich bij de hinderlagen vertoonde), deed Benhadad onderzoek naar zulk een geheimzinnig verraad, waarvan hij den een of den ander zijner raadslieden beschuldigde. Maar een uit hen verzekerde hem, dat Eliza aan Joram mededeelde, wat hij in zijn binnenkamer beraadslaagde. (vgl. Ps. 139 : 2, ons ter waarschuwing!). In plaats van met eerbiedige vreeze voor God en zijn profeet vervuld te zijn, liet Benhadad Dothan, de tijdelijke verblijfplaats van Eliza, met een groot heir omsingelen, om den profeet gevangen te nemen. Dwaze poging, daar de koning wel kon begrijpen, dat Eliza ook daarmede bekend zou worden gemaakt en haar op de eene of andere wijze zou verijdelen. Maar de dwaze mensch gaat in verblindingsvaart, God miskennende (vgl. Jes. 6 : 8, 10; Ps. 94 : 7, 11). Dothan lag op een heuvel, in Manasse, 12 mijlen ten noorden van Samaria (vgl. Gen. 37 : 17). Vroeg in den morgen, het gerucht van het krijgsvolk vernemende, ging Elisa's dienaar daarnaar onderzoek doen en zeker hoorende, dat zijns meesters leven bedreigd werd, ijldde hij naar diens woning en gaf hem zijne ontroering en verlegenheid te kennen. Maar Elisa bleef geheel kalm en drukte zijn geloofsvertrouwen op treffende wijze uit (vs. 16.) Die waarheid, die ook door ons moet geloofd, geeft aan Gods kinderen in alle levensomstandigheden, kalmte en troost, kracht en moed (vgl. Ps. 27 : 3; 118 : 6; 2 Chron. 14 : 11; Rom. 8 : 31). Om zijn zwakgeloofigen dienaar, die zich sinds korten tijd in zijn dienst bevond (vgl. H. 5 : 27) te sterken en te beemoedigen [ons ten voorbeeld (vgl. Rom. 15 : 1)], bad Elisa, dat de HEERE zijne oogen wilde openen, om te zien, wat hij zelf zeker reeds aanschouwen mocht. Het gezicht, hem geopenbaard (vs. 17), toonde hem, dat de hemelgeesten zich als een heir, tegenover het leger der Syriërs, rondom Elisa schaarden, om hem te beschermen (vgl. Gen. 32 : 1; Ps. 34 : 8; Matth. 26 : 53). De vurige wagenen en paarden drukken de heilige hemelsche majesteit uit, waarin de Engelen zich tot verteering der goddeloozen openbaren (Ps. 104 : 4; 1 Thess. 1 : 7, 8). Geen hemelsche verschijning is zichtbaar, zonder dat ons oog er voor geopend wordt (vgl. Num. 22 : 31). Ook ons *geestelijk* oog moet voor de geopenbaarde waarheid door den Heiligen Geest ontsloten worden (vgl. Matth. 13 : 11;

2 Cor. 4 : 6 ; Eph. 1 : 17, 18 ; daarom Ps. 119 : 18). Hoewel wetende, dat de Engelen hem ter hulpe gezonden waren, bad Elisa toch, dat de HEERE de vijanden met blindheden zou slaan (vgl. Gen. 19 : 11). De verzekering van Gods hulp moet ons niet in het gebed doen vertragen. Elisa bad niet om verderving, maar om bescherming zijner vijanden, ons ten voorbeeld (vgl. Luc. 9 : 54—56). Die verblindingsbestond niet in eene algeheele, maar gedeeltelijke verduistering van het gezicht, zoodat het vermogen ter onderscheiding hun werd ontnomen. Ook het geestelijk oog werd verblind, zoodat zij zich geheel lieten misleiden (vgl. Jes. 6 : 9 ; 2 Cor. 3 : 14 ; 4 : 4). Elisa, zeker zich naar buiten begeven hebbende, bood zich nu den verblinden vijanden als gids aan, om hen in de stad Samaria te brengen, waar zij hun prooi (hemzelf) zouden vinden, dien zij in Dothan niet zien konden. Binnen Samaria geleid, werden hunne oogen, op Elisa's gebed, geopend en bevonden zij zich, tot hun schrik, in de macht van den koning van Israel. Deze wilde hen als vijanden dooden; maar Elisa wilde dit niet, daar zij als gevangenen moesten beschouwd, die niet door hem maar door den HEERE zelve in zijne macht gebracht waren. In plaats van hen op trouwelooze, verradelijke wijze te dooden, moest de koning hen, na hen rijkelijk onthaald te hebben, vrijuit laten trekken. Wegens deze edelmoedige behandeling en aangrijpende gebeurtenis, deden de Syriërs geen *strooptochten* meer in het land van Israel. Joram strekt ons ten voorbeeld in het betoon van eerbied voor en gehoorzaamheid aan den HEERE en zijn knechten. Elisa geeft ons een treffende les naar het voorbeeld van den Heere Jezus (1 Petr. 2 : 23) onzen vijanden wel te doen en door het goede, het kwade te overwinnen (vgl. Matth. 5 : 39—41, 44 ; Rom. 12 : 20, 21).

Niet lang duurde de indruk, op Benhadad door het voorgaande teweeggebracht. Wel liet hij na, strooptochten te houden, maar hij verzamelde, om welke oorzaak is ons onbekend, zijn gansche leger in den strijd tegen Israel. Joram, misschien door dien strijd verrast, schijnt op geen weerstand bedacht te zijn geweest, zoodat Benhadad terstond naar Samaria optrok en de stad insloot. Dit geschiedde voorzeker onder Gods bestuur, die den koning en het volk wegens hun afval straffen wilde. Vreeselijk werd de nood in de stad, wegens de langdurige belegering, daar men ter oorzaak van de overrompeling voor geen genoegzame spijsvoorraad gezorgd had. (zie vs. 25.) Goud en zilver bleek nu voorwaar als slijk. Een *ezelskop*, die als gansch onrein (vgl. Exod. 34 : 20) en walgelijk werd beschouwd, werd voor 80 zilverlingen (f 60) verkocht. Hoe groot de nood was blijkt in vergelijking met een ander verhaal uit de ongewijde geschiedenis, waarin staat, dat ook bij een hongersnood een ezelskop voor f 24 is verkocht. Een ongehoorde prijs voor dien tijd. — Een vierde van een kab (bijna een kop) duivenmest, [dit is geen

voedsel, hoewel sommigen er een soort van linzen onder verstaan, maar walgelijke stof, tot verbranding gebruikt] werd verkocht tegen den fabelachtigen prijs van vijf zilverlingen (f 3.75.) Nog vreeselijker werd de nood, (lees vs. 26—29).

De koning, diep getroffen door dit ontzettend verhaal, toonde daarover wel *rouw*, maar geen *berouw* [het scheuren der kleederen was van beide een teeken (vgl. Gen. 37 : 34 ; 1 Kon. 21 : 27). „Een zak was van binnen over zijn vleesch” beteekent dat hij die *onder* zijne kleederen droeg] daar hij in woede tegen Elisa optrok, dien hij als oorzaak van al die ellende beschuldigde (vgl. 1 Kon. 18 : 17, 18), misschien omdat Elisa hem verhinderd had de Syriërs te slaan (vgl. vs. 22), niet bedenkende dat deze juist deswege langen tijd van oorlogvoeren zijn afgehouden. In den grond der zaak wierp hij de schuld van al deze ellende op God (vgl. vs. 27). De vrouw zocht bij den koning te vergeefs hulp en recht in plaats van bij God (vgl. Ps. 146 : 3, 5, 7). Zijn verwijt : „de HEERE helpt U niet”, is een onwillekeurige belijdenis van Gods macht en rechtvaardigheid, maar in zijn mond een uiting van boosheid, nijd en godslastering (vgl. Jes. 8 : 21). Maar daar hij Gode wel vloeken, maar geen weerstand bieden kon, zocht hij zijn haat aan zijn dienaar te koelen, dien hij zwoer te zullen dooden (vgl. Joh. 15 : 20, 21). Daartoe zond hij een dienaar tot den profeet, die in zijne woning met de oudsten vergaderd was, welke zeker hem om raad en voorbede verzochten in dezen hachelijken nood. Maar Elisa, door den HEERE met zijn verborgen toeleeg bekend gemaakt, beval de deur voor dien dienaar te sluiten, totdat de koning zelf achter hem aan zou binnenkomen. Misschien volgde hij den dienaar, uit spijt over zijn gruwzaam bevel, om de uitvoering er van te verhinderen. Elisa noemt hem „zoon des moordenaars” omdat zijn vader ook de profeten had gedood (1 Kon. 18 : 4) en hij geheel in zijne voetstappen wandelde. 's Konings uitdrukking (vs. 33) schijnt een uiting van wanhoop te zijn en drukt een waarheid uit (vgl. Amos 3 : 6) die hem niet tot verootmoediging, maar tot verharding leidde. (Zie daartegenover, Klaagl. 3 : 21, Ps. 39 : 10, 8). Joram is een waarschuwend voorbeeld van verharding (vgl. Jer. 5 : 3).

Tot diepe beschaming van zijn ongeloof, profeteert Elisa dat de HEERE reeds den volgenden dag uitkomst zal geven, daar een maat ($\frac{1}{3}$ efa = $5\frac{1}{2}$ liter) meelbloem en twee maten gerst (het beste voedsel) verkocht zou worden voor een sikkel (75 ct.) in de poort (de gewone marktplaats) te Samaria. Dit was onbegrijpelijk voor een natuurlijk mensch, als de hoofdman was, op wiens hand de koning leende, [d. w. z. wiens rechterhand tot steun voor den koning strekte, als hij voor het volk stond (vgl. H. 5 : 18)], het evenbeeld van zijn koning, dien hij door zijn spottende taal trachtte te believen. Zijn vraag (vs. 2) is een lage uiting van driest ongeloof, (vgl.

Ps. 78 : 19) te meer ergerlijk, omdat hij van Gods almacht, te dien opzichte door de profeten betoond, duidelijke bewijzen kon hebben (vgl. 1 Kon. 17 : 1, 14; 2 Kon. 3 : 16, 17). Treffend is het oordeel, hem aangekondigd (vgl. vs. 19, 20). — Van de wondervolle verlossing door den HEERE zelf geschonken, waren, de eerste getuigen vier melaatsche mannen, die als van de gemeenschap met hun volk afgescheiden (vgl. Lev. 13 : 46), buiten de poort der stad nederlagen, den hongerdood ten prooi. Daar zij toch zouden omkomen, waagden zij door den nood gedreven het uiterste (vs. 4; vgl. Esther 4 : 17). Wondervolle ervaring (vs. 5)! De HEERE zelf had het leger der Syriërs verstrooid (vgl. 2 Sam. 5 : 24). Of de Engelen met hun wagens en paarden (vgl. H. 6 : 17) werkelijk geluid gemaakt hebben, alleen door de Syriërs gehoord, dan of slechts zulk een geluid in hun ooren gekomen is, is niet te bepalen, maar zeker verschrikte de HEERE hen door de gedachte, dat een groot heir hen vervolgde (vgl. Ps. 68 : 1, 2, 11; Jes. 13 : 4). [*Hethieten* zijn de overgeblevene, verdreven Kanaänieten, die buiten het rijk van Israel, van Hamath tot Damascus, woonden. Door koningen hebben wij hoofden van steden of landschappen te verstaan. (In Egypte toch was maar één koning.)] Door schrik verbijsterd, waren zij met achterlating van alles, gevloeden, om slechts hun leven te redden. De melaatschen, gansch verbaasd, onderzochten alles nauwkeurig, verbergden de kostbaarheden, die zij niet konden medenemen, deden zich te goed aan spijs en drank, en besloten toen haastig naar de stad te gaan, om zulk een heugelijke tijding aan den koning te brengen. Een veel heerlijker boodschap mag en moet gebracht aan de geestelijke melaatschen, die van den geestelijken dood en de geestelijke vijanden verlost, de schatten van het Evangelie mogen smaken (Jes. 52 : 7; Nah. 1 : 15; Ps. 96 : 2). „De ongerechtigheid vinden.” Zij vermoeden, dat de Syriërs zouden terugkomen, en hen zeker zouden straffen, daarom ijlden zij nog vóór den zonsopgang naar de stad, opdat de buit kon geroofd worden, eer het te laat was. Zij deelden hun wedervaren aan den portier der stad mede, die haastig zijne medeportiers daarvan bericht gaf, om samen nog in den nacht den koning deze goede tijding te brengen. Deze echter wantrouwde de zaak, die hij als een kriegslist der Syriërs beschouwde; waarom hij op raad van een zijner dienaren, twee man te paard (geraden was vijf) naar het verlaten leger zond, die alles bevonden, gelijk de melaatschen hadden medegedeeld. [Er blijken, volgens vs. 13, niet veel meer dan vijf paarden overgebleven te zijn, die toch ook moesten sterven; feitelijk schijnen slechts twee in staat geweest te zijn, tot de zending gebruikt te worden. Hoe groot was de nood; hoe zwaar de straf (vgl. Jes. 31 : 1.)] Nu ijelde al het volk naar de legerplaats der vijanden en roofde alles, wat God door zijne wondervolle voorzienigheid hun had beschikt. Zoo werd 't profeten-

woord letterlijk bevestigd, ook in betrekking tot den hoofdman, die in de poort door de menigte werd vertreden. Treffend blijk van Gods goedertierenheid en rechtvaardigheid, ons ter bemoediging (vgl. Ps. 33 : 1) en ter waarschuwing (vgl. Gal. 6 : 7).

Vragen.

1. In welken strijd en op welke wijze bracht de profeet Elisa den koning van Israel (welke koning?) redding aan?
2. Welk gevaar dreigde hem daardoor en hoe verkeerde Elisa daarin?
3. Welk treffend gezicht aanschouwde Elisa's knecht?
4. Waardoor redde de HEERE, op zijn gebed, Elisa en hoe misleidde Elisa zijne vijanden?
5. Hoe wilde Joram hen behandelen, maar hoe behandelde hij hen op last van den profeet en wat was daarvan het tijdelijk gevolg?
6. Wat geschiedde daarna en wat was daarvan het vreeselijk gevolg?
7. Welke ontzettende gebeurtenis werd den koning medegedeeld en welke uitwerking had dit op hem?
8. Kon hij zijn snoed oogmerk bereiken en waardoor niet?
9. Welke verblijdende profetie deed Elisa, hoe werd die door iemand ontvangen en welke straf werd hem bedreigd?
10. Door wie en op welke wijze werd de wondervolle verlossing ontdekt?
11. Waardoor was de verlossing teweeggebracht?
12. Wat deden de melaatschen en vertrouwde de koning de zaak?
13. Wat werd den koning aangeraden, 't welk hij ook liet doen en waarom werden slechts twee paarden gezonden?
14. Welke ervaring deden zij op, die zij mededeelden en wat was daarvan het gevolg?
15. Waarvan strekt ons deze geschiedenis ten bewijs?

11 Januari. *Joram koning van Juda; Hazaël koning van Syrië, Jehu koning van Israel.*

2 Chron. 21; 2 Kon. 8 en 9.

Te leeren: Jes. 14 : 27; Ps. 76 : 4 of 68 : 1.

Van zijne verbintenis met den goddeloozen Achab (vgl. 2 Chron. 18 : 1) moest Josaphat de wrange vruchten plukken (ons ter waarschuwing: vgl. 1 Cor. 5 : 11; 2 Cor. 6 : 14; Eph. 5 : 11); daar zijn oudste zoon Joram, (Jehoram) die hem op 32 jarigen leeftijd opvolgde, na zeven jaren met hem als onderkoning geregeerd te hebben (vgl. 2 Kon. 1 : 17, met 8 : 16), geheel in den weg van het huis van Achab wandelde, waaruit zijne vrouw Athalia afstamde. Schijnt er twist over de opvolging te zijn geweest, Josafat stelde Joram nog bij zijn leven tot koning aan en

gaf zijnen ouden kinderen rijke geschenken en bezittingen. Uit hebzucht en heerschzucht doodde hij nu al zijne broeders. Ook voerde hij den Baälsdienst in en dreef zijn volk daartoe. Alleen om des verbondswille met David, (vgl. 2 Sam. 7 : 12; Ps. 132 : 11, 12, 17) spaarde de HEERE Joram, die der verdelging waardig was. Toch bezocht Hij hem met oordeelen, waarmede Hij hem door een brief van den profeet Elia bedreigde. Die brief, als het eenig geschrift van Elia, zeker aan Elisa ter hand gesteld, om hem ter bepaalder tijd te overhandigen, is een merkwaardig bewijs van Gods voorwetenschap en rechtvaardigheid, en strekt tot hooge vereering van Elia. — Spoedig werd de inhoud des briefs bevestigd. Vooreerst ontrokken zich de Edomieten (nakomelingen van Ezau) aan Juda's heerschappij, waaronder zij door David gebracht waren, (vgl. 1 Chron. 18 : 12, 13) en hoewel hij hen beoorloogde en hun een nederlaag toebrengt, toch maakten zij zich onafhankelijk, kozen een eigen koning en bleven zelfstandig bestaan tot op Johannes Hyrcanus (vgl. Gen. 27 : 40). Ook zelfs een der steden van Juda, Libna, (vgl. Jos. 15 : 42; 21 : 13) onttrok zich aan zijn goddeloos bestuur. Verder moest hij zware oorlogen voeren tegen de Philistijnen, die ook door David te onder gebracht waren (2 Sam. 8 : 1) en de Arabieren, welke zijn gansche huisgezin en alle have wegvoerden en zijne kinderen, behalve den jongsten doodden (vgl. H. 22 : 1). Eindelijk, van alles beroofd, werd hij twee jaar lang door den HEERE met eene vreeselijke krankheid bezocht, waaraan hij stierf. Hij is een voorbeeld van Job in het lijden, maar niet wat betreft de bedoeling Gods en de wijze, waarop hij dit lijden droeg (vgl. Job 1; 2 : 1—7). Hij werd niet bij zijne vaderen begraven; ook zonder enig eerbetoen; ja hij ging heen, zonder begeerd te zijn, als een voorwerp van Gods wrekende gerechtigheid (vgl. 1 Sam. 2 : 30b; Gal. 6 : 17; Spr. 10 : 7). Door *branding* (vgl. 2 Chron. 16 : 14) moesten wij niet een verbranding van het lijk verstaan, maar het verbranden van kostbare specerijen, om het lijk te bewieroken.

Behalve den hongersnood, door de belegering van Samaria, riep de HEERE nog zeven jaren lang, hetzij door de invallen der vijanden, 't zij door misgewas of droogte, hongersnood over het geheele land (vgl. over het *roepen* van den honger Ps. 74 : 15, 18.) Mogelijk wordt ook van dien honger in H. 4 : 38—42 gesproken. De regeering van Joram bevat een aansenschakeling van Goddelijke gerichten. Nog zwaarder is dit oordeel dan Achab had getroffen (vgl. 1 Kon. 17 : 1). Maar gelijk in dien hongersnood droeg de HEERE ook nu zorg voor de zijnen (vgl. Ps. 33 : 19). Hij liet Elisa aan diens weldoenster zijn voornemen bekend maken, opdat zij gedurende den hongersnood met haar gezin elders toevlucht kon nemen; weshalve zij naar het land der Philistijnen verhuisde (vgl. Gen. 20 : 1; 26 : 1; ook Ruth. 1 : 1). Zoo beloont de HEERE het goede, aan Zijn volk betoond, wat ons tot opwekking moet strekken, om Gods kinderen

wel te doen (vgl. Matth. 10 : 42; Joh. 13 : 20; Matth. 25 : 40; Hebr. 6 : 10). Misschien wegens den oorlog met de Philistijnen (2 Chron. 21 : 16), werden de goederen der vrouw verbeurd verklaard, welke zij bij haar terugkomst van den koning weder terug begeerde. Waarschijnlijk zou zij deze niet hebben verkregen, indien door Gods wondervol bestel, niet juist Gehazi, door den koning daartoe ontboden, hem de wonderen, door Elisa gedaan, waaronder ook de opwekking van het kind der vrouw, medegedeeld had; waardoor de koning zoo bewogen werd, dat hij aan de vrouw niet slechts hare akkers, maar ook de inkomsten er van gedurende zeven jaren, liet teruggeven. Hoewel Gehazie melaatsch was, (vgl. Lev. 13 : 46) ontbood de koning hem, om, zeker op een afstand, met hem te spreken. Vreemd, dat hij den vorigen dienaar van Elisa ontbood. Misschien dacht hij kwaad van hem te hooren. Ook kan hij uit belangstelling voor Elisa dien dienaar in 't verborgen hebben ondervraagd, die alles uit ervaring kon weten.

Hoewel reeds aan Elia door den HEERE de zalving van *Hazaël* tot koning van Syrië was opgedragen (vgl. 1 Kon. 19 : 15), schijnt hij daartoe verhinderd te zijn geworden; waarom Elisa nu die taak ging verrichten en naar Damascus vertrok, te meer omdat hij hoorde, dat Benhadad krank was. De koning, die, hoewel een heiden, genoegzame ervaring had van het bestaan des eenigen waren Gods, wiens dienaar Elisa was, liet door Hazaël aan hem vragen, of hij herstellen zou. Het schijnt dat Naäman (H. 5 : 1) van die hooge betrekking, nu door Hazaël bekleed, afstand heeft gedaan, of daaruit wegens zijn vroegere melaatschheid, of wegens zijne godsvrucht, ontslagen is. Hazaël, met groot gevolg en aanzienlijke schatten tot Elisa gekomen (vgl. H. 5 : 5), vernam niet alleen, dat de koning sterven zou, maar ook dat *hij* tot zijn opvolger door den HEERE bestemd was. Met ontroering en droefheid openbaarde de profeet dit besluit Gods, dat een schrikkelijk oordeel over Israel zou brengen. Alleen als *geesel* voor zijn afvallig volk bestemde de HEERE dien goddeloozen man (vgl. Jes. 45 : 7, Am. 3 : 6; Jes. 14 : 16). Hij achtte zich tot zulk een grootsche taak niet waardig (vgl. 2 Sam. 9 : 8); bewijs van wreedaardigheid en goddeloosheid, waardoor hij werkelijk een „hond” gelijk was. Daarvan gaf hij terstond blijk, door Benhadad te bedriegen en hem op verradelijke wijze, door smoring, te dooden. Daar die moord niet kon bekend worden, werd hij dadelijk als koning uitgeroepen en Gods raad, (wat de wijze waarop betreft, tegen Gods wil) bevestigd.

Al spoedig begon de profetie van Elisa (vs. 12) vervuld te worden, daar Ramoth in Gilead door Hazaël werd belegerd en het leger van de vereende vorsten, Joram van Israel en Ahazia van Juda, door hem werd verslagen, ja zelfs werd de koning van Israel gewond, die naar zijn paleis te Jizreël vluchtte om zich te laten heelen. Daar werd hij bezocht door zijn neef Ahazia, den koning van Juda, die als de

eenig overgebleven zoon, zijn vader Joram was opgevolgd en zich geheel door zijne moeder Athalia liet beheerschen (Ahazia wordt ook Joahaz genoemd (2 Chr. 21 : 17), welke namen door omzetting dezelfde zijn). Juist in dien tijd werd het huis van Achab door Jehu uitgeroeid. Ook Jehu moest door Elia zijn gezalfd geworden (vgl. 1 Kon. 19 : 16); maar waar deze, om welke redenen ook (misschien wegens Achabs vernedering (vgl. 1 Kon. 21 : 29) dat had nagelaten, daar liet Elisa, zeker daartoe door den HEERE gelast, juist ter rechter tijd, door een der profetenzonen (leerlingen van de profeten) Jehu tot koning zalven. Daar deze als een der hoofdmannen zich in het leger rondom, of liever in de bezetting binnen Ramoth, bevond (vgl. vs. 14), ging Elisa's gezant daar heen, riep hem afzonderlijk en zalfde hem in 's Heeren Naam tot koning, hem stellende tot een middel in Gods hand, om Zijne oordeelen aan Achabs huis uit te voeren [vgl. 1 Kon. 21 : 21—24]. De uitdrukkingen daar voorkomende, beteekenen: alle mannen en die zich opgesloten en verborgen hadden, om het bedreigde kwaad te ontgaan.] [De zalving geschiedde met welriekende God gewijde olijvenolie en werd door profeten in Gods Naam verricht, om het ambt aan iemand op te leggen (vgl. 1 Sam. 10 : 1; 16 : 1; 1 Kon. 1 : 34).] Nauwelijks had hij zijn taak verricht, of hij spoedde zich, volgens Elisa's opdracht, vandaar, Jehu in zekere verbazing achterlatende. Tot zijne medehoofdlieden teruggekeerd, vroegen deze hem naar de reden van de komst van dien man, die zij een „onzinnige” noemden. (De valsche profeten handelden vaak onzinnig, maar ook de ware gaven wel eens door hunne zinnebeeldige handelingen voor de dienaren der wereld reden tot bespotting. (Zie echter Marc. 3 : 21; Matth. 11 : 18, 19; Hand. 26 : 24). Jehu trachtte een stellig antwoord te ontwijken, door te zeggen: „Gij kent den man en zijn spraak,” d. w. z. „gij kent hem als een „onzinnige,” welke beteekenis zou dan het doel van zijn komst hebben?” Toen zij begrepen, dat er meer achter stak, verhaalde Jehu hetgeen hij gedaan en gesproken had. Onmiddellijk riepen zij hem nu als koning uit, hem de behoorlijke hulde brengende (vgl. Matth. 21 : 8). Waarschijnlijk waren zij Joram's regeering moede en droegen zij Jehu hooge achting toe.

In stilte trokken zij met het leger uit de stad naar Jizreël, waar niemand kennis mocht krijgen van het gesmeede oproer. De wachter van Jizreël, de onverwachte aankomst van krijgsvolk bemerkende, gaf daarvan kennis aan den koning, die krank te bed liggende, hem beval een ruiters af te zenden, om te onderzoeken of het tot de vrienden of de vijanden behoorde. Mogelijk dacht de koning, dat Ramoth was veroverd en de Syriërs verslagen waren. De bode, die werd uitgezonden, werd door Jehu achter zich geroepen en verhinderd terug te keeren. Daarop zond de koning een tweede bode, met hetzelfde gevolg. Intusschen bemerkte de wachter bij het naderen van den stoet, dat Jehu zich aan het hoofd er van be-

vond, omdat hij „onzinniglijk” dreef (Jehu was zeker bekend als een driftig, doortastend overste, die met onstuimigheid zijne troepen aanvoerde). Ondanks zijne krankheid liet Joram zijn wagen aanspannen, in welchen hij met Ahazia Jehu tegemoet reed, dien hij door goddelijke beschikking op den akker ontmoette, welchen Achab aan Naboth ontweldigd had (1 Kon. 21). Op zijn vraag „is het vrede?” ontving hij een barsch, maar waar antwoord (vs. 22). Jehu legt de schuld op Izebel, die door hare afgoderijen en duivelskunstnarijen Joram en het geheele geslacht van Achab had verleid en verdorven. [Hoererij kan letterlijk of figuurlijk bedoeld zijn in den zin van afgoderij (vgl. Jer. 3 : 9), Jehova was met Israel zoo verbonden, als een man met zijn vrouw]. Het verraad van Jehu bemerkende, wilde Joram met Ahazia vluchten. Maar hij werd door Jehu doorschoten en gedood, terwijl hij [aan het bedreigde oordeel Gods over Achab gedenkende (1 Kon. 21 : 21), daar hij met Bidkar bij de ontmoeting tusschen Achab en Elia tegenwoordig geweest was] aan Bidkar, zijn krijgsoverste, beval, zijn lijk op den geroofden akker van Naboth te werpen, ten prooi aan het wild gedierte. (Uit Jehu's verklaring blijkt, dat ook Naboths zonen gedood zijn). Ahazia die wilde vluchten, werd achterhaald en mede zwaar gewond. Wel kon hij nog Megiddo bereiken, maar daar stierf hij en werd door zijne knechten om Josafats wil (vgl. 2 Chr. 22 : 9), naar Jeruzalem gebracht en bij zijne vaderen begraven. Zoo viel ook hij, als een kleinzoon van Achab, door de wondervolle besturing Gods, als een offer van Gods wrake (vgl. 2 Chron. 22 : 7). Slechts één jaar had hij op goddelooze wijze geregeerd. Ahazia is een waarschuwend voorbeeld van verkeerde opvoeding en omgang met goddeloozen (vgl. Spr. 1 : 10, 15; 4 : 14, 15). Toen Jehu met zijn krijgsvolk te Jirzeël gekomen was, trok hij naar het koninklijk paleis, waar Izebel, geheel naar het voorbeeld der goddeloozen (vgl. Jes. 22 : 12, 13; Amos. 6 : 3—6) opgepronkt als een lichtzinnige vrouw, Jehu in trotsche en uitdagende houding afwachtte en hem, om hem te bespotten en te smaden vergeleek met Zimri, die Ela had vermoord en, na slechts zeven dagen geregeerd te hebben, door Omri haar schoonvader van den troon was gestooten en zich met zijn paleis verbrand had (vgl. 1 Kon. 16 : 8—20). Zoo meende zij, zou hij als een doodslager, niet blijven leven (vgl. Hand. 28 : 4), vergetende, hoeveel onschuldig bloed, zij en haar geslacht vergoten had. Izebel is een afschuwelijk voorbeeld van ijdelheid en goddeloosheid (vgl. Openb. 2 : 20—23). (Het blanketten bestond in het werven van de oogleden, waardoor de oogen grooter schenen.) Jehu, zich weinig om hare uitdaging en bespotting bekommerende, vroeg of iemand haar niet naar beneden wilde stooten, waartoe haar eigene kamerlingen zich leenden, zoodat zij dood nederviel en zoo geheel door de krijgspaarden, die het paleis binnentrokken, vertreden werd en door de honden werd verscheurd,

dat, toen Jehu haar, als koningsdochter, wilde laten begraven, slechts overblijfselen van haar lijk gevonden werden (vgl. 1 Kon. 21 : 23). Schrikkelijke openbaring van Gods wrekende gerechtigheid (vgl. Ps. 37 : 9, 10, 35, 36; Ps. 94 : 23; Jes. 14 : 13—15, 20; Openb. 3 : 20—23).

Vragen.

1. Wie der zonen van Josafat werd tot zijn opvolger bestemd en hoe behandelde Josafat zijne andere zonen?
2. Welk een man was hij en door welke middellijke oorzaak was hij zoo geworden?
3. Welke blijken gaf hij van zijn wreedaardigheid en goddeloosheid?
4. Waardoor werd hij gewaarschuwd en hoe hebben wij den brief te beschouwen?
5. Met welke oordeelen strafte de HEERE hem en waarom werd zijn rijk niet verdeeld?
6. Hoe stierf hij, hoe werd hij begraven en hoe was zijne nagedachtenis?
7. Wie werd in Israel door den HEERE tegen een nieuwen hongersnood beschermd, om welke reden en wat leeren wij hieruit?
8. Waarom werd zij van hare goederen beroofd en door welke bestiering van Gods Voorzienigheid kreeg zij ze terug?
9. Wie kwam tot Elisa, met welk doel en welk Goddelijk besluit werd hem door Elisa en op welke wijze geopenbaard?
10. Door welke verradelijke daad bracht hij dit Goddelijk besluit ten uitvoer?
11. Op welke wijze deed Hazaël reeds zijn roeping ten opzichte van Israel kennen?
12. Wie liet Elisa in plaats van Joram tot koning van Israël zalven en hoe had dit plaats?
13. Hoe heeft zich Jehu van den troon meester gemaakt?
14. Hoe voerde hij de oordeelen Gods tegen Joram uit en wie deelde, door welk Goddelijk bestuur en door welke reden, in diens lot?
15. Op welke wijze werd de koningin (wie?) vermoord en hoe werd Gods oordeel aan haar voltrokken?
16. Waarvan strekt dit monster ons ten bewijze?

18 Januari. *Uitroeiing van Achabs huis.*

2 Kon. 10, 11; 2 Chron. 22 : 10—H. 23.

Te leeren: Rom. 2 : 12; Ps. 68 : 1 of Ps. 109 : 7.

Toen Jehu Gods oordeelen over Achabs huis te Jizreël had uitgeoefend, ging hij voort in de uitroeiing van dat talrijke goddelooze geslacht. Er waren zeventig zonen, (waaronder ook kleinkinderen) van Achab, te Samaria, die daar, als in de hoofdstad, altijd woonden, of slechts tijdelijk ter beveiliging vertoefden. Sommigen hunner waren als nog minder-

jarig, onder voogden en opvoeders gesteld. Aan dezen, de voornaamste, van Samaria, gelijk aan de oversten van Jizreël, zond Jehu een brief, waarin hij hun op spotachtige en listige wijze aanried, een der zonen van Achabs geslacht, die zij meest geschikt keurden, op zijns vaders troon te plaatsen en alzoo met de hun beschikbare middelen te strijden voor het huis huns heeren. Die heeren begrepen zeer wel de list van Jehu en verklaarden, in trouweloosheid en lafhartigheid, uit vrees voor hun eigen leven, hunne onderdanigheid aan Jehu als Koning. Maar hiermede niet tevreden, eischte hij per brief, dat zij alle nakomelingen van Achab zouden dooden en hunne hoofden tot hem te Jizreël brengen. Op trouwelooze en wreedaardige wijze voldeden zij aan Jehu's bevel en leidden de hoofden op Jehu's aanwijzing, in twee hopen aan de zijden der poort, de gewone rechtsplaats, waar de Koning ze den volgenden morgen vond. Het oogmerk hiermede was, om het volk te toonen, dat buiten zijn toedoen om, de HEERE door de vrienden en nabestaanden van Achab zelven zijne gerichten aan Achabs huis deed voltrekken, ten einde daardoor zichzelf als koning te rechtvaardigen en in zijn staat te bevestigen. Daarom zeide hij, in verwondering bij de hoofden stilstaande, in tegenwoordigheid van die lage moordenaars, tot het volk: Gij zijt rechtvaardig, gij hebt aan dezen moord geen schuld, maar de laaghartige vrienden van Achab zelve. Dit is een bewijs dat God alle zijne oordeelen, door Elia over Achab's huis uitgesproken, voltrekken zal." Hoogstwaarschijnlijk heeft Jehu, tegen hunne verwachting in, hen toch gedood, die hem uit laaghartigen vrees, in de vermoording van Achab's zonen geholpen hadden. Want hij vermoorde allen, zoowel te Jizreël als te Samaria (Vs. 17) die tot Achab's vrienden konden gerekend worden. Op weg naar Samaria ontmoette hij twee en veertig broeders van Ahazia, kinderen van Joram en Athalia, dus ook kleinkinderen van Achab, welke onder Gods bestuur naar Jizreël gingen, om hunne familieleden te bezoeken. Onbekend met hetgeen was geschied en onbewust van het hun dreigend gevaar, vertelden zij argeloos het doel hunner reis. Daarop liet Jehu hen allen ombrengen, als bloedverwanten van Achab, die de HEERE zelf hem in de hand had gegeven.

Niet slechts het afgodisch geslacht, ook de afgoderij van Achab heeft Jehu met één slag uitgeroeid. Hiertoe gebruikte hij een verraderlijke list, door zich nog als een grooter dienaar van Baäl dan Achab was, voor te doen, die al de priesters van Baäl samenriep, om den afgod een verbodsdag [d. i. een dag, waarop alle arbeid moest gestaakt, om hem geheel tot den dienst van Baäl te heiligen, d. i. wijden (vgl. Luc. 23 : 36) te bereiden.] Op weg naar Samaria ontmoette Jehu Jonadab, den zoon van Rachab, dien hij, na zich eerst van zijne getrouwheid jegens hem verzekerd te hebben, met zich liet reizen, opdat hij getuige zou zijn van zijn

ijver voor den dienst des HEEREN. Deze Jonadab, een nazaat van Jethro of Hobab, den Keniet, Mozes schoonvader (vgl. Richt. 4 : 11,) was een zeer godvruchtig man, die de Nazareërs-gelofte voor zijn gansche geslacht gedaan had, om geen wijn te drinken, [een uitnemend voorbeeld; door zijne kinderen gevolgd, die door den HEERE geprezen en gezegend zijn (vgl. Jer. 35) en ook in zekeren zin ter navolging gesteld (vgl. echter Ps. 104 : 15; 1 Tim. 5 : 23.)] Door zijn gezelschap met Jonadab wilde Jehu aan zijn godsdienstigen ijver meer openbaring geven, hoewel het toch een verkeerde vleeschelijke ijver was, slechts uit een werkelijk beginsel gesproten, tot verheffing van zich zelve, ons niet ter navolging gesteld (vgl. Matth. 23 : 5; Rom. 10 : 4). Zijn doel was goed [de herstelling van den waren godsdienst (zie echter Vs. 30, 31.) maar het beginsel, waaruit en de wijze waarop hij zijn daad verrichtte, was gansch verkeerd. — De priesters van Baäl, die op straffe des doods niet mochten wegblijven, waren allen vol verwachting in den tempel van Baäl saamgekomen, waar Jehu hen allen liet kleeden tot het brengen van offers; en nadat hij zelf het offer ontstoken had (hoe huichelachtig deed hij, na nauwkeurig onderzoek of ook een van 's Heeren dienaren onder hen was, op een gegeven teeken tachtig gewapende mannen den tempel binnenkomen, die al de priesters doodden. (De kleederen der Baälpriestes waren van wit linnen). Na dezen vreeselijken moord, die echter zeer rechtvaardig was, liet Jehu door zijne trawanten hunne lijken wegwerpen [wat een groote schande was (vgl. Jer. 8 : 2, 22 : 19)]. Daarna braken zij de afgodsbeelden af, die zij verbrandden (ze waren van hout,) ook vernielden zij het groote beeld van Baäl en verwoestten den tempel, waarvan hij de overblijfselen tot de laagste doeleinden deed gebruiken (vgl. vs. 27). — Ondanks al zijn ijver voor den dienst des HEEREN bleek Jehu toch niet den HEERE alleen en volkomen te willen dienen, maar slechts uit eigen belang te handelen, daar hij de gouden kalveren, door Jerobeam opgericht, liet staan en bleef vereeren (vgl. 1 Kon. 12 : 28 v. v.) Al wilde men in die kalveren Jehova vereeren, toch was die dienst niets dan afgoderij (vgl. Ps. 106 : 20.) Die kalverdienst is nooit uitgeroeid, niet slechts omdat het volk en zijn koningen er aan gehecht waren, maar ook omdat de koningen der tien stammen vreesden, dat het volk, door naar Jeruzalem te gaan, zich weer aan Davids huis zou hechten (vgl. 1 Kon. 12 : 26, 27).

Om zijn ijver voor en zijn gehoorzaamheid aan den HEERE, in de uitoefening van Gods oordeelen mocht hij de goedkeuring des Heeren wegdragen en de belofte ontvangen, dat zijn geslacht tot in het vierde lid op den troon zou blijven (Joahaz, Joas, Jerobeam II en Zacharias.) Deze eere was niet één vorst beschoren. (Wel hebben vier nakomelingen van Omri den troon beklommen, maar de beide

laatsten waren broeders). Doch om zijn trouweloosheid aan den HEERE maakte de HEERE Jehu's regeering zeer rampspoedig. Had Hij Hazaël tot een tuchtroede voor Israel gesteld, welke reeds op Joram was gelegd (vgl. H. 8 : 28), onder Jehu ontrukte Hazaël het geheele Overjordaansche aan het gebied van Israel (vgl. Amos 1 : 3). — 28 jaren mocht hij regeeren en macht uitoefenen, maar niet in die mate, als hij, door getrouwelijk den HEERE te dienen, zou hebben betoond. Opmerkelijk dat van de koningen van Israel het boek der Chronyken is verloren geraakt, voorzeker als een straf, om hunne daden der vergetelheid prijs te geven. Jehu is voor ons een waarschuwend voorbeeld tegen onoprechtheid en eigenwillige godsdienst (vgl. Coll. 2 : 23). De HEERE eischt een volkomen hart, dat wars van alle afgoderij, niet uit eigenbelang maar in zelfverloochening Hem geheel gewijd is (vgl. Matth. 6 : 24; 16 : 24).

Was Achabs geslacht in Israël uitgeroeid, ook in Juda zou er niets van overblijven. Reeds waren de zonen van Joram door Jehu gedood (vgl. 2 Kon. 10 : 14, 15). Om zich van de heerschappij meester te maken, had de goddelooze Athalia, de dochter van Achab en vrouw van Joram, hare kleinkinderen, de zonen van Ahazia, doen ombrengen en was alzoo onbewust een werktuig in Gods hand, om Zijne oordeelen uit te voeren. Maar waar zij meende haar heerschezuchtig oogmerk bereikt te hebben, daar openbaarde de HEERE Zijne almachtige en getrouwe Voorzienigheid, die straks tot haar verderf zou strekken (vgl. Ps. 33 : 10, 11). Josabath, de dochter van Joram, die als geheel onderscheiden van haar goddeloos geslacht, onder Gods aanbiddelijk bestuur gehuwd was met Jojada, den hoogepriester (bewijs voor de hooge waardigheid van het hoogepriesterlijk ambt), had den kleinsten zoon van Ahazia, Joas, die als pas een jaar oud, nog bij zijne min was, in een slaapkamer aan de beulshanden van zijne grootmoeder onttrokken. Zes jaren lang had zij het kind zoo verborgen, dat niemand behalve zijzelve, haar man en zijne min van zijn bestaan blijkt kennis gedragen te hebben. Wondervol bestel van Gods Voorzienigheid, die Davids geslacht, krachtens Zijn verbond, aldus bewaarde (vgl. Ps. 89 : 35—38). Dit strekt de kerk tot troost (vgl. Jes. 54 : 10; Matth. 16 : 18; Joh. 10 : 28; 17 : 12).

Toen Joas zeven jaren oud geworden was, sloot Jojada met vijf vertrouwbare oversten van het leger in het geheim een verbond, om de onwettige en goddelooze regeering omver te werpen en den wettigen nakomeling uit Davids geslacht, dien hij hier, zeker tot hunne verrassing en blijdschap, toonde, op den troon te verheffen. Alom werden nu de priesters en Levieten, die wegens de afgodische regeering van Athalia buiten Jeruzalem verstrooid waren, met de hoofden van Israels geslachten en de oversten van het leger en de trawanten (lijfofficieren des konings, die misschien door Athalia verdreven waren) te Je-

ruzalem bijeengeroepen, om met hun gewichtig plan hun bekend te maken en maatregelen te nemen tot gewenschte uitvoering daarvan. Daartoe verdeelde Jojada al de priesters en Levieten in twee partijen; tot de eene partij behoorden zij, die de weekdienst in den tempel hadden; tot de andere zij, die waren afgelost (vgl. vs. 8). De eersten verdeelde hij in drie deelen, om de wacht waar te nemen tegen mogelijke indringing der tegenpartij; waarvan hij een deel plaatste bij de poort der dorpelen of *Sippim* (ook de poort achter de trawanten genoemd, of omdat bij die poort de hoofdman des tempels stond (vgl. Hand. 4 : 1) of omdat de trawanten vóór die poort geplaatst waren); een *ander* deel werd aan de hoofdpoot (*Sur* of fundamentspoort) des tempels gesteld; het *derde* deel werd aan de zijde van het paleis des konings geplaatst, terwijl de andere niet dienstdoende partij binnen den tempel zich moest bevinden, om den koning te omringen. Het volk moest in den voorhof blijven, omdat zij niet binnen het heiligdom mochten komen. Allen stonden onder bevel van de oversten des legers, die stiptelijk Jojada's bevelen uitvoerden. Kwamen zij, om aller achterdocht te vermijden, ongewapend samen, de hooge priester verschafte hun de wapens, die in den tempel door David waren nedergelegd. Van alle kanten door de trawanten beschermd, die van den ingang des tempels tot aan het altaar aan beide zijden geschaard stonden, werd de jeugdige koning in den tempel geleid en gesteld bij een der pilaren des tempels (Jachin of Boaz) op een verhevenheid, waar hij voor aller oog zichtbaar was. [Sommigen verstaan onder „pilaar” den koperen stoel, door Salomo in den tempel geplaatst (2 Chron. 6 : 13)]. Daar werd hij door Jojada en zijne zonen gekroond en werd hem de *getuigenis* gegeven (denkelijk de *rol der wet*, bedoeld in Deut. 17 : 18, 19), waarop zij riepen: „De koning leve!” Nu viel de feestmuziek in en werd in de handen geklapt, tot uitdrukking van blijdschap, dat op zoo verrassende wijze een zoon uit Davids geslacht tot koning was gekroond.

Toen Athalia, die tot hertoe van alles onbewust was, het rumoer hoorde, spoedde zij zich naar den tempel en, daar tot haar schrik alles ziende en hoorende, riep zij uit: „Verraad, verraad!” Maar Jojada beval, haar buiten den tempel te leiden en allen, die haar volgden, te dooden. Niemand echter scheen zich meer om haar te bekommeren, zoodat zij, zonder eenigen tegenstand, bij de stalpoort des tempels, de laagste plaats, werd gedood. Zoo was Gods oordeel over Achabs huis voltrokken. Het is geen daad van oproer, door Jojada gepleegd, maar een daad van recht (denk aan 1813) omdat vooreerst Athalia geen recht had tot den troon, dien zij met geweld beklommen had, en er een wettige zoon uit Davids geslacht bestond, als de eenige erfgenaam der kroon; en ten andere, omdat Athalia een tyranne was, die den burgerlijken en kerkelijken staat van Israel verwoestte.

Ook handelde Jojada niet willekeurig en eigenmachtig, maar als een waar hooge priester, die als hoofd der kerk, niet in zijn naam, maar in Naam des HEEREN de vervallen theocratie (Godsregeering) en den waren godsdienst herstelde.

Daarop sloot Jojada een drievoudig verbond tusschen den HEERE, den koning en het volk; en een tweevoudig tusschen den koning en het volk; dat koning en volk den HEERE en het volk den koning dienen zoude (vgl. Jos. 24 : 25; 2 Chron. 15 : 12). Dientengevolge roeiden zij den Baälsdienst uit en doodden den priester Matthan, terwijl de dienst des HEEREN in den tempel, zoo lang verwaarloosd, weder hersteld werd, naar de voorschriften van Mozes en de ordeningen van David (vgl. 1 Chron. 23—28). Ook zorgde hij door de poortiers en wachters bij den tempel voor ontreiniging. Intusschen werd de jonge koning in groote statie naar het koninklijk paleis gevoerd en op den troon geplaatst, onder de luide toejuichingen van het volk, dat, wegens de tyrannie van Athalia, oproerig geworden, nu tot rust en vrede was gebracht. Deze geschiedenissen bevestigden de waarheid van Nahum 1 : 2.

Vragen

1. Aan wie en op welke wijze heeft Jehu de oordeelen Gods verder aan Achabs geslacht voltrokken?
2. Wie zond de HEERE ook tot hem, om hen te te dooden?
3. Wie heeft Jehu ook vermoord en op welke wijze?
4. Welk godvruchtig man nam hij als getuige mede?
5. Hoe hebben wij Jehu's ijver en zijne daden te beschouwen?
6. Waaruit bleek zijne onbeslistheid en onoprechtheid?
7. Waarin prees en waarom en waarmede beloonde de HEERE hem, maar waardoor toonde Hij Zijn misnoegen over Jehu's trouweloosheid?
8. Waarvan strekt Jehu tot waarschuwing?
9. Wie was Joram in Juda opgevolgd en hoe en waarom was hij gedood?
10. Wie maakte zich van de regeering meester, op welke gruwzame wijze en hoe regeerde zij?
11. Wie werd gespaard, door wie en op hoedanige wijze en wat blijkt hieruit?
12. Door wien en hoe werd hij tot koning verheven?
13. Hoe werd Athalia gedood en hoe hebben wij Jojada's daad te beschouwen?
14. Welk verbond deed Jojada sluiten en hoe roeide hij de Baälsdienst uit?
15. Wat leert ons deze geschiedenis?

25 Januari. *Joas koning van Juda, Joahaz en Joas, koningen van Israel.*

2 Kon. 12, 13; 2 Chron. 24.

Te leeren: 1 Petr. 5 : 6; Ps. 105 : 5 of Ps. 89 : 14.

Onder het voortreffelijk regentschap van den wijzen en godvruchtigen Jojada, en ook daarna, toen de jonge koning meer zelfstandig kon optreden en zich nog aan Jojada's leiding overgaf, was de toestand van kerk en staat in Juda uitnemend. Alleen bleven de hoogten nog overal bestaan, waarop het volk uit zekere gemakzucht zijne offers, hoewel den HEERE bracht, (vgl. 1 Kon. 3 : 2). Dit was in strijd met den wille Gods (vgl. Deut. 12 : 5, 13, 14). De hoogten waren van heidenschen oorsprong en hadden afgodische strekking. Maar daar het volk er den HEERE op offerde, liet Jojada het begaan, zeker uit overweging dat het beter was dat het afgodische volk den HEERE in of bij hunne woonplaatsen offerde, dan dat zij uit onverschilligheid het te Jeruzalem in het geheel niet zouden doen. Toch mag dit zondig voorbeeld niet door ons gevolgd, door willekeurig met elkander te vergaderen; maar wij moeten de openbare godsvereering op één of meer bepaalde plaatsen bijwonen (vgl. Hebr. 10 : 25). Nog handelde Jojada verkeerd, door den koning twee vrouwen te geven. Maar voor het overige was het een zegen voor den koning en zijn volk, dat het bestuur in Jojada's handen was. Beter is een jonge koning onder goede leiding, waaraan hij zich overgeeft, dan een mannelijk vorst, die zich door verkeerde raadslieden of door zijne verkeerde neigingen laat regeeren (vgl. 1 Kon. 12 : 13, 14; 21 : 25). Welk een zegen geeft een goede opvoeding; maar wee dengene, die zich er aan onttrekt en naar eigen goeddunken handelt!

De tempel, die door het wanbestuur der laatste koningen, vooral van Athalia, in vervallen toestand verkeerde, (vgl. 2 Chron. 24 : 7) was in de eerste plaats voorwerp van zorg voor den jeugdigen koning. Hij beval den priesters en Levieten om in alle steden van Juda rond te gaan en allen mannelijken personen boven de 20 jaar (deze gingen tot de getelden over) te gelasten, hunne schatting, zijnde een halven sikkil (75 ct.), ter herstelling van het heiligdom getrouw op te brengen (vgl. Exod. 30 : 11, 12); voorts moesten zij het geld heffen, dat wegens een zekere gelofte, door den priester iemand als losprijs was opgelegd (Lev. 27 : 22, 23) en eindelijk moest het geld uit gewillige gaven worden gevonden. Zoo moest jaarlijks, naar het inkomen, verbetering aan den tempel worden aangebracht. Maar de priesters waren trouwloos in deze zaak; zoodat zelfs in het drie en twintigste jaar (d. i. het 16e regeeringsjaar des konings) nog de tempel niet hersteld was. Blijk van weinig liefde en ijver voor het huis des Heeren (vgl. Hagg. 1 : 9), niet ter navolging. De koning betoonde zelf meer ijver dan Jojada, die zeker meer de geestelijke hervormingen als wel de stoffelijke verbeterin-

gen beoogde. (Deze behoeven en behooren niet gescheiden te worden). Daarom bestrafte de koning hem en de andere priesters, en ontnam hem zelfs de taak, hun opgedragen. Maar Jojada nam een kist, met een opening in het deksel en zette die bij het altaar in het gezicht van het volk; daarin nu staken de priesters al het geld, dat vrijwillig door het volk geofferd werd. Zooveel gelds werd [ons ten voorbeeld (2 Cor. 8 : 7)] nu saamgebracht, dat de kist door den secretaris de skonings en den hooge priester, (twee aanzienlijke, vertrouwbare mannen) telkens geleidigd moest worden. Het geld, dat behoorlijk geteld en gewogen werd (sommige geldstukken hadden bepaalde waarde, van andere werd de waarde door het gewicht bepaald), werd zorgvuldig, niet in handen van de priesters gesteld maar, aan bepaalde verzorgers tot het werk. [Zij, die de geestelijke belangen behartigen, moeten zich niet met de stoffelijke bezig houden (vgl. Hand. 6 : 2)]. Deze lieten nu het huis door timmerlieden en metselaars zeer spoedig herstellen; waarin zoo nauwgezet door hen gehandeld werd, dat geen verantwoording van hen werd geeischt. [Treffend voorbeeld van nauwgezette plichtsbetrachting. Niet voor menschen, maar voor God moeten wij ons verantwoordelijk achten (vgl. 2 Cor. 8 : 21)]. Zoolang niet de tempel zelf hersteld was, werd het geld niet tot hetgeen tot den dienst noodig was, of wat tot versiering strekte, gebruikt. (Dit verdient behartiging: eerst het noodige, dan het nuttige). Maar daarna liet Jojada, met goedvinden des konings, ook daarvoor zorg dragen. (2 Chr. 24 : 14). Ook verdient opmerking en behartiging, dat het geld der offers voor de priesters bestemd bleef (vgl. 1 Cor. 9 : 13, 14).

Langen tijd ging Joas uiterlijk in den goeden weg voort, totdat Jojada stierf in den hoogen leeftijd van 130 jaren en met de hoogste eer werd begraven, daar hij, al ware hij uit Davids geslacht en zelf koning geweest, in de graven der koningen werd bijgezet. [Treffend getuigenis wordt van hem gegeven (vgl. Ps. 37 : 37; Spr. 10 : 7a)]. Na Jojada's dood kwamen de vorsten (aanzienlijken) van Juda, goddelooze mannen, die zeker uit vrees voor Jojada geen invloed op den koning hadden durven en kunnen oefenen, om hem te vleien en zeker op te hitsen tegen zijn pleegvader en weldoener, door wiens macht hij van zijn vrijheid en koninklijk gezag zou zijn beroofd. De ijdele koning, die zich geheel door Jojada had laten bestieren, liet zich nu door die goddelooze vleiers medevoeren, om met hen juist den tegenovergestelden weg te betreden en zoo ijverig als hij uiterlijk den HEERE gediend had, de afgoden te dienen (vgl. Pred. 10 : 16). Geen wonder dat de HEERE in grooten toorn tegen den afvalligen koning ontbrandde en door Zijne dienstknechten, de profeten, Zijne bedreigingen en vermaningen liet hooren. Maar noch koning, noch vorsten, noch onderdanen bekommerden zich daarover. Zelfs werd Zacharias, de zoon van Jojada, die door den Geest Gods aangegrepen, den koning

ernstig bestrafte en met Gods oordeelen bedreigde, om zijne vrijmoedigheid in den tempel gedood. Welk een blijk van diep verval, van gruwzame goddeloosheid, van drieste verharding en snoode ondankbaarheid des konings! De heilige plaats werd tot een moordhol gemaakt, waarin de gezalfde des HEEREN, de zoon van zijn redder, weldoener, en vader op wreedaardige wijze werd vermoord (vgl. Matth. 23 : 35. Daar wordt Jojada *Barachia* genoemd. Zacharias kan ook de kleinzoon van Jojada zijn geweest). (Treffende verklaring in 2 Chron. 24 : 20b; vgl. Deut. 29 : 25—27; 31 : 16, 17; 2 Chron. 15 : 2; Ps. 18 : 27; Jer. 2 : 19). Ook is het woord van den stervenden priester „de HEERE zal het zien (of ziet het) en zal het zoeken [wreken (vgl. Openb. 6 : 10'')] merkwaardig, als stiptelijk bevestigd, (vgl. echter Luc. 43 : 34a; Hand. 7 : 60) en wel zeer spoedig, door Hazaël, den koning van Syrië, die met een niet groot leger tegen Jeruzalem optrok, waartegen de verwijfde koning niet bestand was. God wilde Zijne gerichten aan den koning en vooral ook aan zijne rijks grooten oefenen, welke om hunne verleiding van den koning nu werden gedood. Wel trok de krijgsbende van Jeruzalem af, door geschenken (welke Joas zich niet ontzag van de geheiligde dingen te nemen), daartoe bewogen; doch hetzij wegens de aangedane vernedering, hetzij door wroeging, hetzij door een onmiddellijke straf des HEEREN, werd Joas van dien oogenblik af krank. Van die krankheid maakten zijn tegenstanders gebruik, om hem op zijn bed te vermoorden. Hij stierf in den nog mannelijken leeftijd van 47 jaren en werd wel in de stad Davids, maar niet in de graven der koningen begraven (vgl. daartegenover vs. 16.) Zoo stierf de man onbemind en ongeërd, van wien zoo hooge verwachting was gekoesterd, ter waarschuwing voor ons, vooral voor jonge menschen (vgl. 2 Tim. 3 : 13—15). Joas heeft vele volgelingen, die in hun jeugd door opvoeding en onderwijs vaak zeer ijverig zijn in den dienst des HEEREN, maar later door verkeerde invloeden worden verleid (Lees: 1 Joh. 2 : 15—17). Hij blijkt een huichelaar geweest te zijn (vgl. Hebr. 6 : 5—6; 2 Petr. 3 : 20—22).

Moest Joas de straffende hand Gods door Hazaël ondervinden, niet zoozeer voor Juda, als wel voor Israel, was Hazaël door God tot een geesel bestemd. Na Jahu's dood werd *Joahaz*, zijn zoon, koning over het rijk der tien stammen in het drie en twintigste jaar van Joas, koning van Juda (Joas schijnt slechts 21 jaren geregeerd te hebben bij de troonbeklimming van Joahaz (2 Kon. 10 : 36, vgl. 12 : 1); maar Joahaz kan twee jaar met zijn vader hebben geregeerd; of een gedeelte van het jaar moet voor het geheel genomen.) Daar Joahaz zijn vader in den weg van afgoderij volgde, bezocht de HEERE hem met geduchte oordeelen door Hazaël, die hem geheel en al van zijn macht beroofde, zoodat hij slechts 50 ruiters, 10 strijdwagens en 10.000 voetknechten tot zijn leger overhield. Gelijk het koren gedorscht wordt, dat er

niets in de halmen overblijft, zoo ook werd Israel gedorscht, (vgl. Amos. 1 : 3) Zoo werd de Godspraak bevestigd (vgl. 2 Kon. 8 : 12), welke reeds onder Jahu in vervulling was getreden (2 Kon. 10 : 32). Maar in dien vreeselijken nood bad Joahaz ernstig den HEERE, die hem om Zijn verbonds wil verschoonde en hem een verlosser zond, die naar 't schijnt, in zijn zoon Joas is opgetreden, welke als een heldhaftig en voo spoedig krijgsman zich heeft betoond. Hij schijnt, daar zijn vader door de verdrukking ongeschikt is geworden voor de regeering, reeds een jaar of drie met zijn vader geregeerd te hebben (vgl. vs. 1 met vs. 10). Toch liet Joahaz niet zijne afgoderij varen, waaruit blijkt dat hij niet uit waarachtig berouw, maar alleen uit nood Gods aangezicht heeft gezocht. Hij is de eenige koning van Israel, van wien wij zulk bidden vermeld vinden. Hoe goed is de verdrukking, als zij ons tot den HEERE uitdrijft (Ps. 119 : 67, 71). Een tegenovergestelde uitwerking had de verdrukking van Achaz (2 Chr. 28 : 22). Joahaz strekt ons tot voorbeeld in het bidden (vgl. Ps. 50 : 15), maar de behoefte waaruit, de zaak waarom, en de vrucht waarmede hij bad, moet een andere zijn.

Joas, die zijn vader opvolgde, was een dapper en gelukkig vorst, die door Gods genadig bestier [vgl. 2 Kon. 13 : 23, de uitdrukking „tot nu toe” ziet op den tijd vóór de wegvoering) zijn volk van de heerschappij der Syriërs geheel verlost. Hij schijnt niet geheel ontbloot van godsvrucht te zijn geweest. Althans hij bezocht Elisa in zijn krankheid en weende over zijn aanstaand verlies, waarin hij een groote ramp voor Israel beschouwde [vgl. vs. 14. Hij noemt hem zijn *vader*, uit eerbied en „wagen Israels en zijne ruiters,” om den grooten zegen te erkennen, dien Elisa voor Israel meer dan krijgslegers die vernield waren, aanbracht (zinspeling op 2 Kon. 1 : 12)]. Of hij ook om raad van den profeet, of alleen uit achting en eerbied tot Elisa kwam, is niet zeker; maar wel bleek hij door God gezonden te zijn tot den profeet, die hem de overwinning op de Syriërs voorspelde. Hij beval hem zijn boog en pijlen te nemen en daarmede naar het oosten te schieten, terwijl Elisa zijne handen op 's konings handen leide, als teeken van den Goddelijken zegen, die zijn krijgstoet tegen de Syriërs voo spoedig zou maken. Die pijl was een pijl (teeken) der verlossing des HEEREN, die hen van de Syriërs zou verlossen. De HEERE alleen bestiert de pijlen (vgl. Ps. 18 : 15; 1 Kon. 22 : 35) en maakt bekwaam tot en voo spoedig in den strijd (vgl. Ps. 18 : 35; 144 : 1; 60 : 14). Daarna beval Elisa hem met de pijlen op den grond te slaan, als teeken dat hij ook al zoo de Syriërs zou slaan. Deed hij dit slechts tot driemaal (zeker uit ongeloof misschien uit verkeerde barmhartigheid); hij zou ook slechts driemaal de Syriërs verslaan; had hij het meermalen gedaan, hij zou hen tot verdelgens toe geslagen hebben. Slechts door het *geloof* zou hij de overwinning behalen. Nu hij weinig geloof betoond en barmhartiger wilde

zijn dan God, zou ook zijn geloofsdaad gering zijn (vgl. Matth. 17:20; 1 Joh. 5:5). Elisa had reden om toornig te zijn, daar hij zeker de beteekenis der daad had te kennen gegeven en die zinnebeeldige handelingen der profeten niet vreemd waren.

Dit was de laatste profetische daad van Elisa. Hij stierf in hoogen ouderdom, want stel, dat hij 20 jaren was, toen hij door Elia geroepen werd, dan moet hij minstens tusschen de 80 en 90 jaren oud geweest zijn. Een zeldzaam wonder had er plaats met zijn lijk, dat tot levendmaking strekte van een man, die in Elisa's graf werd gelegd, uit vrees voor een bende vijandige Moabieten, die juist een inval deden, toen hij begraven werd. Hierdoor bewees God een hooge eere aan Zijn dienstknecht, wiens nagedachtenis daardoor vereerd en gezegend werd. Hierin is Elisa tot een voorbeeld Christi, door wiens dood vele dooden levend gemaakt zijn (vgl. Matth. 27:52, 53) en uit wiens dood het ware eeuwige leven der zijnen voortkomt, die in zijn verzoeningsdood gelooven (vgl. Joh. 12:24; 5:24; Rom. 6:3, 4; Joh. 11:25, 26).

Behalve zijn overwinning op de Syriërs, behaalde Joas ook een zegepraal op Amazia, koning van Juda, die, opgeblazen geworden door het verslaan der Edomieten, wiens afgoden hij ging aanbidden (zie later) zich nu, tegen de waarschuwing Gods in, met Joas in den strijd wilde meten. Maar Joas vergeleek hem verachtelijk bij een distel en zich zelf bij een ieder, die geen gemeenschap met den nietsbeteekenenden distel wilde hebben. Toch waagde Amazia zich, onder Gods oordeel, in den strijd met den dapperen Joas, die zijn leger geheel versloeg en Amazia zelf gevangelijk binnen Jeruzalem voerde. Voorts brak hij een gedeelte van Jeruzalems muren af en beroofde hij den tempel van zijn schatten en nam gijzelaars mede, (aanzienlijke mannen die zolang moesten gevangen blijven, totdat de door Joas opgelegde schatting zou zijn betaald.) Joas stierf in het midden van Amazias regeering en werd opgevolgd door zijn zoon Jerobeam II.

Vragen.

1. Onder wiens regentschap regeerde de jeugdige koning en hoedanig was diens bestuur?
2. Welk zondig gebruik kon hij niet uitroeien?
3. Wat leeren wij uit dat bestuur van Jojada?
4. Waaruit bleek zijn goede invloed op den koning?
5. Op hoedanige wijs en uit welke middelen wilde Joas den tempel doen herstellen?
6. Hoe betoonden zich de priesters en Levieten daarin?
7. Op welke wijze werd het geld verzameld en hoe werd nu de tempel hersteld?
8. Waartoe werd het geld vooreerst niet gebruikt en wat leert ons dit?

9. Hoe oud werd Jojada en hoe hoog werd hij vereerd?
10. Hoe gedroeg zich Joas na Jojada's dood en wie hebben daartoe medegewerkt?
11. Hoe ver week Joas van den goeden weg af?
12. Wie zelfs heeft hij doen dooden en waarom?
13. Wat zeide de vermoorde bij zijn sterven en hoe is dit woord bevestigd?
14. Wat was het treurig einde van Joas en welk een waarschuwend voorbeeld geeft hij, vooral voor wie?
15. Wie volgde Jehu in Israel op en hoe regeerde hij?
16. Door wien en op welke ontzettende wijze werden Gods oordeelen over den koning en zijn volk gebracht?
17. Hoe betoonde zich de koning daaronder en welke uitwerking had zijn bidden?
18. Wie was de verlosser, door God verwekt en welk een man was hij?
19. Tot wien begaf hij zich; waarom en waartoe?
20. Hoe noemde hij hem en wat blijkt daaruit?
21. Wat moest hij doen; wat daarna en waarin betoonde hij zijn ongeloof, en welk gevolg zou dit gehad hebben?
22. In welken leeftijd ongeveer stierf Elisa, wat gebeurde er later door zijn lijk en waarvan is dit een profetisch voorbeeld?
23. Men wien geraakte Joas in strijd; hoe behandelde hij zijn vijand en welken uitslag had die strijd?
24. Welk een man blijkt Joas geweest te zijn en door wien werd hij opgevolgd?

PRED. 11:9.

(Vervolg van Bldz. 112.)

Met kloppend en bonzend hart ging Karel naar huis, gedurig omziende of hem ook iets kwaads naderen zou.

Tehuis komende zocht hij zoo stil mogelijk zijn slaapkamer op, vreezende nog eerst zijn meester te ontmoeten.

Het was reeds laat geworden; met angst verwachtte hij het oogenblik dat hij zijns meesters stem zou hooren, wanneer hij in zijne slaapkamer kwam, die onder Karels slaapvertrekje was.

Eindelijk vernam hij de gevreesde stem van den anders niet zoo te vreezen meester; hij luisterde met inspanning en eindelijk hoort hij zijn meester duidelijk zeggen: „Vrouw! ik geloof dat ik weet wie de dief is. Toen ik heden in het dorp was, zag ik de zusjes van dien ruwen jongen, met wien Karel wel uitgaat, vijgen en rozijnen eten, zij hadden ze in een zak waar mijn adres op stond, hoewel ik heden toch geen vijgen verkocht heb. Als Karel zoo mijn winkelgoederen wegneemt, om ze aan kinderen uit

te deelen, dan kon hij wel eens wat anders doen, ik zal dus ernstig op hem letten; want niemand anders dan hij kan het gedaan hebben."

Karels hart klopte hoorbaar. Hij durfde zijn meester niet meer onder de oogen te komen.

"Ik moet weg", dacht hij. "Hier kan ik niet langer blijven, want nu zal de meester ook de rijksdaalder wel gemist hebben."

Hij kleedde zich uit en ging naar bed, doch daar was het hem te benauwd. Toen alles stil was, stond hij op, pakte zijne kleederen in een klein bundeltje te zamen en bond dat stevig op zijnen rug. Daarna nam hij de lakens van zijn bed, bond die te zamen en aan het venster vast. Toen maakte hij zich gereed om te ontvluchten; zijn beangstigd geweten joeg hem voort en bevende klauterde hij uit het venster en liet zich langs de lakens naar beneden glijden. In de duisternis van den nacht, had hij er niet op gelet dat de saamgebonden lakens niet zoo lang waren, als de afstand van het zolderraampje naar den grond. Eindelijk hing hij aan het onder-einde van de lakens, doch de grond had hij nog niet bereikt. Hij kon niet anders, hij liet zich vallen, doch door zijn val kwam hij zoo onzacht op den grond, dat hij zijn voet verstukte. Alles deed hem pijn, en hij was niet instaat om op te staan. Hij kroop de tuin uit, en hij was zoo gejaagd alsof er iemand achter hem was.

Dan hinkende, dan kruipende, ging hij voort, alle krachten inspannende om voort te komen. Toen hij ruim een uur buiten het dorp was gekomen, kon hij niet meer en uitgeput van inspanning en pijn bleef hij bewusteloos liggen.

In dezen toestand vond hem de veldwachter en toen vroeg in den morgen de boeren met de melkwagens naar de stad reden, werd Karel op verzoek van den veldwachter door een dezer medegenomen naar de stad en naar het ziekenhuis gebracht.

Toen hij tot bewustheid kwam, lag hij in een ledikant, en was de dokter bezig naar den toestand van zijne wonden te onderzoeken. Toen hij verbonden was overviel hem een zware koorts, waarin hij den geheelen dag bleef liggen.

Zijn geest was ontstoken en in zijn ijlen, sprak hij van vluchten, van booze vrienden, van rooven, van de gevangenis, zoodat de overige konden bemerken, dat er met den jongen wat bijzonders was voorgevallen. Niemand had nog kunnen vernemen wie hij was, en hoe hij in dezen toestand gekomen was. Toen de koorts hem had verlaten, en hij zien kon wie zijne medegenooten waren in de ziekenzaal, sprak hij het eerst met een man die in een ledikant naast hem lag. Het was een zeeman, die op het schip uit de mast gevallen, en daardoor met een gebroken been hier ingebracht was. Het was reeds eenige weken geleden en onze zeeman was bijna hersteld. Deze zeeman had in de vele gevaren die hij doorleefde, den Heere leeren kennen, als zijn

genadige Ontfermer, die hem vrede voor het hart had geschonken.

Met vaderlijke teederheid sprak hij onze jongen aan.

"Hebt ge nog ouders?" vroeg hij:

"Neen," antwoordde Karel, "zij zijn beiden overleden."

"Wat gaat ge doen, en waar gaat ge heen? was de wedervraag.

"Ik ga naar zee," zeide Karel.

"Zoo, zoo," sprak de zeeman; "zijt gij al meer naar zee geweest?"

"Neen, nog nooit," antwoordde Karel; "maar nu wil ik bepaald naar zee."

"Maar, lieve jonge vriend," sprak de zeeman, "als ge wat op uw geweten hebt, zou ik het u niet raden, ga dan liever niet."

"Maar denkt ge dan dat ik wat kwaads op mijn geweten heb," vroeg Karel verschrikt.

"Denk er aan," was het antwoord, "dat de zee verschrikkelijk is, ik wil u alleen waarschuwen; ik weet van u niets, ik wil uw geheimen niet weten, dat moet je niet denken, maar de zee is eene vreeselijke plaats voor hen, die geen vrede met God hebben, dat zijn wel alle plaatsen, — maar vooral de zee."

"Waarom?" vroeg Karel met belangstelling; "is daar dan zooveel gevaar?"

"'t Is niet omdat daar zoovele gevaren zijn, mijn jongen, maar ze zijn zoo verschrikkelijk. 't Is wat anders in dit bed te sterven, met een oppasser en dokter, die alles doen om je bij elkander te houden, dan in een stormachtigen nacht te hangen aan een dun touw en de golven al schuimende te zien rijzen, gereed om je te verzwelgen, of je te moeten laten drijven in een kleine boot zonder eten of drinken en elkander met zoo'n hongerigen blik aan te staren, benieuwd wie het eerste slachtoffer zijn zal; — het is in zulke oogenblikken verschrikkelijk een slecht geweten te hebben."

"Waart ge ooit in zulk een gevaar?" zeide Karel.

"Ja zeker, ik zal je vertellen wat ik eens zag — een man viel over boord, zoo dronken als hij was, door eenen hevigen windvlaag, en de laatste woorden die ik hoorde waren vreeselijke vloeken. Toen ons schip hem voorbij zeilde en hem aan zijn lot overliet, zag ik zijn gezicht, — zoo vreeselijk — zoo wanhopig. Ik vloekte noch dronk meer; jongen, als ge op zee gingt, en zoo plotseling moest sterven, wat dan?"

Karel sidderde.

"Alle zeelieden sterven zoo niet," zeide hij daarop; "en daarenboven denk ik noch te vloeken noch te drinken — en goed op te passen om geen kwaad te doen." En Karel meende wat hij zeide; in deze week van stil nadenken had hij teruggezien op het verleden, en bespeurd hoe één misstap tot vele andere leidt. "Dat is een goed besluit," hernam de zeeman, "als gij het in den rechten geest doet: maar door te zeggen, dat gij je voortaan van kwaad zult ont-

houden, maakt ge nog het vroegere niet ongedaan. „Niemand kan ongedaan maken, wat eens gedaan is,” hernam Karel.

„Misschien niet geheel. Maar één ding kan men toch doen, namelijk schuld bekennen en berouw hebben. Ik beproefde het eens zonder berouw; ik meende van nieuws af te beginnen en het slechte verledene maar te laten zijn wat het was, doch ik kon dien kant op niet recht sturen. Het was nadat die arme vent verdrongen was, en ik liet het drinken, maar al mijne schoone voornemens waren in eigene kracht gemaakt, en als ik eene zonde liet, verviel ik in de andere. Toen moest ik met de koorts gaan liggen, die mij zeer zwak en moedeloos maakte. Ik denk, dat het de zwakte was, die mij deed denken weder een kind te zijn — want ik was gewoon te liggen denken aan den tijd, toen ik een kleine jongen en op de Zondagsschool was. Ik had mijn geheele leven door de wereld geworsteld, en van niemand een liefdevollen blik gehad, dan van mijne onderwijzeres, de vrouw van den dominé. Het denken aan haar, aan alles wat zij zeide, aan haren vriendelijken glimlach en liefelijken stem deden mij besluiten, zoodra ik uit het hospitaal kwam, aan boord te gaan van een schip, dat naar het vaderland terugkeerde, en te trachten haar weer te zien. Zoo stapte ik te Bristol aan land en ging toen naar het dorp, waar ik vroeger woonde.

„En vondt gij haar?” vroeg Karel, toen zijn vriend zweeg.

„Ik vond slechts haar graf. Men zeide mij, dat zij dood was, en ik ging op het kerkhof, en zat naast de de plek waar zij haar begroeven. Ik kon in het eerst maar niet gelooven, dat ik daar was, sterk en gezond, en dat zij was heengegaan; daarop las ik haren naam op den grafsteen, en een vers, dat de vrienden er onder hadden gezet. Toen ik dat las ging ik bij haar graf zitten en schreide als een kind. Ik kende de woorden maar al te goed: Hij, die tot Mij komt, zal ik geenszins uitwerpen. Joh. 6 : 37b. Ik verbeelde mij weder een kleine jongen te zijn, en aan haren schoot te staan, terwijl ik haar ons hoorde verhalen van Hem, die zoo teeder is, dat Hij niemand wegzendt, en zoo machtig, dat Hij hen, die hun vertrouwen in Hem stellen, voor struikelen behoedt. En toen hare woorden mij zoo een voor een weder te binnen schoten, dacht ik, „dat is juist de Meester en de Helper dien ik behoef.” Zoo begon ik het leven opnieuw, maar in een geheel anderen geest, want ik treurde over de fouten, die ik beging, en nam Hem als mijnen Verlosser aan; en opdat gij hetzelfde zoudt doen, heb ik je zooveel van mijn zeemansleven jaren herwaarts verhaald.”

Karel zeide niets op dat oogenblik, maar hij dacht er veel over na. Bij stukjes en brokjes verhaalde hij den zeeman zijn leven te Minster, het scheen hem zulk eene verlichting toe, zijn hart eens te kunnen uitstorten. Langzamerhand begon hij zijne vroegere

zonden in haar ware licht te zien, en even bedroefd te zijn over de zonde zelve, als over het leed, dat zij hem berokkend had. Zoo kwam hij er eindelijk toe, hoewel het hem strijd kostte, aan Mr. Mason te schrijven en alles te bekennen; den volgenden dag stond Mason reeds aan zijn bed. Zijn berouw was zoo oprecht, dat het hart van zijn patroon er door getroffen werd, en hij niet alleen bereid was hem te vergeven, maar hem zelfs terugnam. Een oogenblik meende Karel, dat hij nimmer weder onder de menschen kon verschijnen, die zijne schandekenden, maar hij onderdrukte dien trots als zijnde iemand onwaardig, wien de Heiland zoo vrijelijk vergeven had, en hij nam dankbaar en nederig het aanbod van Mason aan. Hij vergat nooit de treurige les, die hij geleerd had; als de verzoeking tot hem kwam, wendde hij zich vastbesloten af, daar hij de vreeselijke ellende en zonde kende, die uit den eersten misstap kunnen voortvloeien.

OUDHEIDKUNDE.

KANAÂN.

Het land, hetwelk de Heere aan Abraham beloofd heeft, het eigendom te zijn van het volk Israel, wordt *Palestina* of het land der Filistijnen genoemd, omdat dat volk daar eenmaal gewoond heeft, en wel in Judea, aan de Middellandsche Zee, welke daarom de zee der Filistijnen genoemd werd, naar Exod. 23 : 31.

Tot in Davids dagen toe, woonden de Filistijnen in het zuidwestelijk gedeelte van het Joodsche land, gelijk blijkt uit 1 Sam. 27 : 1, 2. Daarom wordt het Paleschet of „land der Filistijnen” geheeten, welke naam door de Grieken in *Palestina* veranderd werd. Hoewel de Filistijnen in het zuiden woonde, werd toch de naam *Palestina* aan het geheele land gegeven, en ook zelfs in dien zin door Philo en Jozevus gebruikt.

Ook wordt het: *Kanaän* genoemd, dat is: land der kooplieden, naar Kanaän, den vierden zoon van Cham, wiens nakomelingen, de Kanaänieten, zich in het westen zeer uitbreidden. Zij woonden in het west-Jordaanland, daar de rivier de Jordaan het land in twee deelen splitste, welke deelen, als oost- en west-Jordaanland worden onderscheiden.

„*Het land der Hebreëen*,” was de naam welke het gegeven werd naar de nakomelingen van Abraham, die een *Hebreër* was, dat wil zeggen: „een vreemdeling,” of: „een man van de andere zijde,” Gen. 40 : 15 en 14 : 13.

„*Het land der belofte*,” was de naam welke het land ontving, naar de belofte die God aan Abraham deed, hem en zijne nakomelingen dit land te zullen geven. Hebr. 11 : 9.

„*Het land Israels*,” werd het genoemd naar Jakob,

wien de Heere den eere naam Israel toevoegde 1 Sam. 13 : 19. Ezech. 7 : 2.

„*Judea*,” werd het geheeten, naar Juda, den vierden zoon van Jakob, wiens stam de aanzienlijkste onder de stammen werd.

In Zach. 2 : 12 wordt het, „*het heilige land*” genoemd, omdat de Heere dat land had afgezonderd, opdat zijn naam daar zou wonen.

Het land Kanaän was niet groot, hetgeen den heiden Cicero aanleiding gaf om te zeggen: „De God der Joden moet wel een kleinen God zijn, daar Hij aan zijn volk maar zoo'n klein land gegeven heeft”. De oppervlakte bedroeg slechts ongeveer 450 mijlen, dus ongeveer zoo groot als Sicilië.

Het getal inwoners wordt doorlopend gerekend op 5 millioen. Het is dus een land eenigszins in gelijke verhouding met Nederland.

De ligging was zeer eigenaardig en voor de uitbreiding van de kennis des Heeren bijzonder gunstig. Dit kleine land vormde ongeveer het middelpunt tusschen drie werelddeelen n.l. Europa, Azië en Afrika, en werd begrensd, ten noorden door het gebergte Libanon; ten oosten door woest Arabië; ten zuiden door steenachtig Arabië en ten westen door de Middellandsche zee.

Door deze grenzen was dit land als van alle andere landen afgescheiden, en moeielijk toegankelijk door bergen, zeeën en zandwoestijnen. Ook was er geen enkele rivier, die door groote schepen kon bevaren worden, zoodat het land met al zijn vruchtbaarheid bekoorlijk en veilig was gelegen.

Het lag als een diamant in de ruwe aarde. Het volk Israels kon zich hier vrij ontwikkelen en eene zelfstandigheid op geestelijk gebied verkrijgen. De zes volken, rondom hetzelfde, n.l. de Assyriërs, de Babyloniërs, Meders, Perzen, Phoeniciërs en Egyptenaren, waren vereerders van een veelgodendom, Israel daarentegen, kon hier veilig en vrij het ééngodendom, of den dienst van den waren God bewaren, en hier het licht ontsteken, dat de geheele wereld beschijnen zou. Daarvoor heeft de Heere het ook bestemd volgens Ezech. 5 : 5. „Dit is Jeruzalem, welke Ik in het midden der heidenen gezet heb, en landen rondom haar henen.”

„Hoe toch had zich reeds ten tijde der Apostelen het Christendom in Syrië, Arabië, Klein Azië, Griekenland, Italië, wellicht ook in Spanje, in de landen aan de Zwarte zee, in Scythië en zelfs in Indie kunnen uitbreiden, reeds vóór het einde van de tweede eeuw in het zuiden van Gallië, in Brittanië, in Egypte en aan de geheele noordkust van Afrika, in Iberië, in de Kaukasus en in andere plaatsen als vastgewortelde plantingen kunnen bestaan, indien God niet aan het land, van waar het heil der wereld zou uitgaan, eene zoo uitnemende ligging onder de landen der aarde gegeven had?”

De oorspronkelijke bewoners van het land Kanaän, waren de elf zonen van Kanaän, de jongste zoon van Cham, volgens Gen. 10 : 15—19.

Deze elf zonen werden de stamvaders van zoovele stammen die te zamen het land vervulden, en voor het grootste gedeelte de gevolgen van Chams zonde dragende en in bandeloosheid en ontucht voortlevende door Israel werden uitgeroeid, zoodat zij in de dagen der Richteren en daarna bijna geheel verdwijnen. Deze stammen, breidden zich uit en verdeelden zich. De familieband was niet zeer sterk, en op hunne stamverwantschap werd al weinig acht geslagen. Hierdoor kwam het dat elke groep zich een hoofdman verkoos, en zich bij eenige uitbreiding tot een klein koninkrijkje vormde. Tijdens de inneming van het land door Jozua werden in het noorden van het land reeds 31 koningen genoemd. Zie Joz. 12 : 9—24 en in Rich. 1 : 7 is zelfs sprake van 70 koningen, welke door Adoni Bezek onder het juk waren gebracht.

Volgens de ongewijde overlevering, zijn er gedenkteekenen gevonden, waarop opschriften van den volgende inhoud te lezen stonden: „Wij zijn het, die gevluht zijn voor het aangezicht van Jezus, den roover, de zoon van Nave;” en „Wij zijn de Kanaänieten, die verdreven werden door Jezus, den roover.” (Jozua in het Hebreeuwsch, wordt in het Grieksch met Jezus vertaald).

ALLERLEI.

Het geschenk van den Kwaker.

„Toen ik nog een jongeling was,” verhaalde een Amerikaansch schrijver, „zeide mijn vader eens tot mij: „Karel! wilt gij gaarne bij mij tehuis blijven en boer worden!”

„Ik zou liever leerlooier willen worden,” antwoordde Karel.

„Zeer goed,” zeide de vader, die gaarne zijn zoon, die nu zeventien jaren oud was, een eigen keus liet doen, „zeer goed, ik zal trachten eene betrekking voor u te vinden.”

Spoedig was er voor Karel gelegenheid om bij een Kwaker geplaatst te worden. Toen de jongeling zich aan de looierij vervoegde, had er tusschen hem en zijn aanstaanden meester het volgende gesprek plaats.

„Karel, als gij een goede en oppassende jongen zijt, zult gij het wél bij mij hebben; doch zoo gij niet wilt oppassen, zal ik u naar huis terugzenden. Het eenig akkoord, dat ik met u maak, is, dat gij mij zoo goed behandelen zult, als ik het u zal doen.”

„Zeer goed, mijnheer,” zeide Karel; „ik zal trachten mijn best te doen en u genoeg te geven.”

Karel ging van harte aan zijn arbeid. Hij werkte vlijtig, las zijn Bijbel, was leerzaam, eerlijk en van een aangenaam humeur. De Kwaker hield veel van hem, en hij veel van den Kwaker. Zijn meester was met hem tevreden, en zijne leerjaren gingen spoedig en vroolijk voorbij.

Eens zeide de kwaker tot hem: „Karel! ik denk er over, u een fraai geschenk te geven, als uw leertijd uit is.”

Karel glimlachte bij dit aangename nieuws en zeide: „Ik zal zeer gelukkig zijn eenig geschenk van u te ontvangen, als gij het mij geven wilt”

De Kwaker keek Karel met opmerkzaamheid aan en vervolgde: „Ik kan u thans niet zeggen welk geschenk het zijn zal, maar het zal voor u meer dan tienduizend gulden waard zijn.”

„Meer dan tienduizend gulden,” mompelde Karel stilletjes, en zijne oogen glinsterden van vreugde bij de gedachte aan zulk een kostbaar geschenk. „Wat zal dat wezen?” Behoef ik mijnen lezers wel te zeggen dat Karel van dien dag af zich bijna met niets anders bezig hield dan met te denken over het schoone geschenk, dat hem te wachten stond? Toen de leertijd eindelijk verstreken was, riep Karels meester hem tot zich en zeide:

„Karel, uw tijd is morgen uit; maar wij zullen tezamen naar uw huis gaan en uw geschenk medenemen.”

Karel was verheugd bij het vernemen van deze blijde tijding. Hij kleeedde zich den volgenden morgen zoo goed mogelijk en ging met zijn meester naar huis, maar van een geschenk ter waarde van f 10000 was geen spoor te ontdekken. Hij maakte zich eenigszins verlegen en dacht: Misschien heeft mijn meester het vergeten.”

Ten laatste bereikten zij het huis. Na de huisgenooten gegroet te hebben, keerde zich de Kwaker tot zijn gewezen leerling en zeide tot hem: „Karel ik zal uw geschenk aan uwen vader geven.”

„Als je belieft, mijnheer!” antwoordde Karel in hoopvolle verwachting.

„Uw zoon,” zeide de Kwaker, sprekende tot Karels vader, „uw zoon is de beste jongen, dien ik ooit gezien heb;” en zich daarna tot Karel wendende: „Dit is uw geschenk, Karel: een goede naam.”

Karel bloosde en voelde zich een weinig teleurgesteld. Maar zijn vader, die een oprecht en vroom man was, verblijdde zich zeer over dit aangenaam getuigenis van zijn zoon en zeide tot den Kwaker, die een weinig schalkachtig glimlachte: „Ik hoor u liever dit van mijn zoon zeggen, mijnheer, dan dat gij hem al uw geld gaaft; want een goede naam is beter den groote rijkdom.”

Karels vader had gelijk; en de goede naam des jongelings bracht hem na jaren meer nut en voordeel aan dan de grootste som geld dit ooit had kunnen doen.

Jeugdige lezer! zijt gij ook alreede in het bezit van het geschenk des Kwakers? Verdient gij het? Tracht gij het te verwerven? Bedenkt gij de gewichtige waarheid wel genoeg, dat een waarlijk goede naam, die inderdaad kostbaar is, de vrucht moet zijn van goede grondbeginselen en zuivere oprechtheid? Laat daarom het gebed van Israels koninklijken zanger ook uwe

bede zijn: „Heer! laat de oprechtheid en de vroomheid mij behoeden!”

Onkruid.

Onkruid springt op in 't hart der besten, voorzeker. Maar we behoorden het onmiddellijk uit te wieden, opdat het niet opgroeië en den ganschen akker overdekke, zoodat er ten slotte geen plek meer overblijft, waarin een goede gedachte zou kunnen neervallen, ontkiemen en vrucht dragen.

MEDEDEELINGEN.

Als een zegen voor den Bond mogen wij melding maken, dat Ds. N. A. de Gaay Fortman zich bereid verklaard heeft, voortaan zich te belasten met de samenstelling van den rooster en de kalender voor de Zondagsscholen. Z.W.E.W. is bij velen bekend als de man van ervaring in deze, aan wiens juiste hand zulk een arbeid zoo gerust is toevertrouwd.

De Rooster en Kalender voor 1891, is reeds door Z.W.E.W. gemaakt en getuigd van goede orde, en keurige afdeeling van de onderwerpen, ten behoeve en in het belang van de leerlingen.

Ds. D. J. Karssen wil blijven voortgaan, de toelichtingen voor dezen Kalender te maken, en maandelijks in Capadose uittegeven. Reeds velen hebben met verlangen de toelichtingen ontvangen, en van vele zijden, zelfs uit verschillende deelen van het land, ontvingen wij bericht dat zij hoogst welkom waren, en met gretigheid werden gebruikt. Z.W.E.W. zij voor dezen arbeid den welgemeenden dank van velen gebracht. Het wordt gevoeld en is meermalen uitgesproken, dat het een groot werk is, om voor elke week, zulk een uitgebreide en juiste verklaring der H. Schrift te geven, en gaarne wordt het erkent dat hiervoor groote opoffering van tijd en studie noodig is.

Moge de Heere deze beide Predikanten nog lang met lust en ijver vervullen, voor de gezegende zaak der Zondagsscholen. Gewisselijk, zij verrichten eenen arbeid in dezen, die op zeer uitgebreide schaal rijke vruchten zal dragen.

Wanneer het Kerstfeest met de Zondagsscholen is afgeloopen, verzoekt de Penningmeester van den Bond, de Heer A. Volkers, Bergstraat 8, Amsterdam, aan iederen Zondagsschoolonderwijzer, die in de gelukkige omstandigheid verkeert, van geen tekort te hebben, eene kleine gave af te zenden voor noodlijdende Zondagsscholen.

Van elke gift en elke hulp zal in dit blad melding gemaakt worden.

CAPADOSE.

Maandblad van den Bond van Nederlandsche Gereformeerde Zondagsschool-Onderwijzers.

PRIJS PER JAARGANG f 1.—.

UITGEVERS:
HÖVEKER & ZOON.

AMSTERDAM.

PRIJS DER ADVERTENTIËN:
10 Cents per regel.

Toelichtingen bij den Rooster voor 1891.

1 Februari. *Jona*.

Het boek *Jona* (vgl. 2 Kon. 14 : 25b).

Te leeren : Luc. 11 : 32; Ps. 107 : 7 of vs. 20.

Onder de regeering van Joas of (en) Jerobeam II trad *Jona*, de zoon van Amithai, uit Gath-Hefer, een stad in Zebulon (vgl. Jos. 19 : 13), als profeet des HEEREN op, om den voorspoed van Jerobeam II aan te kondigen (vgl. 2 Kon. 14 : 25). (*Jona* is de eerste profeet, die een profetisch boek heeft nagelaten.) Hij werd ook door den HEERE gezonden naar *Ninevé*, (woning van *Ninus*) de hoofdstad van Assyrië, een zeer oude stad (vgl. Gen. 10 : 11), van wier grootte en bevolking ons H. 3 : 2 en 4 : 11, gelijk ook nu nog de puinhoopen, eenig denkbeeld geven. Omdat de goddeloosheid van de inwoners dier stad voor Gods aangezicht was opgeklimmen, moest *Jona* daartegen getuigen, hun Gods oordeelen aankondigende en tot bekeering opwekkende (vgl. Jud. vs. 14, 15; 2 Petr. 2 : 5). Hieruit blijkt, hoe God zijne heerschappij ook over de heidenen openbaart en zijne rechtvaardigheid en lankmoedigheid over hen betoont. De boosheid wordt gezegd „op te klimmen” of te „roepen” tot God (als Rechter op zijn vierschaar gezeten) om de strafwaardigheid er van aan te toonen (vgl. Gen. 18 : 20; Jac. 5 : 4). *Jona* was onwillig om Gods bevel op te volgen, uit vrees dat de HEERE zijne bedreigde oordeelen zou uitstellen, bij mogelijke bekeering, waardoor hij als een leugenprofeet zou aangemerkt worden. Hierin betoonde hij zijn wantrouwen jegens God, zijn zelfzucht, onrechtvaardigheid en onbarmhartigheid (vgl. H. 4 : 2). Hij vluchtte van het aangezicht des HEEREN, d. w. z. van des HEEREN tegenwoordigheid, om niet Gods, maar zijn eigen weg te gaan. [Voor Gods aangezicht beteekent in des HEEREN tegenwoordigheid, in den weg door God geweest (vgl. Gen. 17 : 1).] Hij gaat scheep te Jafa (Jaffa) of Joppe, een stad in Dan (Jos. 19 : 46),

een havenstad, aan de Middellandsche Zee gelegen (vgl. Hand. 9 : 43), om zich naar *Tarsis* te begeven, welke aanzienlijke koopstad, volgens sommigen in het zuiden van Spanje, volgens anderen in Cilicië gelegen (vgl. Hand. 21 : 39) was. Maar meende hij den HEERE te kunnen ontvluchten, de HEERE achtervolgde hem en kwam hem tegen op zijn weg (vgl. Ps. 139 : 7—10), door een geweldigen storm te verwekken, die hem met schipbreuk bedreigde. In hunne benauwdheid riepen de zeelieden een ieder tot zijn God (zij behoorden dus tot verschillende volksstammen, die ieder een eigen afgod aanbaden); maar waar hun gebed natuurlijk vruchteloos was (vgl. 1 Kon. 18 : 26; Jes. 46 : 7), daar trachtten zij hun leven te redden, door ballast over boord te werpen. [Ook bij een geloovig gebed tot den waren God, mogen dergelijke middelen gebruikt (vgl. Hand. 27 : 38), maar deze mannen kunnen als voorbeelden van ongeloofigen beschouwd, die buiten God om, zichzelf trachten te redden.] Te midden van den storm sliep *Jona* rustig in een kajuit van het schip, niet uit kalm geloofsvertrouwen (vgl. Marc. 4 : 38), maar uit zekere onverschilligheid. De kapitein van het schip riep *Jona* en hem niet onduidelijk zijne onverschilligheid verwijtende, drong hij hem op te staan en, daar zij vruchteloos tot hunnen God hadden geroepen, nu ook tot *zijn* God te roepen, die hoewel zij Hem niet als den waren God kenden of erkenden, hun misschien redding zou verleen. En geloovende, dat die storm een oordeel der godheid was over eenige misdaad, wierpen zij loten, waardoor de schuldige zou worden aangewezen (vgl. Hand 28 : 4). Deze heidenen staan te dien opzichte verre boven vele belijders van den waren God (vgl. Rom. 1 : 32; 2 : 15; daarentegen Ps. 10 : 11, 13). Het loten is in uiterste gevallen geoorloofd en kan een blijk des geloofs zijn (vgl. Lev. 16 : 7, 8; Num. 26 : 55; 1 Sam. 10 : 20, 21; Hand. 1 : 26; Spr. 16 : 33). (Loterijspel is in ieder opzicht veroordeeld.) Toen het lot op *Jona* was gevallen, ondervroegen zij hem naar zijn afkomst en zijn betrekking. In zijn antwoord

noemt hij zich een *Hebreër*, met welken naam de Israelieten meest bij de heidensche volken schijnen bekend te zijn geweest (vgl. Gen. 14 : 15 ; Phil. 3 : 5) en belijdt den waren God te vreezen (of te dienen), die in den hemel woont en alles heeft geschapen (die dus ook de stormen door zijn macht en naar zijn wil teweegbrengt). Ook gaf hij hun onbewimpeld zijne misdaad te kennen, die oorzaak was van dien storm, als een straf Gods over hem. Dit antwoord verwekte bij de heidenen diep ontzag en groote vrees voor dien geduchten God en legde hun de vraag op de lippen: „Wat hebt gij (d. i. waarom hebt gij) dit gedaan?” in welke vraag het stilzwijgend verwijt ligt opgesloten: „Indien gij dan dien grooten God vreest, hoe durfde gij dan Hem ongehoorzaam zijn en zijn toorn opwekken?” (Zou dit verwijt ook ons gelden?) Nu vroegen zij hem om raad, door welk middel dien grooten God verzoend kon worden, daar de zee, als blijk van Gods toorn, hoe langer hoe onstuimiger werd. Terstond biedt Jona zich als het offer der verzoening aan, erkennende de straf Gods te hebben verdiend, welke die ontwetende en te dezen opzichte onschuldige mannen niet mocht treffen (vgl. 2 Sam. 24 : 17). Maar de mannen, uit zekere vreeze voor en barmhartigheid met dien zeldzamen man, wilden hem sparen en trachtten tevergeefs tegen de golven in te roeien; waarop zij den HEERE, die hun onbekend was, aanriepen en baden om toch ter hunner verlossing naar zijn wil te doen. (Was Jona onschuldig dan begeerden zij hem te sparen, daar zij geen onschuldig bloed wilden vergieten.) Maar toen het hun duidelijk werd, dat God geen ander middel tot verzoening en verlossing begeerde, wierpen zij Jona in de zee; waarop de zee terstond stil werd. Aan Gods recht moest door de straf van Jona, als den schuldige, voldaan worden, zou er verzoening en verlossing mogelijk zijn (vgl. Josua 7 : 26 ; 2 Sam. 12 : 14). Jona is hier het treffend voorbeeld van Christus, die door zijn dood, de straf, die Hij vrijwillig op zich heeft geladen, voor zijn volk heeft ondergaan, om door voldoening aan het recht Gods, verzoening en verlossing aan te brengen (vgl. Jes. 53 : 5 ; Rom. 3 : 25, 26 ; 8 : 3 ; 2 Cor. 5 : 21 ; Gal. 3 : 13 ; 1 Petr. 3 : 18). Deze gebeurtenis bracht die heidenen tot kennis en vreeze van den waren God, aan Wien zij zoenoffers tot verzoening hunner schuld, en geloften, als betooningen hunner dankbaarheid voor hunne verlossing brachten. Zoo strekte het kwaad van Jona, zijns ondanks, ten goede voor die heidenen (vgl. Rom. 11 : 11 ; daarentegen echter Rom. 3 : 8). Nu aan Gods recht was voldaan, betoonde de HEERE zijne genade aan Jona, daar Hij een grooten visch beschikte, in wiens buik Jona drie dagen en drie nachten bewaard bleef. [Treffend voorbeeld van den Heere Jezus, die als onschuldig moest opstaan (vgl. Hand. 2 : 24), terwijl Jona door genade uit den buik van den visch is verlost (vgl. Matth. 12 : 39). Dat God almachtig dien

visch beschikte, doet alle tegenspraak verstommen. Kan een haai een geheel mensch opslokken en in zijn buik bevatten, een walvisch heeft daartoe een te nauw keelgat; maar God kan dit hebben vergroot. Jona's voorbeeld strekt ons ter waarschuwing tegen ongehoorzaamheid (vgl. Hebr. 3 : 12, 13, 15). Roevend en treffend is het gebed, dat Jona uit den buik van den visch tot zijnen God opzond en waaruit zijn berouw, maar ook zijn geloof blijkt. Zulk een gebed strekt tot voorbeeld voor alle ware bidders. Kennis en ervaring van ellende (vs. 2—6a), van verlossing (vs. 6b) en van dankbaarheid (vs. 9), als noodzakelijke kenmerken van het geestelijk leven, worden hierin aangetroffen (vgl. Ps. 50 : 14, 15 ; Rom. 7 : 24, 25). Door Gods genade reeds vóór zijn gebed in den buik gespaard, (let hierop!) werd hij naar Gods bevel, op zijn gebed, door den visch op het droge gespuwd.

Daarna beval de HEERE hem andermaal, naar Ninevé te gaan, om tegen haar te prediken. Zonder eenige tegenspraak voldeed Jona nu aan het bevel zijns Gods. De kastijding was hem dus tot zegen geweest (vgl. Hebr. 12 : 10b, 11). — Ninevé wordt genoemd „een groote stad Gods”, om hare bijzondere grootte en verhevenheid boven andere steden uit te drukken (vgl. Ps. 36 : 7 ; 68 : 16 ; 80 : 11). Drie dagen had men noodig, om rondom hare muren te reizen, zoödat hunne lengte op 60 mijlen wordt geschat. Die muren waren 100 voet hoog en van 1500 torens voorzien, en zoo breed, dat er drie rijtuigen naast elkander op konden rijden. Babylon was slechts ruim 40 mijlen in omtrek. In deze groote goddelooze stad ging Jona nu moedig, ernstig en krachtig Gods oordeelen aankondigen, die na veertig dagen zouden voltrokken worden, tenzij de bewoners zich tot God bekeerden (vgl. Gen. 6 : 3). Diep treffend was de indruk, dien dit woord zoowel op den koning als de onderdanen maakte. De koning beval, dat naar zijn voorbeeld, allen (zelfs de beesten) moesten vasten en met zakken bekleed worden, als teeken van verootmoediging en berouw (vgl. Joël 2 : 13, 14) en dat de menschen zich tot dien grooten God moesten bekeeren, opdat Hij misschien nog de hittigheid zijns toorns (vgl. Neh. 1 : 6) afwenden mocht. Verootmoediging en bekeering kan wel de afwending van Gods oordeelen mogelijk maken, maar niet veroorzaken (vgl. Joël 2 : 12—14). Maar de HEERE betoonde zijne ontferming en lankmoedigheid jegens dat verootmoedigde volk (vgl. 1 Kon. 21 : 29 ; Jer. 18 : 7, 8). Gods berouw, menschelijker wijze gedacht, moeten wij erkennen niet als een verandering in zijn *Wezen of besluit*, maar als een verandering van zijn *gesproken woord of gedreigde daad*. Aan de oprechtheid der bekeering van de Ninevieten mogen wij niet twijfelen, daar de Heere Jezus ze tot een voorbeeld stelt (vgl. Matth. 12 : 41). (Vergelijk hierbij Ezech. 18 : 21—23 ; 33 : 11, 14—16.)

Inplaats van zich te verheugen over de goede uitwerking zijner prediking en het betoon van Gods

lankmoedigheid en ontferming, was Jona verdrietig en vertoornd daarover (vgl. H. 1 : 3 de verkl.) en begeerde te sterven, om zijn gevreesde schande te ontgaan. Welk een blijk van ongelooft, blindheid en hardheid (zie daartegenover : Luc. 15 : 10, 32). Toch is het te begrijpen, daar Jona, zonder bekeering te verwachten, slechts Gods oordeel had aangekondigd, dat nu uitbleef. Ernstig bestraffend én toch nederbuigend is des HEEREN handelwijze met Jona. De profeet had zich buiten de stad geplaatst, om niet met haar te vergaan en daar af te wachten, wat er van haar worden zou. Daar de felle zonnestralen, waartegen hij zich niet genoegzaam kon beschutten, hem kwelden, deed de HEERE des nachts een wonderboom verrijzen, die Jona, tot zijne verkwikking en verheuging, des daags schaduw verstrekte. (De mensch is een even wonderlijk schepsel als die boom; straks begeerde Jona te sterven, nu verblijft hij zich in de de behoudenis en verkwikking zijns levens.) De wonderboom wordt gehouden voor de *palma Christi* (de boom van de wonderolie), die hier als een *kruid*, maar in het oosten als een snel opgroeiende boom, met palmvormige bladeren, wordt gevonden. Toch blijft die boom door zijn plotseling verrijzen een *wonderboom*. Zoo snel als hij verrees, verdorpe hij, door het knagen van een worm, door God beschikt. Dit maakte Jona verdrietig, daar die boom hem nu niet meer beschaduwde tegen de hitte, welke God nog erger maakte; waarom hij andermaal begeerde te sterven. Nu bestrafte de HEERE hem, omdat hij, om zichzelf wil, verdrietig werd over het vergaan van den wonderboom, die niet door hem maar door God was geplant, terwijl hij zich zou verheugd hebben over het vergaan van een groote stad als Ninevé, waarin zich 120.000 *kinderen* bevonden, die geen onderscheid wisten tusschen hun rechter- en linkerhand (vgl. 1 Deut. 1 : 39). Uit zelfzucht stelde hij dus een wonderboom boven zulk een groote stad, die, naar het aantal kinderen gerekend, ongeveer 600.000 inwoners telde.

Tegen Ninevé heeft later Nahum gepredikt, zonder vrucht, waarom de stad door den HEERE verdelgd is (vgl. Jona 4 : 2 met Nah. 1 : 2, 3). Jona is een waarschuwend voorbeeld voor Gods kinderen; de Ninevieten geven een vermanend voorbeeld voor de goddeloozen die bij verootmoediging, niet aan Gods genade moeten wanhopen (vgl. Ezech. 33 : 11; Jes. 55 : 6, 7).

Vragen.

1. Wie was Jona en wanneer leefde hij?
2. Waarheen werd hij door den HEERE gezonden; waartoe en wat blijkt daaruit?
3. Hoedanig een stad was Ninevé?
4. Hoe gedroeg zich Jona onder den Goddelijken last en om wat oorzaak?
5. Waarheen wilde hij vluchten?
6. Hoe kwam God hem tegen; hoe gedroeg hij

zich; hoe betoonden zich de scheepslieden; wat liet hij zich doen, waarom en met welk gevolg?

7. Van wien is Jona hierin het treffend voorbeeld?
8. Hoe bewaarde de HEERE Jona en wat werd hierdoor afgeschaduwd?
9. Wat deed Jona in zijne benauwdheid en hoe werd hij gered?
10. Wat ging hij nu doen op Gods hernieuwd bevel, en met welk gevolg?
11. Hoe was Jona daarover gestemd; wat begeerde hij, maar hoe bewaarde en hoe bestrafte de HEERE hem daarvoor?
12. Wat blijkt uit de geschiedenis van Jona en de Ninevieten?

8 Februari. *Amazia, Uzziā en Jotham*,
koningen van Juda.

Jerobeam II, Sallum, Menahem, Pekahia en Pekah,
koningen van Israel.

2 Kon. 14, 15 (vgl. 2 Chron. 25, 26, 27).

Te leeren: *Jes.* 1 : 16; *Ps.* 17 : 4 of *Ps.* 7 : 6.

De door zijne knechten vermoorde koning Joas werd opgevolgd door *Amazia*, die den HEERE wel diende, maar zoomin als zijn vader met een oprecht hart. Hij hield zich streng aan uitwendige wetsbeachtiging, maar niet uit een waarachtig beginsel. Hij droeg zoowel het kenmerk van een Farizeër, (vgl. *Matth.* 23) als van een Laodiceër (vgl. *Openb.* 3 : 15). Zijn Farizeïsme toonde hij, door, waar hij rechtvaardig de moordenaars zijns vaders liet dooden (deze schijnen aanzienlijke mannen geweest te zijn), hij naar Gods gebod, de kinderen niet liet ombrengen (vgl. *Deut.* 24 : 16). Dit is prijzenswaardig (vgl. echter *Matth.* 23 : 23^b). Hij betoonde zich een krijgslustig en moedig vorst te zijn, die echter in overmoed steunde op eigen kracht. Hij toch versterkte zijn leger tot 300.000 man, om krijg te voeren tegen de Edomieten, en huurde bovendien nog 100.000 geoeffende krijgsbenden uit Israel, voor 100 talenten zilvers (f 250.000). Maar een ons onbekende profeet beval hem in den naam des HEEREN, die huurtroepen weer af te danken, als zijnde hem onnut, daar de HEERE niet met hen zou zijn, die Hem verlaten hadden. [Verbintenissen met ongeloofigen zijn onbetamelijk (vgl. 2 Chron. 20 : 35—37; zie ook de opmerk. bij 2 Chron. 21 : 1).] Wilde hij tegen Gods wil, in eigen kracht, handelen: dan zou de HEERE hem doen vallen voor den vijand. *Amazia*, in verlegenheid gerakende wegens de schatten, waarvoor hij die huurtroepen geworven had, ontving het treffend antwoord: „DE HEERE heeft meer dan dit, om u te geven.” Wij mogen om uitwendige belangen en voordeelen den HEERE niet ongehoorzaam zijn, maar moeten zijn woord volbrengen, desnoods met offering van alles, in vertrouwen op den HEERE

alleen (vgl. Matth. 16 : 24 ; Marc. 10 : 28—30). Ook nu gedroeg zich Amazia uitnemend, door des HEEREN wil te gehoorzamen ; maar hij werd zwaar op de proef gesteld, daar de afgedankte soldaten tot mouterij vervielen en vele steden van Juda plunderden. Het schijnt dat Amazia de som gelds aan Joas heeft betaald maar nog soldij aan de soldaten moest geven, en dat deze, daar hun die niet werd ter hand gesteld, aan het muiten sloegen. Volgens Gods belofte en door zijne hulp behaalde Amazia een groote overwinning op de Edomieten, door 10.000 man in den veldslag te dooden en evenzoovelen levend te vangen, welke hij echter wreed-aardig vermoordde. In plaats van Jehovah te erkennen voor zijne machtige en genadige hulp, keerde hij zich van Hem af en vereerde de afgoden der Edomieten, wier beelden hij als buit met zich voerde. Hoe raadselachtig, daar hij de nietigheid der afgoden tegenover de majesteit des HEEREN zoo duidelijk had ervaren (vgl. Jer. 17 : 9). Voorspoed is zeer gevaarlijk (vgl. Ps. 30 : 7, 8 ; Deut. 32 : 15 ; daarom moeten wij bidden : Spr. 30 : 8, 9). Door een profeet, welke onbekend is (misschien dezelfde als vs. 7 genoemd), in naam des HEEREN ernstig over zijn snoode ondankbaarheid en ijdele afgoderij bestraft, dreigde Amazia hem te slaan (te tuchtigen of te dooden), als een sprekend beeld zijns vaders (vgl. H. 24 : 20—22) ; waarom de profeet hem aan zichzelf en aan het oordeel Gods overliet (vgl. hierbij Jes. 30 : 10, 11). Als van God verlaten, wilde hij ook niet meer met hem te doen hebben. Dit moet de zwaarste straf geacht worden (vgl. Gen. 6 : 3 ; Ps 81 : 13 ; Jer. 7 : 16 ; Jes. 6 : 9, 10). In trotschen euvelmoed wil Amazia zich nu ook met den dapperen koning van Israel, Joas, meten, op wien hij waarschijnlijk wegens de plunderingen (vs. 13) vergramd was. Maar Joas ried hem op diepkrenkende wijze zijn roekeloos voornemen, dat hem en Juda zeker in het verderf zou storten, af. Hij bediende zich daartoe van een gelijkenis, waarin een distel (Amazia voorstellende) zich met een ceder (waarmede hij zichzelf vergeleek) wil vereenigen, maar door het gedierte des velds van den Libanon (zijn krijgsvolk aanduidende) wordt vertreden. (Zie over de gelijkenissen Capad. 28 Dec). Een dergelijke zinnebeeldige voorstelling vinden wij in het O. T. ook (Richt. 9 : 7—20 ; 2 Sam. 12 : 1—7). Amazia wilde in trotschen overmoed niet naar de goede, hoewel krenkende, waarschuwing luisteren. Dit bestuurde God zoo, daar Hij hem vernederen en straffen wilde vanwege zijn trotschheid, ondankbaarheid en afgoderij (vgl. Ps. 31 : 24b ; Jes. 2 : 11 ; Dan. 4 : 30, 31, 37 ; ook wordt in Amazia bevestigd Spr. 25 : 8). Zwaar was de nederlaag hem, als een oordeel Gods, toegebracht. Te Beth-Semes slaags geraakt, werd Amazia's leger geheel verslagen ; hijzelf werd gevangengenomen en als vasal van Joas binnen zijn eigen hoofdstad gevoerd. Ontzettende vernedering ! Ook brak Joas van den muur van Jeruzalem een gedeelte van 400 el af, waardoor de stad geheel open werd gelegd, roofde vele schatten zoo-

wel uit den tempel als uit des konings paleis en nam aanzienlijke mannen als gijzelaars mede, die zeker tot waarborg moesten strekken der betaling eener opgelegde schatting. Zoo diep was nog geen koning vernederd. Maar die vernedering trof ook het volk, dat de dwaze en trotsche regeering van Amazia minstens nog vijftien jaren verdroeg (vgl. vs. 25), doch deze eindelijk moede werd en een samenzwering tegen hem smeedde. Naar Lachis gevluht, werd hij aldaar gedood en op paarden naar Jeruzalem gebracht, waar hij begraven werd. Negen en twintig jaren had hij geregeerd en hij werd opgevolgd door zijn zoon *Uzzia*.

Uzzia, ook Azaria genoemd (2 Kon. 14 : 21), werd op zestienjarigen leeftijd koning. Sommigen berekenen dat hij eerst 12 jaren na zijn vaders dood koning is geworden (vgl. 2 Kon. 14 : 23 met H. 15 : 1) ; anderen meenen uit vergelijking van 2 Kon. 14 : 23 met H. 15 : 8 en H. 15 : 2, dat hij wel 16 jaren oud was bij zijns vaders dood, maar reeds op vierjarigen leeftijd als koning erkend is. Hij betoonde zich reeds vroeg een godvruchtig koning, die zich geheel overgaf aan de goede leiding van den profeet Zacharias, ons verder onbekend. (Treffend voorbeeld voor kinderen.) Daardoor maakte de HEERE zijne langdurige regeering zeer voorspoedig en vreedzaam (vgl. Spr. 3 : 1, 2 ; Jer. 17 : 7, 8). Had zijn vader Elath in Edom wel veroverd, maar waarschijnlijk niet in het bezit kunnen nemen, hij bracht die stad tot Juda en versterkte haar. Ook voerde hij voorspoedige oorlogen tegen de Philistijnen, westwaarts, de Arabieren en Meünieten, zuidwaarts, en maakte de Ammonieten, oostwaarts, schatplichtig, zoodat zijn naam en roem tot op de grens van Egypte verbreid werd. Die voorspoed en dat aanzien dankte hij alleen aan de hulpe Gods, op Wien hij vertrouwde. Zijn rijk versterkte hij inwendig door de versterking van Jeruzalems vesting en het bouwen van grensvestingen en torens in de woestijn. Hij betoonde zich niet alleen een dapper, maar ook een bekwaam en vindingrijk koning, die tot hertoe onbekende belegeringswerktuigen, vooral naar 't schijnt katapulten of stormrammen, uitvond, waardoor zijn roem heinde en verre verbreid werd. Hij stelde zich aan het hoofd van een zeldzaam talrijk, welgeorganiseerd staand leger, dat voorzien was van allerlei wapenen en welgeoefend in het behandelen daarvan, tot op-
luistering en versterking van zijn regeering. Was zijne regeering alzo voorspoedig en luisterrijk, ook was zij zeer vreedzaam. Voor de innerlijken welvaart des lands zorgde hij, door landbouw en veeteelt te bevorderen, waartoe hij putten liet graven die den grond vruchtbaar maakten. Zoo bevorderde hij zijn eigen rijkdom en dien zijns volks. Maar helaas ! op het einde zijner regeering begon hij zich te verheffen, door zich de waardigheid van opperpriester aan te matigen en ondanks de waarschuwing van den hoogepriester Azaria, in het heiligdom het reukwerk voor Gods aangezicht te ontsteken. Brachten zoovele koningen het reukwerk aan de afgoden, hij wilde het in zijn hoogmoedigen

godsdienstijver den HEERE brengen, waardoor de dienst van Jehovah verlaagd werd. Uitdrukkelijk had God zulks verboden (vgl. Num. 3 : 10; 17 : 13; 18 : 7). Terwijl hij vertoornd was over de bestraffing van den hooge priester, werd hij door God met melaatschheid gestraft en alzoo in zijn hoogmoed diep vernederd. Terstond werd hij uit den tempel gedreven en moest hij geheel afgezonderd wonen (vgl. Lev. 13 : 45, 46) tot aan den dag zijns dood toe. Zoo bracht een enkele daad van hoogmoed hem tot een treurigen val, die hem al de vruchten van zijn voorspoed ontroofde, ja hem, waar hij het priesterambt begeerde, het koninklijk ambt deed verliezen. Toch mogen wij Uzzia's ware godsvrucht niet betwijfelen of miskennen, maar moeten hem als een der voortreffelijkste koningen blijven erkennen. Hoelang hij nog geleefd heeft is niet zeker, maar lang genoeg om tot bekeering te komen. Hij werd bij zijn dood als onrein niet in de graven der koningen bijgezet. Ook het volk verdierf zich en gaf zich aan grove zonden over, waarom het in zijn voorspoed door den HEERE zwaar gestraft werd met aardbeving, droogte, sprinkhanen en allerlei rampen, waardoor wel vooral Israel, maar ook Juda geteisterd werd (vgl. Amos 1 : 1, 4; 6 : 3—7; Joël 1 : 1—7; 10—13; 17—20). (Lees over dien diep vervallen staa van de kerk reeds onder Uzzia vooral Jesaja 1.)

Moest zijn zoon *Jotham*, wegens de krankheid zijns vaders, reeds bij diens leven de regeering overnemen, hij werd na zijns vaders dood werkelijk koning, op den leeftijd van vijf en twintig jaren en regeerde zestien jaren als een uitnemend, dapper en gelukkig vorst. Of hij uit vrees, vanwege de straf zijns vaders, in 't geheel niet den tempel bezocht, dan wel, of hij daar niet inging met hetzelfde doel als zijn vader, is uit 2 Chron. 27 : 2 niet vast te stellen. Maar uit vs. 2 en vs. 6 blijkt, dat hij een zeer godvruchtig koning was. Slechts de hoogten kon ook hij, zoomin als zijne voorgangers, wegnemen (vgl. 2 Kon. 15 : 35); hoewel niet blijkt, gelijk sommigen willen, dat hij daarop, in plaats van in den tempel, den HEERE zijne offers gebracht heeft. Ondanks die godvruchtige regeering, bleef het volk in zijne goddeloosheid volharden (vgl. Jes. 1; 2 : 5—9; 3 : 16; 5 : 4, 7—12 enz.). *Jotham* ging in zijns vaders voetstappen voort, door zijn rijk te versterken (vs. 4). Ook verfraaide hij den tempel (vs. 3a) en breidde de stad uit en versterkte haar (vs. 3b). De Ammonieten, die zeker weer afvallig begonnen te worden (vgl. H. 26 : 8), werden door hem onder zware lasten gebracht, die zij jaarlijks oprachten. Wel schijnt hij reeds overlast gehad te hebben van *Pekah* en *Rezin*, koningen van Israel en Syrië (2 Kon. 15 : 37); maar toch bleef hij tot zijn dood voorspoedig, alleen omdat hij zijne wegen voor Gods aangezicht richtte, d. i. oprecht voor den HEERE in zijne wegen wandelde; ons tot een treffend voorbeeld (vgl. Ps. 50 : 23b).

In het rijk der tien stammen werd *Joas* opgevolgd

door *Jerobeam II*, die 41 jaren geregeerd heeft (den langsten tijd van alle koningen der-tien stammen). Deze was door God bestemd, om Israel uit zijne uiterlijke ellende geheel te verlossen [*Joas* was daarmee begonnen (vgl. 2 Kon. 13 : 23, 25)]. Hij was een dapper en gelukkig vorst, die, volgens des HEEREN woord, door *Jona* gesproken, de landpalen Israels weder tot de gewone grenzen bracht. [*Damascus* en *Hamath* lagen in Syrië, maar waren door *David* en *Salomo* veroverd en tot *Juda* gebracht (vgl. 2 Sam. 8 : 6; 2 Chron. 8 : 3). De „zee des vlakken velds” is de *Doodse Zee*.] Uit vs. 26 en 27 blijkt Gods lankmoedigheid, ontferming en trouw, welke *Jerobeam* of zijn volk zich echter niet waardig maakten, daar afgoderij, ziddeloosheid en zedeloosheid schrikwekkend heerschten (vgl. de profetiën van *Joël* en *Amos*). (Zie voor de uitdrukking: „opgesloten en verlaten”, H. 9 : 8, de verklaring. Hier beteekent zij: „dat niemand veilig was”.)

Jerobeam werd opgevolgd door zijn zoon *Zacharia*, die wegens zijne goddeloosheid, door den HEERE slechts zes maanden in de regeering gelaten werd en toen openlijk werd vermoord door zekeren *Sallum*; opdat het oordeel over *Jehu*'s geslacht voltrokken werd (vgl. H. 10 : 30). Uit vs. 8 (vgl. met vs. 1) zou blijken, dat er een tijdperk van regeeringloosheid na *Jerobeam*'s dood geweest is van twaalf jaren; misschien door de inlandsche onlusten veroorzaakt, ten gevolge waarvan *Zacharia* zoo kort den troon bezeten heeft. Anderen denken aan een tusschenregeering in *Juda*, vóór *Uzzia*'s troonsbeklimming (zie boven op 2 Chron. 26 : 1). Na *Zacharia*'s dood werd het rijk der tien stammen door allerlei geweldenaars geregeerd en den ondergang naderbij gebracht. *Sallum* werd, na een maand van gewelddadige overheersching, vermoord en opgevolgd door *Menahem*, die zich tien jaar, als een wreedaardig dwingeland, op den troon heeft staande gehouden. Zijn wreedheid betoonde hij in het afschuwelijk moorden in *Tifsa*, wier bewoners hem niet hadden willen erkennen en waar deswege alle moeders omgebracht werden. Door *Pul*, den koning van Assyrië, aangevallen, wist hij dezen, ten einde zich van de heerschappij te verzekeren, tot bondgenoot te verwerven, door hem 1000 talenten zilver, d. i. 2½ miljoen gulden, te betalen, die hij van zijne aanzienlijke onderdanen afperste. Deze *Pul* wordt voor de eerste koning van het Assyrische rijk gehouden en als dezelfde beschouwd, die zich op *Jona*'s prediking bekeerd heeft. *Menahem*'s zoon *Pekahia*, die even goddeloos was als zijn vader, werd na twee jaren geregeerd te hebben vermoord door *Pekah*, den zoon van *Remalia*, zijn veldheer, die met twee andere veldheeren en vijftig manschappen, eene samenzwering tegen hem smeedde en zich van den troon meester maakte. Twintig jaren regeerde hij ongelukkig, daar *Tiglath-Pilezer*, de zoon van *Pul*, een groot deel van zijn rijk veroverde en de bewoners ervan naar Assyrië wegvoerde. Dit is de eerste wegvoering.

Pekah verbond zich met Rezin, den koning van Syrië, tegen Achaz, den koning van Juda (zie den volg. Zondag). Pekah werd vermoord door *Hosea*, die hem later opvolgde. Lees over dien diep vervallen toestand van het rijk van Israel de profetiën van Amos, die als een ossenhoeder in Tekoah, door God geroepen wordt, om het volk om zijne goddeloosheid te bestraffen en met Gods oordeelen te bedreigen. Een waarschuwend voorbeeld ook voor ons volk, dat zijn beeld in die profetiën duidelijk geteekend ziet.

Vragen.

1. Hoedanig mensch en koning betoonde zich Amazia?
2. Met wien sloot hij een verbond, om tegen wien te strijden?
3. Was dit naar Gods wil en heeft hij dat verbond verbroken?
4. Was hij voorspoedig in dien oorlog en wat was de vrucht daarvan?
5. Werd hij deswege bestraft en met welk gevolg?
6. Met wien wilde hij krijg voeren; op welke vernederende wijze ried deze hem dit af?
7. Wat was het gevolg van zijn overmoed en waarom?
8. Hoe stierf hij, na hoelang geregeerd te hebben?
9. Wie was zijn opvolger en hoe regeerde deze?
10. Welke oorlogen voerde hij en waardoor was hij voorspoedig?
11. Wat deed hij in 't belang van de veiligheid en den welvaart des rijks?
12. Waaraan maakte hij zich schuldig, met welk gevolg; en hoe stierf hij, na hoeveel jaren te hebben geregeerd?
13. Wie volgde hem op en hoedanig vorst was deze?
14. Welke blijken van godsvrucht en dapperheid gaf hij?
15. Hoedanig was de toestand van het volk?
16. Welke twee koningen uit Jehu's huis regeerden over Israel en wat weten wij vooral van den eersten?
17. Welke koningen regeerden na Zacharia, hoedanig was hunne regeering en waardoor kenmerkten zij zich?
18. Welk volk bracht vooral de oordeelen Gods over Israel?
19. Hoedanig was de toestand der kerk en welk profet werd door den HEERE tot boetprediker geroepen?

15 Februari. *Achaz, Hosea.*

2 Kon. 16 : 17 (vgl. 2 Chron. 28; Jes. 7).

Te leeren: Openb. 22 : 11; Ps. 7 : 6 of Ps 1 : 3.

Geen goddelooser (Manasse misschien uitgezonderd, die echter bekeerd is), onbeduidender en ongelukkiger koning heeft over Juda geregeerd als *Achaz*,

wiens boosheid te gruwelijker en vloekwaardiger is, omdat hij zulk een godzalig vader en in de vele profeten zoovele uitnemende opvoeders had. Daarbij vond hij zoowel kerk als staat, bij den aanvang zijner regeering, in den besten toestand, welke door zijn wanbestuur geheel verdorven werd. Op twintigjarige leeftijd den troon beklommen hebbende, regeerde hij zestien jaren. Hij deed niet, dat recht was in de oogen des HEEREN (vgl. 2 Chron. 27 : 2) en betoonde dit, door in de wegen der goddelooze koningen van Israel te wandelen en alzoo niet alleen den kalverendienst, maar ook den Baäldienst in te voeren en dat niet gelijk Joram (vgl. 2 Chron. 23 : 17) wegens zijne betrekking tot die koningen (vgl. 2 Chron. 21 : 6), maar geheel uit eigen beweging. Hij maakte gegoten beelden, die den Baäl moesten voorstellen (daarom Baäls (meervoud) genoemd), welke hij als goden vereerde. Hij rookte (d. i. bracht wierook en offers) aan die opgerichte beelden in het dal des zoons van Hinnom, ten zuiden van Jeruzalem, alwaar de beelden van den *Moloch* (ook *Milchom* genaamd: 1 Kon. 11 : 7), den afgod der Amonieten, geplaatst waren. Deze koperen beelden, die van binnen hol waren, werden gloeiend gemaakt, en in den gloeienden buik van elk beeld werden de kinderen, als in een oven, geworpen. Zoo deed men de kinderen „door het vuur gaan”, als offers den god gebracht (vgl. Jer. 8 : 31). Om het geschrei der arme kinderen niet te hooren, liet men trommelen, waarom het dal ook *Tophet* (trommel) geheeten wordt. Door den HEERE is het *Moorddal* genoemd, omdat de Israelieten als vergelding voor hunne moorddadige gruwelen, daar bedreven, er vermoord zouden worden (vgl. Jer. 8 : 31, 32; 19 : 6, 7). Naar dit dal „Ge-Hinnom” is de plaats der verdoemenis, de hel, *Gehenna* genoemd (vgl. Matth. 5 : 22). — Sommigen willen, dat de kinderen ter reiniging en ter heiliging aan den afgod (den *zonnegod*) slechts door het vuur getrokken zijn, zonder gedood te worden. Wel is Hiskia niet gedood, maar Achab heeft zeker meerdere kinderen gehad. — Ook offerde en rookte hij op hoogten en heuvelen, niet aan den waren God (vgl. 2 Kon. 15 : 35) maar aan Baäl gewijd. Dit geschiedde, als om dichter tot de godheid te naderen. Hij bracht ook offers onder allen groenen boom, d. i. in de bosschen, en wel aan de boschgodin *Asthareth* (Astarte), die als de godin der maan, voor de vrouw van Baäl, den god der zon, gehouden en op afschuwelijke wijze in de bosschen vereerd werd. Zoo deed hij geheel als de heidenen, door God om hunne gruwelen vervloekt, welke vervloeking ook hij zich ten volle waardig maakte (vgl. Ps. 106 : 37—41).

Vele en zware oordeelen troffen hem, welke door vergelijking van 2 Kon. 16 met 2 Chron. 28, eenigszins moeielijk te onderscheiden zijn. Wij meenen ze in *deze* volgorde te moeten stellen: volgens 2 Chron. 28 : 5 schijnt *eerst* de koning van Syrië *alleen* Achaz aangevallen en eene groote menigte zijner onderdanen

gevankelijk naar Damascus gevoerd te hebben; daarop werd hij door Pekah, den koning van Israel, naar het schijnt, ook *afzonderlijk*, beoorloogd, in welken strijd in Juda op één dag 120.000 mannen gedood werden, onder welke Maäseja, de zoon des konings en Elkana, zijn eerste staatsdienaar, terwijl er 200.000 personen, meest naar het schijnt vrouwen en kinderen, als gevangenen naar Samaria werden weggevoerd, behalve de groote buit, die gemaakt werd. De profeet *Oded* echter ging het overwinnend leger te gemoet, om in des HEEREN naam te waarschuwen, de gevangenen binnen Samaria te brengen, daar zij hunne broeders, die om hunne zonden door den HEERE gestraft waren, niet tot slaven mochten maken, wijl zijzelve door hunne goddeloosheid den toorn Gods op zich geladen hadden. Eenige aanzienlijke mannen, door vrees voor Gods oordeelen gedrongen, wisten de overwinnaars te bewegen de gevangenen los te laten, die nu gekleed, gevoed en zelfs gezalfd, deels te voet, deels als zwak zijnde, op ezelen, naar Jericho, binnen het gebied van Juda, werden teruggebracht. —

Behalve door deze koningen werd Achaz ook getuchtigd door de Edomieten, die misschien uit wraak (vgl. 2 Chron. 28 : 17) in het zuid-oosten van Juda vielen en vele gevangenen maakten. Eveneens namen de weinig beduidende Philistijnen vele plaatsen van Juda in bezit. Ook Rezin, Syrië's koning, ging voort Achaz te berooven, door *Elath*, dat in Edom gelegen, door *Uzzia* aan Syrië ontruikt en als kolonie herbouwd was, weder tot zijn gebied te brengen. Ja, eindelijk verbond hij zich met Pekah, den koning van Israel, om Achaz van den troon te stooten, zijn rijk onder elkander te verdeelen en zekeren *Tabaal* tot koning of bewindvoerder er over aan te stellen.

In die groote benauwdheid zocht de goddelooze, nietswaardige koning hulp niet bij den HEERE, maar bij den koning van Assyrie, *Tiglath-Pilneser*, dien hij voor groote schatten, welke hij zoowel uit den tempel en uit zijn eigen paleis, als van zijn rijksgrootten bijeenbracht, wist over te halen, hem tegen zijne vijanden te helpen. Intusschen zond de HEERE den profeet *Jesaja* tot hem, om hem te bemoedigen met de belofte, dat de vijanden niets tegen hem zouden vermogen, maar zelve door Assyries koning zouden worden verslagen, daar eerst Rezin gedood en na 65 jaren Samaria verwoest zou worden. Als bewijs voor de waarheid van den Godspraak, wilde de HEERE Achaz een *teeken* geven, wat hij ook mocht eischen. De ongeloovige koning begeerde, uit gehuichelde vroomheid, zulk een teeken niet; waarom de HEERE zelf niet aan Achaz, maar aan het volk in 't algemeen, een teeken zou stellen, ten bewijze dat de kerk, vanwege haar afval, der verdelging waardig, niet zou vernietigd worden. Dit teeken zou bestaan in de wondervolle geboorte van *Immanuel*, in wien God zich met zijn volk verzoenen zou (vgl. Jes. 7 : 1—14). De aanslag van de beide verbonden vorsten mislukte geheel door Gods bestiering. De koning van

Assyrie trok met zijn leger naar Damascus, veroverde die stad, voerde hare inwoners weg, doodde Rezin en maakte een einde aan het Syrische rijk. Achaz trok nu zijn overwinnenden bondgenoot tegemoet, die hem echter geen verdere hulp bood, maar hem integendeel, misschien door vele afpersingen en verdrukkingen, benauwde.

De goddelooze koning, die zoozeer de goedertierenheid, getrouwheid en macht van Jehovah ondervonden had, (vgl. Jes. 7) meenende, dat de goden van Syrië, die hem heetten geslagen te hebben, hem zouden helpen, indien hij hun offers bracht, (vgl. 2 Chron. 28 : 23) liet door den priester *Uria* een model nemen van een altaar, dat hij te Damascus had gezien, en plaatste zulk een altaar in den tempel des HEEREN (in het voorhof), waaruit hij het koperen altaar, dat naar Gods voorschrift was gemaakt, liet verwijderen (vgl. Exod. 27 : 1, 2). De goddelooze priester, in plaats van zich tegen zulk een heiligschennis te verzetten, voldeed geheel aan 's konings bevel en offerde zelfs op dat altaar, daarin door den koning zelf voorgegaan (vgl. 2 Chron. 26 : 16 v.v.). Mogelijk wilde *Uria* daarop, evenals op het ware altaar, *Jehovah* offeren; maar Achaz zelf offerde den afgoden (vgl. 2 Chron. 28 : 23). Het altaar des HEEREN gebruikte hij als een heidensch orakel, om de Godspraken te onderzoeken. Achaz is, zoowel als *Uria*, het beeld van hen, die meenen op eigen wijze, tegen Gods ordonnantien in, de godsdienst evengoed te kunnen waarnemen (vgl. 1 Cor. 10 : 17—24). Nog verder ging de goddelooze koning in zijn afval en vijandschap voort, door de geheiligde vaten in den tempel te vernielen, den tempel van zijne sieraden te berooven, den koperen zee van de twaalf runderen af te nemen (vgl. 1 Kon. 7 : 23 v.v.) en het deksel des sabbaths, benevens den voor den koning afzonderlijk gebouwden ingang des tempels weg te nemen, als voor hem, die den HEERE op den sabbath in den tempel niet meer wilde dienen, niet meer noodig. (Door *deksel des sabbaths* hebben we waarschijnlijk een overdekte plaats te verstaan, waar de koning, door den bijzonder voor hem gemaakte ingang, op den sabbath plaatsnam.) Ja eindelijk ging hij zoo ver, dat hij den tempel liet sluiten en overal binnen Jeruzalem altaren liet stellen, waarop het volk moest offeren; terwijl hij het volk buiten Jeruzalem van de stad Gods vervreemde, door alom hoogten te bouwen, gewijd aan de valsche goden. Schrikkelijk betoon van goddeloosheid, vijandschap en verharding onder de oordeelen des HEEREN (vgl. 2 Chron. 21 : 22; Jes. 1 : 5; Jer. 5 : 3), ter waarschuwing gesteld (vgl. Spr. 29 : 1; Rom. 2 : 4, 5). — Na alzoo staat en kerk beide verwoest, ja der vernietiging nabij gebracht te hebben, stierf Achaz, slechts 36 jaren oud zijnde, vervloekt van zijn volk, dat hem geen plaats in het graf van Davids nakomelingen gunde.

Na den moord van Pekah schijnt Hosea niet terstond, maar eerst acht jaren later (vgl. 2 Kon. 16 :

1; 15:27; 17:1) den troon van Israel te hebben kunnen beklimmen, misschien wegens den tegenstand van andere krijgsoversten. Hoewel hij kwaad deed in de oogen des HEEREN, was zijne regeering beter dan die zijner voorgangers. Waarschijnlijk heeft hij den Baäl en andere afgoden niet of minder gediend en is hij de gouden kalveren niet blijven vereeren. [Men beweert, dat het kalf te Dan door Tiglath-Pilezer is vernietigd of weggevoerd (vgl. 2 Kon. 15:29).] Het schijnt, dat hij door den invloed van Hizkia aan zijn volk vergunning heeft gegeven, naar Jeruzalem te gaan en den HEERE offers in den tempel te brengen (vgl. 2 Chron. 30; 31:1). De mate der ongerechtigheid van Israel was echter vol; Gods lankmoedigheid teneinde. De koning van Assyrie, Salmaneser, trok tegen Hosea op en maakte hem schatplichtig. Maar toen hij in 't geheim zich verbond met So, den koning van Egypte (die zich gewelddadig van den troon had meester gemaakt) en weigerde de schatting op te brengen, trok de koning van Assyrie tegen hem op, belegerde Samaria en nam het na drie jaren in. Hosea werd in het negende jaar zijner regeering gevangengenomen en al het volk gevankelijk weggevoerd (waarschijnlijk behalve een gedeelte, dat hij tot slaven maakte). Sommigen meenen dat niet Salmaneser, maar *Sargon* (vgl. Jes. 20:1) de koning van Assyrie was, die zijn voorganger van den troon gestooten, en er zichzelf op verheven had. Daaruit zou te beter de opstand van Hosea en de tuchtiging van de Egyptenaren, met wie Hosea zich verbond, te verklaren zijn (vgl. Jes. 20:4—6). Hoe zwaar Gods oordeelen over Samaria geweest zijn, blijkt uit Hosea 10:14; Micha 1:6; Amos 6:9—11. Die oordeelen waren zeer rechtvaardig, vanwege de afwijking, afgoderij, goddeloosheid en zedeloosheid, waaraan het volk zich schuldig maakte, ondanks al de roepstemmen tot bekeering, door de profeten in des HEEREN naam tot hen gebracht (lees 2 Kon. 17:7—23).

Het rijk der tien stammen heeft 250 jaren bestaan, en is in 725 v. C. verwoest.

De koning van Assyrie voerde Israëls bewoners in ballingschap naar een gedeelte van Assyrie: de beide landschappen Halah en Habor (Chaboras), welke door de rivier Gozan doorstroomd worden. Ook bewoonden zij steden in Medië. Wat er van die verstrooide stammen geworden is, is niet te bepalen. Vele Joodsche verhalen zijn daaromtrent in omloop, welke niet te gelooven zijn. Sommigen hebben hen in Tartarije, anderen zelfs in Amerika meenen weer te vinden. Wij kunnen aannemen, dat velen zich met de ballingen in Babel hebben vereenigd en op bevel van Cyrus, die ook over het gebied hunner ballingschap heerschte, naar hun land zijn teruggekeerd, terwijl de overigen in Egypte en andere landen verstrooid zijn (vgl. Hand. 2:9—11; 1 Petr. 1:1). — In hunne plaats voerde Assyrië's koning ballingen uit ver van elkander ge-

legen landen naar het ontvolkte Samaria, waarnaar zij *Samaritanen* geheeten werden. Misschien uit vrees voor samenspanning en opstand, werden verschillende volksstammen daar tot één volk vereenigd, welke hun eigenaardige taal en godsdienst hadden en trachtten te behouden. Door leeuwen geplaagd, wat zij beschouwden als een oordeel van den vertoornden God van dat land, begeerden zij een priester, die hun in den godsdienst der weggevoerde bewoners zou onderwijzen. Daarmede oppervlakkig bekend gemaakt, trachten zij ook Jehovah als een der vele goden, tegelijk met de hunne, te vereeren. Wel blijken zij, langzamerhand meer met den waren godsdienst bekend geworden, den dienst van Jehovah, volgens de vijf boeken van Mozes, boven hunne eigene godsdiensten gesteld te hebben. Volgens de ongewijde geschiedenis heeft zekere Manasse, broeder van den hooge priester Jaddua, afgezet zijnde, met vergunning van Alexander den Grooten, een tempel op den berg Gerizim gebouwd, waar nu de Samaritanen hunne godsdienst uitoefenden. Deze tempel is door Johannes Hyrcanus verwoest, maar de plaats bleef nog godsdienstig vereerd (vgl. Joh. 4:20).

Altijd is er vijandschap tusschen de Joden en de Samaritanen gebleven, daar de laatsten, als indringers van heidenschen oorsprong met een gemengden godsdienst, als onrein en verachtelijk werden beschouwd. Hunne tegenwerking in den tempelbouw en hunne poging tot gelijkstelling hebben de breuk voorgoed gelegd, die eerst door den Heere Jezus is weggenomen.

Vragen.

1. Wie volgde Jotham op, en hoedanig een man was hij?
2. Welke gruwelijke afgoderij bedreef hij?
3. Hoever breidde hij die afgoderij uit?
4. Welke vijanden werden hem door den HEERE tot straf gezonden en welke zware nederlagen werden hem toegebracht?
5. Door wien werd op Gods bevel hunne poging verhinderd?
6. Met welke vijanden had Achaz nog meer te kampen?
7. Welk plan werd zelfs tegen hem beraamd en door wie?
8. Bij wie zocht de benauwde koning hulp en wat baatte hem dat?
9. Welke belofte gaf hem de HEERE door Jesaja; wat vergunde de HEERE hem daarbij; voldeed hij hieraan en welk teeken gaf Hij nu aan zijn volk?
10. Tot welke verregaande afgoderij verviel Achaz?
11. Welke heiligschennis bedreef hij en wie hielp hem zelfs daarin?
12. Hoe oud werd hij en hoe is hij begraven?
13. Welk een waarschuwend voorbeeld geeft hij ons?

14. Wie kwam in Israel aan de regeering en hoe was deze?
15. Wie beoorloogde hem en met welk gevolg?
16. Waarom en hoelang werd Samaria belegerd en wanneer ingenomen?
17. Waarheen werd het volk gevoerd en wat is ons van de ballingen bekend?
18. Welke waren de reden hunner wegvoering?
19. Welke volken namen hunne plaats in?
20. Hoedanig was hun godsdienst?
21. Wat verhaalt de ongewijde geschiedenis van hen?
22. Hoedanig was de verhouding tusschen hen en de Israëlieten en waardoor was zij vooral veroorzaakt?

22 Februari. *Hiskia's hervorming.*

2 Chron. 29; 30 (vgl. 2 Kon. 18:1—6).

Te leeren: Hebr. 9:24; Ps. 119:24 of Ps. 51:10.

In Hiskia (Jehiskia) is bewaarheid Ezech. 18:20, daar hij een geheel tegenovergesteld beeld zijns vaders was. Zijne moeder Abi kan eene godvruchtige vrouw geweest zijn. Zij was een dochter van Zacharias (mogelijk dezelfde, als die in 2 Chron. 26:5 genoemd wordt). Deze vrouw kan Jotham aan Achaz gegeven hebben, toen deze nog jong was. Immers daar Hiskia vijf en twintig jaar oud was, toen hij koning werd en Achaz ongeveer zes en dertig jaren oud is geworden, moet de laatste zeer jong gehuwd zijn. Zulke voorbeelden zijn meer aangetroffen. Zeker is het, dat Hiskia in zijn jeugd den HEERE heeft leeren kennen en met afkeer vervuld is van de afgoderijen en goddeloosheden zijns vaders, welke hij terstond na zijns vaders dood begon uit te roeien. Hiskia is het voorbeeld van kinderen uit goddelooze ouders, welke door Gods vrijmachtige en wondervolle genade tot bekeering worden gebracht. Ook kan hij ten blijke strekken, hoe gezegend het is een godzalige moeder te hebben. Hiskia is in menig opzicht het tegenbeeld van Joas. Van hem wordt een getuigenis gegeven, als van niet één van Davids nakomelingen (vs. 2). Vooral daarin „deed hij recht in de oogen des HEEREN als David”, dat hij zoo beslist en volkomen alle afgodische gebruiken uitroeide en den dienst des HEEREN *geheel* herstelde. Hij nam zelfs de hoogten weg waarop het volk onder alle koningen, zij het ook aan Jehovah, geofferd had (vgl. 1 Kon. 15:14). Die hoogten, als plaatsen van Godsvereering, bestonden tegen Gods ordinantie (vgl. Lev. 17:9; Deut. 16:2). Dit wegnemen was een moedige geloofsdaad, daar het volk zoozeer aan die hoogten gehecht was. Ook alle plaatsen en voorwerpen tot afgodische vereering deed hij weg; ja zelfs de koperen slang, die op Gods bevel door Mozes in de woestijn was opgericht (vgl. Num. 21:6—9) en afgodisch vereerd werd, verbrijzelde hij en noemde haar *Nehustan*, een stuk koper,

om de nietigheid er van aan te toonen (vgl. Exod. 32:20; Jes. 44:19). Zij vereerden dus het *middel*, in plaats van God, die het tot genezing gesteld had (vgl. Rom. 1:23—25). De Roomsche kerk doet gelijk Israel, in het vereeren van beelden, bijzonder het kruisbeeld; de Protestantsche kerk, wanneer zij aan de *vormen* zich hecht, zonder in het *wezen* der zaak te *gelooven*. De Heere Jezus is de ware slang, opgericht ter eeuwige genezing (vgl. Joh. 3:14, 15).

Een treffend getuigenis wordt van Hiskia gegeven in 2 Kon. 18:5 en 6, waaruit zijn *waar geloof* blijkt. De kenmerken toch van het ware geloof zijn: *vertrouwen* op God, *werkzaamheid* in des HEEREN dienst, in gehoorzaamheid aan zijn geopenbaarden wil, en *volharding* (vgl. Jes. 50:10; Hebr. 11:1, 6 enz; Gal. 6:5; Jac. 2:17; Matth. 24:13). De vrucht van zijn geloof en zijn godsvrucht openbaarde hij door dapperheid en voorspoed in zijne oorlogen; waardoor de uiterlijke welvaart zijns volks, door Achaz geheel verwoest, luistervol hersteld werd. Die voorspoed dankte hij daaraan, dat *de HEERE met hem was* (vgl. 1 Sam. 18:14; Ps. 118:7). Had Achaz tevergeefs op menschen vertrouwd, Hiskia vertrouwde op den HEERE, die hem niet beschaamd maakte (vgl. Ps. 118:8, 9; 146:3, 5; Jer. 17:5, 7). Vooreerst maakte hij zich onafhankelijk van den koning van Assyrie (vgl. 2 Kron. 28:20, 21). Dit was een daad van zeldzamen moed tegenover zulk een machtig koning, waarvan hij de gevolgen wel onder vinden zou, maar die hem te meer in zijn geloof sterkte en de vruchten des geloofs deed ervaren. Verder versloeg hij de Philistijnen, die zoo groote veroveringen onder zijn vader hadden gemaakt (2 Chron. 28:17, 18), en ontnam hun meer, dan zij veroverd hadden [(vgl. Jes. 14:29) door „Palestina” wordt het land der Philistijnen verstaan].

Zorgde Hiskia alzoo voor den *uitwendigen* welvaart zijns volks: in de eerste plaats wijdde hij zijn zorg aan den diep gezonken *innerlijken* of *geestelijken* toestand zijns volks. De welvaart van den staat kon, volgens Hiskia, niet zonder den welstand der kerk bestaan. Hij betoonde zich een waar theocratisch koning, gelijk David, die de dienst des HEEREN boven alles stelde (vgl. 2 Sam. 6).

Had Achaz de deuren van den tempel gesloten (vgl. 2 Chron. 28:24), terstond bij de aanvaarding zijner regeering opende Hiskia ze weder. Maar hoe vervallen en verwoest zag alles daarbinnen er uit! De koning riep nu al de priesters en levieten bijeen en na de zware schuld hunner vaderen te hebben aangetoond, waaraan zij en vooral de hoogepriester (vgl. 2 Kon. 16:16) ook mede deel hadden, en waardoor zooveel geestelijke en stoffelijke ellende, als openbaring van den toorn des HEEREN, was te weeggebracht, gaf hij hun zijn voornemen te kennen, om met den HEERE een verbond te maken [d. w. z. om in het verbond te treden, dat Jehovah met zijn volk gemaakt had (vgl. Jos. 24:15; 2 Chron. 15:12)]

en vermaande hen tot ijver en trouw, om volgens hunne roeping, den tempel en den godsdienst te herstellen. Treffend voorbeeld van een koning, zoo weinig gevonden; ter diepe beschaming voor de ambtsdragers in de kerk (vgl. Hand. 20:28; 1 Petr. 5:2). Deze moeten tot boete en bekeering opwekken, welke bekeering niet *uiterlijk*, maar met het *gansche hart* moet geschieden en in *gehoorzaamheid* aan Gods wet zich moet openbaren (vgl. Hos. 14:2, 3; Joël 2:12, 13; Jer. 4:1).

Aan 's konings vermaning gehoorgevende, stelden zich de levieten, twee uit ieder der zes stammen, ter beschikking van den koning. Deze schijnen als meest ijverig en getrouw, of zich vrijwillig aangeboden te hebben; of daartoe door hunne geslachten afgevaardigd te zijn. De geslachtshoofden *Kehath*, *Merari* en *Gerson* waren de zonen van Levi; de andere levieten schijnen tot de zangkoren gerekend te moeten worden, als afstammende van *Asaf*, *Heman* en *Jeduthun* (vgl. 1 Chron. 25:1). Deze mannen riepen hunne broeders bijeen, die nu volgens des konings gebod en des HEEREN ordinantie zich heiligden (d. i. zich wieschen en hunne reine priesterkleeding aantrokken) om het huis des HEEREN van alle afgodische en stoffelijke onreinheid te zuiveren. De priesters alleen mochten binnen het heiligdom komen, waaruit zij de onreinheden naar het voorhof droegen, vanwaar de levieten ze uitdroegen en brachten naar de beek Kidron [een beek tusschen Jeruzalem en den Olijf berg (vgl. 1 Kon. 2:37; Joh. 18:1)]. Acht dagen arbeidden zij tot reiniging van den voorhof der priesters, zoodat het geheele werk, op den eersten dag van de eerste maand (*Abib*) begonnen, op den zestienden dag der maand voltooid was. (Waarschijnlijk heeft de hoogepriester het heilige der heiligen gereinigd.) Ook werden alle vaten en gereedschappen, door Achaz weggeworpen en ontreinigd, weder bijeengebracht, en gereinigd op hunne plaats in den tempel gesteld. Bericht ontvangen hebbende van die spoedige reiniging en herstelling, ging de koning reeds den volgenden dag met zijne oversten naar den tempel, om daar, volgens de wet, door de priesters de offeranden den HEERE in rijken overvloed te offeren. Zelf gaf hij de bevelen daartoe, geheel volgens Gods ordinantiën. Er werden van vier diersoorten *zeven* stuks geofferd, als een volmaakt getal, ten zond- of schuldoffer, om met het bloed, dat op het altaar gesprengd werd, verzoening te doen (zie over het zondoffer Lev. 4). Dat de gemeente zelve de hand op de bokken legde (vgl. Lev. 4:15) beduidde, dat zij hare zonden, waardoor zij den dood had verdiend, daarop overdroeg. Het zondoffer werd gebracht voor het *koninkrijk*, d. i. voor het *koninklijk geslacht*, voor het *heiligdom*, d. i. voor de *priesters*, en voor *Juda*, d. i. voor het *volk*, daar allen gezondigd hadden. Na de zoenoffers, werden de *brandoffers* gebracht, die nadat verzoening geschied was, als *dankoffers* den HEERE werden

opgedragen (vgl. Lev. 1:9; Num. 28:27; 29:8; Ps. 51:21; 66:15). Terwijl het brandoffer ter dankzegging opgedragen werd, hieven de priesters met begeleiding van muziekinstrumenten, volgens de instelling van David (vgl. 1 Chron. 25), een *dankpsalm* aan (misschien daartoe vervaardigd), waarna de koning en de gemeente zich voor Gods aangezicht nederbogen.

Toen het offer gebracht was, beval de koning den levieten, nogmaals psalmen van David en Asaf aan te heffen, terwijl koning en gemeente zich nederbogen. Vervolgens beval Hiskia het volk slachtoffers en lofoffers te brengen, de eerste tot verzoening der schuld, de laatste tot betaling van dank. Deze offers werden vrijwillig in zoo groot een aantal gebracht, dat er geen priesters genoeg waren, om ze te bereiden, waarom de levieten hen daarin helpen moesten. De levieten waren ook oprechter en gewilliger dan de priesters, van welke wellicht de meesten zoo afgodisch waren, dat zij hun taak niet mochten of wilden verrichten. Groote blijdschap vervulde het hart van koning en volk over de zoo spoedige en gelukkige herstelling van den dienst des HEEREN. Treffend voorbeeld ter reformatie van de kerk, die met smeeking en gebeën zich even haastig tot God bekeerden en weder in den weg der gehoorzaamheid aan Gods ordinantiën wandelen moet; maar ook zich bij zulk een terugkeer in haren God moet verblijden.

Na alzoo in Juda den dienst des HEEREN hersteld te hebben, wilde Hiskia ook het zoo verwaarloosde *pascha* houden. Was het verbond zoolang ontheiligd, ook het sacrament was verwaarloosd. En daar nu Jehovah met *gansch* Israel het verbond had opgericht, wilde de godzalige vorst, die als een waar theocratisch koning, naar Davids voorbeeld, dat ook de van de éene kerk afgescheurde en van der vaderen Bondsgod afgewekene stammen Israels zich met Juda, als één bondsvolk, tot het houden van het pascha vereenigen zouden. Dit pascha kon echter niet op den gezetten tijd [14 Abib of Nisan (vgl. Exod. 12:18)] gevierd worden, omdat de tempel nog niet hersteld was, de priesters zich nog niet naar behooren geheiligd hadden en het volk, hetzij onverschilligheid, hetzij uit ongelegenheid nog niet talrijk genoeg bijeengekomen was; waarom dezelfde datum der *tweede* maand er voor bestemd werd (Hiskia stelde het wezen boven den vorm. Dit geldt ook in betrekking van de sabbathsviering op den eersten dag der week. — Een goede zaak moet haastig geschieden). Door middel van brieven, die boden brachten, zond Hiskia, uitnoodigingen aan alle steden van Israel, waarin de afvallige bondelingen werden vermaand, zich van hunnen goddeloozen weg tot der vaderen God te bekeerden, die hen zoo zwaar om hunne ongerechtigheden gestraft had, opdat Hij als een genadig God, de reeds uitgestorte oordeelen nog afwenden mocht, ja de reeds gevangen broeders doen wederkeeren. Indrukwekkend van in-

houd zijn die brieven, welke nog ten alle tijde be- teekenis voor de kerke Gods hebben. Ook die poging tot verzoening tusschen zonen van hetzelfde huis is voor ons behartigenswaard (vgl. Jes. 11 : 13; Joh. 17 : 21). Niet door eigenbelang, maar door liefde tot Jehovah en zijn volk, werd Hiskia tot die gewichtige en moedige daad gedreven. Opmerkelijk, dat juist die vermaningen tot Israel kwamen, toen het tot den grens van zijn ondergang was gekomen. [De uitdrukking: „Geeft den HEERE de hand en komt tot zijn heiligdom” doelt op het gebruik, om bij het sluiten van een verbond elkander de hand te geven, waardoor men in gemeenschap trad met elkander en de hondsbeloften en de wederkeerige verplichtingen aanvaardde (vgl. Jes. 44 : 5).]

De meeste bewoners van het rijk der tien stammen waren zóo in hunne goddeloosheid verhard, dat zij spotten met den koning en zijne brieven. „Wat hadden zij met dien vreemden, dweepzieken koning te maken; wat bekommerden zij zich om Jeruzalems heiligdom en Jehovah, die daar werd vereerd?” Deze menschen zijn het sprekend voorbeeld van alle verharde goddeloozen, ook in dezen tijd. Echter werden er ook gevonden, die zich verootmoedigden en aan de vermaning en uitnoodiging gehoor gaven. Daarin werden zij niet door Hosea, hun koning verhinderd (vgl. 2 Kon. 17 : 2). — Velen die kwamen, hadden zich niet gereinigd, waarom zij volgens de wet nog één maand hadden moeten wachten; maar daar zij niet meer teruggaan konden en allicht van hun goede voornemen zoude afgebracht worden, stond Hiskia hun de viering van het pascha toe, na gebeden te hebben dat de HEERE, die goed is, die zonde mocht verzoenen, door het bloed, dat voor hen gesprengd werd, als meer let- tende op de gezindheid des harten dan wel op de uiterlijke ceremoniën. De HEERE, die het hart aanziet, verhoorde Hiskia's gebed en heelde het volk van zijn *geestelijke* krankheid, d. i. schonk uit gena- de vergeving en vrede aan het schuldig en ont- rust gemoed (vgl. Ps. 6 : 3; 103 : 3; Matth. 9 : 12). Ook werd al wat onrein was, uit Jeruzalem verwijderd en in de beek Kidron geworpen. Nu werd gedurende zeven dagen, volgens de wet, plechtig paascheest ge- vierd, terwijl de levieten den HEERE dankten en loofden. Hoewel men midden in den gerstenooftst ver- keerde en zeer moeielijk het werk kon staken, werd bij die zeven dagen nog een week gevoegd (blijk van ijver en belangstelling, ons ten voorbeeld ge- steld), waarin den HEERE een menigte offers ge- bracht werden (1000 varren en 17.000 schapen werden, als vrijwillige gaven, door den koning; 1000 varren en 10.000 schapen door de hoofden des volks geschonken). Zoo werd den HEERE een paascheest gevierd, als sinds Salomo's tijd niet gekend werd (vgl. 1 Kon. 8 : 65). Door het voorbeeld van zulk een koning werden de priesters ook weer tot ge- trouwheid opgewekt, en werd het volk uit beide rij-

ken tot eendrachtig dienen van hunner vaderen God aangespoord. Bij het eindigen van het feest deden de levietische priesters (de ware priesters) luide het gebed voor het volk tot den HEERE, die zijn wel- gevallen over deze hervormingsdaad betoonde en door de priesters zijnen zegen gaf aan het volk, dat blijmoedig huiswaarts keerde (vgl. 1 Kon. 8 : 66).

Vragen.

1. Wie volgde Achaz op en hoedanig een man was hij?
2. Welke hervormingsdaden deed hij?
3. Waarin betoonde hij zijn geloof?
4. Waardoor zorgde hij voor den uiterlijken wel- vaart van zijn rijk?
5. Waartoe riep hij de priesters en levieten op en met welke bewoordingen deed hij dit?
6. Wie gaven aan die oproeping gehoor?
7. Hoelang hebben zij daaraan gearbeid?
8. Op welke wijze herstelde Hiskia den dienst des HEEREN in den tempel?
9. Waartoe besloot de koning daarna?
10. Wie riep hij daartoe ook op en waarom?
11. Wat was de hoofdinhoud van zijne brieven?
12. Welke uitwerking hadden zij?
13. Hoe verschenen de genoodigden en wat deed Hiskia voor hem?
14. Wanneer en hoelang werd het paascheest ge- vierd?
15. Hoevele offers werden gebracht en wat blijkt daaruit?
16. Hoe was het volk daarover gestemd?
17. Wat leeren wij uit deze hervormingsdaad?

ALLERLEI.

GOD ZAL VOOR U ZORGEN.

Een heer wandelde eens langs de straten van eene groote stad, toen hij eensklaps een kleinen jongen voor zich zag, die hem om een stuiver vroeg. Eerst wilde hij hem zonder iets wegzenden, maar er was iets in het gelaat van het knaapje dat hem dit be- lette en hem bewoog om met hem te spreken.

„Wat wilt gij dan met dien stuiver doen?”

„Ik wilde er brood voor koopen, mijnheer.”

„Hebt gij vandaag dan nog niets gegeten?”

„Nee, mijnheer.”

„Jongen, spreekt gij de waarheid wel?” en hij zag hem met doordringende blikken aan.

„Waarlijk, mijnheer.”

„Leeft uw vader nog?” vroeg de heer, die zich meer en meer tot den jongen voelde aangetrokken.

„Nee, mijnheer, mijn vader is dood.”

„En waar is uwe moeder?”

„Zij is gisteren nacht gestorven. Als gij met mij meê

wilt gaan, mijnheer, dan zal ik u aan haar doodbed brengen."

De heer nam de knaap bij de hand en ging met hem in een nauwe straat, totdat hij stilhield voor een armoedige woning, die het kind zijn huis noemde. De knaap opende de deur, en naar het bed wijzende, zeide hij:

"Daar ligt mijne lieve moeder, mijnheer."

"Wie was er bij uwe moeder, toen zij stierf?" vroeg de heer diep bewogen.

"Niemand dan ik mijnheer," sprak de knaap.

"Heeft uwe moeder ook iets bijzonders tot u gezegd, eer zij stierf?" hernam de heer.

"Zij zeide tot mij: „God zal voor u zorgen, mijn jongen,” anders niet mijnheer."

Men ziet reeds uit het begin dezer geschiedenis, dat het geloof der moeder niet beschaamd werd, en dat hare hoop spoediger vervuld werd dan zij had kunnen denken, daar God reeds terstond iemand tot haar kind zond met medelijden in het hart over zijn treurigen toestand. Die heer was een christen, die door God rijk gezegend was met aardse goederen. Het arme weesje werd door hem niet vergeten.

God wordt in zijn Woord een „Vader der weezen” genoemd. Hij heeft gezegd: „Ik zal u geen weezen laten”, en het is heerlijk deze zijne beloften te gelooven en op Hem te vertrouwen.

EEN ENKELE DAG.

„O, Foei, sneeuw en wind en een koude als in Groenland."

Dit zeggende, verborg Willem zich weder onder de dekens, maar kon niet weër inslapen, daar zijne zuster Marie hem kwam roepen om te komen ontbijten.

Met groote moeite verliet hij zijn bed en kwam na eenige minuten beneden aan het ontbijt, terwijl hij er nog zeer slaperig uitzag.

„Kom, Willem, het is Maandagmorgen,” zeide zijne moeder op vroolijken toon tot hem.

„o Ja, dat weet ik wel,” was het antwoord, „en een akelige stormachtige morgen ook, en dan die vervelende lessen. Zou ik vandaag niet eens thuis mogen blijven?”

„Foei, Willem, schaam u wat, een jongen die uit school wil blijven omdat het waait!”

„Ja maar, moeder, ik heb volstrekt geen lust om naar school te gaan; het zou zoo plezierig zijn, nu eens thuis te blijven bij u en Marie en tante. Eén dag maakt zooveel niet uit, moeder; mag ik dus thuis blijven?”

Willem zag zijne moeder vragend aan, doch zij glimlachte en zeide: „Eén dag maakt zeer veel uit, Willem."

„Wat, moeder, één enkele dag?”

„Ja stellig, Willem; één dag kan soms zeer be-

langrijk zijn voor ons; één dag brengt soms de grootste verandering in ons leven, en door een jongen die zooveel moet leeren moet iedere dag op prijs gesteld worden. De kunde, die gij in één dag opdoet of niet opdoet, kan van veel grooter belang zijn dan gij u kunt voorstellen."

Willem begon eindelijk zeer langzaam zijne boeken bij elkaar te zoeken, keek naar buiten en bleef toen voor het heerlijk knappend vuurtje in den haard staan.

„Lieve Willem,” sprak zijn tante, „wie weet wel een waarde deze dag voor u heeft; dat zult gij later beter begrijpen, hoop ik, en dan geen enkelen dag meer gering achten."

Willem trok zijn jas aan en zeide zijne moeder en zijne tante goeden dag. Zijne zuster, die hem tot aan de deur bracht, hoorde hem nog zeggen: „Zooveel gaf ik er toch ook eigenlijk niet om, om thuis te blijven."

Hij sprak deze woorden onwillekeurig uit, doch den ganschen dag klonken die zijner moeder hem in de ooren: „Eén dag maakt zeer veel uit." Dien ganschen dag dacht hij bij al wat hij deed en leerde, dat het hem wijzer en verstandiger moest makep voor geheel zijn volgend leven.

Lieve vriendjes, hebt gij ook wel eens over de waarde van één enkelen dag nagedacht? Een jaar zegt gij misschien, is iets belangrijks, maar één dag! Dan vergeet gij dat een jaar bestaat uit zooveel dagen, uit zooveel kostbare dagen, die wij zoo menigmaal voorbijzien. Wellicht hebt gij in 't begin van dit jaar gezegd: „Nu zal ik toch maken dat dit jaar beter zij dan het vorige." Eenige dagen van dit zoo goed begonnen jaar zijn verlopen, en wat hebt gij gedaan? Zie eens terug. Zijt gij gevorderd? Niet veel, vrees ik. Bemerkt gij een onderscheid bij het vorige jaar? Neen? Weet ge hoe het komt? Omdat gij te veel bij een jaar, een geheel jaar, blijft staan en niet bij elken dag. Gij moest elken dag afzonderlijk nemen. Iederen morgen bij het ontwaken moest gij zeggen: „Alweder een dag, mij door God gezonden,” en dan op uwe knieën den Heer vragen om u te leeren die kostbare dag goed te gebruiken en er winst meê te doen, om u geduldig, naarstig, vroolijk, vriendelijk, voorzichtig, wijs en bedachtzaam te maken. Ware die dag dan uw laatste levensdag, dan zou de Heer u zeggen: „Gij hebt welgedaan." Niet alsof gij door goede werken of deugden in den hemel zult komen, maar indien gij iederen dag tot den Heer zegt: „Ik kan uit mijzelf geen goed doen; Heer, wil Gij mij helpen!" dan zal zijne kracht in uwe zwakheid worden volbracht, en zult gij Hem welbehaaglijk kunnen zijn.

SLECHTS ÉÉN WOORD.

„Ik kan nimmer dat ééne woord vergeten, dat mij eens ingefluisterd werd. Een jong Christen, een mijner vrienden, die belang in mijne zaligheid stelde,

kwam eens naar mij toe, fluisterde het woord »*eeuwigheid*» in mijn oor en verliet mij. Dat woord met eerbied en uit innige belangstelling in mijn toekomstig lot uitgesproken, deed mij nadenken, en ik vond geen vrede, voordat ik dien vond bij het kruis van Christus.

De voortreffelijke Mc. Cheyne reed eens voorbij een steenoven en hield een oogenblik stil, om naar de machine te kijken. De stoker had juist den oven geopend om er nieuwe brandstof in te werpen, toen Mc. Cheyne, naar de heldere vlam wijzende, zachtens tot den man zeide: „Maakt dat vuur u ook aan iets gedachtig?” De man kon deze ernstige vraag niet vergeten. De pijn had zijn hart getroffen. Het bracht hem tot het huis van God, en zal hem zoo wij hopen, verder leiden tot den hemel.

Eene eenvoudige opmerking van den eerwaarden Charles Simeon over de zegenrijke gevolgen van Dr. Carey's werkzaamheid in Indië, trok de aandacht en belangstelling van Henry Martin tot de zendingszaak. Onafgebroken hield hij zich in den geest met dit gewichtig werk bezig, totdat hij eindelijk het besluit nam, zich geheel aan de verkondiging des Evangelies onder de heidenen over te geven.

Harlan Page bezocht eens een zondagschool. Tot een der onderwijzers zeide hij: „Kan ik uw naam opschrijven als iemand die hope op Christus heeft?”

„Nee,” antwoordde de onderwijzer.

„Dan zal ik schrijven dat gij geene hoop hebt.” Hij sloot zijn boekje en vertrok. Dat was genoeg. God gaf den jongeling geen rust, totdat hij hope en vrede vond door het geloof in het bloed des kruises.

Lezer, hebt gij wel ooit één woord tot een uwer vrienden of makkers gesproken over de gewichtigste van alle vragen? Dan vrees ik dat gij voor niemand nog naast God het middel geweest zijt tot zaligheid.

JUSTUS VAN OUSBERGHEN.

Op een kouden Februariavond van het jaar 1543, terwijl de regen bij stroomen neêrviel, en de wind zich verhief, stond een man aan de deur van het groote huis van den Gildeoverste Gosseau te Leuven, gereed om den zwaren klopper op de deur te laten vallen. „Zal ik dan hier een schuilplaats vinden,” zuchtte hij; „och, Heere! verlaat uw dienstknecht niet.” Toen liet hij den klopper los en even daarna werd hij vriendelijk door Gosseau ontvangen. „Geloofd zij God!” riep Justus uit, toen hij zich warme en zijne kleederen bij het vuur te droogen hing; „geloofd zij God, die mij tot hiertoe bewaard heeft en mij, arme zwerveling, hier in veiligheid doet rusten.” „Hoe komt gij zoo laat nog hier?” vroeg Gosseau. „Dat zal ik u zeggen,” sprak Justus, terwijl hem de tranen over de bleeke wangen rolden; „ik ben ruim drie maanden op reis geweest, om het Evangelie der zaligheid te prediken, en heb als bontwerker getracht in mijn onderhoud te voorzien. God heeft mij geze-

gend, ik heb het Woord verkondigd en eenig geld gespaard en keerde nu met blijdschap naar mijne woning terug, doch mijn twistzieke vrouw wilde mij niet ontvangen.” „Als de geestelijken u gevangenemen, word ik ook van ketterij verdacht en daar bedank ik voor,” riep zij, en sloot de deur voor mij dicht. Nu zal ik mij als zwerver in de hand des Heeren stellen en gaan op den weg dien Hij mij aanwijst; morgenochtend vertrek ik en de Heere zal met mij zijn.”

Eenige dagen daarna zat Justus in een kleine kamer van de abdij bij Leuven en was hij bezig, de kleederen der monniken te herstellen. Als reizend kleerenmaker had hij daar werk gevonden. Hij meende daar veilig te zijn en wachtte elke gelegenheid af om weder den naam van zijn Koninklijken Christus te kunnen vermelden. In het geheim werd hij als landlooper aangeklaagd, en toen hij op zekeren morgen als naar gewoonte aan den arbeid was getogen, kwam onverwacht een aantal schutters zijne kamer binnen, om deze te onderzoeken. Met ruwe handen grepen zij hem aan, ontnamen hem zijn gereedschappen, en scheurden de kleeren van zijn lichaam af. Terwijl een der schutters zijn onderkleed losrukte, viel een boekje op den grond, dat hij op de borst gedragen had en waar buiten op stond: *Het Nieuwe Testament*. Ook werden nog twee boekjes van Luther bij hem gevonden.

De bevelhebber, de boeken ziende, zeide: „Gij zijt des doods schuldig,” terwijl de monniken vol angst bemerkten dat een ketter hunne kleederen had hersteld. Van nu aan werd hij streng bewaakt en reeds den volgenden dag kwamen de geestelijken om hem te ondervragen. „Gij zult ons de waarheid zeggen in alles wat wij u vragen,” zeiden zij. „Dat zal ik doen, eenvoudig en altijd,” antwoordde hij. „Geloof gij dat de Paus Gods stedehouder is en de mis, het vagevuur en de aflaten, heiligheden zijn?” „Naar Gods Woord, geeft God alleen de zaligheid uit vrije genade, zonder eenig hulpmiddel van de kerk.” „Gij hebt boeken bij u die gij niet lezen moogt.” — „Het is noodig dat ik alles leze wat op mijne zaligheid betrekking heeft en daarom lees ik den Bijbel.” — „Maar uwe boeken zijn kettersch!” — „Ik houd ze voor goddelijk.” — „Wie zijn uwe medeketters?” — „Er zijn geen andere ketters dan zij die de hemelsche leer vervolgen.” Nu werden de geestelijken woedend en schreeuwden hem toe dat zij hem lid voor lid zouden afbranden, zoo hij dat laatste niet herriep. Justus bleef zeer kalm en toen de geestelijken zagen dat zij niet vorderden lieten zij hem naar de gevangenis brengen.

In de gevangenis was het voor hem van buiten strijd, van binnen vrees, want de zielevijand kwelde hem met vele verschrikkingen; evenwel werd hij door den Heere gesterkt. In het begin van 1544 werd hij voor den Raad gebracht, waar van hem herroeping van zijne belijdenis geëischt werd. Krachtig wederstond hij de verzoeking, en bij het einde van de Raadsvergadering, luidde zijn vonnis: „eerst op de pijnbank

en daarna verbrand". Nu ontstelde Justus en smeekte zijne rechters, om hem liever te onthoofden, dan te verbranden. „Deze gunst kan u alleen door de Landvoogdes bewezen worden," was het antwoord, „want het vonnis is geveld."

Hij viel voor zijne rechters op de knieën, dankte God, dat hij Gods eeuwige waarheid met zijn bloed mocht bezegelen, en dankte daarop de rechters dat zij een einde maakte aan zijn ellendig zwerfend leven.

Twee van de gerechtsdienaars begaven zich naar de landvoogdes Maria om voor Justus onthoofding in plaats van verbranding te verzoeken, welke *kleine gunst*, door haar werd verleend.

Op den dag vóór zijn dood kwamen vele vrienden hem bezoeken. Hij was zeer vermagerd en zwak, doch in het midden van hen staande, zeide hij: „Mijn dood nadert en daar al mijne zonden aan het kruis van mijn Zaligmaker genageld zijn, ben ik blijde mijn bloed te mogen geven voor die gezegende leer der zaligheid." Allen weenden, alle baden samen. Toen het gebed geëindigd was, zeide Justus: „Ik zie een groot licht dat mij met hemelsche blijdschap vervult; nu wensch ik te sterven en met Christus te zijn!" De monniken stoorden nu het samenzijn der broederen, en na menigen hartelijken handdruk en het: „Vaartwel gij gezegende des Heeren!" scheidde de broederen van hem, die spoedig bij zijn Heer zou zijn. Den volgenden morgen, 7 Januari 1544, werd Justus van Ousberghen naar het schavot gevoerd, waar hem dadelijk het hoofd werd afgehouden.

Zietdaar de kracht der waarheid. Als de waarheid die in Jezus Christus is, in de ziel woont, dan is er moed om te belijden en moed om te sterven; Gode tot eer!

LOTERIJGELD.

Eene vrouw die zeer godsdienstig wilde zijn, maar helaas, al hare vroomheid in eigengerechtigheid zocht, meende het al zeer ver gebracht te hebben, en roemde altijd over de hulpe en liefde des Heeren die zij mocht ondervinden. Zij was weduwe en had tot onderhoud in hare aardse behoeften eene winkel, waaruit zij een burgerlijk bestaan mocht genieten. Zij was alle dagen der week, als ook des Zondags, getrouw in hare winkel en deed haar best om „fatsoenlijk door de wereld te komen". Nu en dan „speelde" zij wel eens een briefje in de Staatsloterij; „men wist niet," zeide zij, „de Heere kon haar eens willen zegenen." Eens geraakte zij in een kleine geldverlegenheid, het was stil in den winkel en over veertien dagen moest zij den „koopman" betalen. Terwijl zij hierover bezwaard was, kwam haar in de gedachte, dat zij nog een briefje had voor de loterij, en zij waagde het den Heere te vragen, daarover zijne zegen te geven. En werkelijk, toen de tijd kwam, dat zij betalen moest, ontbrak haar ruim 40 gulden

en tegelijk won zij f 42.50 op haar nummer.

Dit trof haar. Opgetogen van blijdschap, zong zij:

Nooit kan 't geloof te veel verwachten,
Des Heilands woorden zijn gewis;
't Faalt aardse vrienden vaak aan krachten,
Maar nooit een vriend als Jezus is.

Juist kwam haar broeder binnen, een man, die geleerd had om als een arm zondaar uit de hand zijns Gods te leven. „Jan," riep zij uit, „hoe goed is de Heere. Hij heeft mij gered; nu kan ik mijne rekening geheel betalen en mijne zaakjes geregeld voortzetten."

Zij deelde hem daarop de wonderlijke uitkomst mede en verwachtte, dat hij even blijde zou zijn, als zij. Jan zat evenwel stil en sprak niets. „Maar zeg mij dan eens," riep zij, „vindt gij het dan niet een heerlijke uitredding, moet gij dan niet erkennen, dat de hand des Heeren vol majesteit is, die wonderlijk helpt al degenen, die op Hem vertrouwen?"

„Lieve zus!" zeide hij, „het is mij nog niet duidelijk, dat deze uitredding van den Heere is. Zeker geloof ik, dat Hij uit vrije gunst zijn volk uit elke nood redt, maar niet op eene manier als deze.

Luister eens; als de Heere wonderen doet, dan geschiedt dat tot zegen voor de zielen van de beweladigden en tot eere van 's Heeren grooten Naam. Welken zegen, zou ik vragen, hebt gij in deze voor uw zieleven genoten? Gij zijt uit aardse nood gered, maar zijt gij ook uit den geestelijken nood geholpen? En dan ten anderen, is het tot eer van zijnen Naam, dat gij nu ongestoord uw zaak kunt voortzetten, waarmede gij zijnen dag ontheiligt? Ziet als gij door deze uitredding als eene arme zondares aan zijne voeten waart gevallen, om genade voor uwe ziele af te smeeken, en gij gedrongen waart, om ook den dag te heiligen van Hem die zoo wonderlijk redt, dan zou ik gelooven dat deze zaak van den Heere was. Nu dit hier niet zoo is, is uw zegen van den duivel en niet van den Heere onzen God. Ziet, de wortel van alle kwaad, de geldgierigheid is de grondslag van de loterij en daarom kan langs dien weg de zegen Gods tot u niet komen. De loterij is een instrument in de hand des satans, om de zielen te binden aan het stof en om de oogen te sluiten voor Hem, die alle dingen bestuurt en regeert."

DE KRACHT DES GEBEDS,

is meermalen genoemd de weg tot het harte Gods; met andere woorden: de sleutel om de schatkamers des Heeren in den geloove te openen, om van daaruit alle zegeningen, zowel tijdelijke als geestelijke, op ons te doen nederdalen. Het gebed in den naam van den Heere Jezus Christus, door Wien alleen de in zichzelf verloren zondaar, den toegang heeft tot den troon der genade, wordt steeds op Gods

tijd en naar zijne wijze verhoord. De dierbare Zaligmaker heeft zijn eigen woord verpand, zeggende: „Al wat gij den Vader bidt in mijnen naam dat zal Hij u geven”; en voorts: „Die bidt die ontvangt, die zoekt die vindt en die klopt dien zal opengedaan worden!” Nu komt het er maar op aan of wij waarlijk van den Heiligen Geest bidden hebben geleerd. Maar wat is het gebed? Wie zal daarop een juist antwoord weten te geven! Wat het gebed is, dat kan alleen verstaan en gevoeld worden door hem, die zichzelf geheel heeft verloren en alleen in diepe afhankelijkheid van zijnen verzoenden Vader in Christus heeft leeren leven. Het gebed is het eerste en en zuiverste kenmerk van eene ziel, die waarlijk is wedergeboren en in gemeenschap met God leeft. Het is om met den onvergetelijken Da Costa te spreken, „die schreeuw uit het harte”, die de zondaar slaakt bij het zien zijner schuld, zooals die gehoord wordt bij den tollenaar, als hij uitroept: „o God! wees mij, zondaar, genadig!” Het is bij den zich met God verzoend wetende Christen het vertrouwelijk gesprek van een hulpbehoevend en steeds wankele kind met zijn dierbaren vader. Het is een gaan van de ziel tot God met zijne eigene gave; met het smeekschrift door den grooten Koning zelf zijn volk in de hand gegeven, vast geloovende, dat Hij zijn eigen werk niet zal verloochenen. Het gebed is als eene duif, die in het harte des christens opgesloten, in eene verborgen zucht, in eene stil vloeiende traan of in eene luide snik en wel het meest in eene stamelende klank hare vlucht neemt door lucht en wolken heen tot het harte des Vaders, vanwaar zij is uitgegaan. Naar waarheid is dan ook gezegd dat degene, die bidt, reeds ontvangen heeft, al is wachten vaak ons deel. Want, dat wij bidden mogen, is het niet eene genadegave, eene vrucht van den lijdenden Borg, van den biddenden Hoogepriester, die ook nu nog door zijn Geest, de gave des gebeds in de zijnen werkt? Ach, hoe heerlijk zou het zijn, zoo er meer gebedsleven werd aanschouwd!

Hoe ware het te wenschen dat wij meer van die kracht des gebeds mochten gevoelen, waarvan ons zoovele voorbeelden in de H. Schrift zijn opgeteekend. De Heere is niet veranderd; zijn oor is is niet doof geworden dat Hij niet zou kunnen hooren. Neen, Israels God leeft nog, en zoo wij maar in den geloove meer den troon der genade bestormden, ook nu nog zouden wij ons in de wonderen des gebeds mogen verlustigen. Het volgende verhaal zal u dit klaarlijk doen aanschouwen.

Eenige jaren geleden, verhaalt Dr. Schulze, zending-leeraar onder Israel te Berlijn, moest hij eenige predikbeurten waarnemen voor een vriend in een naburige plaats. In die plaats woonden vele Joden, en daarheen voelde zijn hart zich bijzonder aange trokken. Vooral klopte zijn hart altijd warm voor de joden-kinderen en daar er nu zoovele in deze plaats woonden, had hij geen rust voordat hij met

hen over den Heere Jezus en zijne zalige dienst had gesproken.

Zoo bevonden zich daar onder anderen twee meisjes, Mirjam en Anna, voor welke hij eene bijzondere liefde had opgevat. Hij nam ze meermalen tot zich en sprak met hen over den lieven Zaligmaker. En werkelijk, deze lieve kinderen vonden er groot genoeg in om naar dien diep gevoelende dienstknecht Gods te luisteren. Ademloos zaten zij bij hem als hij hun verhaalde hoe lief de Heere Jezus hen had, en dat Hij bereid was om ook hen, gelijk hij eenmaal de kinderen deed, bij zijne omwandeling op aarde, aan zijnen boezem te drukken indien zij slechts tot Hem wilden komen.

Op zekeren dag dat hij met de kinderen zeer ernstig had gesproken over het gebed, zeide hij tot hen: Indien gij ooit in zware beproeving, kommer of zorg wordt gebracht, zoodat er bijna geen uitkomst meer voor u schijnt te kunnen komen, laat dan dit de kreet uwer zielen zijn: „Jezus, Gij Zone Davids, ontferm u mijner!”

Eenigen tijd na den dag van dit gesprek werd de moeder van Mirjam ernstig ziek. De dokter had alle hoop op beterschap opgegeven en zeide, dat zij spoedig zoude sterven. Andere dokters werden geraadpleegd en het antwoord luidde hetzelfde. Alle aangewende medicijnen baatten niets en het uur van sterven naderde naar het scheen met rassche schreden. Verscheidene der joodsche betrekkingen kwamen de arme vrouw bezoeken. Zij baden, luid weenende voor haar, maar alles was tevergeefs. Ook de lieve Mirjam kwam voor het bed van hare stervende moeder. Weenend en diep geroerd stond zij daar. Maar opeens valt zij in tegenwoordigheid van alle aanwezigen op hare knieën, uit diepte van haar zwaar geschokt en teeder harte uitroepende: „Jezus, Gij Zone Davids, ontferm u mijner! Mijne moeder gaat sterven en dan zal ik geene moeder meer hebben. De leeraar der school heeft mij gezegd, dat Gij de zieken kunt genezen, en de dooden hebt opgewekt uit de kist en uit het graf. O, genees ook alzoo mijne lieve moeder en laat haar toch niet sterven!”

Al de omstanders stonden verbaasd en werden door vreeze bevangen. De Heere hoorde het gebed van dit lammeke van het huis Israels en Hij schonk aan de moeder de gezondheid weder. Maar de God Jakobs deed grootere wonderen. De moeder werd niet alleen beter naar het lichaam, maar de Koning Israels, Jezus Christus, die de Opstanding en het Leven is, wekte haar ook op uit het graf der zonde en zij en de geheele familie leerde Jezus van Nazareth aannemen als hun Borg en Messias. En nu zingt de geheele familie het zoo heerlijke lied, dat een lievelingszang bij hen geworden is, en waarvan wij u hier een enkel versje uitschrijven:

In mijn ziel, met vlammend Schrift,
Staat Uw naam en kruis gegrift;

En als diamant zoo schoon,
 Spreiden zij hun glans ten toon.
 Niets, wat ooit mijn ziel verheugde,
 Schonk mij ooit die hemelvreugde!
 Gij zijt d'eeuw'ge Heilfontein!
 Ik ben de Uwe en Gij zijt mijn!

O, hoe gaarne zoude Dr. Schulze hetzelfde willen mededeelen van de kleine Anna! Ook zij begon in haar huis te bidden en tot den Heere te roepen: „Jezus, Gij Zoon Davids, ontferm u mijner!” Hare ouders verboden haar zulks te doen, maar het lieve kind kon zulks niet nalaten. Toen werd zij geslagen en mishandeld; haar vader trapte haar en hare moeder sleepte haar bij de haren. Zij werd met een dik koord geslagen, zoodat hare handen opzwellen en hare hals en keel met bloedige striemen geteekend werden.

Dr. Schulze moest eindelijk die plaats verlaten en dit deed haar bitterlijk weenen. Bij hem komende wierp zij zich in zijne armen en zeide tot hem: „o bidt, bidt toch vuriglijk den Heere dat ik toch altijd moge onthouden, die zeven woorden die gij mij zoo dikwijls gezegd hebt: „dierbre Jezus! ik wil U niet verlaten!”

Lieve lezer, waar de Heere u zoo sprekende be wijzen geeft dat Hij het gebed voor Israels bekeering verhoort, *kunt gij, wilt gij, durft gij* nalaten om voor het oude Godsvolk te bidden? Zoo neen, welnu, „bidt dan om den vrede van Jeruzalem, want wèl moeten zij varen, die Jeruzalem beminnen!”
 Ps. 122 : 6. H. M. W.

ZIENDE OP UZELVEN.

Een onzer dichters heeft eens gezongen:

Ieder mensch draagt zijn gebrek
 In een bijkorf op zijn nek;
 Daarom kan hij 't zelf niet zien:
 Maar hij toont het andere liên;
 En de man die achter gaat,
 Ziet altijd des voorsten kwaad;
 Daarom toont omzichtigheid,
 Hoort wat ieder van u zeit.

Men is in den regel blind voor eigen zonden en gebreken, maar uiterst scherpziende voor de feilen van anderen. De H. Schrift noemt dit: het zien van den splinter in uws broeders oog en het niet opmerken van den balk in uw oog. Dragen wij niet allen het merk der zonde? Wat verheft zich dan een mensch, alsof hij zonder zonden ware en het recht had anderen te veroordeelen!

„Die van u zonder zonden is, werpe den eersten steen op haar,” zegt de Heere.

Beter is het, zich te verootmoedigen, dan te veroordeelen. Laat de bede in ons zijn: „Doorgrond mij, o God! en ken mijn hart; beproef mij en ken

mijne gedachten. En zie, of bij mij een schadelijke weg zij; en leid mij op den eeuwigen weg.”

MOLOCH.

Dezen afgod, welks naam koning beteekent, werd door de Ammonieten als de God des verderfs aanbeden. Dit beeld, in den vorm van een mensche-lijk lichaam met den kop van een os en zittende op een steenblok, was van koper en geheel hol. In den rug was een deur gemaakt als van een oven, waar- door een vuur gestookt werd, dat het beeld een bijna gloeiende hitte gaf. Het zat met gebogen, doch voor- uitgestrekte armen, evenals eene moeder, die gereed is haar kind op den schoot te nemen. Om dezen God te bevredigen of om hem niet te vertoornen, brachten ontaarde en dweepzieke moeders hunne kin- deren en legden ze, na hen ontkleed te hebben, in de gloeiende armen en op de verzengende knieën van dit beeld, om ze zoo als te braden, terwijl een krassende muziek gemaakt werd om het vreeselijk jammeren der kleinen niet te hooren.

Deze afgrijzelijke afgodsdienst was in Israel strengelij- k verboden, doch Salomo, door zijne afgodische vrouwen hiertoe verleid, bracht dezen dienst naar Juda over in het dal van Hinnom.

THAMMUZ.

De groote gruwel welke in Ezech. 8 : 14 beschre- ven wordt, is de Thammuzdienst. Zoo niet de zonne- dienst zelve, dan was het toch de dienst van den loop der zon met deszelfs invloed op de aarde. Alle plantengroei schijnt in den winter als gestorven, ter- wijl de zomer weer nieuw leven in de natuur brengt.

Om nu een voordeeligen zomer en een goeden oogst te mogen hebben, werd in de maanden December en Juni het feest van Thammuz gevierd. De viering was tweeerlei en geschiedde uitsluitend door vrouwen. Eerst waren er eenige rouwdagen over den *verloren god*, waarop de vrouwen ontzettend jammerden en klaagden, zich de haren lieten afscheren, terwijl de maagden hunne kuischheid ten offer brachten; deze treurdagen werden besloten met een schijn-begrafenis, waarbij alle plechtigheden in acht werden genomen. Daarna volgden eenige dagen van brasserijen en los- bandige vreugdebetooning; dan werden maaltijden en dansen gehouden en men verblijdde zich dat de god *weder levend was geworden*.

Deze gruwel werd ook bij Israel gevonden.

CAPADOSE.

Maandblad van den Bond van Nederlandsche Gereformeerde Zondagsschool-Onderwijzers.

PRIJS PER JAARGANG *f* 1.—.

UITGEVERS:
HÖVEKER & ZOON.
AMSTERDAM.

PRIJS DER ADVERTENTIËN:
10 Cents per regel.

Goede Vrijdag en Paaschmorgen.

Gij hebt uw leven,
O Levensvorst,
Tot in den vloekdood prijsgegeven
En aan de galg Gods toorn getorst!

Niet eigen zonden,
Maar *mijne* schuld
Sloeg U die doodelijke wonden,
Mijn lijden werd aan U vervuld.

Gij hebt geleden
Als 't Offerlam,
Dat, willig in *mijn* plaats getreden,
Mijn zonde en straffen op zich nam.

't Was niet *uw* sneven,
Neen, 't was *mijn* dood,
Die U, de Waarheid en *het* Leven,
Een graf bereidde in 's aardrijks schoot.

Gij zijt verzezen,
O Menschenzoon,
Om de eerstling uit den dood te wezen
En deelgenoot van 's Vaders troon.

Gij, Eengeboorne
Vol liefde en kracht,
Niet *ik*, in zonde en dood verloorne,
Hebt mij in 't leven weergebracht!

't Is *uw* herleven,
En niet *mijn* deugd,
Dat mij een woning heeft gegeven
In 't Vaderhuis der eeuw'ge vreugd.

Eén zijn wij beiden;
Neem hart en hand,
Niets kan mij van uw liefde scheiden,
Voor eeuwig blijf ik U verpand!

J. A. WORMSER.

Toelichtingen bij den Rooster voor 1891.

1 Maart. *De Heere Jezus in de Paaschzaal.*

Joh. 13.

Te leeren: 1 Joh. 4:10; Ps. 40:4 of vs. 5.

Onmogelijk is het, in één les alles te behandelen, wat in de Paaschzaal is voorgevallen: n. l. het *viëren* van het *Pascha*, de *instelling* van het *Avondmaal*, de *voetwassing*, de *ontdekking* van het *verraad* van *Judas* en de *aankondiging* van *Petrus' verloocheuing*. Wij bepalen ons ditmaal tot behandeling van wat Johannes ons mededeelt. Zwijgt Johannes van de viering van het Pascha en de instelling des Avondmaals, het is, omdat hiervan reeds duidelijk door de andere evangelisten was melding gemaakt. Toch is al, wat hier medegedeeld wordt, in de Paaschzaal geschied, bij gelegenheid van de Paschaviering — niet van een gewonen maaltijd — des avonds te voren gehouden.

Vóór de Heere Jezus zich met Zijne discipelen aan den Paaschdisch schaarde, die door twee van hen bereid was (vgl. Luc. 22:8—12) en welke door Johannes een *Avondmaal* genoemd wordt, wilde Hij een blijk van Zijne liefde toonen, door de voeten Zijner discipelen te wasschen. („Hij heeft de Zijnen liefgehad tot het eind” bet. tot in den *dood*, voor hen ingegaan, om hun voor eeuwig Zijne liefde te toonen.) Vs. 1 en 2 zijn het best met elkander en met de andere evangeliën overeen te brengen; zoo lezen wij in vs. 2: „als het Avondmaal gehouden werd.” Ook geschiedde de voetwassing gewoonlijk vóór den maaltijd. Er schijnt twist onder de discipelen over den *voorrang* geweest te zijn (vgl. Luc. 22:24—27). Om hun de ware grootheid te toonen en hen tot nederigheid en dienende liefde te vermanen, staat de Heere op van den disch, legt Zijne opperkleeren af, giet zelf water in het bekken en begint de voeten Zijner discipelen te wasschen en die met den linnen doek, dien Hij om Zijne lendenen had gegord, af te

droogen. Dit werk liet een gastheer gewoonlijk door zijne slaven aan zijne gasten verrichten, en zoo hij het zelf deed, was het een blijk van bijzondere genegenheid (vgl. 1 Sam. 25 : 41). Toen de beurt aan Petrus kwam, weigerde deze, zich die voor den Heere zoo vernederende handeling te laten aandoen. Maar de Heere verklaarde, dat hij eerst *hierna* de beteekenis er van verstaan zou. Dit strekt ons tot vermaning om nooit Gods handelwijze te bedillen, maar ons in alle omstandigheden aan Gods wijze en liefdevolle beschikking over te geven. Toch bleef hij in zijne weigering volharden (vs. 8). Nu duidde de Heere hem aan, dat hij zonder die wassching geen deel aan Hem kon hebben. Dit kan beteekenen, dat indien de Heere Zijne dienende liefde, welke Hij tot in den dood zou betoonen, niet aan Petrus bewees, deze ook geen deel aan Jezus en Zijne heilsweldaden bezitten zou. Ook ligt in de voetwassching het symbool der *reiniging*, welke door Jezus' bloed wordt teweeggebracht (vgl. Ps. 51 : 9; 1 Joh. 1 : 7). Die bedreiging bracht Petrus tot algeheele overgave, zoodat hij begeerde, dat de Heere niet alleen zijne voeten, maar ook zijne handen en zijn hoofd (d. i. hem *geheel en al*) wasschen zou. 's Heeren verklaring (vs. 10), dat wie eens gewasschen is, slechts noodig heeft dat zijne voeten, die gedurig weder door het slijk worden bezoeeld, gewasschen worden geeft het onderscheid tusschen de *rechtvaardigmaking* en de *heiligmaking* aan. Die door het bloed van Christus gewasschen is, waardoor hij rechtvaardig voor God staat, moet voortdurend van zijn aanklevende zonden en de besmettingen der wereld gereinigd worden, om in den weg van heiligmaking te wandelen (vgl. 1 Cor. 6 : 11; Tit. 3 : 5; Rom. 6 : 22; 2 Cor. 7 : 1; Hebr. 12 : 14). Hoewel uiterlijk gewasschen, waren zij niet *allen* rein. (Zoo heeft de *doop*, als teeken der reiniging, geen waarde, indien de Heilige Geest ons niet innerlijk reinigt.) Eén uit hen zou Hem verraden, gelijk reeds vroeger aangewezen was (Joh. 6 : 71). Na de voetwassching verricht te hebben, geeft de Heere Zijne bedoeling er mede te kennen, om n. l. zichzelf tot *voorbeeld* van *dienende liefde* te stellen, die zij jegens elkander moesten betrachten. (Hij heeft geen *sacrament* hierin gegeven, gelijk Menno Simons meende.) Heeft Hij, wien de Vader alle dingen in de handen gegeven heeft (vs. 3, vgl. Matth. 11 : 27; 28 : 18 Joh. 17 : 2), uit vrijwillige liefde alles verlaten en zich als een dienstknecht, gehoorzaam aan den Vader, tot in den dood des kruises vernederd (vgl. Matth. 20 : 28; Phil. 2 : 6—8), dan moeten ook de Zijnen, die in Zijne vernedering hunne verlossing vinden, in gehoorzaamheid aan Hem, zich in alles dienstbaar stellen (vgl. Matth. 20 : 27; Luc. 22 : 26; Phil. 2 : 3—5; Gal. 5 : 13b).

Aan den Paaschdich gezeten, openbaart de Heere met diepe ontroering en droefenis het geheim van Judas, die zich reeds aan den Joodschen raad tot verrader verkocht had. Daar niemand der overigen

in de verte kon vermoeden, dat iemand *hunner* tot zulk een lage, gruwzame daad zich leenen zou en Judas zijn rol van huichelarij ten einde toe meesterlijk speelde, wenkte Petrus Johannes, die als de meest geliefde in Jezus' schoot aanlag, dat hij den Meester vragen zou, hem den dader aan te wijzen. (Men lag bij den disch op rustbanken, met den linkerarm op een kussen, het hoofd met de hand ondersteunende en wel zóo, dat het hoofd des eenen tegen den borst des anderen kon rusten. De Heere Jezus duidde den verrader aan als dengene, die tegelijk met Hem het brood zou indooopen [n. l. in den schotel met bittere kruiden (*charosheth*)], maar wien de bete door den Heere zelven zou worden gegeven (vgl. Matth. 26 : 23). Terstond bij het ontvangen der bete „voer de Satan in Judas” (d. w. z. spoorde Satan hem tot volvoeren van zijn boos plan aan). En op zijn gehuichelde vraag: „Ben ik het Rabbi?” dwong Jezus hem tot haastig volvoeren van zijn verradersplan, waartoe hij nu ook terstond vertrok. De discipelen konden er nog geen begrip van vormen, maar meenden, dat de Heere Judas uitzond om de benoedigheden voor het feest te koopen (vgl. H. 12 : 6). Hoe kan de huichelarij de zinnen verblinden! (daarom: 1 Tim. 5 : 22^a). Toen Judas uitging, was het nacht in de natuur, maar ook nacht in zijne ziel (vgl. Joh. 3 : 19, 20; Rom. 13 : 12). Judas schijnt (volgens Johannes, gelijk ook volgens Mattheus en Marcus), de zaal verlaten te hebben, vóór de instelling van het Avondmaal [vgl. echter Luc. 22 : 21; doch de volgorde schijnt bij Lucas minder nauwkeurig (vgl. H. 22 : 24 met Joh. 13 : 1)]. Na het vertrek van Judas, toont de Heere Zijn spoedig heengaan aan, dat tot Zijne verheerlijking strekken zou. Konden zij Hem nu nog niet volgen, straks zou Hij hen tot zich nemen. Hij vermaant hen voorts tot liefde onder elkander, waartoe Hij hun een *nieuw* gebod geeft. [Nieuw is dit gebod, hoewel het oud is, (vgl. Lev. 19 : 18; 1 Joh. 2 : 7) als door den Heere tot het eenig ware gebod gegeven (vgl. Matth. 22 : 37—40; Rom. 13 : 10; 1 Tim. 1 : 5).] — Petrus, 's Heeren bedoelingen niet begrijpende, verklaart Hem overal te zullen volgen, ja zelfs voor Hem in de gevangenis en den dood te zullen gaan (of „zijn leven voor Hem te zetten”). Maar de Heere toont hem aan, dat hij Hem dezenelfden nacht, vóór de haan (volg. Marc. *tweemaal*) gekraaid zal hebben, driemaal zal verloochenen. Te voren had de Heere verklaard, dat zij zich allen aan Hem zouden ergeren en Hem, den goeden Herder, die zou worden geslagen, zouden verlaten (vgl. Matth. 26 : 31, 32). Zoowel dit, als de verloochening kon Petrus, evenals de andere discipelen, niet gelooven. Maar zij rekenden niet met den Satan, door wien zij als de tarwe zouden gezifd worden; en alleen door 's Heeren voorbede zouden zij in den geloove worden staande gehouden (vgl. Luc. 22 : 31, 32; 1 Cor. 10 : 12, 13).

Vragen.

1. Waartoe kwam de Heere Jezus met Zijne discipelen bijeen?
2. Wat deed Hij hun: naar aanleiding waarvan en met welk oogmerk?
3. Wie wilde het niet toelaten; maar waardoor liet hij zich er toe bewegen?
4. Welke beteekenis heeft 's Heeren verklaring in vs. 8 en vs. 10?
5. Welke toepassing geeft de Heere aan deze daad?
6. Welke treurige ontdekking deed de Heere nu en op welke wijze?
7. Wat meenden de discipelen en wat blijkt daaruit?
8. Welke verklaring en welk gebod geeft de Heer na Judas' heengaan?
9. Welke ontdekking deed de Heere omtrent Zijne discipelen en in het bijzonder omtrent Petrus; hoe beantwoordden zij die; wat blijkt daaruit en wat leeren wij daaruit?

8 Maart. *De Heere Jezus in Gethsemané en voor den Joodschen raad.*

Joh. 18: 1—27.

Te leeren: Jes. 53: 4; Ps. 69: 1 of vs. 8.

Na in het Hoogepriesterlijk gebed de Zijnen den Vader te hebben opgedragen, gaat de Heere Jezus over de beek *Kedron* den hof van *Gethsemané* (door Johannes niet genoemd) binnen. *Kedron* is een smalle beek, die voor het grootste gedeelte des jaars droog is en waarin de onreinheden uit den tempel geworpen werden. De hof *Gethsemané* (d.i. *Olijvenpers*, omdat aldaar de olijven geperst werden, die op den Olijfberg groeiden) ligt aan den voet des Olijfbergs. Daarheen begaf de Heere zich meermalen met Zijne discipelen, om, het stadsgewoel en de vijandelijke bejegening der Joden ontvloden, met hen en met den Vader alleen te zijn. Vandaar dat Judas, de verrader, Hem ook nu daar niet tevergeefs zocht. [Waartoe ging Jezus in *Gethsemané*? (vgl. Matth. 26: 36—46) Hierover spreekt Johannes niet, als reeds genoegzaam bekend.] Aan het hoofd van een bende Romeinsche krijgslieden en dienaars van den Joodschen raad (*Sanhedrin* genaamd en bestaande uit 72 leden), voorzien van lantaarnen, fakkelen (om de duisternis te verlichten) en wapenen (tegen mogelijk verzet), ging Judas den Heere Jezus tegemoet. Hoe ontzettend, dat de discipel aan het hoofd van zulk een menigte vijanden tegen zijn Goddelijken Meester optrok, maar ook hoe dwaas, daar hij bekend was met 's Heeren zachtmoedigheid en alvermogene kracht! Gesterkt door het gebed, gaat de Heere moedig, in het volle bewustzijn van wat Hem te wachten staat, den naderenden vijand tegemoet en wordt Hij door den verrader met een *kus*, als teeken van herkenning, be-

groet (vgl. Matth. 26: 48; 2 Sam. 20: 9, 10). Na Judas op diep doordringende wijze zijn gruweldaad verweten te hebben (vgl. Luc. 22: 48), en nadat deze daarop, zeker met verbeten woede, als verder onnut schijnt ter zijde gesteld te zijn, vraagt de Heere den krijgslieden: „Wien zoekt gij?” Op hun antwoord „Jezus den Nazarener” (verachtelijke naam), biedt de Heere zich gewillig als hun prooi aan, maar toont tegelijk Zijne Goddelijke majesteit en macht, door hen ter aarde neder te doen storten. Zeker verschrikt door de Goddelijke majesteit, die op dat oogenblik van Hem uitgaat, deinzen zij terug en vallen ter aarde. (vgl. Ps. 2: 5). Van den schrik bekomen en opgestaan, nemen zij in verblinding en verharding den Heere gevangen, die zich vrijwillig overgeeft, op voorwaarde van *vrijgeleide* voor zijne discipelen, waarvan er, door Zijne *borgtochtelijke* overgave, volgens Zijn vroegere verklaring, niet één mocht verloren gaan (Joh. 6: 39; 10: 28; 17: 12). Door Zijn vrijwilligen dood voor de Zijnen ondergaan, heeft Hij hen van den *eeuwigen* dood gered (vgl. Matth. 20: 28; 1 Tim. 2: 6). In woede ontstoken over zulk een brutale aanranding en gruwzame bejegening, grijpt Petrus naar het zwaard (vgl. Luc. 22: 36—38) en houdt den dienstknecht des hoogepriesters Malchus, het rechteroor af. De Heere echter bestraft Petrus wegens die onbesuisde daad, die meer schade dan voordeel zou aanbrengen, als zijnde *onbetamelijk* en *strafwaardig* (vgl. Matth. 26: 52; Gen. 9: 6; Matth. 5: 44; Rom. 12: 19), *onnoedig* (vgl. Matth. 26: 53; Ps. 91: 11) en *strijdig* met 's Vaders raad en wil (vgl. vs. 11; Matth. 26: 39), terwijl Hij het oor van Malchus geneest, als betoon van Zijn Goddelijke macht en liefde. Vóór de Heere zich liet binden en wegvoeren, toonde Hij het onrechtvaardige, gruwzame, dwaze en vloekwaardige, maar ook het noodzakelijke van deze geweldpleging aan (vgl. Matth. 26: 55, 56 met Joh. 7: 44—46; 8: 59). Daarop vluchtten alle discipelen, uit vrees en teleurstelling (vgl. Matth. 26: 31; Joh. 16: 32; Ps. 88: 9). Schandelijke trouweloosheid tegenover ijdele grootspraak (vgl. Matth. 26: 33; Luc. 22: 33; Joh. 13: 37). De Heere Jezus moest *alleen* voor allen lijden en sterven (Jes. 63: 3, 5).

Gebonden wordt de Heere Jezus naar Annas geleid, die als de vrouws vader van den fungeerenden hoogepriester Kajafas, wel niets met Hem te maken had, maar zeker de eer en het genot begeerde, zijn vijand gevangen voor zich te zien. Mocht slechts de oudste zoon van den hoogepriester uit Aärons geslacht *alleen*, tot aan zijn dood hoogepriester zijn, hier blijkt het diep verval dier waardigheid, welke slechts aan den meestbiedende (vaak niet eens uit het priesterlijk geslacht) door de Romeinsche overheid werd geschonken. De komst van den waren Hoogepriester maakte het hoogepriesterschap nutteloos en waardeloos. Van Annas werd de Heere naar Kajafas, den eigenlijken hoogepriester van dat jaar, geleid. Deze was het hoofd van den Joodschen raad, het *Sanhedrin*,

dat met de rechtspraak was belast, maar het recht over leven en dood had verloren. De hoogepriester ondervraagde den Heere Jezus naar Zijne discipelen (die als Zijn aanhang, medeschuldig waren) en naar de door Hem verkondigde leer. Treffend wijst de Heere op het overbodige en ijdele dier vraag, daar Zijne leer, als openbaar verkondigd, genoegzaam bekend was, waarvoor Hij Zijne hoorders tot getuigen opriep. Voor dit antwoord ontving Hij een slag in 't aangezicht [eerste betoon der diepste vernedering], waardig door den Heer, beantwoord (vs. 23). Kon er geen enkele aanklacht gevonden worden, hoevele valsche getuigen ook gezocht werden, ten laatste boden er zich twee als beschuldigers aan, die met eenigen schijn van waarheid Hem van lastering des tempels, met Godslastering gelijkgesteld, aanklaagden (vgl. Marc. 14:58 en Joh. 2:19. De valscheheid der aanklacht ligt in de uitdrukkingen: „Ik zal” en „een anderen tempel zonder handen gemaakt”). Tegen deze onware en onwaardige aanklacht wilde de Heere zich niet verantwoorden. Hij *zuijgt stil* als het geduldig Lam (vgl. Jes. 53:7), om in de Goddelijke vierschaar voor Zijn volk tot *voorspraak* te zijn (vgl. Rom. 8:31; 1 Joh. 2:1) en ons tot *voorbeeld* te strekken (vgl. 1 Petr. 2:23).

Geen raad meer wetende, trachtte de hoogepriester den Heere een verklaring, onder eede, te ontlokken, die zoo duidelijk mogelijk Zijne schuld aantoonde (vgl. Matth. 26:63—66). Had de Heere nooit geschaamd, zichzelf te verklaren, ook nu schroomde Hij niet daarvoor, al wist Hij, dat Hij om godslastering zou ter dood veroordeeld worden (vgl. Lev. 24:16). Als werkelijke Zoon van God wil Hij om godslastering veroordeeld worden, om godslasteraars tot kinderen Gods te maken. Maar straks zal Hij, de thans vernederde Zoon des menschen, als Rechter toonen wie Hij is (vgl. Dan. 7:13, 14; Joh. 5:27; Matth. 24:30; Openb. 1:7). Ter dood veroordeeld door den hoogepriester die de noodzakelijkheid daarvan had aangevoeld, onbewust dat hij daarmede den raad Gods [door hem niet verstaan (vgl. Joh. 11:50—52)] had geopenbaard, werd de Heere als speelbal aan het woest gemeen overgegeven, dat Hem smaadde, mishandelde en als Profeet bespote (vgl. Jes. 50:6; Ps. 69:8, 10; 1 Petr. 2:23).

Niet slechts van de vijanden, ook van één Zijner discipelen en wel van Petrus, moest de Heere zielesmart ondervinden. Door één Zijner medediscipelen (Johannes?), die met den hoogepriester bekend en binnengegaan was, en met medewerking van de deurwaarster binnengelaten, loochende Petrus tot driemaal, ten laatste met ~~verloochening~~ van zichzelf, dat hij den Heere kende (eerst tegenover de deurwaarster, vervolgens tegenover eenige dienstknechten, met wie hij zich rondom een vuur geschaard had, en die door genoemde dienstmaagd op Petrus opmerkzaam waren gemaakt, en eindelijk tegenover den dienstknecht van den hoogepriester, in gezelschap van anderen). Had

reeds de haan door zijn gekraai vruchteloos gewaarschuwd, toen hij ten tweede male kraaide, werd Petrus zijner misdaad indachtig, maar eerst toen de Heere hem aanzag, werd hij door dien blik zoo diep getroffen, dat hij naar buiten ging en bitterlijk weende [blijk van oprecht berouw tegenover Judas' wanhoop (vgl. Matth. 27:3—5)]. Het hanengekraai is ter veroordeeling (evenals de wet); de blik van Jezus' liefde, die van Zijne trouw getuigt, waardoor droefheid in het hart wordt gewekt, strekt ter behoudenis (vgl. Luc. 22:31, 32; 2 Tim. 2:13).

Vragen.

1. Waar, door wie en op welke wijze is de Heere gevangengenomen?
2. Hoe gedroegen zich daarbij Zijne discipelen?
3. Tot wien wordt de Heere eerst en tot wien daarna geleid?
4. Waarvan wordt Hij valschelijk beschuldigd en hoe wordt Hij bejegend?
5. Wat beteekent 's Heeren stilzwijgen?
6. Tot welke belijdenis wordt Hij geprest en waarom wordt Hij veroordeeld?
7. Welke schandelijke behandeling wordt Hem nu aangedaan?
8. Welke bejegening ondervond Hij van Petrus?
9. Waardoor werd Petrus tot berouw gebracht en waarin onderscheidt zich zijne handeling met die van Judas?

15 Maart. *De Heere Jezus voor Pilatus.*

Joh. 18:28 tot Hoofdst. 19:17.

Te leeren Jes. 53:5; Ps. 69:2 of 22:6.

Daar de rechterlijke uitspraak van het Sanhedrin niets beteekende, omdat den Joden het recht om iemand ter dood te brengen ontnomen was, was het noodig, dat de Romeinsche stadhouder, Pontius Pilatus, het doodvonnis over den Heere Jezus uitsprak. Dit moest ook volgens Gods bepaalden raad en 's Heeren eigen voorzegging geschieden (vgl. vs. 31, 32; Hand. 4:27, 28; Matth. 20:19; Joh. 12:32). Daarom leidden zij den Heere Jezus naar het rechthuis, waar zij in den vroege morgenstond aankwamen. Uit een farizeesch beginsel wilden zij het onreine huis niet binnentreden, om zich niet voor het eten van Pascha te verontreinigen. Welk een huichelarij! (vgl. Matth. 23:26.) Had de Heere reeds het Pascha op den bepaalden dag (Lev. 23:5) gebruikt (vgl. Matth. 26:17—20), zooals de Galileesche Joden deden, uit dit vers blijkt, dat de Jeruzalemsche Joden het een dag later, 15 Nisan, hebben gehouden. Ook kan door „het eten van het Pascha” bedoeld zijn het eten van de vrijwillige Paaschoffer en ongezuurde brooden, gedurende zeven dagen, te begin-

nen met den 15^{den} Nisan (vgl. Lev. 23 : 6). — Hun godsdienstig bezwaar tegemoetkomende, kwam Pilatus naar buiten tot hen met de vraag, welke beschuldiging zij tegen dezen mensch hadden. Op hun brutaal antwoord (vs. 30) geeft Pilatus hun op spotachtige en grievende wijze te kennen, dat zij Hem maar naar hunne wet moeten oordeelen. Dit mochten zij niet (zie boven). Intusschen hebben zij Hem valsche-lijk van oproer beschuldigd (vgl. Luk. 23 : 2 met Matth. 17 : 24—27; 22 : 15—21); waarop Pilatus den Heere alleen in het rechthuis ondervraagt, om meer vrijelijk met Hem te spreken, meenende de zaak hiermede te kunnen afdoen. Op de vraag: „Zijt gij de koning der Joden?” doet de Heere Pilatus de weder-vraag, of hij dit zelf gelooft, (daar hij van het tegen-deel overtuigd kan zijn) dan of hij dit slechts op de aanklacht der Joden vraagt. Pilatus antwoordt: „Ben ik een Jood?” (uitroep van verachting), als wil hij zeggen: „Wat weet ik van uwe wetten en gewoon-ten of van uwe koningsverwachting! Zeg slechts, of de aanklacht uws volks waar is.” Hierop geeft de Heere den *aard*, den *oorsprong* en de *strekking* van Zijn koninkrijk te kennen, dat niet door aardse wapenen verdediging behoeft (vs. 36). Op de vraag naar nadere verklaring, daar Pilatus van zulk een koninkrijk zich geen begrip kan vormen, geeft de Heere te verstaan, dat Hij als Koning geboren (niet door menschen verkozen) is en wel als koning van het rijk der waarheid, waartoe alleen zij behooren, die uit de waarheid zijn (vgl. Joh. 8 : 31—34). Pilatus, er nog minder van begrijpende, roept ongeloovig uit: „Wat is waarheid?” als wil hij zeggen: „zooveel on-zer wijsgeeren hebben tevergeefs de waarheid ge-zocht, en zoudt Gij meenen die gevonden te hebben?” Echter is het hem duidelijk, dat de Heere Jezus on-schuldig is, wat hij dan ook aan de Joden verklaart. Maar nu wordt hunne beschuldiging heftiger (vgl. Luk. 23 : 5). Daaruit vindt Pilatus aanleiding, deze lastige rechtszaak aan Herodes over te doen, die als viervorst van Galilea, in Cesarea resideerende, (zie over hem Mark. 6 : 14—28) op het Paascheest zich in Jeruzalem bevond. Maar zijne poging baatte niet. Herodes vermaakte zich slechts, door den Heiland te bespotten en Hem in spotgewaad, doch onveroordeeld terug te zenden (vgl. Luk. 23 : 5—16). Alleen sproot hieruit de verzoening tusschen Pilatus en Herodes voort (vgl. Luk. 13 : 2); naar Gods raad (vgl. Hand. 4 : 27, 28) en als voorbeeld van de vijandschap der wereld tegen Jezus en Zijne kerk (vgl. Mark. 3 : 6). Geen raad wetende, stelde Pilatus het volk de keuze tusschen den onschuldigen Jezus en *Barabbas*, die een oproermaker en moordenaar was. Meende hij, door dit beroep op het rechtsgevoel des volks, Jezus' vrijlating te verkrijgen, welke hij echter terstond had moeten bevelen; het oponthoud, veroorzaakt door zijne vrouw, die hem naar aanleiding van een merkwaardigen droom drong, Jezus, als een rechtvaardige, los te laten (vgl. Matth. 27 : 19), gaf den overpriesters gelegenheid het volk te bewe-

gen, de vrijlating van Barabbas en den kruisdood voor Jezus te begeeren. (Dit was naar Gods raad, waarom?) Pilatus, door het oproer des volks bemerkende, dat alle tegenspraak vruchteloos was, wiesch zijne han-den, als teeken zijner onschuld (toch bleef hij schul-dig; waarom?), de schuld op het volk werpende, dat al de verantwoordelijkheid op zich werfde nemen (vgl. Matth. 27 : 25; Hand. 5 : 28), en gaf den Heere ter kruisiging over. Vooraf echter liet hij Hem ge-eselen, naar 't schijnt met het doel, om het medelijden des volks op te wekken, dat daarmede voldaan, geen kruisdood meer zou eischen. Die geeseling was een onrechtvaardig en dwaas middel, dat geheel faalde. Ontkleed zijnde, werd de Heere door de krijgs-knechten binnenshuis, met een met scherpe punten doorvlochten touw op den rug gegeeseld, zoodat het bloed uit den ontvleeschden rug guiste (vgl. Jes. 50 : 6). Vervolgens werd hij als spotkoning gekleed, daarin onze vernedering dragende, om Zijn volk de verloren heerschappij terug te geven. [Hij droeg een doornen-kroon, beeld van onze ijdele en verderfelijke heer-schappij, ter verwerving van Zijn Middelaarskroon en den kroon der genade en heerlijkheid voor Zijn volk (vgl. 2 Tim. 4 : 8; Openb. 4 : 4); een rietstaf, die Zijn hand doorboorde, als scepter, waarmede Hij op het hoofd werd geslagen (zoo zal onze ijdele macht ter onzer vernedering en verdoeming strekken), ter verwerving van den koninklijken scepter voor zich als Midde-laar om dien Zijn volk in handen te geven (vgl. Ps. 110 : 2; Openb. 3 : 21); een versleten purperen krijgs-manskleed (beeld van de verdorvenheid en schande, waarmede wij bekleed zijn), om voor zich het kleed Zijner majesteit en voor Zijn volk den mantel Zijner gerechtigheid te verwerven (vgl. Jes. 61 : 10).] Zoo uitgedost, brengt Pilatus Hem naar buiten, met medelijddenden blik op Hem wijzende, waardoor hij Hem onwetend als den waren Borg aantoot (vgl. Joh. 1 : 29; Jes. 53 : 3—5). In plaats van medelijden, betoonen de verbitterde Joden, op het zien van hun prooi, nog te meer woede en eischen bij vernieu-wing den kruisdood. Pilatus wil Hem hun ter krui-siging overgeven, wat hun niet geoorloofd was; anders zouden zij Hem zeker dooden, volgens hunne wet, wegens Godslastering. De heidensehe landvoogd wordt te meer voor Jezus bevreesd, nu hij hoort dat Hij een Zoon der goden is (vgl. Hand. 14 : 11); waarom hij Hem opnieuw dienaangaande wil ondervragen. Maar daarover verantwoordt de Heere zich voor zulk een onwetenden en goddeloozen heiden niet. Dit grieft Pilatus, die Jezus wijst op zijn macht, welke hij, zoo Hij zich slechts verklaart, tot Zijne loslating kan aan-wenden. Maar de Heere wijst hem waardig op de almacht Gods, zonder welke hij niets vermag, die slechts een instrument Gods en een speelbal van het Joodsche volk is, dat zwaarder schuld dan hij op zich laadt. Door vrees gedreven, tracht Pilatus Jezus los te laten; maar door de bedreiging van de ongenade des keizers, wordt de zwakke stadhouder eindelijk

bewogen, aan den wil des volks toe te geven. Op zijn rechterstoel Lithostrotos (met steenen geplaveid) plaatsnemende, spreekt hij het doodvonnis uit, na op diep krenkende, spotachtige wijze Jezus als hun koning te hebben voorgesteld, dien hij in naam des keizers, volgens hun eigen eisch, ter kruisstraf veroordeelt. Zoo wordt de Heere Jezus tegen alle recht in, aan het eigenbelang van een goddeloos rechter opgeofferd, terwijl Hij zichzelf, naar Goddelijke recht, in het eeuwig belang van Zijn volk ter dood overgeeft. De kruisstraf was de zwaarste straf, aan de grootste misdadigers aangedaan, door den Heere vrijwillig ondergaan, om onze schuld en vloek te dragen (vgl. Coll. 2 : 14; Gal. 3 : 13; 1 Petr. 2 : 24).

Vragen.

1. Tot wien leidden zij den Heere Jezus en om welke reden?
2. Welke beschuldiging brachten zij tegen Hem in?
3. Welke verklaring gaf de Heere aan Pilatus?
4. Wat verklaarde deze en wat riepen daarop de Joden?
5. Tot wien zond Pilatus nu Jezus en met welk gevolg?
6. Welke poging tot redding deed Pilatus en waardoor mislukte deze?
7. Welke mishandeling liet hij Jezus aandoen en waarom?
8. Wat had er nog tusschen Pilatus en den Heere plaats?
9. Waardoor werd Pilatus tot veroordeeling van Jezus gebracht?
10. Waarom moest de Heere de kruisstraf ondergaan?

22 Maart. *De Heere Jezus aan het kruis.*

Joh. 19 : 16—42.

Te leeren: Openb. 5 : 12; Ps. 22 : 1, of vs. 8.

Met Zijn kruis beladen, ging de veroordeelde Heiland van de eene zijde naar de andere zijde der stad, totdat Hij aankwam op Golgotha (d.i. Hoofdscheelplaats, naar de hoofdschedels der kruiselingen zoo genoemd). Onderweg dreigde de Heere te bezwijken, waarom het kruis gelegd werd op Symon van Cyrene, een landman, die van zijn akker kwam en misschien een discipel van Jezus was (vgl. Marc. 15 : 21). Simon droeg het houten kruis *onwillig*; de Heere Jezus droeg den *vloek* des kruises *gewillig* (vgl. Gal. 3 : 13). Jezus droeg het *vóór* hem, hij *achter* Jezus, ons ten voorbeeld (vgl. Matth. 16 : 24). Ook betoonden de vrouwen van Jeruzalem haar medelijden met den Heere, die echter dit medelijden niet begeerde, als dit zelf in Zijn lijden jegens Zijn volk betoonende, en haar tot weenen over zichzelf en hare kinderen vermaande, wegens de

ontzettende oordeelen Gods, welke over het volk zouden komen, om de gruwzame verwerping van den Messias (vgl. Luc. 23 : 27—31). Op Golgotha gekomen, wordt het kruishout Hem ontnomen en na ontkleed te zijn, wordt Hij daaraan genageld (de handen worden aan de einden van den dwarsbalk met nagels vastgemaakt). Onder die smadelijke en smartelijke mishandeling bad de Heere tot Zijn Vader voor Zijne vijanden, die niet wisten wat zij deden (1^e kruiswoord). [De onwetendheid strekt niet tot verontschuldiging, maar tot *verklaring* van hun gruweldaad (vgl. Hand. 3 : 17; 1 Tim. 1 : 13).] Die voorbede doet ons den Heere kennen als den waren Hoogepriester, in Zijn onbegrijpelijke liefde (Jes. 53 : 12), ons ten voorbeeld (Matth. 5 : 44; Hand. 7 : 60). Zijne kleedren werden verdeeld onder de krijgsknechten, die de wacht bij het kruis hielden, met uitzondering van den leeraarsmantel, als 't ware om Zijn verheven Middelaarswaardigheid, daarin geopenbaard, heilig te houden. Dit was volgens Gods raad (vgl. Ps. 22 : 19). Genageld aan het kruis, werd de Heere in het midden van twee moordenaren gesteld, als ware Hij de grootste, die aller zonden aan het kruis gedragen heeft (Marc. 15 : 28; Jes. 53 : 5, 6, 12; Joh. 1 : 29; 1 Petr. 2 : 24). Daar hing Hij voor ieders oog, en dat opdat wij in Hem het teeken van onze vervloeking maar ook van onze behoudenis zien zouden (vgl. Joh. 3 : 14; Coll. 2 : 13, 14). Boven het kruis werd, als als naar gewoonte, de acte der beschuldiging gesteld, die onder het gaan voor de borst gedragen werd, en welke in de drie bekende talen was geschreven, opdat ieder haar lezen kon. (Hiermede werd als 't ware gezinspeeld op de kennis van Zijnen Naam in alle talen.) Achtten de Joden het opschrift gevaarlijk, als te stellig van inhoud, waarom zij het wilden gewijzigd hebben: Pilatus liet het zooals het was, als, hoewel niet uit overtuiging, maar tot bespottung en ergernis der Joden, geheel naar waarheid en volgens Gods wil, gesteld. De bedwelmende drank, Hem aangeboden, weigert Hij, daar Hij in het volle bewustzijn wil lijden en sterven. De eerste, die Zijn blik van het kruis trof, was Zijne moeder, die in haar smart daar staande (vgl. Luc. 2 : 35), door Hem ter verzorging aan Zijn geliefden Johannes wordt opgedragen (2^e kruiswoord), die haar terstond tot zich nam (vgl. Joh. 19 : 26—28) tot een treffend voorbeeld voor kinderen; terwijl Johannes tot een voorbeeld van gehoorzaamheid en liefdebetoon strekt (vgl. Matth. 10 : 42; 52 : 40; Hebr. 6 : 10). Moet Hij aan den voet van het kruis allerlei spot en schimptaal hooren (Matth. 27 : 39—43) ook door den kruiseling ter linkerzijde Hem toegevoegd; de kruiseling ter rechter zijde bestraft dien spotter en geeft blijk van ware boetvaardigheid en krachtig *geloof*, door de erkenning van eigen schuld en des Heeren rechtvaardigheid, en Zijn macht en wil om hem te zaligen. 's Heeren belofte (3^e kruiswoord) doet ons zien, dat hij zonder tusschenpoozen, *dadelijk* na zijn sterven in het paradijs, den hemel, (vgl. 2 Cor.

12 : 4; Openb. 2 : 7) is ingegaan, dat door Adam gesloten, door Christus ontsloten werd. De bekeering des moordenaars geeft reden tot hoop op, maar niet tot *uistel* tot *late* bekeering (vgl. Ps. 95 : 7). (Aan de spottende uitdaging *kon* de Heere geen gehoor geven, daar Zijn *wil* om te lijden stond boven Zijn *macht*, om zich te bevrijden. Hun geloof was onmogelijk, als missende het *voorwerp*, dat juist in den vrijwilligen zoendood Christi is gelegen. De Heere heeft zich niet *van*, maar *uit* den dood verlost.)

Te midden van een duisternis, die van 3 tot 6 uur duurde, riep de Heere Zijn *vierde* kruiswoord uit (vgl. Matth. 27 : 45—49). Nu het ware Licht in den dood ging, verborg zich het natuurlijk licht, dat met Zijn blijven in den dood, ook van de aarde zou verdwenen zijn. Hij bevond zich in de helsche duisternis, in Zijn *bewustzijn* van God verlaten, dien Hij toch „*Mijn God*” bleef noemen, als blijk en grond onzer *verzoening*. Gruwzame en dwaze spotternij der Joden (vs. 49), daar Elias in Johannes gekomen is (Mal. 4 : 5; Matth. 11 : 14).

In die helsche benauwdheid riep de Heere: „Mij dorst!” (5^e kruiswoord). Hij leed daar dien dorst, dien de mensch eeuwig moet lijden (vgl. Luc. 16 : 24) en liet zich met edik en gal laven, om Zijn volk eeuwig van dien dorst te bevrijden en uit de fonteinen des heils te drinken. (Joh. 7 : 37; Openb. 7 : 16, 17; 22 : 17). Dit was naar Gods raad (vgl. Ps. 69 : 22). [De hysop (Joh. 19 : 29) was een muurplant, waarvan de stengel tamelijk lang werd.]

Door Zijn *zesde* kruiswoord (Joh. 19 : 30) verklaarde Jezus alles te hebben volbracht, wat in den raad Gods tot verzoening en verlossing noodig was (vgl. Joh. 17 : 4; Phil. 2 : 8). Daarin alleen ligt de oorzaak onzer rechtvaardigmaking en de grond onzer zaligheid, door het *geloof* in Hem (vgl. Hebr. 10 : 14; Rom. 4 : 5).

Eindelijk beveelt Hij, roepende met groote stem, onder het buigen Zijns hoofds [blijk van de volle kracht Zijns levens, dat Hij vrijwillig in den dood geeft (vgl. Joh. 10 : 17, 18)] Zijn menschen geest in 's Vaders handen, daarmede alle de Zijnen den Vader overgeevende (vgl. Joh. 17 : 9; Coll. 3 : 3), die hun geest blijmoedig Hem en den Vader mogen aanbevelen (vgl. Ps. 31 : 6; Hand. 7 : 59).

Bij Zijn sterven scheurt het voorhangsel des tempels voor het binnenste heiligdom, van boven naar beneden (als door God zelf gescheurd). De verzoening volkomen geschied zijnde, kon geen voorhang God meer van Zijn volk scheiden (vgl. Hebr. 9 : 8, 11, 12; daarom: Hebr. 10 : 18—22).

Ook werden door een aardbeving de graven geopend, waaruit sommige *na* Zijne opstanding lichamenlijk verzezen en zich in Jeruzalem vertoonden. [Afschaduwing der laatste opstanding (vgl. Joh. 5 : 28, 29).]

Door het zien en hooren van al wat geschiedde, ten gevolge van den dood van dien verheven Lijder,

kwam de hoofdman tot bekeering en geloof en keerden velen ontroerd, 't zij door schrik, 't zij door berouw, naar hunne woning.

Als bewijs voor den waarachtigen dood des Heeren wordt Zijn zijde doorstoken, waaruit (daar het hart getroffen is) *bloed* en *water* (vaneengescheiden) uitvloeiden [teeken van *rechtvaardigmaking* en *heiligmaking* (vgl. 1 Joh. 5 : 6)]. Deze doorstoken zijde strekt tot vertroosting en verschrikking (vgl. Zach. 2 : 10; Openb. 1 : 7). Als het ware *Godslam* blijft Hij lichamenlijk ongeschonden (vgl. Exod. 12 : 41). Met groote eere wordt Hij door Nicodemus en Jozef van Armathea begraven, tegen de bedoeling der vijanden (vgl. Jes. 53 : 9) en wel in den hof van Jozef, in een nieuw graf, wegens Zijne *heiligheid* (met Zijn dood hield de vernedering op) en ter *verzekering* Zijner eigen opstanding. Met een steen wordt het graf bedekt, door het keizerlijk zegel verzegeld en door de Joodsche wacht bewaakt (ijdele poging!) Was het lichaam reeds gebalsemd, ook de vrouwen willen haar liefde en eerbied nog aan Hem bewijzen, door vóór den ingang des sabbaths (ons ten voorbeeld) benoedigheden ter zalving te koopen, om die op den eersten dag der week te verrichten. De begrafenis strekt tot zekerheid Zijns doods, voor Zijn volk ingegaan, dat Hij met zich heeft opgewekt; waarvan Hij in den doop het Sacrament heeft gegeven (Rom. 6 : 3, 4).

Vragen.

1. Waar is Jezus gekruisigd en wat geschiedde onderweg?
2. Op welke wijze geschiedde de kruisiging?
3. Wat stond er boven het kruis en hoe werd daarover getwist?
4. Wat geschiedde aan den voet van het kruis?
5. Welke zijn de 7 kruiswoorden; en onder welke omstandigheden en met welke beteekenis zijn zij uitgesproken?
6. Wat geschiedde bij 's Heeren dood en wat beteekent dit?
7. Hoe, waar en waartoe is de Heere begraven?

29 Maart. *Paschen*.

Matth. 28.

Te leeren: Rom. 1 : 4; Ps. 66 : 1 of vs. 8.

Volgens Zijne eigen voorspelling (Matth. 12 : 40; 16 : 21; 17 : 23; 20 : 19; Joh. 2 : 19, 21) is de Zoon Gods, na, als *waarachtig dood* zijnde (vgl. Joh. 19 : 33, 34) drie dagen (volgens Joodsche berekening, een deel van den dag voor een etmaal genomen) in het graf te hebben gelegen, weder daaruit opgestaan. [Opgestaan is Hij door eigen Goddelijke kracht, als Gods Zoon, (vgl. Rom. 1 : 4) *opgewekt* is Hij, naar Zijn *menschenlijke* natuur, door den Vader (vgl. Hand. 2 : 24; 10 : 40; 17 : 31; 1 Cor. 6 : 14; 2 Cor. 5 : 14)]

De opstanding, vóór het aanbreken des dageraads is niet door eenig mensch aanschouwd, daar de wachters, bij het voelen van de aardbeving, en het aanschouwen der hemelsche verschijning, vluchtten. Bij het kriecken des dageraads gingen eenige vrouwen naar het graf, om het dierbaar lijk te balsamen. Haar twijfelmoedige vreeze (Marc. 16 : 3) werd treffend beschaamd, ter bemoediging van alle bezwaarde harten. Een Engel was nedergedaald en had den verzegelden steen afgewenteld, waarop hij zich plaatste, als 't ware ter *bewaking* in plaats van de wachters, ter *verheerlijking* van hun Heer, die was opgestaan en ter *mededeeling* aan de vrouwen van wat geschied was. [De Engelen blijken in *jongelinggedaanten* verschenen te zijn (vgl. Marc. 16 : 5; Luc. 24 : 4) en slechts zichtbaar te zijn geweest voor het *ontsloten* oog (vgl. 2 Kon. 6 : 17).] De vrouwen, met vrees vervuld door wat zij aanschouwden, werden door den Engel bemoedigd met de woorden: „Vreest *gijlieden* niet (waar de wachters met reden vreesden) want ik weet, dat gij zoekt Jezus, die gekruisigd was (die Jezus zoekt, als voor zijne zonden gekruisigd, behoeft niet te vreezen). Hij is hier niet, want Hij is opgestaan, gelijk Hij gezegd heeft (zoodat gij Zijne opstanding had kunnen en moeten verwachten). Komt herwaarts, ziet de plaats, waar de Heere gelegen heeft, (als duidelijk bewijs van de waarheid Zijner opstanding) en gaat haastelijk heen en zegt Zijnen discipelen, dat Hij opgestaan is van de dooden (brengt deze heuglijkste aller tijdingen terstond aan allen, voor wie Hij is opgestaan) en ziet, Hij gaat u voor naar Galilea [gelijk Hij gezegd heeft (Matth. 26 : 32)]; daar zult ge Hem zien (n. l. allen te *zamen* op den berg (vgl. Matth. 28 : 16); ziet, ik heb het ulieden gezegd (ik heb u mijn hemelsche boodschap gebracht, die gij als waarachtig gelooven en opvolgen moet).”

Met vreeze of ontroering (vanwege zulk een majestueuse, ontzagwekkende verschijning) en groote blijdschap (vanwege die troostvolle, heuglijke tijding) gingen zij terstond heen, om den discipelen hare ontmoeting en der Engelen boodschap mede te deelen (blijk van gewillige geloofsgehoorzaamheid, ons ten voorbeeld). Reeds terstond mochten zij de heerlijke vrucht haars geloofs smaken in de verschijning van den Heere zelve. Het schijnt toch, dat de Heere haar, na Maria Magdalena, op den weg ontmoet is (vgl. Matth. 28 : 9) en haar Zijn vredegroet heeft gebracht. Vol ontroering en blijdschap grepen zij Zijne voeten en aanbaden Hem [blijk van haar geloof (vgl. daarentegen Luc. 24 : 37, 41)]. Maar de Heere, die niet voor deze wereld verrezen is, liet haar terstond weder gaan, tot volvoering van den opdracht des Engels, waaraan zij vol vreugde gehoor gaven; maar tot hare teleurstelling (vgl. Luc. 24 : 11). [Dit is de gewone ervaring van Gods kinderen, die de blijdschap des geloofs smakende, anderen daarvan getuigen willen maken.]

Terwijl nu de vrouwen aan de discipelen de tijding van 's Heeren opstanding boodschappen, doen de wachters aan den Joodschen raad mededeeling van wat zij hebben ervaren. De krijgsknechten laten zich echter omkooopen, om te verbreiden, dat de discipelen het lijk hebben gestolen, terwijl zij slapen, welk verzinsel nog door de Joden wordt geloofd. (Welk een dwaas, maar schrikkelijk betoon van vijandschap tegen den Heere Jezus, dat die wachters om eenig geld zich zelfs aan gevaar voor straf blootstellen!) De *waarheid* der opstanding blijkt juist te meer uit dit verzinsel; verder ook: uit het *plan* en de *ontroering* der vrouwen; uit de *verwijdering van den steen*, de *verbreking van het zegel* en het *ledig gelaten graf*; uit het *ongeloof* der discipelen en uit de veelvuldige lichamelijke *verschijningen* des Heeren in duidelijk herkenbare gestalte. In de waarheid der opstanding ligt de zekere waarborg van onze opstanding (vgl. 1 Cor. 15 : 12—14; 1 Cor. 6 : 14; Rom. 8 : 11) en de vaste grond van ons geloof, ter onzer rechtvaardigmaking, daar Christus door Zijne opstanding toont, in Zijn dood de schuld en den vloek der zonde te hebben gedragen en teniet gemaakt, ende gerechtigheid en het leven voor Zijn volk verworven te hebben (vgl. Rom. 4 : 25; 1 Cor. 15 : 17).

Vragen.

1. Hoe is de opstanding geschied?
2. Wie verscheen daarbij en waartoe?
3. Wat deelde hij aan de vrouwen mede?
4. Waardoor werd die mededeeling haar bevestigd?
5. Hoe werd hare tijding ontvangen?
6. Wat verzonnen de Joden, om de waarheid der opstanding te bestrijden?
7. Waaruit blijkt de waarheid der opstanding en waarvoor strekt zij tot waarborg en tot grond?

DE EENIGE WINST.

Enige maanden vóór zijn kruislijden maakte onze Heere en Heiland zijnen discipelen bekend met hetgeen Hem binnenkort zou aangedaan worden, in zóo duidelijke woorden, dat men er zich eigenlijk niet genoeg over verwonderen kan, wanneer men straks leest, dat zij op den morgen der opstanding „de Schriften, dat Hij van de dooden moest opstaan, niet verstonden.” We lezen: „Van toen aan begon Jezus zijnen discipelen te vertoonen, dat Hij moest heengaan naar Jeruzalem en veel lijden van de ouderlingen, en overpriesters, en schriftgeleerden, en gedood worden, en ten derden dage opgewekt worden.” Kort daarna: „De Zoon des menschen zal overgeleverd worden in de handen der menschen, en zij zullen Hem dooden, en ten derden dage zal Hij opgewekt worden.”

Den eersten van deze teksten lezen we in Matth. XVI: 21. Het verband, waarin hij voorkomt, doet ons verrassend de oorzaak zien en kennen, *waarom* de discipelen niet „verstonden” wat Jezus toen tot hen zeide.

De Heere was met zijne discipelen gekomen in de deelen (in de landstreek) van Cesarea Philippi. Daar vroegde Hij zijnen discipelen: „Wie zeggen de menschen, dat Ik, de Zoon des menschen, ben?” Daarop volgde het heerlijk antwoord van Petrus: „Gij zijt de Christus, de Zoon des levenden Gods.” En Jezus, antwoordende, zeide tot hem: „Zalig zijt gij, Simon Bar Jona, want vleesch en bloed heeft u dat niet geopenbaard, maar mijn Vader, die in de hemelen is. En Ik zeg u ook, dat gij zijt Petrus, en op deze petra zal Ik mijne gemeente bouwen, en de poorten der hel zullen dezelve niet overweldigen. En Ik zal u geven de sleutels van het koninkrijk der hemelen; en zoo wat gij zult ontbinden op de aarde, zal in de hemelen ontbonden zijn.”

Het is maar al te zeer te vreezen, dat Petrus min of meer aan deze woorden den zin heeft gehecht, dien de Roomsche kerk er later aan gaf. Simon Bar Jona werd Petrus, dat is „Rotsman” genoemd! Hij werd zoo genoemd door Jezus! Die naamgeving was dus een *daad*. Petrus heette niet slechts zoo, maar hij *was* het voortaan. „Op deze petra (deze belijdenis) zal Ik mijne gemeente bouwen.” Bij deze uitspraak ging voor hem het woord: „Vleesch en bloed heeft u dat niet geopenbaard,” tijdelijk verloren. En de gedachte: „Die belijdenis heb ik, ik *vóór allen*, ik *alleen*, uitgesproken!” kwam op den voorgrond. Ten overvloede kwam daar het verbod van den Heere Jezus bij, dat de discipelen aan niemand zegen zouden, dat Hij was Jezus, de Christus. Zoo groot, zoo heerlijk was dus zijne ontdekking, dat ze voor het groote publiek nog niet geschikt was! Petrus werd zwijmeldronken!

Onmiddellijk daarop volgde echter de uitspraak, die Petrus als een donderslag trof. „Van toen af begon Jezus zijnen discipelen te vertoonen, dat Hij moest heengaan naar Jeruzalem en *veel lijden* van de ouderlingen en overpriesters en schriftgeleerden, en *gedood worden*. en ten derden dage opgewekt worden.”

Hoe nu? En Jezus heeft toegestemd, dat Hij is de Christus, de Zoon des levenden Gods? Op deze belijdenis zal Hij zijne gemeente bouwen? Meer nog: de poorten der hel zullen haar niet overweldigen? En gewone menschen, die Hij als Christus met één oogwenk kan vernietigen, zouden *Hem* overweldigen? Dat kan niet! „Petrus, Hem tot zich genomen hebbende, begon Hem te bestraffen, zeggende: „Heere, wees U genadig, dat zal U geenszins geschieden!”

Dit vreeselijke woord van Petrus, dat schijnbaar zoo liefdevol en vereerend voor Jezus was, had tweeërlei angel. Ten eerste was het voor onzen Heiland een zware verzoeking. Dat blijkt daaruit, dat Hij, zich omkeerende, tot Petrus zeide: „Ga weg,

achter Mij, Satanas! gij zijt Mij een aanstoot: want gij verzint niet de dingen, die Gods zijn, maar die der menschen zijn!”

De woorden van Petrus waren een zware verzoeking voor onzen Heiland. Ook Hem, naar zijne menschelijke natuur, was het lijden tegen de borst. Elke verlokking om daaraan te trachten te ontkomen, wees Hij gestreng als eene verzoeking des Satans af. Zoo was de discipel, die kort tevoren eene belijdenis had afgelegd, welke „vleesch en bloed niet hadden geopenbaard, maar de Vader in de hemelen,” straks een werktuig des Satans, die door hem de verzoeking in de woestijn voortzette. Zoo kon Petrus leeren, dat niet hij, maar de hem geopenbaarde belijdenis, buiten hem om, de petra was, waarop de gemeente zou gebouwd worden.

Voor Petrus zelf echter lag er dieper beteekenis en gevaarlijker aanstoot in zijn booze woord. Petrus was tot de zeer juiste gevolgtrekking gekomen, dat een Meester, die veel lijden en gedood worden zou, en *alzo* tot zijne heerlijkheid ingaan, geen volgelingen en leerlingen had, wien dat alles gespaard zou blijven. Derhalve kon hij met zekerheid voorzien, dat hij, bleef hij getrouw aan zijne belijdenis, een dergelijk lot zou ondergaan. En nu openbaarde hem *niet* de Vader in de hemelen, maar wel *terdege* zijn „vleesch en bloed”, dat zoo iets niet verkieslijk was, maar tot elken prijs moest voorkomen worden. „Heere, wees Uzelven genadig!” Ja: — maar ook mij en uw overigen discipelen! „Dat zal U geenszins geschieden!” Want — indien het U geschiedt, dan zal het ook ons overkomen.

Dat Petrus dezen gedachtengang had, blijkt uit de zeer ernstige waarschuwing, welke Jezus Christus naar aanleiding van Petrus' verzoeking, tot al zijne discipelen richtte: „Zoo iemand achter Mij wil komen, die *verloochene* zichzelf en *neme zijn kruis op* en volge Mij. Want zoo wie zijn leven zal willen behouden, die zal hetzelfde verliezen, maar zoo wie zijn leven verliezen zal, *om mijnentwil*, die zal hetzelfde vinden.

Want wat baat het een mensch, zoo hij de geheele wereld gewint, en lijdt schade aan zijne ziel? Of wat zal een mensch geven tot lossing van zijne ziel?”

Achter Hem komen, dat wilden ze allen; dat deden ze allen. Maar tot nu toe volgden zij Hem alleen door gewone moeilijkheden heen; zeker door veel strijd van miskenning, maar ook door niet weinig populariteit. Van de inwendige beproevingen, die hun Meester had te doorstaan, van zijn lijden, dat Hij nu reeds onderging, hadden ze ternaauwernood een flauw begrip. Zij verwachtten, dat Hij eerstdaags wel „het koninkrijk aan Israel zou oprichten.” Die verwachting werd nu plotseling de bodem ingeslagen. Uit *aller* hart was Petrus' raad gesproken!

't Was een raad, waardoor, indien hij opgevolgd werd, eeuwige schade aan hunne ziel werd veroor-

zaakt. Ja, wie Jezus alleen laat gaan tot in zijn diepste vernedering, wint de geheele wereld; maar verliest zijne ziel. Zoo werd ook eenmaal de geheele wereld (alle koninkrijken der aarde) Jezus aangeboden, indien Hij nedervallende den Satan wilde aanbidden. Zoo zou ook Hij het kruis ontgaan. Maar Hij weigerde en won zoo op de ware wijze de geheele wereld.

Derhalve „indien iemand achter Mij wil komen, die verloochene zichzelf, en neme zijn kruis op en volge Mij.” Hier noemt de Heere Jezus dat kruis ons eigen kruis. 't Is wat Hij op andere plaatsen zijn kruis noemt. Een ander kruis dan het zijne is er in den letterlijken zin des woords niet. Het spreekwoord: „Elk huis heeft zijn kruis” is door en door onwaar. Ieder heeft zijn leed, zijn beproeving. Maar alleen de Christen heeft een kruis, want van kruis is alleen sprake in de gemeenschap met onzen gekruisten Heiland. En daarom heeft wel ieder waarachtig Christen zijn kruis, want niemand kan Jezus waarlijk volgen zonder in zijne smaadheid te deelen. Maar ook alleen de Christenen zijn kruisdragers, want niemand deelt Jezus' smaadheid dan die Hem waarlijk volgt. Hier echter spreekt Jezus van des Christens eigen kruis. Dat is, in dezen zin, zijn eigen van God verordend, door de menschen veroorzaakt, door hemzelfen vrijwillig aanvaard aandeel in het lijden om Jezus' wil.

Deze vermaning en waarschuwing van onzen Heiland komt ons te stade in de weken tusschen het feest der opstanding en dat der hemelvaart. We denken aan den triomf onzes Verlossers. Wie wil daar niet in deelen! Maar om daarin te deelen, is ons noodig, dat we het deel van zijn kruis, dat ons op de schouders gelegd wordt, gewillig en gemoedigd opnemen en Hem nadragen. Zoo vervulde Paulus de „overblijfselen van het lijden van Christus in zijn lichaam.” Zoo, en zoo alleen, wenschte hij te deelen in zijne opstanding.

Dat is de rechte gestalte der ziele. De Heere geve ons die!

J. A. W.

PSALM 50 : 15.

Ten bewijze dat de Heere wonderlijk van raad en machtig van daad is, verhaalde een predikant mij eene treffende gebeurtenis uit zijne levensgeschiedenis, welke waardig is in uitgebreider kring bekend te zijn, dewijl ook door dit verhaal de woorden des Heeren bevestigd worden, die Hij in Psalm 50 : 15 tot Zijn volk zegt: „Roept mij aan in den dag der benauwdheid; Ik zal er u uithelpen en gij zult Mij eeren.”

De predikant vertelde mij dan het volgende:

„Toen ik met mijne eerste vrouw in het huwelijk trad, wilde ik gaarne een huwelijksreisje maken, hoewel dat eigenlijk mijne financieële krachten niet toelieten; doch ik zou het zuinigjes aanleggen. Aangezien er toen in ons land nog geen spoorreinen

liepen, moesten we ons huwelijksreisje per schuit maken. Wij pakten eenig goed in een valiesje, namen afscheid van familie en vrienden en stapten de jaagschuit in, die ons tot de stad Vianen zou brengen. Die stad moesten wij doorloopen om daarna aan een ander punt van de stad in eene schuit te gaan, die ons naar de plaats onzer keuze zou brengen.

Toen wij te Vianen aan wal stapten, kwam er een jongen voor ons staan, die mij vroeg of hij mijn valiesje mocht dragen, waarop ik antwoordde: „Nee mannetje, dat valiesje is zoo licht, dat ik het best zelf kan dragen;” doch toen hij mij zeer beleefd zei: „Kom mijnheer, laat ik het maar alsjeblieft doen, voor vijf centjes maar,” trof mij de fatsoenlijke manier, waarop hij sprak en de smeekende blik zijner oogen en eer ik het wist, had ik hem mijn valiesje overgegeven. Onder het gaan naar de andere schuit had ik evenwel toch spijt dat ik zoo dom was geweest, want die vijf centen had ik gemakkelijk kunnen uitwinnen, daar wij maar ongeveer tien minuten te loopen hadden. Toen wij aan de andere schuit gekomen waren, haalde ik mijn beurs voor den dag en gaf de jongen de vijf centen, waarom hij gevraagd had, waarvoor hij mij, zichtbaar verheugd en vergenoegd, dankte en toen op een drafje wegliep.

Toen wij een poosje gevaren hadden, kwam de schipper bij mij om het reisgeld en dit uit mijn beurs willende halen, ontdekte ik tot mijn grooten schrik, dat ik aan den jongen in plaats van vijf centen, bij vergissing vier kwartjes en een cent had gegeven.

Wanneer men nu nagaat, dat het geld toen twee- of driemaal meer waarde had dan thans, kunt ge u eenig begrip maken van mijne ontsteltenis, daar ik voor zulk een bagatel moeite zooveel geld nutteloos had uitgegeven. O, wat had ik een spijt; mijn genot was zoo vergald, dat al de pogingen, die mijne vrouw aanwendde, om mij weer in mijn humeur te brengen en mij dat dure gevalletje te doen vergeten, totaal tevergeefs waren. Dagen achtereen hinderde het mij, en slechts na verloop van tijd raakte ik die onaangename herinnering kwijt.

Zestien jaren later werd ik verzocht op een plaatsje, dicht bij de stad Vianen, te komen preeken. Toen ik aan dat verzoek voldaan had, bracht ik het verdere van den dag door ten huize van een der vrienden, en trof daar velen aan, die het kenmerk droegen, dat ze behoorden tot dat volk, dat de Heere zich geformeerd heeft om Zijnen lof te vertellen. Terwijl wij met elkander de wonderlijke wegen die de Heere wel eens met Zijn volk houdt bespraken, nam eene juffrouw het woord en zei: „Daar weet ik bij onderfinding ook iets van mee te deelen: de vrienden moeten weten dat ik voor ruim zestien jaren geleden mijn man door den dood verloor, en aangezien zijne laatste ziekte niet alleen de inkomsten deed ophouden, maar ook alles verslond wat wij bezaten, zoo bleef ik als eene arme weduwe achter, niet wetende

waarvan ik met mijne kinderen voortaan zou moeten leven. De nood klom dan ook spoedig zoo hoog, dat ik op zekeren dag geen eten had voor mijne kinderen; mijn hart werd geprangd door allerlei gewaarwordingen. Op eens zei mijn oudsten zoon — die toen een jongen van elf jaren was —: „Moeder, vindt u het goed, dat ik naar Vianen loop, dan zal ik daar de schuit opwachten en moeite doen of ik voor deze of gene een pakje mag dragen; misschien verdien ik daardoor iets.” Mijn hoogmoedig hart kwam een oogenblik daartegen in verzet, want wij waren altoos gewoon geweest aan een flink burgerlijk leven, en nu zou mijn zoon zien, of hij door een pakje te dragen iets kon verdienen! Ik kon er mijne toestemming in het eerst niet toe geven; doch op zijn herhaalden aandrang gaf ik eindelijk toe. Toen mijn jongen weg was, gevoelde ik behoefte de gewaarwordingen mijns harten neër te leggen voor den troon der genade en bad ik den Heere om den weg van mijn zoon voorspoedig te maken; terwijl ik tevens mocht pleiten op Zijne beloften, daar Hij toch heeft gezegd in Zijn Woord, dat Hij een rechter der weduwen en een vader der weezen zou zijn. Spoediger dan ik had durven denken, kwam mijn zoon de woning in, uitroepende: „Kijk eens moeder, wat ik heb gekregen: vier kwartjes en een cent!!!” Natuurlijk moest hij dadelijk vertellen hoe hij daaraan kwam en hoewel het duidelijk was dat die heer, die hem dat gegeven had, zich moest vergist hebben, zoo was het toch onmogelijk, hem dat terug te geven, daar hij verder was gereisd; doch tevens was het voor mij duidelijk, dat de Heere mijn gebed kennelijk had verhoord. Het spreekt van zelf, dat ik dadelijk voor eten zorgde en voor het overige geld kocht ik garen, band, spelden, naalden, enz. en ging daarmee aan de huizen venten; de Heere zegende die negotie zóó, dat ik later een winkeltje kon beginnen, en thans kan en mag zeggen, dat ik eene welgestelde burgervrouw ben.”

„Het gevoel mijns harten te beschrijven, onder het aanhooren dezer mededeeling, is mij onmogelijk,” zoo eindigde de predikant zijn verhaal. „Maar dat we met elkander den Heere loofden en aanbaden, kunt gij wel begrijpen. Het was dan ook de behoefte van ons hart met elkander te zingen het 7^e vers van Psalm 77:

'k Zal gedenken hoe voor dezen
 Ons de Heer heeft gunst bewezen;
 'k Zal de wond'ren gadeslaan,
 Die Gij hebt van ouds gedaan;
 'k Zal verstandig op Uw werken
 En derzelfer uitkomst merken;
 En, in plaats van bitt're klacht,
 Daarvan spreken dag en nacht.”

J. BOUMAN.

RAADSELACHTIG DOCH WAAR.

Eenigen tijd geleden werd mij door iemand, die onbekend wenschte te blijven, gevraagd wat men te denken heeft van de tovenaars, guichelaars, waarzeggers enz., van welke Gods Woord zoo vaak spreekt. Waren zij handige bedriegers of was hun werkelijk door krachten uit den booze de macht gegeven om bovenaardsche dingen te doen b. v. wonderen, en de toekomst te voorspellen?

Tot antwoord zou ik willen zeggen, dat het mij steeds om vele goede redenen zeer dwaas en gevaarlijk is voorgekomen, tooverij, duivelskunsten, waarzeggerij en dat al voor handig, slim bedrog te verklaren. De Bijbel doet anders. Ik zal dit hier niet nader aantoonen noch in den breede de redenen opgeven waarom ik niet deel in de meening, van ongeloovige zijde in de wereld gebracht, als waren die honderden vreemde dingen, waarmee zoovelen in hun leven gezocht of ongezocht kennismaken, altemaal inbeelding en bedrog. Wij weten weinig van de werkingen der geestenwereld op en in ons, zoowel van de goede als van de kwade; doch van de laatste het minst. Die invloed echter is een feit, er de oogen voor te sluiten is den struisvogel nadoen.

Doch als gezegd — we ontwikkelen dit hier niet verder. Liever spreke de met namen, plaatsen en tijden toegeruste, onwederlegbare geschiedenis.

Op een somberen najaarsmiddag had men — nu ongeveer drie eeuwen geleden — op een der groote wegen nabij Parijs een drietal ruiters kunnen aanschouwen, wier kleeding en uitrusting bewees, dat zij tot den hoogen stand behoorden. 't Waren drie ridders in de kracht van hun leven en oogenschijnlijk van gelijken stand. Wie echter ook hun gesprekken had kunnen beluisteren zou spoedig bemerkt hebben, dat hij die in 't midden reed een hoogere plaats in de wereld bekleedde dan de beide andere. Hun woorden en houding zoowel als de zijne maakten dit duidelijk.

De middelste ruiter was geen ander dan Z. M. Hendrik II, koning van Frankrijk. Hem vergezelde twee hovelingen. Ter rechterzij reed de hertog van Guise, het bekende hoofd der Roomsche partij, links een zekere Des Cartes.

Zij hadden een half uur ongeveer in druk gesprek voortgereden, toen de Koning onverwacht zijn paard wendde en een zijweg insloeg.

„Gij zult u verwonderen, mijn heeren, over den weg, dien ik neem,” sprak hij, „en wellicht nog meer, als gij weet wat mij daartoe drijft. Gij kent Louis Gaurie?”

„Den sterrewichelaar,” vroeg Guise, „waar half Parijs heenloopt?”

„Behalve ik,” sprak Des Cartes; „ik ben boven zulke dwaasheden verheven.”

„Stil, stil!” sprak de Koning glimlachend; „eerst onderzoeken, dan oordeelen. Ik heb van dien Gaurie dingen gehoord, die alles behalve dwaasheden zijn. Wat hij voorspelt komt uit ook.”

„Maar is Uw Majesteit wel goed ingelicht?” vroeg Des Cartes, die den Koning niet ronduit dorst weer spreken.

„Denkt ge dan,” vroeg de hertog van Guise, „dat Parijs en juist de grooten en de adel zot genoeg zijn, om zich telkens weer leugens te laten vertellen? Ik zeg u, als Gaurie de lieden bedroog, had hij reeds lang afgedaan.”

„Heeren,” zoo sprak de Koning, „’t is juist om het ware van de zaak te weten, dat ik dezen tocht doe. Niemand weet er van dan ik en gij. Wij keeren naar Parijs terug, en gaan Gaurie opzoeken. Mij kent hij niet en mijn kleeding onderscheidt mij in niets. U, Mijnheer Des Cartes, heeft hij denklijk ook nooit gezien, en wat u betreft,” vervolgde de Koning tot den hertog van Guise, „als hij”

„Ik verzeker Uw Majesteit, dat ik persoonlijk althans aan Gauri geheel onbekend ben,” was het antwoord.

Nogmaals beval de koning den heeren stilzwijgendheid aan, en daarop reed het drietal terug naar Parijs, ’t welk men onder ’t voorwendsel van een ritje te gaan doen, had verlaten.

’t Was reeds avond en dus donker geworden, toen de ruiters stilhielden voor een huis in een der meer afgelegen wijken van de stad. Een huisknecht, blijkbaar wel gewoon hooge bezoekers te ontvangen, liet de heeren binnen, en leidde hen in een klein fraai gemeubeld vertrek. Reeds na eenige oogenblikken verscheen de man, die, zoo ’t heette, uit de sterren het lot der menschen las. Hij kwam met peinzend gelaat binnen, en trad zonder eenige aarzeling rechtstreeks op Hendrik II toe met de woorden:

„Wat wenscht Uw Majesteit van mij?”

De koning ontstelde een weinig. Hij was reeds herkend! „Hij zal u vroeger gezien hebben,” fluisterde Guise hem toe. Doch Hendrik glimlachte droef: hij geloofde dat blijkbaar niet.

„Zeg mij,” zoo sprak hij kortaf tot den waarzegger, „welken dood ik sterven zal?”

„Gij zult vallen in *een tweegevecht*,” was het antwoord.

„En ik?” vroeg de hertog van Guise.

„U zal men in *den rug den dood toebrengen*,” sprak Gaurie.

„En wat zal mijn lot zijn?” vroeg Des Cartes, moeite doende om den schijn van luchthartigheid aan te nemen.

„U zal *een paardenhoef* dooden,” mompelde de sterrekijker.

De koning stond op, wierp den waarzegger eenige goudstukken toe, en weldra was het drietal weer op weg naar huis. De ernst, die een oogenblik in hun ziel had geheerscht, was of scheen althans weldra

verdwenen. De twee anderen overtroffen zelfs Des Cartes in spotternijen over den waarzegger, die zulke zothed uitkraamde, waar geen woord van waar kon zijn.

Niet lang daarna gaf koning Hendrik — dezelfde aan wien Prins Willem van Oranje het geheim wist te ontlokken van de kettervervolging, waartoe tusschen Frankrijk en Spanje was besloten — een prachtig steekspel. Tegen het einde daarvan daagde de ridderlijke vorst den heer van Montgomery uit, ook eens met hem een lans te breken. De kampioenen reden op elkander in, doch zie . . . de speer van den ridder stiet aan stukken op ’t harnas des koning, het hout der lans gleed langs het staal omhoog, hief het vizier van den helm op, en het geknotte wapen drong met kracht den koning in het oog. De wond bleek doodelijk. Den 10^{en} Juli 1559 blies Hendrik den laatsten adem uit. Eén voorspelling was vervuld.

Na den dood des konings braken de onlusten en burgeroorlogen tusschen Roomschen en Protestanten uit, waarbij de hertog van Guise zulk een groote rol speelde als de bittere vijand van de Protestanten. Doch ook zijn tijd naderde. Bij het beleg van Orleans maakte een kogel, dien zekere Poltrot hem in den rug schoot, een einde aan zijn leven.

Zoo waren dan twee voorspellingen letterlijk uitgekomen. Des Cartes was van zijn ongeloof genezen, en begon recht angstig te worden, dat ook hem de waarheid zou zijn voorspeld. Hij kreeg een begrijpelijken schrik voor paarden, en wilde er nooit meer een berijden of ook maar naderen. Dit dwong hem zijn betrekking aan ’t hof op te geven. Hij vertrok naar een landgoed, en liet dat met heggen en heiningen zoo afsluiten, dat er zelfs geen veulen kon binnendringen. Zoo meende hij veilig te zijn. Maar zie! Eens bezocht hem een vriend, welke hij bij ’t afscheid uitgeleide deed tot aan de poort. Het paard van den reiziger was stevig aan een paal gebonden. Eensklaps begint het te steigeren en eer Des Cartes er op verdacht is slaat het dier achteruit en treft hem met den hoof. Hij viel dood neder. Gaurie had wederom waarheid gesproken.

Dit is nu geschiedenis en geen roman.

Wij zijn besliste vijanden van alle bijgeloof, maar ’t is geen bijgeloof te gelooven wat waarheid is. Wie dat niet doet werkt juist wat hij meent te moeten loochenen in de hand. Doch we wenschen op ’t voetspoor van vader Brakel onder anderen, een ieder ernstig te waarschuwen tegen alle gemeenschap met deze werken der duisternis — al verklaren we hen, evenals hij, volstrekt niet voor louter bedrog, of liever voor geheel iets anders. Hoe verder men er van blijft en blijven kan hoe beter. Alleen wat van Godswege uit de onbekende wereld tot ons komt brengt heil.

ALLERLEI.

Aan wie de eer?

Een goed Nederlander mag trotsch zijn op zijne Vaderlandsche geschiedenis, onder deze voorwaarde, dat hij het oog niet sluite voor de goede hand onzes Gods, die ons volk behoed, geleid en bewaard heeft. De Heere, onze God, was met ons volk en dat volk had den moed om God de eere te geven van de behaalde overwinningen, in stede van alleen lauweren te vlechten voor de mannen van talent en veerkracht. Wat zou De Ruyter's kloekmoedigheid hem gebaat hebben, zoo hij den Heere niet aangeroepen en de Heere hem niet geleid had? Een boek over de Vaderlandsche geschiedenis, enkel lof toezwaaiende aan grooten en helden, zonder vermelding dat de leidingen met ons volk de groote daden Gods zijn geweest, mag den kinderen onzes volks niet in de hand gegeven worden. Zal het jonge Nederland niet van God en Zijne waarheid vervreemd worden, en daarmee ons volk geheel ten onder gaan, dan moet het in Gods dierbaar Woord onderwezen en er mede bekend gemaakt worden, dat ook onze vaders hun hulpe zochten bij den Heere en moedig beleden, dat zij alles wilden ondernemen in afhankelijkheid van den Heere, hunnen God.

In het jaar 1652 streed M. A. de Ruyter tegen de Engelschen. Hij had een vloot van 28 schepen, waarvan het grootste 30 stukken geschut voerde; ook had hij 60 koopvaardijschepen te beschermen, die de Engelschen gaarne in beslag hadden genomen en bij dit alles was de wind hem tegen. De vijand had 40 oorlogschepen, waarvan de grootste 40 en 60 stukken geschut voerden. De strijd was hevig, en van beide zijden werd dapper gevochten; De Ruyter had een stil gebed opgezonden tot den Heere en in Zijne kracht moedigde hij de manschappen aan.

Na drie en een half uur aldus met leeuwenmoed te hebben gestreden, zetten de Engelschen het op vluchten. De Ruyter had geen enkel schip verloren, maar ziende de vlucht en het verlies van den vijand, riep hij uit: „Als de almachtige God kloekmoedigheid wil geven, dan behaalt men zeker de overwinning. Dit werk is van God zoo bestierd, zonder dat wij daar reden van kunnen geven.” Ziet hier een krijgsman, die zich bewust is, een instrument te zijn in de hand van zijnen God!

Die ooren heeft om te hooren.

Mij werd eens verhaald van een kroeghouder die een groot liefhebber van muziek was. Hem was gezegd dat in eene godsdienstige vergadering door de weezenen zou gezongen worden. De man wilde dat wel eens hooren, hoewel hij wel zorgen zou, dat hij van de rede niets te hooren kwam. Hij ging er heen en als de prediker sprak stopte hij de vingers in de ooren, maar als er gezongen werd, dan was hij ge-

heel gehoor. Met aandacht luisterde hij naar de weezenen. Dat was schoon, doch toen hun tweede lied gezongen was en de prediker weer sprak, zat de kroeghouder weer met zijn vingers in de ooren. Eensklaps kwam een vlieg op zijn neus zitten, waardoor hij genoodzaakt werd, de ooren los te houden. Juist riep de prediker met verheffing van stem: „Die ooren heeft om te hooren, die hoore!” Dat woord ging er bij hem in en het was hem niet meer mogelijk de ooren te stoppen, en nu hoorde hij voor het eerst de prediking der wet en de blijmare des Evangelisch. Dat werd hem tot heil en zijn ziel werd gered. De Heere is wonderlijk en genadig!

De Ontdekking.

Bij de verkoop van de inventaris van een oud kasteel, kwam ook een schilderij onder den hamer, voorstellende de maagd Maria in-hemelsblauw kleed. Een oudheidkundige kocht het, liet het naar zijne woning brengen en ontbood een bekwame schilder om het schilderstuk schoon te maken en te herstellen wat er aan beschadigd was. Terwijl de schilder hiermede bezig was, bemerkte hij, dat onder het Mariabeeld een ander en schooner schilderstuk verborgen was. Nu waagde hij het de geheele bovenste verflaag weg te nemen, en vond toen een prachtige schildering, den Christus voorstellende als de Leeraar der gerechtigheid.

Ach! hoe dikwijls staat de mensch onzen gezegenden Christus in den weg; hoe wordt zijne schoonheid niet beneveld door menschelijke vindingen. Zelfs daar, waar alleen de heerlijkheid en de algenoegzaamheid van Jezus Christus moest gezien worden, hoe vertoon zich vaak dáár niet het menschelijk kunstgewrocht en de heerlijkheid des menschen, zoodat het oog vergeefs naar Jezus zoekt! Matth. 17 : 8. Zij zagen niemand dan Jezus alleen.

Een wijsneus beschaamd.

Een jongmensch, dat zeer wijs meende te zijn en dan ook wilde dat ieder het wist, was eens in een gezelschap. Hij gaf hoog op van zijne kennis in de Heilige Schrift en zeide van elk woord, direct te weten waar het geschreven staat. Noem maar eene tekst, onverschillig welke, riep hij, en ik zal u zeggen waar die te vinden is. Hij had het „grootste woord”, doch het was duidelijk dat zijn boos hart, met deze kennis zocht te pronken. Hij was bevoorrecht met een zeer groote neus, dat hem de onderscheiding deed ten deel vallen, dat men hem soms „de neus” noemde. Een predikant in dat gezelschap had bedaard zijn pochen aangehoord. „Kunt u mij ook zeggen, mijn vriend,” vroeg deze, „waar ik de tekst vinden kan: Uw neus is als de toren van Libanon, die tegen Damaskus ziet?”

Geen antwoord. Een hoogroode bloes verried dat de „wijsneus” beschaamd was geworden. „Mijn vriend!” sprak de prediker, „mijn tekst staat in Hoogl. 7:4, maar laat mij u raden, niet uw wijsheid in den letter maar in den geest te zoeken, want alleen de daders des Woords zijn zalig.”

Chineesche Spreuken

De Chineezers versieren hunne woningen gaarne met spreuken; onder deze trekken de volgende vooral de aandacht:

„De dwaling van een oogenblik, wordt de droefheid van een geheel leven.”

„Een edelgesteente kan niet anders dan door schuren gepolijst, de mensch niet zonder beproevingen volmaakt worden.”

„De mensch die met zichzelf strijdt, is gelukkiger dan dié met anderen twist.”

„Benijd niet degenen die iets bezitten, en veracht hen niet die niets hebben.”

„Laat ieder de sneeuw van voor zijne eigene deur wegvegen, en zich niet bemoeien met den ijzel van zijns buurmans dakpannen.”

„Men behoort zichzelf met dezelfde gestrengheid te bestraffen als men anderen doet; en anderen met dezelfde toegevendheid te verontschuldigen, als men voor zichzelf beoefent.”

„Indien gij uwen zoon liefhebt, zoo geef hem stokslagen; indien gij hem haat, zoo overlaad hem met lekkernijen.”

„Eene deugdzame huisvrouw is eene bron van eer voor haren man, eene slechte brengt hem schande te weeg.”

Wonderen.

Lieve kinderen! er zijn tegenwoordig menschen die zeggen dat er geen wonderen meer gebeuren. Geloof dat maar niet, want die zoo spreken, hebben den Heere niet lief en gelooven den Bijbel niet. De Heere die zoovele wonderen gedaan heeft, is nog dezelfde groote machtige God en dat zal Hij eeuwig blijven. Ik heb een moeder gekent die zeer arm was, haar man lag in het ziekenhuis en zij woonde met vier kinderen in eene kleine, meer dan ongelukkige woning. Eens op een avond had zij nog slechts één dubbeltje, en terwijl de kinderen slapen bad zij of de Heere haar in den nood uitkomst wilde geven. Den volgenden morgen toen het nog donker was, ging de moeder naar den bakker om voor dat dubbeltje een paar grove broodjes te koopen, maar daar het zwaar sneeuwde, en glad was, viel zij op de straat en bezeerde zich ernstig. Toen zij wepende bij den bakker kwam, bemerkte zij, dat zij het dubbeltje verloren had. De bakker wilde haar geen brood

geven. Toen zij thuis kwam vond zij de kinderen bijna onder de sneeuw bedekt, daar er een groote scheur in den muur der bedstede was.

Zij had geen kachel en geen brandstoffen en, o het was zoo koud. Zij nam de kinderen op en maakte zoo goed zij kon een slaappleats op den steenen vloer. De oudste, een jongen van zeven jaar bleef op, en bad met moeder tot de „lieve Heer” die machtig was om te helpen. Toen de klok acht uur sloeg, kwam eene der burens vragen of de kleine jongen even een boodschap voor haar doen mocht. Een half uur later kwam hij terug, en — wat had hij verdiend? — Een dikke boterham, een dubbeltje en een hand vol koekjes toe. Gij kunt begrijpen hoe blij die arme moeder was, en toen zij weder naar den bakker was geweest, gaf zij de kinderen brood en een kroes water. Zij aten en dronken met smaak en werden verzadigd. Diezelfde dag kreeg de moeder zooveel naaiwerk dat zij voortdurend in al de behoeften kon voorzien. Van toen af werd zij zoo gezegend, dat zij het volgende jaar in eene nette woning zat en hare kinderen netjes kon kleeden. Ziet, zulke wonderen doet de Heere nog velen. Die op den Heere vertrouwen zullen niet beschaamd worden.

Het Lied.

Op zekeren dag stond een jonge vrouw te luisteren aan de deur van eene arbeiderswoning: daar werd gezongen, met geestdrift gezongen en dat trok haar aan. Zij was tooneelspeelster en maakte eene wandeling door de stad, toen zij dit huisje voorbijkwam. Toen het lied gezongen was, hoorde zij een der aanwezigen een ander lied voorlezen dat daarna zou worden aangeheven. Zij luisterde en hoorde duidelijk:

Dat heet grenzeloos erbarmen,
Jezus opent mij Zijn armen,
God wil aan geen gramschap denken,
Mij wil Hij genade schenken.

'k Heb Zijn Majesteit geschonden
'k Tergde Hem door duizend zonden,
'k Bleef Zijn roepstem stout weerstreven,
Nochtans schenkt Hij mij het leven.

Lieflijk klonken haar die woorden, en het was haar of ze op haarzelve betrekking hadden; zij kon niet anders, zij moest van zichzelf zeggen: „Ja, ik heb Gods Majesteit geschonden!” In gedachten verzonken stond zij daar, totdat zij door de vrouw des huizes opgemerkt en binnen genoodigd werd.

Daar binnen waren harten die, als getuigen voor den Naam des Heeren, haar geschokte ziel konden leiden, en haar wijzen konden op de geopende armen van Jezus Christus, die diepgevallenen roept, en wereldlieden trekt tot Zijn eeuwig Koninkrijk. En zie, het licht der genade brak in haar door, zij zag hare afschuwelijkheid in den spiegel der wet, maar ook zag zij Hem, Wiens bloed witter maakt dan sneeuw.

Nu wilde zij in den weg der liefde van Christus wandelen, en het tooneel kwam haar zoo zondig voor, dat zij het als een spookachtige verschrikking schuwde. Zij kon haar rol niet meer bestudeeren of spelen, het was haar niet mogelijk, maar vreesachtig van aard zijnde, berichtte zij aan de directie, dat zij voorloopig van het tooneel afzag; haar ontbrak den moed om openlijk getuigenis van hare verandering te geven.

Bij gelegenheid van een groot feest, zou voor de Vorstelijke familie, in den schouwburg, een intressant stuk gespeeld worden. In dat stuk had de jonge tooneelspeelster de hoofdrol gespeeld, en was uitnemend geslaagd.

Nu werd haar verzocht voor deze éene keer, de hoofdrol weder te willen vervullen. Zij weigert. Men houdt evenwel sterk bij haar aan, zoo sterk en zoo langdurig, dat zij eindelijk toegeeft onder voorwaarde dat het de allerlaatste maal zal zijn. De bestemde avond kwam, en zij zou aanvangen met een lied; het scherm wordt opgehaald, het orkest begint te spelen, en het publiek zit in gespannen verwachting. In haar hart werd een zwaren strijd gestreden, het bonste en klopte daar zoo hevig, — wat zal zij doen? Eindelijk met de oogen omhoog en de handen gevouwen begint zij met heldere stem te zingen:

Dat heet grenzeloos erbarmen,
Jezus opent mij Zijn armen,
God wil aan geen gramschap denken,
Mij wil Hij genade schenken!

Eensklaps wordt het scherm neergelaten, want zoo den naam des Heeren Jezus te noemen, in de gemeente des Satans, dat kon niet. Zij werd bespot en van het tooneel verwijderd, evenwel zij had getuigenis gegeven van haar geloof.

Van der Bilt.

George Van der Bilt, de jongste zoon van wijlen Wm. H. Van der Bilt, zal zich aan de dagbladpers wijden. Hij heeft persoonlijk een fortuin van \$ 3,000,000 (f 7,500,000). De neiging, die hem bezielt voor de pers, is dus geheel liefhebberij. Deze lust heeft hem reeds bekropen tijdens het leven zijns vaders, aan wien hij moet gevraagd hebben als verslaggever te mogen in dienst treden, bij een van de dagbladen te New-York. De oude Van der Bilt weigerde echter zijn toestemming te geven, hoewel hij anders zich als een zeer toegevend vader deed kennen. Hij vreesde, dat de tegenwoordigheid van zijn zoon bij de redactie van een dagblad storend zou werken op de voorname rol, die hij zelf vervulde in zijn spoorwegondernemingen. De zoon schijnt dien wensch van zijn vader geëerbiedigd te hebben, maar zal nu zijn loopbaan beginnen, vooreerst aan een of ander groot dagblad.

H.

Scanta Simplicitas.

In de sacristie der kerk te Guttentberg in Opper-Franken hangt een schilderij met het beeld van den Christus en het opschrift: „Titels van onzen Heere Christus.” Daaronder staat:

„Aan den allerdoorluchtigsten, allermachtigsten en onoverwinnelijksten Heere Heere van Nazareth, den van eeuwigheid gekroonden Keizer van het heilig Paradijs, den verkoren en onsterfelijken Koning van heel den aardbodem, den eenigen Hoogepriester van het heilige rijk, Aartsbisschop der zielen, Keurvorst der waarheid, Aarts Hertog des levens, Hertog der eere uit Judea, Koning van Sion, Graaf van Jeruzalem, Hertog van Bethlehem, Ridder van de poorten der hel, Heer der heerlijkheid en gerechtigheid en Rechter der levenden en dooden, onzen allergenadigsten zegepralenden, overwinnenden Vorst, Beschermer, daarbij eenigen Verlosser, Zaligmaker en getrouwen, barmhartigen God.”

Wij vinden zulke dingen even stuitend als belachelijk. Doch in den tijd toen zij geschreven werden (1614), waren zij dat voor die 't deden volstrekt niet. En vrome zin, schoon verkeerd zich uitend, is altijd tienmaal beter dan onheilige spot.

H.

Een oude zeekapitein vroeg aan een jongmensch, dat naast hem zat in den trein:

„Waar gaat gij heen, jonge man?”

„Ik ga naar Philadelphia om daar te wonen.”

„Hebt gij aanbevelingsbrieven?”

„Ja,” zeide hij, en haalde er eenige uit zijn zak.

„Zoo,” zeide de oude zeekapitein, „hebt gij ook een kerkelijk getuigschrift.

„O ja,” vervolgde de ander, „maar ik dacht niet dat gij dit begeerdet te zien.”

„Ja,” zeide de kapitein, „ik wil het zien. Zoo spoedig als gij Philadelphia bereikt, dien het dan in bij een christelijke gemeente. Ik ben een oud matroos, ben op en neer gegaan in de wereld, en het is mijn regel, zoo spoedig ik in de haven kom, om mijn schip voor en achter vast te maken aan de werf, hoewel het eenig havengeld moet kosten, liever, dan mijn schip in den stroom heen en weer te laten dobberen.

H.

De bedrieger bedrogen.

Een meester broodbakker te Mainz, die zijn boter van een boer in de nabijheid in stukken van 4 pond ontving, vond bij het nawegen, dat de boter 't gewicht niet haalde. Toen hij den boer daarover aansprak, ontving hij ten bescheid: „Ik heb goed gewogen, en 't gewicht zeer nauwlettend bepaald; ik heb geen gewone gewichten gebruikt, maar liever een van uw brooden genomen, die toch ook 4 pond wegen

moeten. Als de door mij geleverde boter te licht is, dan is daarvan de schuld, dat uw brood niet zwaar genoeg is." De boer lachte — en de bakker deed er het zwijgen toe. H.

De profeet Elia.

In den zomer van 1692 kwam te Berlijn iemand in een langen rok en met een langen stok, die zich uitgaf voor den tweeden Elia. Hij liep mannen als den vromen Spener na, schold hen voor Baälsdienars enz.

Op een morgen riep zekere leeraar, Lange geheeten, dien wonderlijken man op zijn kamer, sloot de deur, wees er hem ernstig op, hoe het tegen Gods verordening was, om zijn brood zoo in ledigheid te eten, en vertelde hem dat hij hem niet liet gaan vóór hij beloofde met hem hout te zagen. De profeet kon er niet af, al riep hij menigmaal zuchtend: „o, Tijden! o, Zeden! de profeet Elia moet zagen!" Maar Lange riep: „Maak voort, flink gewerkt! De eerste Elia is geen luiaard en lediglooper geweest, waarom zou de tweede het dan zijn!"

Na eenige uren arbeids zeide Lange: „Nu mijn vriend, hebben wij samen gearbeid, nu zullen wij ook samen wat gebruiken." Hij nam hem met zich aan tafel, sprak veel over ongeregeld leven, en liet hem daarna gaan, zeggende: „Als gij nu morgen weder komt, zullen wij samen weer arbeiden," maar „Elia" had er geen zin in, en verliet Berlijn. Later vond Lange hem als bedelend schoolmeester in Brandenburg. H.

Engelsche eigenaardigheden.

Daarover ware meer dan een boekdeel te vullen. De Britten zijn een volk, dat in alles zijn *own way*, zijn eigen weg, volgt hoe wonderlijk die loope, ja soms dwars door buurmans weg heen.

Zonderling b.v. mag 't heeten, vooral in een handelsland, dat er reusachtige kapitalen reeds lang geheel ongebruikt liggen, doordat het doel waartoe zij bestemd werden nutteloos of onuitvoerbaar is geworden. Daartoe behooren de geldsommen om Christenen los te koopen uit de slavernij in Barbarije; om lanternen te plaatsen in straten die vaak door dieven bezocht worden; om lijkkleeden voor gehangen misdadigers te koopen enz. Soms zijn de oorspronkelijke kapitalen reeds vertienvoudigd.

Nog zonderlinger zijn de vele beschikkingen, die den lachlust prikkelen. Zekere Thomas Nash bepaalde bij zijn sterven, dat 50 pond (ƒ 600) zou bestemd zijn voor de klokluiders van de abdijkerk, als zij op zijn trouwdag, 14 Mei, van 's morgens 8 tot 's avonds 8 alle klokken tegelijk maar dof en treurig luidden. Nu en dan mochten zij eens rusten. Op zijn sterfdag echter moesten zij de groote klok 12 uur lang, zeer vroolijk luiden, ter herinnering aan zijn verlossing uit huisdwinglandij en kwelling.

Wat de weduwe er van zei, weet ik niet; doch de overheid verbood wijzelijk deze zotternij, tot groote gramschap der luiders.

Ook zijn legaten vermaakt voor kerkdienaren, die de slapers in de kerk porden — wat nog zoo kwaad niet was — of wel, opdat zij de honden zouden verjagen. Zeer vreemd is 't, dat men nog altijd in zekere streek van Engeland een woud vindt, dat eens een park was, doch waarin nu al 150 jaren niets is in orde gehouden, zoodat het woest en wild is geworden. Dat moet, heeft de laatste bezitster bepaald, zoo blijven, tot de Joden naar Palestina zijn teruggekeerd!

Zelfs bij ernstige dingen als wetten ontbreekt het lachwekkende niet. Eén daarvan b. v. heet: „Wet op de bezoldiging der procureurs en ter wering van veeziekte." Zonderlinge vereeniging!

Toch is er in dien trek naar het zonderlinge dat goede, dat het toont dat men iets *is*, dat een ander niet is.

't Is nog veel beter dan de zucht tot nadoen, tot zich vergapen aan — ook wel naäpen van — al wat vreemden doen, een zucht waar zeker volk, dat ook aan de Noordzee woont, onder lijdt. H.

Sprekende over een groot spoorwegongeluk, dat pas had plaats gevonden, merkte een heer tot een dame, die naast hem in den spoorwagen zat, op: „Tegenwoordigheid van geest is bij zulke dingen toch altijd goed."

„Maar afwezigheid van lichaam zou toch nog beter zijn," was het antwoord. H.

Koning Frederik Willem IV van Pruisen kwam eens in zijn paleis terug, doch vond den deurwachter niet. „De portier is afgezet!" riep de koning en men wist dat hij bij zijne besluiten bleef. De deurwachter was anders een trouw man, zoodat de vleugel-adjutant medelijden kreeg, en besloot nog te doen wat hij kon. Den volgende dag bracht hij het gesprek op 't gebeurde en vroeg: „Sire, is de portier voor een of twee dagen afgezet?" De koning, die begreep dat hij te driftig was geweest, hernam: „Voor een dag!" en de zaak was in orde, H.

Vacantiewerk.

Mama: „Nu, zijt gij al met uw vacantiewerk klaar, Hendrik?"

Veelbelovende zoon: „Dat behoef ik niet te maken, lieve mama."

Mama: „Zeker moet gij dat maken, anders gaat ge op school een plaats achteruit."

Zoon: „Dat kan niet, mama, want ik ben al de laatste." H.

CAPADOSE.

Maandblad van den Bond van Nederlandsche Gereformeerde Zondagsschool-Onderwijzers.

PRIJS PER JAARGANG f 1.—.

UITGEVERS:
HÖVEKER & ZOON.

AMSTERDAM.

PRIJS DER ADVERTENTIËN:
10 Cents per regel.

GOLGOTHA.

Bij het hooren van dezen naam worden de gedachten des Christens als op één punt vereenigd. Al is het dat het gebergte Moria grootelijks onze aandacht waard is, dit verdwijnt, omdat hetgeen daar geschied is, zijne werkelijkheid erlangd heeft op dezen zoo verachten, geringen heuvel. Daar heeft de vrijwillige schuldenaar betaald, en is uitgebrand in den vuurhaard van het verbroken hart des Verlossers, al het vuur van Gods toorn. Zoo blijft er slechts éene plaats over waar men veilig is. Die plaats is Golgotha.

Het is bekend dat in de groote grasvlakten van Amerika soms verschrikkelijke branden woeden. Deze branden ontstaan dikwijls uit kwaadwilligheid of ook ter beveiliging van eigen leven. Indien men in aanmerking neemt dat dit gras door de hitte verdord is en dikwijls een hoogte heeft van een ruiters te paard, dan kan men zich eenigszins een gedachte vormen van de woedende vuurzee, die als in een oogenblik alles verteerd met een snelheid, die ontvlieden onmogelijk maakt. Het eenige redmiddel voor den reiziger of jager is: zelf een plekje in brand te steken dat groot genoeg is hen en het hunne te omvatten. Daardoor blijven zij veilig. Wat nu deze plaats is voor den door gevaren omringden vreemdeling, is Golgotha voor een verloren zondaar.

Maar aan Golgotha verbinden wij dadelijk Jozefs hof.

Was ook Ps. 118 onder de paaschliederen van Israel en klonk het bij het paaschlam: De steen dien de bouwlieden verworpen hebben, deze is geworden tot een hoofd des hoeks, daar is het ons duidelijk dat door dezen steen Jezus bedoeld wordt. Meenden Israels bouwers dien steen wel te kunnen missen omdat hij in hunne bouworde niet paste, God de Heere dacht er anders over en maakte van dezen verworpen Christus het fundament der gemeente. Door de verrijzenis heeft de Vader mede een bewijs gegeven van de volkomen voldoening der schuld en aanname van den borgtocht.

Nu verstaan wij de toekomst der geloovigen. Immers, ons Pascha is voor ons geslacht. Niet naar den Geest is Christus opgewekt, Hij leeft lichamelijk. Zoo kwam met Hem onze menschheid uit het graf. Zalig die het mag verstaan, dat Jezus niet is bezweken voor het geweld des doods.

Da Costa zong:

't Graf is ledig! nadert! ziet!
O, door trouw gedreven vrouwen!
Zoekt Hem bij de dooden niet,
Dien geen doodsgeweld kon houen!
D' Engel zelve kondt het aan:
Dien gij zoekt, is opgestaan.

S.

DIE GELEDEN HEEFT.

Jezus moest om ons te verlossen, zich ontdoen van Zijne heerlijkheid, van Zijne persoonlijke majesteit, en onze natuur aannemen, doch zonder zonde. Hij moest de zwakheden en ziekten, aan kindsheid en jeugd eigen, doorstaan. En niet alleen moest Hij die vernedering ondergaan, maar Hij moest den staat eener onaanzienlijke, lage geboorte aannemen, geboren worden uit eene arme maagd, in een stal gelegd worden in een kribbe, onder den naam van een timmermanszoon. En niet alleen dit: Weldra moest de zorg van Jozef hem ten goede komen, opdat deze en Zijne moeder om Zijns levens wil naar Egypte vluchtten, ten einde de ijverzucht en woede van Herodes te ontkomen.

Bij het opgroeien moest Hij de gedaante van een dienstknecht aannemen, een arme timmerman worden om in Zijn onderhoud te voorzien.

Hij gaat de wereld in om Zijne roeping te vervullen, steeds arm, veracht door Zijne landgenooten, door hen, die om hunne geleerdheid en vroomheid in aanzien waren.

Ongetwijfeld was het eene verzwaring van Zijn lijden, dat het beraamd werd in den raad der Over-

priesters en Schriftgeleerden, toen de uitwendige, zichtbare kerk, de landlieden des Wijngaards (Matth. 21 : 33).

Maar dit is nog niet alles; ook is Judas *een der twaalfen*, het uitvoerend werktuig.

Door geëerde en vrome mannen wordt Hij geschandvlekt met den naam van bedrieger, wijnzuiper, vriend van tollenaars en zondaren, handlanger van den duivel, uitzinnige, en van den duivel bezetene. Deze en dergelijke waren de bejegeningen Hem door de wereld aangedaan, terwijl Hij bovendien in gedurig levensgevaar verkeerde. Kortom, wat de profeet Jesaja aangaande Hem voorspeld had, werd letterlijk vervuld: „Hij was veracht en de onwaardigste onder de menschen, een man van smarten en verzocht in krankheid.” (Jes. 53 : 3)

Dit alles moest den Zone Gods overkomen onder het bedeksel van ons vleesch.

Dit alles werd vrijwillig ondernomen en geduldig ondergaan: „als een lam werd Hij ter slachting geleid, en als een schaap, dat stom is voor het aangezicht zijner scheerders, alzoo deed Hij Zijnen mond niet open” (Jes. 53 : 7) terwille Zijner vijanden, terwille van het geslacht dat Hem deze onwaardige handeling aandeed, terwille van Zijn volk waarvoor Hij had gebeden: „Vader! Ik wil dat waar Ik ben, ook die bij Mij zijn, die Gij Mij gegeven hebt; opdat zij Mijne heerlijkheid mogen aanschouwen, die Gij Mij gegeven hebt.” (Joh. 17 : 24.)

Zij, die de onmiddellijke bewerkers en werktuigen van Zijn lijden waren, stonden in min of meer nauwe betrekking tot Hem; zij behoorden tot dezelfde natie en waren Zijne broeders naar het vleesch, het zaad van Abraham; zij beleden denzelfden godsdienst, aanbaden denzelfden God, erkenden dezelfde Schriften. Zij vormden de zichtbare kerke Gods, of beter: waren de voornaamste vertegenwoordigers daarvan; zij waren de uitnemendsten wat rang, eer, aanzien en reuk van godsvrucht en heiligheid betrof; Overpriesters, Ouderlingen en Schriftgeleerden; menschen, welke Hij gedurende Zijn leven geen leed gedaan, maar die Hij aan Zich verplicht had door Zijn kostelijk hemelsch onderricht; Zijne teederste, dierbaarste liefde en mededoogen; Zijne meest wonderbare gezelingen.

Datzelfde Jeruzalem, waarover Hij weende, welks kinderen Hij had willen bijeenvergaderen, gelijkerwijs eene hen hare kiekens bijeenvergadert onder de vleugelen (Matth. 23 : 37) zocht het verderf van Hem, die gekomen was om hare inwoners te redden.

Maar die inwoners verkozen bij de gelijkstelling, hun aangeboden, tusschen hun Verlosser en een moordenaar, liever een boosdoener te redden: „Maar de Overpriesters en de Ouderlingen hebben de scharen aangeraden, dat zij zouden Barabbas begeeren, en Jezus dooden” (Matth. 27 : 20), alzoo den onschuldige ter dood veroordeeld, terwijl de schuldige vrij uitgaat.

Dat waren zij, die met vertreding zelfs van de gewone uitingen der menschelijkheid, hun volksgenoot, hun Welddoener, hun Verlosser, met zoo uitgezochte bitterheid, boosaardigheid, smaad en wreedheid vergolden, dat niet alleen de heidensche rechter hen barbaarsch vond, maar zelfs de tyrannie der heidensche dwingelanden door hen werd overtroffen.

Hij leed onschuldig. Zij moesten Hem rechtvaardigen; doch hunne boosheid rustte niet. Daarom valsche getuigen gezocht!

En toen zijzelf overtuigd werden van hunne onrechtvaardigheid in het vervolgen van eenen onschuldige, verdedigden zij op grond van nuttigheid, eene handelwijze, voor welke zij geen rechtsgrond konden aanvoeren; „Kajafas nu was degene die den Joden geraden had, dat het nut was, dat één mensch voor het volk stierve” (Joh. 18 : 14).

Judas, die Hem verried, rechtvaardigde Hem: „Ik heb gezondigd, verradende het onschuldig bloed!” (Matth. 27 : 4); Zijn rechter sprak Hem vrij: Ik (Pilatus) ben onschuldig aan het bloed dezes Rechtaardigen; gijlieden moogt toezien” (Matth. 27 : 24), en wiesch zijne handen tot getuigenis Zijner rechtvaardigheid en bezoedelde diezelfde handen met Zijn bloed.

Jezus' onschuld was niet negatief, maar positief.

Niet alleen: *geen kwaad*, maar *altoos goed, enkel goed* gedaan.

Zij kruisigden Hem om Zijne goede werken. Indien Hij schuldig geweest ware, zouden zij Hem wellicht gespaard hebben in stede van Barabbas.

Zoo leed dan de Christus, de Zone Gods, ter wille van Zijn volk, Hij alleen kon redden, daar Hij zonder zonde was. Hij gaf zich vrijwillig over tot in den dood des kruises en heeft alzoo verzoening door Zijn bloed teweeggebracht voor allen, die Zijn kruis opnemen en Hem navolgen.

R.

Bij het graf onzes Heeren.

Het tarwegraan viel in de aarde. Zoo alleen zou het veel vrucht dragen. De rechtvaardiging door zijnen dood had onze Heere voor al de zijnen aangebracht. De behoudenis door zijn leven moest volgen, om het werk volkomen te maken. Hij werd begraven. Ten derden dage zou Hij *uit dat graf* opgewekt worden.

Maar hoe diep de vernedering des grafs ook zij, de *smaad* was geleden. Vriendenhanden dragen zijn heilig lichaam grafwaarts. Bij de rijken is Hij in zijnen dood. Waardig en zoo goed in de korte oogenblikken mogelijk is, wordt zijne uitvaart geregeld.

En ziet zijne discipelinnen, Maria Magdalena, de andere Maria (de moeder van Jakobus den kleinen en van Joses, dus de tante onzes Heeren) en Salome volgden de vrienden des gestorvenen, en aanschouwden den arbeid en hoe ze Hem legden. Daarop — ofschoon ze korten tijd daar waren, *zittende tegenover*

het graf — gebruikten zij den weinigen tijd die vóór den Sabbath overbleef, om alles aan te koop en gereed te maken, ten einde dadelijk na het verstrijken des Sabbaths het dierbare lichaam behoorlijk te kunnen balsemen. In hartoverstelpende droefheid zaten ze tegenover het graf neder. Doch die droefheid was geen zelfzucht maar liefde. Zelfzucht zou daar klagend zijn *blijven* zitten, tot ze gedwongen was huiswaarts te gaan. Liefde vermant zich en dient haar voorwerp altijd waar ze kan en mag.

De dienst der vrouwen zou niet noodig zijn. Toch was ze niet nutteloos. Ook is ze door den verrezen Heiland met het heerlijkst genadeloon vergolden. De vrouwen waren de laatsten die van 't graf scheidden. Ze waren de eersten die „de Opstanding en het Leven” mochten aanbidden op den dag zijner verrijzenis.

J. A. W.

Toelichtingen bij den Rooster voor 1891.

5 April. *Verschijsning aan Maria Magdalena.*

Joh. 20 : 1—18.

Te leeren: Rom. 14 : 9; Ps. 22 : 12.

De eerste, aan wie de verheerlijkte Heiland zich openbaarde, was *Maria Magdalena* (van Magdala), eene vrouw, die door den Heere Jezus uit de zeventvoudige macht des Satans was verlost en nu met innige liefde aan Jezus was gebonden. Zij schijnt bij de ontmoeting van de andere vrouwen niet tegenwoordig te zijn geweest; en toen deze zich wegspoedden, om hare heuchelijke ervaring en ontmoeting den discipelen bekend te maken, bleef zij bij het graf achter. Droevig staat zij daar en bukt in het graf, waar zij het dierbaar lijk tevergeefs zoekt. In plaats hiervan, ontdekt zij twee Engelen in het graf (de Engel op den steen gezeten, was dus ook naar binnen gegaan), welke naar de reden harer droefheid vroegen. (Dit deden zij, om haar tot spreken te bewegen.) Droefgeestig en twijfelmoedig antwoordt zij: „Omdat zij (de vijanden) mijn Heere weggenomen hebben en ik weet niet waar zij Hem gelegd hebben.” (Taal van Jezus beminnde zielen, die Hem in hun gevoel missen en heilbegeerig zoeken.) Konden de Engelen (die zij voor gewone menschen schijnt aangezien te hebben) haar niet troosten, omdat zij haar haren Heiland niet konden teruggeven, zij wendt haar blik van hen en het graf af, en ziet achter haar iemand staan, dien zij voor den hovener van Jozefs hof aanziet. (Hieruit blijkt dat de Heere in gewone menschelijke gestalte is verschenen, en slechts met den geopenden geloofsblik als de verheerlijkte Heiland is aanschouwd.) Deelnemend vraagt ook die vreemdeling: „Vrouw, wat weent gij?” waarop zij antwoordt: „Heere, zoo gij Hem weggedragen hebt, (hij kon een ander graf gegraven hebben) zeg

mij, waar gij Hem gelegd hebt en ik zal Hem wegnemen” (opdat Hij in veiliger plaats door liefdehanden verzorgd worde). Dwaze, kinderlijke taal van een innig liefhebbend hart, dat weent om het gemis en smacht naar het bezit van het voorwerp der liefde, dat slechts door ongeloof verborgen blijft. Niet langer wilde de Heere haar op de proef stellen, maar openbaarde zich aan haar in Zijne liefde door haren naam op gevoelvolle wijze uit te spreken. Die spraak herkent zij dadelijk als van haren Heiland, die haar met dien naam geroepen en zoo gedurig toegesproken had. [Jezus' schapen kennen Hem aan Zijne stem, waarmede Hij hen bij name roept (Vgl. Joh. 10 : 3, 4).] Met ontroering en bewondering spreekt zij in teedere liefde en blijmoedig geloof Hem aan met „*Rabbouni!*” d.i. *mijn Meester*. Meer kan zij uit haar overstelt gemoed niet uiten, maar schijnt voor den Heere te zijn neergevallen en zich aan Zijne voeten te hebben vastgeklemd. De Heere echter wijst haar op teedere wijze af, zeggende: „Raak Mij niet aan (hecht u niet aan Mijne lichamelijke tegenwoordigheid), want Ik ben nog niet opgevaren tot Mijnen Vader (Ik ben nog niet in den hemel, aan de rechterhand Mijns Vaders, waar gij eeuwig bij Mij zijn zult), maar ga heen tot Mijne broeders [niet discipelen, maar *broeders*, die als kinderen Gods, door Hem met den Vader verzoend en Hem, als den Eerstgeborene uit de dooden, gelijk zijn (vgl. Gal. 3 : 26; 4 : 6; Hebr. 2 : 11)] en zeg hun „Ik vare op tot Mijnen Vader en tot Uwen Vader en tot Mijnen God en tot Uwen God” [die door Mij uw verzoend God en Vader is en u plaats in den hemel heeft bereid (vgl. Joh. 17 : 24)]. Welke een dierbare troost voor alle Gods kinderen, die niet hier, maar in den hemel, eeuwig met Jezus, en, door Hem, met den Vader zullen zijn.

Maria voldeed vol blijdschap des geloofs aan de haar van haren verrezen Heiland gegeven opdracht; maar vond bij de discipelen helaas! teleurstelling (vgl. Mark. 16 : 11), wat de ervaring is van alle degenen, die menschen deelgenoot willen maken van de blijdschap hunner ziel over het heil, door Jezus hun beschoren.

Vragen.

1. Aan wie is de Heere Jezus het eerst verschenen?
2. Wie ontmoette zij en wat verklaarde zij Hem?
3. Wien meende zij daarna te ontmoeten en wat zeide zij tot Hem?
4. Hoe maakte Jezus zich bekend en met welk gevolg?
5. Wat zeide de Heere tot haar, en wat beteekent dit gezegde?
6. Wat deed Maria en met welke vrucht?

12 April. *Simon Petrus; de Emmausgangers.*

Luk. 24:13—34.

Te leeren: Phil. 3:10; Ps. 103:1 of 3.

Had de Engel en daarna de Heere zelf aan de vrouwen opgedragen, bijzonder aan Petrus de tijding van Zijne opstanding te brengen; het schijnt dat Hij nà aan Maria Magdalena, het eerst aan Petrus verschenen is. Daar Petrus den Heere niet ontmoet heeft, toen hij met Johannes het ledige graf bezocht (vgl. Joh. 20:3—10; Luk. 24:24), moet Hij hem toch niet lang daarna verschenen zijn (vgl. Luk. 24:34). Doel daarvan was, om bijzonder Petrus, die Hem verloochend had en dus het diepst gezonken was, te vertroosten door de verzekering van Zijn trouw, liefde en genade, door Zijne opstanding bevestigd.

Op denzelfden dag Zijner opstanding verscheen de Heere in een andere (d. i. hun onbekende) gedaante aan twee discipelen [een van hen was Kleopas of Alfeus, de vader van Jacobus en Judas (vgl. Luk. 6:15)], die van Jeruzalem, waar zij het paascheest hadden gehouden, teruggingen naar Emmaus, hun woonplaats, op 2 uren afstand van Jeruzalem gelegen. Sprekende over de ontzettende gebeurtenis, welke hun ziel geheel vervulde, voegde een vreemdeling zich bij hen, die hun naar den inhoud van hun gesprek en de oorzaak hunner droefheid vroeg. Terwijl zij hunne verwondering over Zijne onkunde openbaren, verklaren zij vrijmoedig hunne verwachting van Jezus als Messias, helaas door Zijne wreedaardige vermoordding zoo bitter teleurgesteld. Toch is er een vonk van hoop ontgloed door de tijding van Zijne verrijzenis, maar daar Hijzelf niet was gezien, bleven zij in het donker rondtasten. Had de Heere zich verborgen en hunne oogen gesloten, kennelijk met het doel, om hun hart voor Hem te doen ontlasten, nu toont Hij, wie Hij is, door hen vanwege hun ongeloof te bestraffen, hen de noodzakelijkheid van het lijden van den Messias aan te toonen, dat zoo duidelijk was voorspeld in de Schriften (die Hij hen uitlegde) om langs den weg van lijden Zijne heerlijkheid in te gaan (geheel in strijd met de algemeene Messiasverwachting). Wel werd hun hart brandende (van hoop, genegenheid en verlangen), toen zij Hem zoo hoorden spreken, maar toch bleven hunne oogen gesloten. Bij het vlek, het doel hunner reize, gekomen, hield Hij zich, alsof Hij verder wilde gaan, om hen nog meer te beproeven, maar toen zij tot blijven aandrongen, en alzoo hunne genegenheid jegens Hem openbaarden, ging Hij met hen. Aan den maaltijd, terwijl Hijzelf het brood brak, werden hunne oogen geopend, zoodat zij aan de teekenen in Zijne handen, Hem erkenden. (Die maaltijd is wel geen avondmaal, als *sacrament*, maar toch doet de Heere in de teekenen van het avondmaal zich aan Zijn volk kennen.) Hoe gaarne zouden zij Hem bij zich gehouden hebben, maar plotseling verdween Hij (ge-

lijk altijd, in den staat Zijner verheerlijking, als blijk van Zijne verhevenheid boven de stof). Terstond gaan zij naar Jeruzalem terug om hunne heuchelijke ontmoeting den discipelen mede te deelen (ten voorbeeld aan allen, die Jezus mogen vinden), die hun reeds voorkwamen met den uitroep: „De Heere is waarlijk opgestaan en is van Simon gezien!” (Deze uitroep werd voorheen door de kerk op ieder paascheest herhaald.)

Het ongeloof der Emmausgangers sproot niet uit verharding en vijandschap, maar uit *onkunde* voort (vs. 25). Dit verdient bestraffing en sterkt tot vermaning, om de Schrift te onderzoeken (vgl. Joh. 5:39; 2 Petr. 1:19), welke wij niet kunnen verstaan zonder de opening onzer geestelijke oogen, waarom wij moeten bidden (vgl. Ps. 119:18). Door het biddend onderzoek der Schrift, met die brandende begeerte en dat vurig verlangen, leeren wij den Heere Jezus kennen, die zichzelf aan de zijnen moet en wil openbaren. Hoewel de Heere bij Zijn volk is, houdt Hij zich voor hen verborgen, om hunne behoefte aan, hun begeerte naar en hun gebed tot Hem te versterken. De Emmausgangers zijn het beeld van alle geloovigen (niet ongeloovigen) die, wegens het gevoelig gemis van den Heere Jezus in tijdelijke donkerheid en ongeloovigheid verkeeren, maar van liefde tot en verlangen naar Hem branden. Maar hebben zij eenmaal den Heere door het geloof tot hunne rechtvaardigmaking gevonden, dan zijn zij verzekerd van Zijn bezit en hunne zaligheid, ook al missen zij Zijne nabijheid, die niet hier, maar hier boven eerst eeuwig zal blijven.

Vragen.

1. Aan wie heeft de Heere zich op den eersten dag Zijner verrijzenis geopenbaard?
2. Welke beteekenis heeft Zijne openbaring aan Petrus?
3. Hoe waren de Emmausgangers gestemd?
4. Hoe openbaarde zich de Heere aan hen en waarom alzoo?
5. Wat zeiden zij tot Hem en hoe beantwoordde Hij hun?
6. Welk gevoel werd daardoor in hen opgewekt?
7. Wat begeerden zij en wat was de vrucht daarvan?
8. Wat deden zij nu en wat leeren zij ons daardoor?
9. Waartoe worden wij, volgens Jezus' woord, vermaand?
10. Hoe verklaart gij het ongeloof der Emmausgangers in toepassing voor alle geloovigen?

19 April. *De Apostelen.*

Luk. 24:33—40; Joh. 20:19—31.

Te leeren: Joh. 16:16; Ps. 98:1 of 2.

Terwijl de Emmausgangers nog met de andere discipelen spraken over wat hun wedervaren was,

werden zij plotseling verrast door de verschijning van den HEERE zelve, die, hoewel zij uit vreeze voor de Joden met gesloten deuren vergaderd waren, op wondervolle wijze binnenkwam. [Niet door de muren is Hij gedrongen; maar door de deur is Hij gekomen, die aan Zijne Goddelijke kracht geen weerstand bieden kon. Zoo kan niets den Heere weerhouden (vgl. Openb. 3 : 7).] Brengt Hij hun den *vredegroet*, Hij *deelt* hun daardoor Zijn blijvenden vrede *mede* (vgl. Joh. 14 : 27). Hun dwaze, toch niet onverklaarbare vrees, dat een *geest* hun verscheen, ontnemt Hij hun, door op Zijn *lichaam* te wijzen, dat aan geen geest eigen is, en hun toe te laten, Zijne handen en voeten te betasten, welker genezen wonden hun tot krachtige bewijzen van Zijne werkelijk lichamelijke verheerlijkte verschijning mochten strekken. Konden zij van blijdschap nog niet gelooven, allen twijfel ontnam Hij door voor hunne oogen te *eten* (niet uit *behoefte*, gelijk in den staat der vernedering, maar tot bewijs van Zijne waarachtige lichamelijkeheid). Welk een nederbuigende en lankmoedige genade betoont de Heere Zijn discipelen, tot wegneming van allen twijfel en versterking des geloofs. [Zij betoonden geen *driest ongelooft*, uit vijandschap voortgesproten; maar hun *blijdschap* over het wederzien van Hem, naar Wien zij zoo vurig verlangden, deed hen *twijfelen* aan de waarheid, die hun te groot, te heerlijk, te verrassend voorkwam (vgl. Gen. 45 : 26).] Toch is dit ongelooft te bestraffen, omdat zij alles konden weten uit de Schriften, welke van Hem getuigden, en waarop Hij hen gedurig gewezen had (vgl. Luk. 18 : 31). Maar zoomin als de verblinde Joden, konden ook zij die Schriften verstaan, indien Hij niet hun verstand opende, zoodat zij de noodzakelijkheid, de waarheid en de betekenis van Zijn volbracht werk leerden kennen (vgl. Matth. 13 : 11; 2 Cor. 3 : 14; 4 : 4; 1 Cor. 2 : 14). (De Schriften, in vs. 44 genoemd, zijn naar Israëlitische indeeling gerangschikt. De *wet* bevat de 5 boeken van Mozes; tot de *profeten* behooren ook de *geschiedkundige* boeken; terwijl het boek der psalmen het eerste is der *hagiögrafa* (heilige Schriften), die in onzen Bijbel met Job beginnen en met het Hooglied eindigen. Opmerkelijk dat de Heere alleen op de *kanonieke* en niet op de *apocryphe* Schriften wijst.) Na hun de verzoenende en verlossende betekenis van Zijn volbracht werk te hebben aangetoond, tot wier getuigen zij geroepen waren, blies Hij op hen en deelde hun aanvanke-lijk den Heiligen Geest mede (welke straks zichtbaar op de geheele gemeente zoude worden uitgestort) om hen als *apostelen* te zalven en met macht en gezag in Zijnen Naam te bekleeden (vgl. Joh. 20 : 22, 23; zie ook Matth. 16 : 19; Cat. vraag 80, 81).

Bij de eerste ontmoeting met de discipelen was *Thomas* niet tegenwoordig. Deze, die een diep ernstig, zwaarmoedig, maar oprecht en waar karakter had (vgl. Joh. 11 : 16) dat eerst door vele twijfelingen geschokt werd, voor het tot vast en blijmoedig geloof kwam, wilde aan de blijde tijding der discipelen,

dat de Heere hun verschenen was, geen geloof slaan. Hij wilde door eigen aanschouwen en tasten van 's Heeren werkelijke verrijzing verzekerd worden. Dit ongelooft van *Thomas* is veroordeelenswaard : 1°. Omdat hij geen reden had, zijne medediscipelen te wankouwen; 2°. Omdat hij van de waarheid door de getuigenissen en door de persoon van Christus had kunnen overtuigd zijn; 3°. Omdat hij zinnelijke aanschouwing boven geestelijke geloofservaring stelde. Toch mag zijn ongelooft niet aan dat der vijanden gelijkgesteld. Hij had behoefte en begeerte om te gelooven, waarvoor hij vasten grond zocht. Niet op gezag van menschen, maar op *eigen ervaring* moest zijn geloof rusten. Aan de ervaring van anderen had hij niets, zelf begeerde hij te zien, om in Christus *zijn* Heere en *zijn* God te ontmoeten. Aan die begeerte voldeed de Heere na acht dagen, toen de discipelen, met *Thomas*, weder met gesloten deuren vergaderd waren, door op dezelfde wijze weder aan hen te verschijnen. Opmerkelijk, dat de Heere niet aan *Thomas* alleen verschijnt. Hierdoor wil Hij hem en ook ons leeren, met elkander te vergaderen (vgl. Matth. 18 : 19, 20). Hij vergunt *Thomas*, evenals den anderen discipelen, naar zijn begeerte, Hem in Zijn wonden als de bewijzen Zijner waarachtige openbaring, en als de teekenen der verzoening aan te raken, vermanende hem, niet ongelooft, maar geloovig te zijn. Eén blik op Hem, die als de alwetende en verheerlijkte Christus voor hem staat, is genoeg, om *Thomas*, niet verwonderd te doen uitroepen, maar geloovig tot Hem te doen zeggen: „*Mijn Heere en mijn God!*” Hiermede belijdt hij Hem, als niet alleen voor anderen, maar ook voor hemzelve tot Bondsgod en Zaligmaker verzezen (vgl. Cat. vraag 21). De verklaring van den Heere Jezus (Joh. 20 : 29) is zool-vel voor de andere discipelen als voor *Thomas* (Luk. 24 : 37—43) beschamend, en voor alle geloovigen vertroostend. De discipelen *geloofden* [in tegenstelling der vijanden (vgl. Luk. 16 : 13)] *door zien*; wij moeten gelooven *zonder zien* (vgl. Hebr. 11 : 1; 1 Petr. 1 : 8; 2 Cor. 5 : 7; Rom. 4 : 17, 18). Tot *versterking* des geloofs geeft de Heere echter zichtbare teekenen en zegelen in de *sacramenten*, waaraan wij genoeg moeten hebben (vgl. Cat. vraag 66).

Vragen.

1. Wanneer, waar en op hoedanige wijze verscheen de Heere Zijn discipelen?
2. Geloofden zij en hoe hebben wij hun ongelooft te beschouwen?
3. Hoe nam de Heere allen twijfel aangaande Zijne werkelijke verschijning weg?
4. Waartoe blijkt Hij mede verschenen te zijn?
5. Wie was niet tegenwoordig en hoe ontving hij het bericht van 's Heeren verschijning?
6. Hoe hebben wij zijn ongelooft te beschouwen?
7. Op welke wijze maakte de Heere zich aan hem bekend?
8. Bleef *Thomas* toen nog ongelooft?

9. Hoe hebben wij 's Heeren verklaring, vs. 29, op te vatten?

26 April. *De verschijning aan de zee van Tiberias.*

Joh. 21.

Te leeren: Mark. 16 : 7; Ps. 103 : 2.

Hadden de discipelen, toen de Heere hen riep, hun visschersbedrijf laten varen (vgl. Luk. 5 : 11; 18 : 28), nu de Heere niet meer geregeld met hen omging, hadden zij het weder ter hand genomen, niet beseffende, dat nu juist hun eigenlijke arbeid, waartoe zij bestemd waren, hun wachtte (vgl. Matth. 4 : 19; Luk. 24 : 48). Met hun zevenen begaven zij zich, op voorbeeld van Petrus, ter vischvangst op de zee van Tiberias [oorspronkelijk genaamd *zee of meer van Gennesareth* of van *Galilea*, maar naar de stad Tiberias, naar den keizer dus geheeten, *zee van Tiberias* genoemd. Dit meer was een verbreding van den Jordaanstroom, evenals de wateren van Merom, noordelijk gelegen, terwijl de Doode zee in het zuiden lag. Het was zeer vischrijk en verstrekte aan de vele omliggende plaatsen (Kapernaüm, Bethsaïda, Chora-zim, Magdala en Tiberias) tamelijken welvaart]. Vingen de discipelen, onder Gods bestuur, den ganschen nacht niets, des morgens verscheen een hun onbekende aan den oever, met de vraag: „Kinderkens, hebt gij niet eenige toespijs (eenig voedsel)?” Op hun droeve verklaring, dat zij den ganschen nacht tevergeefs gevischt hadden, ried Hij hen aan, het net aan de rechterzijde van het schip te werpen. Daaraan gehoorzaam, vingen zij nu in overvloed. De Heere alleen beschikte de visschen (vgl. Luk. 5 : 6; Matth. 17 : 27), gelijk al wat tot levensonderhoud strekt (vgl. Ps. 145 : 15, 16); daarom moeten wij in gehoorzaamheid aan Hem, alles van Hem verwachten (vgl. Matth. 6 : 25—34) en bij allen arbeid, Zijn zegen verbeiden (vgl. Ps. 127 : 1, 2). Kenden zij den Heere niet, Zijne stem en het betoon Zijner wondervolle liefdemacht deden Hem het eerst aan den liefheb-benden Johannes kennen [de liefde is het ware her-kenningsmiddel (vgl. Joh. 10 : 4, 5)]. Petrus, verne-mende dat het de Heere was, wierp zijn opperkleed (dat als hinderlijk bij den arbeid was afgelegd) om, sprong zonder zich te bedenken in zee en zwom naar den oever, om het eerst bij Jezus te wezen. (De liefde schept vleugelen, trotseert alle gevaar. Johannes is het voorbeeld van stille, Petrus van vu-rige liefde.) Reeds had de Heere zelf een maaltijd gereed gemaakt (opmerkelijk, dat de Heere reeds visch had gebraden, waarom Hij ze van de discipelen niet noodig had), toen de zes discipelen met moeite het net vol visschen (het bevatte 153 groote visschen) aan land brachten, door Petrus op den oever ge-trokken. Was het net vroeger gescheurd (vgl. Luk. 5 : 6), nu scheurde het niet [beeld van de bewaring der kerk, door Christus' opstanding verlost (vgl. Joh.

10 : 28; 1 Petr. 1 : 5; Matth. 16 : 18). De vele en groote visschen wijzen ons op den overvloed en de vol-komenheid van Gods gaven.] Aan den maaltijd door Hemzelf bereid (Jezus moet altijd onze Gastheer zijn) durfde niemand vragen wie Hij was, daar Zijn gansche persoon, Zijn woord en Zijn daad Hem kenbaar maakten, waarvan hun eigen liefhebbend hart getuigenis gaf. (Een liefhebbend hart kent en gevoelt 's Heeren nabijheid, maar is beschroomd naar de werkelijkheid te vragen.) Zoo was de Heere voor de *derde* maal aan Zijne discipelen verschenen, waar zij *bij elkander* waren (vgl. Joh. 20 : 19—26).

Na den maaltijd wendde de Heere zich tot Petrus met de drieledige vraag: „Hebt gij mij lief?” waarop Hij een drievoudig bevestigend antwoord ontvangt, tegenover de drievoudige verloochening. De Heere noemt zijn discipel *Simon*, daar hij zich den naam van Petrus onwaardig had gemaakt (vgl. Matth. 16 : 18). „Dan deze” (vs. 1) kan slaan op zijn visschersbe-drijf, dat hij nu voorgoed moest verlaten (vgl. Matth. 19 : 27), of liever op zijn mede-discipelen, boven wie hij zich gesteld had (vgl. Matth. 26 : 33). Hij werd door de herhaalde vraag bedroefd, daar hij nog scheen gewantrouwd te worden, waarom hij zich op 's Hee-ren alwetendheid beriep als getuige van de oprecht-heid en waarheid zijner liefde. Treffend voorbeeld voor ons allen. [Dit beroep is gelijk de eed, waar-mede hij den Heere verloochend heeft (vgl. Matth. 26 : 74).] In de drievoudige opdracht, waarmede de Heere hem in zijn apostelambt stelde, ligt eenige op-klimming. De lammeren zijn de zwakke schapen, (leden der kerk) die hij niet alleen hoeden (voort-leiden), maar ook weiden (hoeden, voeden en ver-zorgen) moet.

Wilde Petrus vroeger voor den *Heere* in den dood gaan (vgl. Luk. 22 : 33), nu de Heere voor *hem* in den dood gegaan was, om hem van zonde en dood te verlossen, nu mocht en kon hij ook voor den Heere zijn leven overgeven. Hij zou door een ander omgord, d. i. gebonden, en aan het kruis ter dood gebracht worden (vgl. 2 Petr. 1 : 14). (Door *omgor-den* verstaat men het *opbinden* van zijne lange klee-deren met een gordel).

Zou Petrus den marteldood sterven, Johannes zou blijven leven, totdat de Heere zou wederkomen, n.l. ten gerichte over Jeruzalem. Dit heeft Johannes verre overleefd. (Hij stierf 100 jaren oud zijnde. Jeruzalem is in 70 n. C. verwoest.) De discipelen meenden, dat Johannes zou blijven leven tot 's Heeren laatste wederkomst (vgl. 1 Thess. 4 : 15, 17). Ook kan de Heere bedoeld hebben op Zijne vrije beschikking over Johannes' leven tot op Zijne eindelijke wederkomst.

Vragen.

1. Waar en aan wie en bij welke gelegenheid openbaarde zich de Heere?
2. Waar lag en hoedanig was de zee van Tiberias, en met welke namen wordt zij ook nog genoemd?

3. Op welke liefelijke wijze en door welk een wondervolle daad maakt de Heere zich bekend?
4. Wie herkende en wie ontmoette den Heere het eerst en wat blijkt daaruit?
5. Met welke vragen wendde de Heere zich tot Petrus en om welke reden?
6. Wat antwoordde Petrus en wat toont hij daarmede?
7. Welke drievoudige opdracht gaf de Heere hem en wat beteekent deze?
8. Welke profetie gaf de Heere nu omtrent Petrus?
9. Wat zeide de Heere aangaande Johannes?

3 Mei. *Verschillende verschijningen.*

1 Cor. 15:1—20.

Te leeren 1 Cor. 15:17; Ps. 113:1 of Ps. 87:4.

Daar in de opstanding Christi de eenige oorzaak onzer rechtvaardigmaking (vgl. Rom. 4:25) en de zekere grond der zaligheid, zoowel van de geloovigen des Ouden als des Nieuwen Verbonds gelegen is (vgl. 1 Cor. 15:17, 18), is het van groote beteekenis de waarheid der lichamelijke opstanding, reeds in de gemeente van Corinthe betwijfeld, te bewijzen. Die bewijzen vindt Paulus in de *voorzeggingen*, die moesten vervuld worden (vgl. Ps. 16:10; Jes. 53:8; Luk. 24:44) en in de herhaalde *verschijningen* van den verzezen Christus (vgl. Luk. 24:36—43; Joh. 20:27; Hand. 1:3; 10:40, 41). Zie over de verschijningen aan *Cefas* (d. i. Petrus) Luk. 24:34, en aan de twaalfen Luk. 24:36 v. v., Joh. 20:19 v. v., met de verklaring. (*Twaalfen* noemt Paulus de discipelen volgens gewoon spraakgebruik, als het geheel der discipelkring, hoewel er maar *elf* over waren.) Aan 500 broeders op éénmaal is de Heere waarschijnlijk verschenen op een berg in Galilea, waarheen Hij de discipelen ontboden had, wellicht om zich aan allen tegelijk te openbaren, aangezien Hij aan enkelen reeds vroeger was verschenen (vgl. Matth. 28:16 met vs. 7 en 10 en H. 26:32). Twijfelden nog sommigen [de twijfel der *elfen* was reeds weggenomen (vgl. Luk. 24:36 v. v.)], de Heere deed aller twijfel wijken, en hun verzekerende van de macht, die de Vader Hem als Middelaar geschonken had, droeg Hij meer bepaald den apostelen op het Evangelie alom te verkondigen en de kerk te stichten, die zij in den Naam des drieëenigen Gods moesten doopen (d. i. door den doop van de weldaden des verbonds, door Hem aangebracht, verzegelen). En om hun tot die moeitevolle taak te bekwamen en te sterken, beloofde Hij hun Zijne nabijheid tot het einde der wereld.

Door Markus wordt een dergelijke opdracht van den Heere, als door Mattheus medegedeeld, hoewel het niet zeker is of deze bij dezelfde gelegenheid is

geschied, daar de Heere zeker meermalen als ons bekend is, verschenen is (vgl. Hand. 1:3). Daarbij geeft de Heere de verzekering van Zijne krachtige hulp, in het doen verrichten van wonderen, als werkingen des geloofs (vgl. Mark. 16:15—18).

Behalve aan de 500 broeders, van welke sommigen reeds de vruchten der opstanding in den hemel genieten mochten en de meesten nog als levende getuigen op aarde verkeerden, is de Heere ook afzonderlijk verschenen aan *Jacobus*, wellicht niet den broeder van Johannes, bijgen. *den grooten*, gedood door Herodes in 44 n. C. (vgl. Hand. 12:2), maar *Jacobus, den kleinen*, zoon van Alfeus of Cleopas, bloedverwant van den Heere Jezus (vgl. Mark. 3:18; 15:40), die hoofd der Jeruzalemsche gemeente geweest is en daarom misschien een bijzondere opdracht des Heeren noodig had (vgl. Hand. 15:13; 21:18; Gal. 1:19). Aan de twaalfen is Hij verschenen; waarschijnlijk op den Olijfberg, bij Zijne hemelvaart. Eindelijk stelt Paulus *zichzelven* als getuige voor de waarheid van 's Heeren verrijzenis, daar hij Hem, hoewel niet lichamenlijk op aarde, in den hemel verheerlijkt heeft aanschouwd. Deze verschijning is voor hem het zekerste bewijs voor Zijne verrijzenis, omdat hij daardoor Zijn leven en zaligheid heeft verworven. Zegt hij, dat Hij aan hem als een „ontijdig geborene” verschenen is, hij kan daarmede bedoelen „een, die na de apostelen door den Heere geroepen is en daarom de *minste* der apostelen moet geacht worden”; of en wel liever „een, die als een ontijdig geboren kind, zwak, onbeduidend, nietswaardig in zichzelf is, maar door de *genade Gods* tot zulk een krachtig werk is bekwaamd, zoodat hij zelfs meer dan de anderen heeft mogen doen.” Zoo is Paulus zelf het krachtigst bewijs voor de waarheid van Jezus' verheerlijking. Ook wij moeten zelf het bewijs daarvan in ons bezitten, door de openbaring en werking van den verheerlijkten Christus in onze eigene ziel en door de levende gemeenschap met Hem. Paulus kan op meer dan eene verschijning het oog hebben (vgl. Hand. 9:3; 18:9; 22:17; 23:11; 2 Cor. 12:2). Behalve aan Paulus, heeft de Heere zich in den staat Zijner heerlijkheid geopenbaard aan Stefanus (vgl. Hand. 7:55, 56) en aan Johannes op Patmos (Openb. 1). De laatste verschijning zal zijn op de wolken op den grooten dag Zijner wederkomst en wel aan alle menschenkinderen (vgl. Hand. 1:11; Openb. 1:7), terwijl alleen degenen, die Zijne verschijning hebben liefgehad en door het geloof in Hem zijn ontslapen, Hem eeuwig in Zijne heerlijkheid zullen aanschouwen, om Hem gelijk te wezen en lichamenlijk met Hem eeuwig in heerlijkheid te leven (Phil. 3:20, 21; 1 Cor. 15:49, 51; Coll. 3:4; 1 Joh. 3:2).

Vragen.

1. Waarom zijn de bewijzen voor 's Heeren werkelijke opstanding van zoo groote beteekenis?
2. Waarin zijn die bewijzen gelegen?

3. Aan wie is de Heere, volgens Paulus, verschenen?
4. Aan hoevelen en waar is de Heere verschenen en wat heeft Hij toen gesproken?
5. Aan welken Jacobus heeft zich de Heere geopenbaard?
6. Wie is de laatste getuige van 's Heeren verrijzenis, welke waarde heeft hij ook in betrekking tot ons?
7. Aan wie is de Heere in Zijne heerlijkheid ook verschenen?
8. Welke is Zijne laatste openbaring en wie alleen zullen daarvan de zalige vrucht smaken?

7 Mei. HEMELVAART.

Hand. 1.

Te leeren: Joh. 3 : 13; Ps. 47 : 3 of 68 : 9.

Veertig dagen lang had de verheerlijkte Heiland zich bij oogenblikken aan Zijne discipelen geopenbaard, om hen van Zijn werkelijk lichamen bestaan te verzekeren en hun mede te deelen alles, wat hun noodig was te weten. Slechts *bij oogenblikken* verscheen Hij hun, vanwege Zijne verheerlijkte gestalte, die niet voor de aarde, maar voor den hemel bestemd was en tevens om hen van Zijne lichamelijke gemeenschap los te maken en naar Zijne hemelsche, eeuwige te doen verlangen. Dat Hij niet aan Zijne vijanden verschenen is, lag hierin, dat zij, die Hem in Zijne vernedering verworpen hadden, ook niet waard waren Hem in Zijne verheerlijking te aanschouwen, wijl zij toch ook niet in Hem zouden gelooven (vgl. Luc. 16 : 31).

Voor de laatste maal verscheen de Heere Zijnen elf discipelen te Jeruzalem, om hen naar den Olijfberg te leiden, vanwaar Hij voor goed van deze aarde scheiden zou. Onderweg beval Hij hun te Jeruzalem te blijven, tot de nederdaling des H. Geestes, die kort daarna komen zou. Op de vraag der discipelen, „of Hij in dezen tijd aan Israel het koninkrijk weder zou oprichten?” gaf Hij geen rechtstreeksch antwoord, maar wat de komst betreft, wees Hij hun op de vrijmacht des Vaders; en wat den aard des rijks betreft: deze zou hun, die er nu nog geen begrip van hadden, duidelijk worden door de openbaring des Heiligen Geestes, die hen als Zijne getuigen bewakemen zou, om dat koninkrijk tot aan de einden der aarde uit te breiden. Zoo sprekende, rijst Hij plotseling voor hunne oogen omhoog. Zij staren Hem ontroerd en verbaasd na, totdat een wolk Hem verbergt voor hunne oogen. De plaatselijke opvaring is een krachtig bewijs voor de *werkelijkheid* van Zijne *lichamelijke* hemelvaart en het *lichamenlijk* zitten aan 's Vaders rechterhand. In plaats van hun geliefden, verheerlijkten Heiland, verschijnen twee Engelen, in hemelsch lichtgewaad, [Engelen zijn voorzeker hun

Hoofd en Koning bij Zijn intocht in den hemel tégemoet gesnelde (vgl. Ps. 47 : 6; Ps. 68 : 18, 19; 1 Petr. 3 : 22. Zie ook Luk. 2 : 13, 14; Matth. 26 : 53; 25 : 31)], welke hun verzekeren, dat dezelfde Jezus alzo [d. i. in verheerlijkte gestalte, zichtbaar op de wolken (vgl. Openb. 1 : 7; Matth. 24 : 30)] zal wederkomen, gelijk zij Hem hebben zien henenvaren. De tijd der wederkomst, als hun zelf onbekend (vgl. Mark. 13 : 32) verzwijgen zij. Lichamenlijk blijft Hij in den hemel tot Zijne wederkomst in heerlijkheid (vgl. Hand. 3 : 21) ten gerichte voor allen (vgl. 2 Cor. 5 : 10), ter verdoemenis der ongelooovigen, maar ter verheerlijking der geloovigen (vgl. Joh. 5 : 28, 29; Matth. 25 : 31—46). — In den hemel „zit Hij aan 's Vaders rechterhand”, d. w. z. Hij bekleedt daar *blijvend* de hoogste eereplaats, die Hij naar Zijne Goddelijke natuur eeuwig bezit (vgl. Joh. 3 : 13; 6 : 62; 17 : 5), maar naar Zijne menschenlijke natuur, als Middelaar, bij Zijne hemelvaart ingenomen heeft (vgl. Ps. 110 : 1; Mark. 16 : 19; Hand. 2 : 33, 34; Efez. 2 : 20). Die plaats heeft Hij voor Zichzelf naar verdienste verworven (vgl. Phil. 2 : 9) en bekleedt Hij ten goede voor de Zijnen in Zijne Middelaarswaardigheid, als Hoofd Zijns lichaams (d. i. Zijner gemeente), over welke Hij als *Profet* Zijne hemelsche gaven door den Heiligen Geest uitstort (Hand. 2 : 16—21; 33), voor welke Hij als *Hoogepriester* verzoenend en pleitend bij den Vader treedt (vgl. Hebr. 6 : 20; 9 : 11, 12; 1 Joh. 2 : 1) en over welke Hij als *Koning* regeert, naar Zijne menschenlijke natuur in den hemel, naar Zijne Goddelijke natuur alom in de harten der Zijnen en wél door Zijn Woord en Zijn Geest (vgl. Efez. 2 : 19—23). Die koninklijke heerschappij oefent Hij onbeperkt uit en, hoezeer hier ook bestreden, is zij oppermachtig en eeuwig en zal ten verderve der vijanden en ter verheerlijking der geloovigen openbaar worden (vgl. Ps. 110 : 1, 2; 1 Cor. 15 : 25; Rom. 14 : 9, 11; Efez. 2 : 20—22; Matth. 19 : 28; 2 Tim. 2 : 12; Openb. 3 : 21). Als *Hoofd* heeft Hij al de Zijnen met Zich in den hemel verheerlijkt (vgl. Efez. 2 : 6; Joh. 17 : 24; 20 : 17), die daarom de hemelsche dingen betrachten en verbeiden moeten (Phil. 3 : 20; Coll. 3 : 1; Tit. 2 : 13) en Hem in alles moeten gehoorzaam zijn (vgl. Ps. 45 : 12^b; Rom. 14 : 9—11) en eens, Hem gelijk (als mensch) eeuwig met Hem zullen leven (Coll. 3 : 4; Phil. 3 : 21; 1 Joh. 3 : 2).

Bedroefd over het gemis, maar vertroost door de tijding van den Heere, door de Engelen gebracht, gaan de discipelen terug naar Jeruzalem, waar zij in de gewone opperzaal (vgl. Joh. 20 : 19; Luc. 24 : 33) met anderen, samen in 20 personen, in gehoorzaamheid aan den Heere, in eendrachtig gebed, (ons ten voorbeeld!) de komst van den Heiligen Geest verbeidden. (Door *broeders* hebben wij de *bloedverwanten* van Jezus te verstaan.) Hun eerste behoefte is, om het twaalfal voltallig te maken, waarom zij biddende het lot wierpen tusschen twee broeders,

Jozef Barsabas en Matthias, van welke *Matthias* door het lot als medeapostel werd aangewezen. [Het lot mag in uiterste gevallen, biddende geworpen (vgl. Num. 26 : 55; Lev. 16 : 8; Spr. 18 : 18; 16 : 33).] Het onderscheid in het bericht aangaande Judas' dood (vgl. Matth. 27 : 5), is waarschijnlijk hieruit te verklaren, dat Judas zichzelf verworpd hebbende, gevallen is en daardoor gevonden is in den toestand, in vs. 18 medegedeeld. Door *eigene plaats* (vs. 25) hebben wij te verstaan de plaats, Judas waardig, tegenover de valsche plaats in de discipelenkring ingenomen. Opmerkelijk is ook hun algemeene toestemming in de beschikking Gods, ons ten voorbeeld!

Vragen.

1. Hoelang, op welke wijze, met welk doel, aan wie en waarom niet aan de vijanden, is de Heere verschenen?
2. Waarheen leidde de Heere Zijne discipelen en waarover sprak Hij?
3. Hoe is Hij opgevaren en waarvan is dit een bewijs?
4. Wie verscheen in Zijne plaats en met welk eene hoodschap?
5. Wanneer, op welke wijze en tot welk een doel komt de Heere weder?
6. Waar is de Heere nu en als hoedanig is Hij daar in betrekking tot Zichzelven en tot Zijne gemeente?
7. Wat is de roeping der gemeente in betrekking tot haar verheerlijkt Hoofd?
8. Hoe waren de discipelen nà 's Heeren heengaan gestemd?
9. Wie werd als twaalfde apostel gekozen, op hoedanige wijze en wat leeren wij hieruit?

17 Mei. PINKSTEREN.

Hand. 2.

Te leeren: 1 Cor. 2 : 12; Ps. 43 : 3, of 143 : 10.

Na tien dagen wachters in den gebede, wordt de belofte des Heeren vervuld door de uitstorting van den H. Geest op het Pinksterfeest. Dit feest was een *oogstfeest*, waarop de eerstelingen van den tarweoogst, als brooden, den Heere geofferd werden (vgl. Lev. 23 : 16—22; Num. 28 : 26—31). Ook werd het ter gedachtenis van de *wetgeving* op Sinaï gehouden, welke op den *vijftigsten* dag na den uittocht uit Egypte (d. i. na *Paschen*) plaatsvond (daarom *Pinksteren* genoemd, welk woord afgeleid is van pentecoste, vijftigste). Nu eerst zou dat Pinksterfeest ware beteekenis krijgen, daar door de uitstorting des Heiligen Geestes de *eerstelingen* van den *menschenoogst* in de kerk werden binnengebracht en de wet in hare ware *geestelijke* beteekenis werd geopenbaard, als niet meer in *steen* tafelen, maar in de *vleesch* tafelen des *harten* geschreven (vgl. Jer. 31 : 31—34; Ezech. 36 : 26, 27; 2 Cor. 3 : 3).

Was de Heilige Geest wel aan *enkele* personen, binnen Israel gegeven, nu werd Hij, volgens de belofte, reeds onder het O. V. gedaan (vgl. Ezech. 36 : 27; Jes. 44 : 3; Joël 2 : 28, 29) en door den Heere Jezus herhaald (vgl. Joh. 16 : 7; Hand. 1 : 5, 8), aan de kerk in haar *geheel* medegedeeld, als vrucht van Zijn voltooid verlossingswerk (vgl. Joh. 7 : 39; 16 : 7). Als verheerlijkt Hoofd deelde Hij, in overeenstemming met den Vader (vgl. Joh. 14 : 16; 15 : 26), den Heiligen Geest aan Zijn lichaam mede, tot verschillende doeleinden (vgl. 1 Cor. 12 : 4—11). Daarom waren zij *eendrachtig* bijeen. Haastig werd daar een *geluid* gehoord als van een *geweldig gedreven wind*, dat het geheele huis, waarin zij zich bevonden, vulde. [De *wind* is het beeld van den *Geest* (in het oorspronkelijke *blazing*), die alles doordringt (vgl. Joh. 3 : 8); zijn *geluid* doet denken aan het *woord* des Evangelies, waardoor de Geest in de harten werkt en dat tot het einde der aarde wordt verbreed (vgl. Rom. 10 : 17, 18).] Op hunne hoofden vertoonden zich gedaanten als van *verdeelde vuurtongen*, betekenende de *ontgloeiende* en *reinigende kracht des Heiligen Geestes*, door het Woord Gods, dat de apostelen geroepen waren te verkondigen (vgl. Jer. 23 : 29), terwijl de verdeelde tong het beeld was van de *verdelende* en *scheidende kracht* des Heiligen Geestes, door het Woord, in het hart en in de wereld (vgl. Hebr. 4 : 12; Luk. 12 : 51). *Allen* (de 120 personen, hoewel de apostelen tot een bijzonder doeleinde) werden *vervuld* met den Heiligen Geest, zoodat zij zichzelf, met al wat hun eigen was, verloren en den persoon des Heiligen Geestes met al zijne gaven deelachtig werden. Dientengevolge spraken zij niet hun *eigen* woord in *eigen* taal, maar het woord des Geestes in andere talen, zooals de Geest die hun gaf uit te spreken. Er werd niet een andere taal *gehoord*, maar door de apostelen *gesproken*. Het oordeel, bij Babels torenbouw over het menschelijk geslacht gebracht (vgl. Gen. 11 : 7), werd hier opgeheven, daar de veelheid der talen geen beletsel zou zijn voor het Evangelie, dat in alle talen gehoord, gekend en beleden zou worden, tot verheerlijking Gods (vgl. Openb. 14 : 6; Rom. 14 : 11; Phil. 2 : 11). Zoo daalde de Heilige Geest persoonlijk op de kerk neder, om daarin te blijven (vgl. Joh. 16 : 17). Heeft Hij zich in den beginne meermalen op wonderdadige wijze in die zichtbare teekenen geopenbaard (vgl. Hand. 10 : 44—46), al werkte Hij ook *verborgen* door het Woord, nu werkte Hij *alleen verborgen* in de harten der uitverkorenen.

Het geluid, als dat van de bazuin des Evangelies, ook buiten de zaal van samenkomst gehoord, trok velen naar de aangeduide plaats, waar zij getuigen waren van die wondervolle gebeurtenis. Bij gelegenheid van het Pinksterfeest [evenals het Paasch- en Loofhutfest een der grootste feesten, waarop alle mannelijke Israëlieten, boven 12 jaar oud, te Jeruzalem moesten verschijnen (vgl. Deut. 16 : 16)] waren

de Joden, die overal verstrooid waren, te Jeruzalem saamgekomen, en dezen hoorden nu, geheel onder Gods bestiering, een iegelijk in zijn *eigene* taal, Gods groote werken door die eenvoudige mannen verkondigen. (*Jodengenooten* of *proselieten* zijn heidenen, die den Joodschen godsdienst omhelsd hebben. Zij werden onderscheiden in proselieten der *gerechtigheid*, die als besneden en gereinigd, geheel in Israel waren ingelijfd en in proselieten der *poorte*, die alleen aan de Joodsche godsdienstplechtigheden mochten deelnemen en zich tot de onderhouding van de zeven zoogenaamde Noachietische geboden verplichtten.) De apostelen spraken geen wartaal, uitten geen onverstaanbare klanken, maar de inhoud hunner prediking, hoewel ons onbekend, werd duidelijk door ieder verstaan. Geheel verschillend was de indruk, op de schare gemaakt. Sommigen werden twijfelmoedig (d. i. tot ernstig nadenken gebracht), maar anderen bespotten de hooge geestvervoering der apostelen, die als dronkenmanswaanzin verklarende. [Zij achtten het heilige gemeen en schreven de werking van den *Heiligen* Geest aan den *boozen* geest toe (vgl. Mark. 3 : 21, 22).] Nu was het voor Petrus tijd van spreken en, aangegrepen door den Heiligen Geest, hield hij een treffende rede tot de schare, waarin hij, na verklaard te hebben, dat hier de profetie van Joël vervuld werd (vgl. Joël 2 : 28—32), den Heere Jezus als den waren Messias verkondigde, die door Zijn lijden en sterven, opstanding en verheerlijking, alles bevestigd heeft, wat volgens de profetiën aangaande Hem gesproken en tot zaligheid van Zijn volk in Gods eeuwigen raad besloten was. Is Petrus ook nu weer de *eerste*, die optreedt: welk een verschil tusschen hem nu en voorheen (vgl. Matth. 16 : 22; Joh. 13 : 37, 38), als vrucht van de werking des Heiligen Geestes (vgl. Joh. 13 : 7; 16 : 13; Luc. 12 : 11, 12). — Door de werking van den Heiligen Geest werden zeer velen door die prediking verslagen en riepen bekommerd en heilbegeerig uit: „Wat zullen wij doen, mannen broeders?” Waarop Petrus hen wijst op de noodzakelijkheid der *bekeering* [n. l. des *harten*, in oprechte schuldbelijdenis met droefheid en berouw over de zonden (vgl. Joël 2 : 12, 13; 2 Cor. 7 : 10)], waarop de *vergeving der zonden* (n. l. in hunne concientie) volgt, door Jezus Christus aangebracht en waarvan de doop hun de verzegeling geeft. Niet op die *voorwaarde*, maar *langs dien weg* zouden zij ook de gave des Heiligen Geestes ontvangen (welke Christus voor al zijne geloovigen verworven heeft). Want niet, omdat zij het waardig waren, maar omdat zij bondelingen waren, door God daartoe uit vrije genade verkoren, mochten zij met hunne kinderen deel hebben aan de bondsweldaden, door Christus verworven en door den Heiligen Geest geschonken. Dit is de hoofdinhoud van Petrus' prediking, welke door ernstige vermaningen gevolgd werd, om zich aan dit verkeerd geslacht te onttrekken en tot de ware kerk zich te voegen. Drieduizend werden nu

terstond tot de kerk geleid, als vrucht van de werking des Heiligen Geestes, die de behoefte in het harte wekte, zoodat zij gaarne het Woord (door het geloof) aannamen, gedoopt werden en mede de gaven des Geestes ontvingen.

Liefelijk was de toestand der eerste gemeente, nooit weër alzoo gevonden (vgl. vs. 43—47). Rijk door de geestelijke goederen, deelden zij de aardsche goederen uit liefde elkander mede; in Christus allen gelijk, werd de ongelijkheid in stand weggewischt. Dageelijks hielden zij liefdemaaltijden in elkanders huis en genoten het Avondmaal, waardoor de gemeenschap met Christus en elkander versterkt werd. Paradijs-toestand, die door de kerk altijd moet begeerd en gezocht, maar eerst in den Hemel volmaakt gevonden wordt.

Vragen.

1. Wanneer is de Heilige Geest uitgestort en in welke betrekking staat het Christelijk tot het Israelietisch Pinksterfeest?
2. Welk onderscheid is er tusschen de openbaring des Heiligen Geestes onder het Oude en onder het Nieuwe Verbond?
3. Onder welke teekenen werd Hij uitgestort en welke beteekenis hebben deze?
4. Op wie is Hij uitgestort en in welke mate?
5. Hoe hebben wij het wonder der talen te verklaren?
6. Heeft de Geest zich meermalen alzoo geopenbaard en hoe werkt Hij nu uitsluitend?
7. Wat bracht het geluid te weeg; waarom waren zoovelen binnen Jeruzalem en wat blijkt daaruit?
8. Wat zijn Jodengenooten?
9. Welken indruk maakte de gebeurtenis op de hoorders?
10. Wat is de hoofdinhoud van Petrus' rede?
11. Welke uitwerking had zij en waartoe vermaande Petrus?
12. Welke heerlijke vrucht had de uitstorting van den Heiligen Geest?
13. Hoedanig was de toestand der jeugdige gemeente?

24 Mei. *Paulus' eerste zendingreis.*

Hand. 13 en 14.

Te leeren: Hand. 13 : 2; Ps. 111 : 1 of 117.

Daar reeds, volgens de thans gevolgde kalender, hetgeen na het Pinksterfeest geschied is, in den vorigen jaargang is behandeld, zijn wij verplicht, de toen losgelaten draad nu op te nemen.

Paulus, als Saulus op wonderdadige wijze bekeerd (vgl. Hand. 9), werd door Barnabas tot den discipelkring geleid, maar moest om zijn vrijmoedige getuigenis van den Heere Jezus vluchten naar Tarsen, zijn geboortestad, vanwaar hij naar Arabie vertrok, om zich drie jaren lang af te zonderen, tot voorbe-

reiding van zijn gewichtige taak, waartoe God hem had geroepen. Door Barnabas werd hij te Antiochië gebracht, vanwaar zij te zamen naar Jeruzalem reisden, om namens de kerk gaven te brengen aan de gemeente, die vanwege een voorspelden hongersnood, onder keizer Claudius, verarmd was. Teruggekomen, in gezelschap van Johannes Markus, bleven zij niet lang te Antiochië, daar de Heilige Geest aan de gemeente opdroeg, om Paulus en Barnabas tot het zendingswerk uit te zenden. Na vasten en bidden werden zij, in gehoorzaamheid aan Gods bevel, met oplegging der handen, afgevaardigd. — [De kerk van Antiochië in Syrië, wier stichting onbekend is, en welke zich reeds vroeg in bloei verheugde, wordt met die van Jeruzalem *moederkerk* genoemd, omdat van haar uit andere kerken gesticht zijn. Er waren *profeten*, d. w. z. mannen, ook wel vrouwen, met bijzondere gaven des Heiligen Geestes toegerust (vgl. Hand 11 : 27, 28 ; 21 : 9, 10). Soms waren zij ook tegelijk geordende *leeraars* (vgl. 1 Cor. 12 : 28). In Antiochië waren er drie, met name genoemd, nl. *Simeon* bijgenaamd *Niger* (zwarte, waarschijnlijk uit Afrika afkomstig); *Lucius van Cyrene*, òf voor een zoon van Simon (vgl. Mark. 15 : 21) òf voor *Lukas* gehouden, en *Menahen*, die in aanzien met Herodes Antipas was opgevoed. De wijze van uitzending door de kerk, op last des Heiligen Geestes, en niet door enkele personen of vereenigingen, is ook nu alleen betamelijk. Het *vasten* is zoowel als het *bidden* in gewichtige aangelegenheden noodzakelijk (vgl. Matth. 6 : 17 ; 17 : 21 ; 1 Cor. 7 : 5).]

Van Antiochië gingen de apostelen naar de havenstad *Seleucie* en daar scheepten zij zich in naar het eiland *Cyprus*, waar zij in de hoofdstad *Salamis* het Evangelie verkondigden in de synagoge der Joden. [Hoewel Apostel der Heidenen zijnde, predikte Paulus immer eerst in de synagoge der Joden, omdat dit de meest geschikte plaats was en Israel de eerste rechten daartoe had (vgl. vs. 45).] Naar het westen des eilands reizende, kwamen zij te *Paphos*, waar de Romeinsche stadhouder *Sergius Paulus* zijn zetel had. Deze heiden, naar hoogere wijsheid dorstende, liet zich misleiden door een Jood, Bar-Jezus (zoon van Jezus, gewone naam) die zich Elymas (wijze of toovenaar) liet noemen. Zoekt hij den heilbegeerigen stadhouder van het geloof in Jezus af te brengen, Paulus, hem in zijn duivelsche gedaante voorstellende en bestraffende, straft hem in Jezus' naam, voor eenigen tijd, met blindheid (beeld van zijn geestelijke blindheid). De stadhouder werd door de kracht des Heiligen Geestes hierdoor zoo getroffen, dat hij met blijdschap des geloofs de leer des Evangelies omhelsde. Waarschijnlijk heeft Saulus zich naar den stadhouder, als den eersteling uit de heidenen, door hem tot Christus gebracht, *Paulus* genoemd. Over de Pamphylicsche zee reisde hij naar *Perge* een stad in Pamphylië, provincie van Klein Azie. Verder durfde Johannes Markus, zijnde nog een jongeling, niet mede

te gaan, maar keerde terug naar zijn moeder te Jeruzalem (vgl. Hand. 12 : 12). Zijn geloof was niet sterk genoeg om zijn moeder te verlaten (vgl. 1 Kon. 19 : 20 ; Matth. 10 : 37). Pamphylië doorgereisd hebbende (of zij er gepredikt hebben, is niet bekend), kwamen zij in de provincie *Pisidie* en wel te *Antiochië* (er waren 16 steden van dien naam, door Seleucus naar zijn vader, Antiochus den Grooten, genoemd). Daar verkondigde Paulus op den sabbath het Evangelie in de synagoge der Joden. Hij toont uit de geschiedenis en de profeten des Ouden Verbonds aan, hoe God Zijn raad ter verlossing in Christus heeft bevestigd, welke niet door de wet, maar alleen door het geloof in Hem kan verkregen worden, en waarschuwt hen, dien Christus te verwerpen. (Van groote beteekenis is vs. 39, vgl. m. Rom. 3 : 20—22, 24, 28). Keerden vele Joden zich van de apostelen af, de Heidenen baden, dat zij den volgenden sabbath het woord nogmaals mochten hooren (voorbeeld van heilbegeerigheid), terwijl ook vele Joden en godsdienstige Jodengenooten tot het geloof werden gebracht, die door Paulus tot volharding werden vermaand. Den volgenden sabbath kwam bijna de geheele stad tezamen, om het Woord Gods' te hooren. Dit ontstak de woede der vijandige Joden, die het Woord, door Paulus verkondigd, wederspraken en allerlei lasteringen uitbraakten. Nu toonde Paulus aan, dat hoewel de Joden, als Gods uitverkoren volk, het eerst recht hadden op de verkondiging des Evangelies (vgl. Matth. 10 : 6 ; 15 : 24, 26 ; Hand. 3 : 26), zij wegens hunne moedwillige verharding, naar Gods raad zich tot de Heidenen zouden keeren (vgl. Jes. 42 : 6 ; 49 : 6 ; Luk. 2 : 32). De Heidenen verblijd zijnde, dat de afscheidsmuur, door de Joden opgetrokken, was weggevallen (vgl. Efez. 2 : 14), werden door de werking des Heiligen Geestes tot het geloof gebracht en wel zoovelen, als er ten eeuwigen leven verordineerd waren. [Voor anderen is het Evangelie niet bestemd en daarom heeft het Woord op hen geen invloed (vgl. Joh. 6 : 64, 65 ; 10 : 26 ; Rom. 8 : 30).] De gezegende werking van het Evangelie verbitterde de Joden zóozeer, dat zij de voorname en uiterlijk goddienstige mannen en vrouwen tegen de apostelen opzetten, zoodat deze genoodzaakt waren, Antiochië te verlaten, met afschudding van het stof van hunne voeten (vgl. Matth. 10 : 14) tot een getuigenis tegen hen, en vertrokken naar *Iconium* in Purygie. De achtergelaten geloovigen echter werden door den Heiligen Geest gesterkt en getroost. (Eigengerechte en eigenwillig vrome en godsdienstige menschen zijn altijd de grootste vijanden van het Evangelie geweest.)

Hoofdstuk 14. Rijk was de zegen te Iconium verworven, gedurende den langen tijd, dien de apostelen daar vertoefden, vooral doordien het Woord door teekenen en wonderen bevestigd werd. Maar de Joden, najverig op dien voorspoed, verwekten verdeeldheid en oproer, zoodat de apostelen, in gevaar van te worden gesteenigd, vandaar moesten vluchten. Door

de provincie Lycaönië trekkende en overal het Evangelie verkondigende, kwamen zij te *Lystre*. Daar werd een kreupelgeborene door Paulus genezen, welk wonder zulk een indruk op de scharen maakte, dat zij Paulus en Barnabas voor goden hielden. Barnabas noemden zij *Jupiter* of Zeus (den oppersten god der Romeinen en Grieken) en Paulus *Mercurius* (den god des koophandels en der welsprekendheid), omdat hij het woord voerde. De priester van Jupiter bracht zelfs ossen, om hun te offeren en kransen om hen te vereeren, en wel aan de voorpoort der stad, waar de tempel stond. De apostelen, dit ontzettend bijgeloof ziende, scheurden hunne kleederen (van verontwaardiging en droefheid) en sprongen haastig onder de scharen, om dit afgodisch bedrijf tegen te gaan, hun aantoonende, dat zij gewone menschen waren, die gekomen waren, om hen van die afgoderij te bekeeren tot de kennis en den dienst van den levenden God, den Schepper des hemels en der aarde, die, hoewel Hij zich langen tijd voor de Heidenen verborgen had, ook hun God en Verzorger was, uit wiens hand zij alles ontvingen (vgl. Ps. 145 : 9, 10, 15, 16; Rom. 1 : 19, 20). Nog werden zij met moeite in hun voornemen belet. Weldra verkeerde die gezindheid, toen de Joden van Antiochië en Iconium, uit spijt over hun mislukt plan, te *Lystre* de scharen tegen de apostelen kwamen opruien, tengevolge waarvan Paulus gesteenigd en als dood buiten de stad gedragen werd (vgl. 2 Cor. 11 : 25). Maar degenen, die door hem tot het geloof gebracht waren, volgden hun geliefden leeraar, die tot hunne verbazing, door de wonderkracht Gods, opstond, en moedig terugkeerde, om den volgenden dag naar Derbe te reizen. Nadat zij daar het Evangelie met grooten zegen verkondigd hadden, keerden zij door de bezochte plaatsen naar Antiochië terug. Zij vertroostten de discipelen onder al de verdrukkingen, stelden onder vasten en bidden met oplegging der handen ouderlingen aan (presbyters, de oudsten en uitnemendsten der gemeenten), ter bestiering der kerk, terwijl zij de gemeenten den Heere opdroegen. Door de oplegging der handen werd de zegen des Heiligen Geestes medegedeeld (vgl. Hand. 8 : 17; 6 : 6; 1 Tim. 4 : 14). Eindelijk scheepten zij zich te Attalie in naar Antiochië in Syrie, alwaar zij aan de kerk, die hen uitgezonden had, verhaalden, wat groote dingen de Heere door hun dienst onder de Heidenen gedaan had.

Vragen.

1. Vanwaar, op wiens bevel, door wie en op welke wijze werden de apostelen (welke?) uitgezonden?
2. Waarheen gingen zij en wat geschiedde in de laatst bezochte plaats?
3. Naar wien noemde Paulus zich waarschijnlijk en waarom?
4. Waarheen trokken zij verder en wie verliet hen weder?
5. In welke stad predikte Paulus het Evangelie en met welke vrucht?
6. Welke verklaring gaf Paulus dientengevolge?
7. Waarheen vluchtten de apostelen en waarom?
8. Welke vrucht hadden zij daar, maar door wie werden zij bemoedlijkt en verdreven?
9. Waar kwamen zij nu en wat geschiedde daar?
10. Naar welke afgoden werden zij genoemd en waarom?
11. Op welke wijze mocht Paulus met moeite die afgoderij bedwingen?
12. Waardoor werd de gezindheid des volks omgekeerd en met welk gevolg?
13. Waarheen vertrokken zij, met welke vrucht?
14. Wat deden zij op hun terugtocht in de gestichte gemeenten?
15. Waar was het einde hunner reis en welk verslag gaven zij?

31 Mei. *Paulus' tweede zendingsreis.*

Hand. 15, 16.

Te leeren: Hand. 16 : 31; Ps. 46 : 1; 113 : 2.

Tusschen de Christenen uit de Joden en die uit de Heidenen ontstond verschil omtrent de noodzakelijkheid van de inlijving in de Joodsche kerk en de onderhouding der Mozaische voorschriften. Dientengevolge werd een *synode* (*samenkomst*) gehouden, waartoe Paulus en Barnabas door de kerk te Antiochië naar Jeruzalem afgevaardigd werden. Na het verslag van de apostelen der Heidenen gehoord te hebben, stelde Jacobus (die kennelijk opziener der Jeruzalemsche gemeente was) de vergadering voor, twee broederen, n.l. Judas en Silas, af te vaardigen naar de kerk te Antiochië, met een brief, waarin het besluit was medegedeeld, door de vergadering onder leiding des Heiligen Geestes gehouden, om n.l. den Christenen uit de heidenen vrij te laten, maar hun alleen te gelasten, zich te onthouden van te eten hetgeen den *afgoden geofferd is* (vgl. 1 Cor. 10 : 14; 18—21; zie echter 1 Cor. 10 : 25—33; 8 : 4, 7, 8, 12, 13), van *bloed* en het *verstikte* (vleesch, waaruit het bloed niet gevloeid is) welk eten als onrein, ruw, wreed moet beschouwd (vgl. Gen. 9 : 4; Lev. 17 : 14; zie echter Rom. 14 : 14, 15, 17, 21, 23) en van *hoererij* (vgl. 1 Tess. 4 : 3; 1 Cor. 6 : 13, 18, 19). Deze geboden waren drie der z.g. Noachietische geboden, den proselieten der poort opgelegd en alleen om aansluit of ergernis te voorkomen, hier voorgeschreven. Het laatste heeft *bindende* kracht, de twee eerste niet. (Elke synode moet aldus samengesteld en moet kunnen verklaren: „Het heeft ons en den Heiligen Geest goedgedacht.”)

Na in Antiochië hun last volbracht te hebben, tot blijde voldoening der gemeente, ging Judas terug, maar Silas [of *Silvanus* (vgl. 1 Tess. 1 : 1)] bleef in Antiochië met Paulus en Barnabas, die aldaar het Woord bedienden. Na eenige dagen ondernamen zij hun tweede zendingsreis. Omdat Barnabas met Mar-

kus wilde gaan en Paulus niet, daar hij zich te zwak getoond had (vgl. H. 13 : 13), ging ieder zijns weegs, Barnabas naar Cyprus; Paulus, vergezeld door Silas, noordelijk naar Syrië en Cilicië (waarin Tarsen, zijn geboortestad, gelegen was), om door te reizen naar Lycaonië. Te Derbe en Lystre gekomen, vond Paulus in de laatstgenoemde plaats *Timotheus*, een godvruchtig jongeling, zoon van een Griekschen vader en een Joodsche moeder, *Eunice* genaamd, wier moeder *Loïs* heette. Om ergernis te voorkomen en ingang bij de Joden te vinden, liet Paulus hem besnijden (zie over *Timotheus*, den kinderen tot voorbeeld gesteld 2 Tim. 1 : 5, 14, 15; Paulus noemt hem *geliefden zoon*, in een *geestelijken* zin). Overal, in Galatië en Phrygie, bezocht Paulus de reeds gestichte gemeenten, welke in bloei en welstand toenamen en gaf haar de verordeningen, op de Synode vastgesteld. In Mysie gekomen, wilde hij oostelijk, naar Bythynië reizen, maar de Geest verhinderde hem zulks, wellicht door innerlijke overtuiging. Te Troas, een havenstad aan de Aegeische zee, vier mijlen van het oude Troje, zag Paulus in een droom een Macedonisch man, die hem toeriep: „Kom over en help ons!” Deze wenk van den Heere beschouwende, die een deur voor het Evangelie in *Europa* geopend had (vgl. 2 Cor. 2 : 12), stak Paulus van Azië naar Europa over, vergezeld ook van *Lucas* (vgl. vs. 10, waar hij, de schrijver der Handelingen, zichzelf bij de apostelen insluit), die te Troas misschien geneesheer was (vgl. Coll. 4 : 14). In de stad *Philippi*, een volksplanting der Romeinen in Macedonië, predikte Paulus aan de rivier *de Strymon*, op den Sabbath, tot eenige vrouwelijke Joden en Jodengenooten, die geen synagoge hebbende, daar vergaderden (vgl. Ezech. 1 : 1; Dan. 10 : 4). Een van haar, afkomstig uit Thyatire in Klein Azië (vgl. Openb. 2 : 18), een koopvrouw in purper (een kostbare verfstof, van zeeskakken vervaardigd, of wel purperen goederen) die als Jodengenoot God reeds uiterlijk diende, werd door de werking des Heiligen Geestes tot geloof in Christus gebracht. [De Heilige Geest moet het hart ontsluiten, om het Woord te ontvangen en te gelooven (vgl. Efez. 2 : 17, 18).] Gedoopt zijnde, waardoor zij het sacrament des verbonds, ter verzegeling des geloofs ontving (vgl. Mark. 16 : 16; Hand. 8 : 31; Rom. 4 : 11), verzocht zij (vs. 15) op nederige maar dringende wijze, dat de apostelen bij haar intrek zouden nemen. [De liefde Christi bindt de geloovigen aan elkander (vgl. Joh. 13 : 35; 1 Joh. 5 : 1) en openbaart zich in herbergzaamheid (vgl. Hebr. 13 : 2).] Daar de Heere rijken zegen op de prediking des Evangelies gaf, trachtte Satan uit nijd het gezegend werk te verstoren. Een dienstmaagd, met een zoogenaamden waarzeggenden geest (een *Pythonisse*), die door buikspreken en dubbelzinnige uitdrukkingen de menschen aangaande de toekomst misleidde en zich in dienst van eenige heeren (priesters?) bevond, die daarvan groot voordeel trokken, maakte de apostelen bekend

als dienstknechten van den Allerhoogsten God, die den weg der zaligheid verkondigden. Hoewel dit volkomen waar was, wilde Paulus niet dat een dienaar des Satans dit uitsprak, als zou ook hij met Satan in betrekking staan. Daarom ontnam hij haar in Jezus' naam het vermogen, om tot orakel te strekken. De heeren, aan wie de bron van hun welvaart ontnomen was, ruiden het volk tegen Paulus en Silas op, bewerende, dat zij zeden verkondigden, in strijd met de zedeleer der Romeinen. Daar zij tot de gehate Joden gerekend werden, werden zij op onbarmhartige wijze op den naakten rug gegeeseld en daarna in den kerker geworpen en wel in het diepste hol, met hunne voeten zoo in een stok of blok gesloten, dat zij niet konden ontvluchten. Verblijd, om 's Heeren naam smaadheid en mishandeling te mogen lijden (vgl. Hand. 5 : 41), zongen zij in het holle van den nacht, te midden van smart en ellende, lofzangen ter eere Gods, wat door de andere gevangenen met verbazing werd aangehoord. Plotseling werden alle de deuren der gevangenis door een aardbeving geopend en ontvielen de ketenen aan aller handen (vgl. Hand. 4 : 31; 5 : 19; 12 : 7). De gevangen- of stokbewaarder, door het rumoer ontwaakt en dat tooneel aanschouwende, in de meening, dat alle gevangenen ontvloden waren, wilde zichzelf om het leven brengen. Maar Paulus, hem verzekerende, dat niemand ontvloden was, vermaande hem, zichzelf geen kwaad te doen. Met licht in den kerker van de apostelen gegaan zijnde, viel hij vol eerbied aan hunne voeten, bracht hen buiten en deed de heilbegeerige vraag, wat hij doen moest om zalig te worden (ook zoo te worden als zij waren). De Heilige Geest had dezen man aan zijn schuld en ellende ontdekt. Op het antwoord, dat hij alleen in Jezus Christus moest gelooven (vgl. Joh. 3 : 16; Efez. 2 : 8, 9), dien Paulus tot rechtvaardigmaking en zaligheid verkondigde, werd de stokbewaarder met zijn geheele huis geloovig. (Welk een wondervolle, genaderijke werking Gods!) Zonder zich om de gevolgen te bekommeren (vgl. vs. 27), nam hij de apostelen in zijn huis, verpleegde en verzorgde hen liefderijk, verheugd over het heil, hem en zijn huis beschoren. (Er wordt niet gezegd, maar 't kan wel verondersteld, dat God Zijne genade ook aan Zijne kinderen heeft verheerlijkt.) Toen de oversten der stad hoorden, wat er geschied was, gaven zij, bevreesd geworden, bevel tot loslating der apostelen. Maar Paulus eischte, dat zij, die hen, de vrije Romeinen, onverhoord veroordeeld en geeseld hadden (wat een grove onteering was, niet aan vrije burgers, maar aan slaven aangedaan), ook hen openbaar zouden komen loslaten. Paulus was fier op zijn burgerrecht en eischte rechtvaardige voldoening. Tegen onrecht mag de christen zich verdedigen (vgl. Joh. 18 : 23). Beschaamd voldeden zij aan den eisch der apostelen (vgl. Jes. 26 : 11) en verzochten hen, heen te gaan [treurig blijk van verharding (vgl. Matth. 8 : 34)], waarop zij, na Lydia en de broeders met vertrous-

tende woorden gegroet te hebben, de stad verlieten, waar de Heere zoo groote dingen gedaan had. Dit was een zegel op zijne roeping (vgl. vs. 9, 10; 2 Cor. 2:11).

Vragen.

1. Waarover ontstond geschil in de eerste gemeente?
2. Wat werd tot beslechting hiervan gedaan en welk besluit werd daar genomen?
3. Hebben deze voorschriften voor ons bindende kracht?
4. Met wien ondernam Paulus zijn tweede zendingsreis en waarom niet met Barnabas?
5. Waar kwam Paulus en wien vond hij daar?
6. Welk gezicht had Paulus te Troas en wat beteekent dit?
7. Waarheen ging Paulus en waar verkondigde hij het Evangelie en met welke vrucht?
8. Waardoor werd dit gezegend werk verhinderd?
9. Wat wedervoer den apostelen, wat deden zij en wat gebeurde in de gevangenis?
10. Wie werd tot het geloof gebracht en op welke wijze?
11. Hoe kwam Paulus uit de gevangenis?

De Zondagsschool-Onderwijzer.

Hebben wij in een der stukjes, onder dit opschrift, eenige oogenblikken stil gestaan bij het gebed van den onderwijzer, en geluisterd naar het verband van dit gebed met het te bespreken onderwijs, alsmede naar den vorm van dit gebed, thans denken wij aan eene andere werkzaamheid, n. l. het *gezang*.

Oppervlakkig beschouwd is men geneigd tot de gedachte dat dit van veel minder beteekenis is dan het gebed.

Dit schijnt ook zoo, ofschoon men dadelijk gevoelt dat niets in de school zoo gezamenlijk wordt gedaan dan dit, en het dus een zeer belangrijk deel der werkzaamheden in zich bevat.

Nu wenschen wij niet te wikken of te wegen wat wel het meest belangrijk is, maar vrijelijk mogen wij zeggen dat vele onderwijzers dikwijls hunne aandacht hebben gewijd aan het: *hoe zingen de kinderen?*

Is eenmaal deze vraag in het hart dan moet men er een antwoord op geven, en nu wagen wij te veronderstellen dat het antwoord niet altijd bevredigend is.

Daarom kan het goed zijn dit eens in eenvoudigheid ter sprake te brengen.

Wil men over dit onderwerp eene eenigszins geformuleerde gedachte ontwikkelen, dan moet men uitgaan van het beginsel dat alles wat op school gedaan wordt, *goed* gedaan moet worden.

De onderwijzer staat ook in dezen aansprakelijk voor zijne kinderen.

Halfheid of onverschilligheid zij verre van ons geweerd.

Een halve man, wat heb je er an, is ook in dezen op zijn plaats, en verder denken wij ons een onderwijzer als in het eerste stuk is geschetst.

De kinderen zien naar den onderwijzer. Dit worde steeds bedacht.

Zeer zeker is het eene eerste voorwaarde dat de kinderen allen medezingen. Om tot dit doel te geraken verzuime men niet alle middelen, waarover men te beschikken heeft, aan te wenden.

Is het gezang bestemd om de kinderen te stichten, hen op te wekken tot godsvrucht, het moet tevens zooveel mogelijk de uitdrukking bevatten van het te bespreken onderwerp.

Zullen wij echter mogen aansporen tot gezamenlijk gezang, dan dient ook de wijs gemakkelijk te zijn, omdat anders de uitdrukking verloren gaat en de orde verstoord wordt.

Nu blijkt het dat de fout daarvan dikwerf in de samenstelling van de Zondagsschoolrooster schuilt. Men schijnt er wel op te letten het vers in verband te stellen met het onderwerp, maar met de wijs houdt men geen rekening. De rooster van 1890 door den Bond uitgegeven was er kennelijk op aangelegd aan deze twee zaken tegemoet te komen.

Maar gesteld de onderwijzer had het zoover gebracht dat alle kinderen medezongen, dan was nog zijn taak hiermede niet afgelopen.

Aangezien ook het gezang de uitdrukking hunner godsdienstige gevoelens moet worden, is er eene weg geopend tot vermaan, dat het zingen niet alleen met de lippen maar ook van ganscher harte behoort te geschieden.

Ook hiervoor hebben wij veel stof in Gods Woord, zoowel in psalmen als in de brieven van den apostel Paulus.

Het zwijgen der kinderen kan in hoofdzaak in twee redenen gevonden worden.

a. onverschilligheid.

b. verlegenheid.

Het eerste is zeer gevaarlijk, want dadelijk valt in het oog dat de leerling niet begrijpt wat hem naar de samenkomst heeft gebracht.

Verdient deze eene berisping, de tweede zwijger dient opgebeurd te worden door hem op gepaste wijze moed in te spreken.

Daar het doel van dit schrijven slechts is deze zaak eens aan te stippen en voor de aandacht der onderwijzers te brengen, opdat zij aan deze uitgesproken gedachten de hunne zouden voegen, laat ik slechts nog uitkomen dat tusschen dit alles een schoon verband ligt, wat wij nimmer mogen vergeten, of de nadeelige gevolgen zullen niet uitblijven.

Een iegelijk onderwijzer worde het van den Heere gegeven zelf mede te eten van de kostelijke spijs door hem uitgereikt, en de weg tot den bloei der school is gevonden.

ALLERLEI.

Den afgod gewijd.

Naarmate wij beter de duisternis leeren beseffen, waarin het heidendom zich beweegt, en we ons dientengevolge op de hoogte stellen van al de gruwelen welke in dezen nacht worden volvoerd, naar die mate zullen niet alleen pogingen worden aangewend, om, getrouw aan het woord van onzen Heiland, het evangelie te brengen als het eenige redmiddel en Jezus Christus als het licht te ontsteken; maar zal men ook den zegen leeren verstaan die ons te beurt viel doordat het den Heere behaagde ons te doen geboren worden onder de beademing Zijns Woords.

Het valt toch niet te ontkennen dat door het evangelie de rust is verzekerd, de mensch met zijn naaste in een goede verstandhouding leeft en daaruit alle veraangenamingen des levens zijn ontsproten.

Ja, hoe nader men zich aan het eind zijns levens denkt, des te meer rijst voor het hart de onschatbare waarde van den Zone Gods, die het middenpunt is der Godsopenbaring.

Reeds de kinderen deelen in dit voorrecht.

Daar wij echter, tot onze schaamte zij het gezegd, vaak zoo weinig aan deze dingen denken, mag het ons niet verwonderen dat er nog veel minder door de kinderen aan gedacht wordt. Daarom neem ik de gelegenheid wel eens te baat de kinderen, vooral de kleinen, er op te wijzen, hoe vaak wij als in de heidenwereld leven, ook met de kinderen.

De aanknoopingspunten over dit onderwerp kunnen zeer verschillend zijn, en in 't minst niet wensch ik in dezen de lijnen aan te geven, maar wat ik wel wil zeggen is, hoe in mijn hart de behoefte geboren werd, om zoo nu en dan een oogenblik op dit terrein met de kinderen te toeven.

Eenigen tijd geleden n. l. las ik van een zending een zeer eenvoudige mededeeling, maar die toch zeer duidelijk den toestand schetste van de omgeving, waarin deze zich bevond, wat nagenoeg hierop neerkwam.

Een zending kwam voorbij een afgodstempel, die berucht was door de bloedige offers, daarin voor den afgod geslacht.

Daar ziet hij een man naderen, die een aardigen jongen stevig bij de hand hield. De arme kleine was zeer beangst, want de menigte was zeer groot en hun geschreeuw, met het rumoer der trompetten en der trommels, maakte een akelig wangeluid; terwijl daarbij het bloed van het altaar liep. Dit alles maakte een somberen indruk op den knaap. Van tijd tot tijd zag hij naar die groote menigte, en dan naar het afschuwelijke afgodsbeeld, en scheen te vragen: red mij van die boozen. Maar tevergeefs: hij was daar zelf tegenwoordig om aan den dienst der goden te worden gewijd. De vader gaf hem een stuk geld, dat hij aan den priester moest overhandigen, vervol-

gens twee stokjes met scherpe punten, die de priester in geheiligd water doopte. Daarna gaf de vader ze aan eenen man die bij hem stond, en die het kind, terwijl het rondkeek, de zijden met die scherp gepunte stokjes doorstak. De kleine jongen wierp zich in de armen van zijnen vader: maar de priesters zorgden er voor dat zijn gejammer niet gehoord werd, totdat de vader, die hierdoor het geluk van zijn kind meende verzekerd te hebben, den armen kleine halfdood uit den tempel wegdroeg.

S.

Geen twee Heeren.

De grootste plaag des Christendoms is de zelfzuchtige godsdienst. Deze verijdelt de getrouwste en hartelijkste pogingen om zielen te winnen voor den dienst van God. Hij is den kanker gelijk; verraadt altoos de zaak des Meesters aan de vijanden; berooft God om zelf te genieten en verloochent veeleer Christus in Zijne geboden en inzettingen, dan zichzelf.

De minst behagelijke, minst populaire leer, en die het moeielijkst in praktijk is te brengen, is de oude Apostolische deugd der zelfverloochening. De heete, dagelijksche strijd is tegen dien listigen, liefdeloozen en goddeloozen zondaar IK. De grootste overwinning bestaat in *dat* veelhoofdige monster onder te houden.

Wat hebben wij noodig? Te verstaan het Woord van Jezus: „Zoo wie niet alles verlaat, die kan mijn discipel niet zijn.” Elke neiging, elk plan, elke berekening moet getoetst en onderworpen worden aan Jezus' wil. Die dat niet wil, liegt als hij zegt: Ik wil God dienen.

Jezus bood nooit gemakkelijke voorwaarden aan tot het discipelschap. De oproeping voor hen, die onder Zijne banier wilden dienst nemen, was vervat in woorden, duidelijk en scherp als deze: „Die zijn kruis niet dagelijks opneemt en Mij navolgt, kan Mijn discipel niet zijn” en „Zoo wie zijn leven zal willen behouden, die zal het verliezen.”

Geen weidschklinkende of gerucht makende daden worden vereischt tot openbaring van den zelfverloochenen zin.

Neen, zoo men Jezus waarlijk dagelijks achteraan gaat, dan komt dat uit in de honderden minbelangrijke omstandigheden des dagelijken levens; in huiselijke, maatschappelijke, gemeentelijke verhoudingen. De kleine vossen moeten verjaagd, het kleine lek gestopt, het „zou God het zoo nauw nemen?” den mond gesnoerd worden.

De dagen van den brandstapel zijn, God zij geloofd, lang voorbij, maar die zich heden, onder wat uitvlucht dan ook, vrijpleit van onbedongen gehoorzaamheid aan den Heer, hij zou evenmin toen, „den drinkbeker hebben kunnen drinken, dien Christus dronk”, als hij nu in staat is diens trouwe discipel te zijn.

De eenige overwinning die de wereld overwint, is de overwinning, die den strijder zelf aan de voeten van Jezus legt.

R.

Welke moeielijkheden taalkenners, zendelingen en dergelijke te overwinnen hebben bij het aanleeren van sommige talen is welbekend. Als een bewijs diene het woord uit de taal der Cherokee-Indianen:

„*Winitawtgeginalikawlungtanawnelitisesti.*”

d. i.

„Tegen dien tijd zullen zij ongeveer geeindigd hebben met hun en mij van verre geschenken te zenden.”

Dit vormt slechts één woord.

Een ander, dat ook behoorlijk lang is, vindt men in een andere Amerikaansche taal, die der Azteken:

„*Amatlacuilolotquitcatlahuilli.*”

d. i.

„Betaling ontvangen voor het overbrengen van een papier met schrift er op.”

Onze taal en vooral de Duitsche bezitten ook lange woorden genoeg. *Zondagsschoolonderwijzersvergadering* b. v. is niet van de kleinste. Doch het onderscheid met de eerstgenoemde is, dat bij ons toch altijd slechts twee of drie *begrippen* aangeduid worden. Talen als 't Cherokeesch en Azteeksch moeten echter voor wie geen bijzonder geheugen heeft genoegzaam onleerbaar zijn.

(*Excelsior.*)

A. J. H.

Een Zondagsschool-onderwijzer. Gordon, wiens naam verdere toelichting onnoodig maakt, was een vriend der jeugd en een ijverig Zondagsschoolonderwijzer. Op zijn eigen verzoek werd de generaal in 1868 aangesteld als onderwijzer in de Zondagsschool voor haveloozen te Gravesend. Nooit verzuimde hij dan in de uiterste noodzaak, en zond dan altijd een plaatsvervanger of, als 't niet anders kon, bericht. Na het onderwijs woonde hij trouw den maandelijkschen bidstond der onderwijzers bij. In 1871 moest hij naar 't buitenland vertrekken. Maar nog in 1872 schreef hij uit Galetz in Turkije: „Dagelijks bid ik tweemaal voor het welzijn van de school en de onderwijzers.” In den laatsten brief aan den directeur schreef hij de roerende woorden: „Gij weet, dat ik in uw school het grootste belang stel. Ik heb die nooit vergeten sinds ik haar verliet, en ben dagelijks in den geest met u en de anderen geweest, waar ik ook was.”

(*Excelsior.*)

A. J. H.

Te oud.

Menigmaal hoort men zelfs van jonge lieden de opmerking: Had ik dit of dat maar vroeger geleerd; nu ben ik er te oud voor. In den regel echter is iemand nooit te *oud*, maar wel vaak te *traag* om te beginnen. Ten bewijze, dat men ook nog wel op rijper leeftijd iets leeren kan slechts dit:

Van drie beroemde mannen der oudheid: Socrates, Cato en Plutarchus, weet men, dat de eerste op hoogen ouderdom eerst de toonkunst, de tweede het Grieksch, de derde zijn moedertaal begon te bestu-

deeren. De beroemde Italiaansche schrijver Bocceccio was 35 jaren oud geworden, vóór hij aan de letterkunde begon. Dr. Johnson, de Engelsche taalkenner, die tamelijk bejaard stierf, leerde nog kort vóór zijn dood Nederlandsch, gelijk onze dichter Vondel op gevorderden leeftijd Latijn. Franklin was 50 jaar, eer hij de studie der wijsbegeerte opvatte, en we gelooven dat elk uit zijn omgeving deze voorbeelden met andere zou kunnen vermeerderen.

(*Excelsior.*)

A. J. H.

MEDEDELINGEN.

Ter kennisgeving aan belangstellende zusterverenigingen zij medegedeeld, dat alhier den 1sten Dec. 1890 een Zondagsschoolvereniging is opgericht zich noemende:

„DE GEREFORMEERDE ZONDAGSSCHOOLVEREENIGING
„S A M U E L.”

Deze vereniging heeft op het oogenblik 2 Zondagsscholen, een op de Lindengracht ten huize van broeder Brugman en een in de Planciusstraat in de school van de Ned. Ger. Kerk, met p. m. 250 kinderen en 2 Dameskransen die wekelijks vergaderen en kledingstukken vervaardigen voor de behoeftige kinderen der Zondagsscholen aan de Vereeniging verbonden, ook wordt spoedig een kinderezangafdeeling georganiseerd.

Op aanvraag wordt met genoeg gratis een exemplaar van het Reglement der Vereeniging verstrekt.

Wanneer alleenstaande Zondagsscholen zich aan deze Vereeniging wenschen te verbinden, volgaarne geeft het bestuur aan ieder belangstellende de noodige inlichtingen.

Ook vooral vestigen wij de aandacht op Art. 15 van het Reglement waarin wordt gezegd dat bij de viering van het jaarfeest ook de Zusterverenigingen zullen worden uitgenoodigd, zich door een of meer afgevaardigden aldaar te vertegenwoordigen.

Als onderwijzers en onderwijzeressen op de Zondagsschool is het goed, wanneer wij elkander, al is het dan maar eens of tweemaal per jaar, ontmoeten.

't Is niet goed wanneer wij steeds naast elkander blijven staan zonder met elkander over de belangen der zaak die wij voorstaan te spreken, het heeft dan allicht den schijn alsof wij niet bij elkander hooren.

De jaarvergaderingen bieden daarom een schoone gelegenheid aan elkander te ontmoeten en met de werkzaamheden bekend te worden; de een leert alzoo van den ander.

Zegene de Heere ook deze Vereeniging en dragen wij haar op in onze gebeden voor den troon der Genade.

Het bestuur is samengesteld uit de Broeders

J. D. ROOT Jr., *Pres.*

D. VAN MAARE, *Secr.*

Marnixstraat 30

M. P. OUT, *Penningm.*

Met hartelijken dank ontvangen van eenige vrienden en vriendinnen f 5.— voor de eerste behoefte der „Gereform. Zond. Vereen. Samuel.”

D. VAN MAARE, *Secr.*

CAPADOSE.

Maandblad van den Bond van Nederlandsche Gereformeerde Zondagsschool-Onderwijzers.

PRIJS PER JAARGANG f 1.—.

UITGEVERS:
HÖVEKER & ZOON.
AMSTERDAM.

PRIJS DER ADVERTENTIËN:
10 Cents per regel.

DES CHRISTENS WAPENRUSTING.

EPHESE 6 : 14—17.

I.

Staat dan, zoo roept Paulus den Christenkrijgers toe, staat dan, altijd gereed ten strijde, uwe lendenen omgord hebbende met de Waarheid.

Allereerst dus is noodig de krijgsgordel. Hij diende om het lange kleed der Oosterlingen op te binden, opdat dat in den strijd niet hinderen zou, en verder om de lendenen recht stevig te maken.

Tot het wegruimen van alle beletselen, en om hem in den krijg recht fier, moedig, stevig, onverzaagd te doen zijn, dient dus allereerst ook de krijgsgordel van den Christen.

Hij heet de Gordel der Waarheid.

't Is dus de Waarheid Gods, die wij allereerst noodig hebben, om te kunnen strijden, die voor alle dingen moet erkend en beleden worden, zullen wij in het strijdperk stevig van lendenen zijn en voor den vijand niet al dadelijk bukken en vallen.

Weg dus met den valschen stelregel; 't is hetzelfde wat men geloofd, mits men maar wel leeft. Neen, theorie en praktijk zijn nauw, ontzaggelijk nauw verbonden, deugt de eerste niet, onmogelijk kan dan de laatste goed zijn, en de uitzonderingen van menschen die beter zijn dan hun stelsel, bevestigen slechts den regel.

Ontbreekt ons dus de Gordel der Waarheid, ziet waggelend van lendenen zult ge dan ook in den strijd vallen, ja vallen en sneven, indien niet spoedig die geheel eenige riem onder 't hart U versterkt.

De dwaas zegt in zijn hart: Daar is geen God, de Antichrist in wat graad ook: Daar is geen Christus, de Materialist en menschvergoder: Daar is geen Heilige Geest.

Deze drie hoofdzaken toch zijn de drie troebele hoofdrievieren, uit welke de kleinere beekjes hun ondrinkbaar water hebben, en die zoovele en velerlei teleurstellingen en bitterheden opleveren.

De dwaas nu zegt in zijn hart: Daar is geen God. Het hart in Gods wegen geen lust hebbende, dringt dus het verstand op, dat die God niet bestaat en alzoo wordt het net gespreid voor vele vogelen, van harte wellicht nog veel beter gestemd dan hunne vangers.

Immers de nieuwe dageraad die voor vele jaren opging verspreidde dit licht: dat boven of buiten het heeal niets zijn kon, dat in het heeal natuurlijk niets anders is dan 't heeal zelf, en dus voor God geen plaatse als voor een persoonlijk boven de schieping verheven Wezen, maar God en de Natuur één en hetzelfde, alsof, om in Paulus trant te spreken, van die Natuur, van datgene wat wij gewoon zijn 't heeal te noemen, niet juist Hij ware uitgenomen die in dat heeal, in die natuur alle dingen aan zich zelve heeft onderworpen. Doch geen God, dan ook geen wet van God, dan is de mensch zijn eigen wetgever en doet al wat hem behaagt, wat hem in dit korte leven het meest verheugt en voordeel baart, wat hem het minste strijd kost. Immers geen God, dan is de mensch toch maar in den dienst van het stof en dus slechts voor een korte pooze; welnu dan, van dat stof verwacht hij dan ook voor dien korten tijd al zijn heil tot hij tot dat stof eens weêrkeert, waaruit hij genomen is, en ieder doe dat voor zich zelve zoo goed hij maar kan, laat ons maar eten en drinken, want morgen sterven wij, laat ons vreugde scheppen in 't leven, zoolang 't levenslampje schijnt; laat ons vreugde scheppen in het leven, alvorens het verdwijnt.

Is dat lied een krijgslied of een straatdeun; is dat het lied van een strijder of van een brasser? Wie die strijdt, spreekt ooit van genieten, zoo niet *dan* alleen als de strijd is volstreden.

Doch om te strijden moet men een opperhoofd hebben *onder* en *voor* wien men strijdt, en welk opperhoofd heeft de dwaas die daar van verstand beroofd, in zijn hart nog zegt: „Daar is geen God?”

Onzinnig en dwaas toch is het, datgene niet te

gelooven, onrechtzinnig, datgene te loochenen wat men als met al zijne zinnen, met de gevoelhoorns van lichaam, ziel en geest te zamen kan waarnemen, als dit: dat er een God is en dat die God zich duidelijk openbaren moet *aan* ons en *in* ons gelijk Hij deed en doet in Christus en door den Heiligen Geest.

O wijzen der wereld, dwazen bij God! Zegt dus vrijuit in uwe harten daar is geen God, noch een eenige, noch een drieënige, daar is noch God, noch wet, noch onsterfelijkheid, daar is niets dan het stof en het stof alleen.

Maar gij die zoo spreekt houdt dan ook op, uwe dwaasheid zoo aan den dag te leggen, of liever leer uwe dwaasheid inzien en betreuren.

Ik bid niet, zult gij zeggen, en dat ligt ook voorzeker op uwe lijn, want hoe zal men bidden tot een God die niet bestaat, maar houdt dan ook op te vloeken bij den naam van een God die niet bestaat, dat is immers even dwaas, en houdt dan ook op „o God!” te roepen als u een ongeval geschiedt, want die God die er niet is, kan u immers ook niet helpen. Of liever als ge het dan toch uit dat vloeken en roepen inziet dat ge dien God wel verwenschen maar niet wegdenken kunt, weest dan niet langer gelijk aan den dwazen hond die tegen zijn eigene schaduw blaft en bijt, maar geeft u gevangen onder de handen des Almachtigen.

Die nederlaag is de beste zegepraal. Hebt gij dat gedaan, o, onderzoek dan ook Zijne openbaring in Christus, die openbaring die gij nu ook zoo fel bestrijdt, juist omdat gij hare kracht gevoelt, en de openbaring des Heiligen Geestes in Gods kinderen die gij juist daarom scheldt en smaadt, omdat gij gevoelt dat, wie ze ook vroeger waren, zij nu door Gods genade beter zijn dan gij.

Ook hier zal het zijn: „die zoekt, die vindt.” — Zoekt dan den gordel der waarheid eer uwe lendenen breken. Eerst wanneer gij beproeft, hem om de lendenen te doen, eerst dan zult gij zien wat gij tot hiertoe hebt gemist, en wat gij nu geniet.

R. *(Wordt vervolgt).*

Toelichtingen bij den Rooster voor 1891.

7 Juni. *Paulus' tweede zendingsreis (vervolg.)*

Hand. 17 : 18—22.

Te leeren: Hand. 17 : 30; Ps. 117 of 106 : 2.

Niet door de vervolging te Philippi ontmoedigd, gingen Paulus en Silas, vol ijver des geloofs, door *Amphipolis* en *Apollonia*, alwaar zij het Evangelie niet schijnen gepredikt te hebben, naar *Thessalonica*, vroeger *Therma*, thans *Salonica* geheeten, de hoofdstad van Macedonie, toen reeds en thans nog een

bloeiende stad. Gelijk gewoonlijk, predikte Paulus eerst tot de Joden (vgl. Hand. 13 : 14, 46) en wel op drie achtereenvolgende Sabbathdagen in hunne synagoge, bewijzende uit de Schriften des O. V. dat Jezus de Christus is. Grooten zegen had de prediking voor de Jodengenooten, vooral voor de aanzienlijke vrouwen. Maar de Joden, zich verhardende, ruiden het gemeene volk tegen de apostelen op, die zij als oproermakers uitkreten, zoodat zelfs de oversten der stad argwaan begonnen te koesteren. Maar Jason, een bloedverwant van Paulus (Rom. 16 : 21), die aan Paulus gastvrijheid verleende, [ons ten voorbeeld (vgl. Hebr. 13 : 2)] en deswege zeer bemoeijkt werd, wist de onrustige oversten tevreden te stellen. Hoewel de Joden teleurgesteld waren, achtten het de broeders toch noodig, de apostelen des nachts te laten vertrekken. De zegen in Thessalonica is groot geweest: getuigen de beide brieven, door Paulus, als de eerste, reeds uit Athene, in het jaar 54 geschreven, waaruit de hooge trap van geestelijk leven der gemeente blijkt. — Uit Thessalonica vertrokken de Apostelen naar Berea, 17 uren verder gelegen, alwaar de Joden zich edeler betoonden dan in Thessalonica, omdat zij de Schriften onderzochten, of de inhoud van Paulus' prediking naar Gods Woord was. [Dit strekt ons ter navolging (vgl. Joh. 5 : 39; Luc. 16 : 29).] Den aanvankelijk grooten zegen trachtten de Joden, uit Thessalonica overgekomen, te verstoren; maar te vergeefs; daar de broeders Paulus alleen lieten vertrekken en hem tot Athene begeleiden; terwijl Silas en Timotheus achterbleven, op voorwaarde zoodra mogelijk te volgen. *Athene*, de hoofdstad van Attica en van geheel Griekenland, was de zetel van macht en geleerdheid, maar ook van heidensche godsdienst en afgoderij. Uit alle oorden der wereld bezochten jonge mannen de hoogeschoolen, en namen ouden en jongen deel aan de spelen ter eere der goden gehouden. Paulus schaamde, zoomin hier als te Rome, zich het Evangelie van Christus, (vgl. Rom. 1 : 16) dat den Joden een ergernis en den Grieken een dwaasheid was (vgl. 1 Cor. 1 : 18.) Maar verontwaardigd door het zien van de verregaande afgoderij, die in de stad heerschte, verkondigde hij het Evangelie niet alleen aan de Joden en Jodengenooten in hunne synagoge, maar ook op de markt, de algemeene plaats van samenkomst, aan allen, die daar kwamen, zowel Heidenen als Joden. Daardoor geraakte hij weldra in twistgesprek met de Epicureïsche en Stoïsche wijsgeeren, waarvan sommigen hem als een klapper of snapper, een waanwijze beuzelaar, verklaarden, anderen hem als stichter van een nieuwe afgodische secte beschouwden. (De Epicureïsche wijsgeeren waren volgelingen van Epicurus die leerde, dat de Godheid zich niet met de menschen bemoeide, alles aan bloot toeval moest toegeschreven en de zaligheid des menschen, alleen voor deze wereld, bestond in zinnelijk genot. De Stoïsche wijsgeeren werden zoo genoemd naar

een gallerei, *Stoa*, waar Zeno, hun leermeester, al wandelende onderwijs gaf. Deze leerde, dat alles, ook de Godheid zelve, aan het *noodlot* onderworpen was en de mensch door een streng, ingetogen leven het kwaad moest overwinnen. De beide stelsels zijn eenigermate gelijk aan die der Sadduceën en Farizeën. Daar de Atheners niet alleen *personen*, maar ook *zaken* (b.v. deugden en ondeugden) als goden vereerden, meenden zij, dat Paulus niet alleen *Jezus* maar ook de *opstanding*, waaraan zij niet geloofden, als een god voorstelde. Om meer hiervan te vernemen, stelden zij Paulus, uit nieuwsgierigheid, niet uit belangstelling (geldt wat in vs. 21 gezegd wordt, ook niet van zoovelen in deze dagen?) op den Areopagus (heuvel van den oorlogsgod Ares of Mars), de openbare rechtplaats, waar Paulus een allertreffelijkste rede hield, geheel toepasselijk op de Atheensche bevolking. Hij noemde hen *overgodsdienstig* [hoevelen gelijken op hen! (vgl. Marc. 7 : 7—9; Coll. 2 : 23; Jac. 1 : 26, 27)] daar zij zelfs een altaar hadden opgericht voor *den onbekenden God*. Daar de heidenen ontelbaar vele goden vereerden, van wie *Zeus* of *Jupiter* als de hoogste gedacht werd, hadden zij, uit vrees van één te vergeten, ook voor den hun *onbekenden God* een altaar opgericht. (Volgens de overlevering waren die altaren opgericht bij gelegenheid eener pestziekte, op last van het orakel (de godspraak), ter verzoening van de godheid, die niet genoemd was. Dezen hun onbekenden God verkondigde Paulus als den almachtigen, alomtegenwoordigen, onafhankelijken Schepper, Onderhouder en Regeerder van al wat bestaat, van wien, ook volgens het getuigenis van een hunner eigene dichters (Aratis), de mensch afkomstig is. Hij vermaande hen tot bekeering van hunne afgoden tot den levenden God, die als Rechter allen oordeelen zal door Hem, die uit de dooden is opgewekt. Deze rede strekte tot krachtige bestrijding en veroordeeling van de stelsels der Epicureën en Stoïcijnen (in welke opzichten?) en bracht verbittering en spottelij teweeg. Slechts twee: Dionysius, een raadsheer van den Areopagus, en Damaris, eene vrouw, werden tot het geloof in Christus gebracht. Dionysius, een geleerd man, is later bisschop van Athene geworden en den marteldood gestorven.— Van nature dienen ook wij allerlei afgoden (vgl. Matth. 6 : 24, Coll. 3 : 5, Eph. 5 : 5, Phil. 3 : 19, 1 Joh. 5 : 21) en zijn onbekend met den waren God, in Wiens Naam wij gedoopt zijn (vgl. Gal. 4 : 8; Eph. 2 : 12) en aan Wien wij ons leven, ja alles, zoowel natuurlijke als geestelijke gaven, danken (vgl. vs. 28; Jac. 1 : 17; Rom. 8 : 32). De uiting van onverschilligheid (vs. 32) strekt tot waarschuwing (vgl. Hand. 24 : 25; Hebr. 3 : 7, 8, 12, 13; 2 Cor. 6 : 2).

Na weinig vrucht op zijn verhevene prediking genoten te hebben (Matth. 11 : 25, 1 Cor. 1 : 21, 27) verliet Paulus Athene en vertrok naar Corinthe, de schoone en bloeiende hoofdstad van Achaje, op

een landengte gelegen, zetel van handel en rijkdom, maar ook van afgoderij en zedeloosheid. Daar nam hij zijn intrek bij zekeren *Aquila*, een Christen uit de Joden, die met Priscilla, zijne vrouw, (vgl. 1 Cor. 16 : 19; Rom. 16 : 3, 4, 2 Tim. 4 : 19) onder de regeering van keizer Claudius (vgl. Hand. 11 : 28) uit Rome verdreven was. (De Joden zijn verdreven om hunne oproerigheid en hunne onderlinge tweespalt, wegens het geloof in Christus). Paulus bleef 1½ jaar bij hem, zijn onderhoud met hem verdienende door het maken van tenten, (of wellicht zeilen voor de tenten) welk handwerk beiden hadden geleerd. De geleerde Paulus schaamde zich den handelaar niet, ons, zoo noodig, ten voorbeeld (vgl. Hand. 20 : 34; 1 Cor. 4 : 12; 1 Thess. 2 : 9; 2 Thess. 3 : 8; zie echter 1 Cor. 9 : 7, 11, 14; Gal. 6 : 6). Op den Sabbath predikte Paulus in de Synagoge, tot Joden en Grieken, vooral toen zich Silas en Timotheus bij hem gevoegd hadden (waarschijnlijk met goede berichten uit Thessalonica en Berea) met krachtigen aandrang des Heiligen Geestes. Wjl de Joden zich verhardden, onttrok Paulus zich aan hen en verliet de synagoge, om daarnaast, in het huis van Justus (een Jodengenoot, tot Christus gebracht), bepaald aan de Heidenen het Evangelie te verkondigen. Crispus, de overste der Synagoge, echter werd met zijn gansche huisgezin geloovig, en kon nu niet langer zijne bediening waarnemen. Rijken zegen mocht Paulus in die zedeloze stad ontvangen (vgl. 1 Cor. 6 : 10, 11), waardoor hij aan haat en vervolging werd blootgesteld. De Heere echter verscheen hem des nachts, om hem te bemoedigen en te versterken, vooral door de verklaring dat er velen waren, die Hij als de Zijnen tot Zich brengen zou. Na 1½ jaar maakten de verbitterde Joden het den apostel ondragelijk, langer te blijven. Zij klaagden hem bij den nieuwbenoemden stadhouder Gallio aan, dat hij den menschen aanried God te dienen tegen de (Mozaïsche) wet. Maar Gallio bekommerde zich daar niet over, (worden er nog zulke Gallio's gevonden?) en vóór Paulus zich nog verantwoorden kon, verdreef hij hen van zijne rechterstoel. Even onverschillig betoonde deze rechter zich, toen de Grieken Sosthenes, den overste der Synagoge (misschien in plaats van Crispus aangesteld) voor den rechterstoel sloegen. (Deze Sosthenes wordt door sommigen als een jodengenoot beschouwd, die daarom de haat zijner medeburgers op zich geladen had). Hoewel de Joden teleurgesteld waren, kon Paulus moeielijk langer blijven en vertrok weldra met Aquila en Priscilla, na te Kenchreën, de havenstad van Corinthe, wegens een gelofte, zijn hoofd geschoren te hebben. Het schijnt dat Paulus een gelofte gedaan had, onbekend welke, om te Jeruzalem te volbrengen, waarom hij zijn hoofd schoor, volgens de wet der Nazireën (vgl. Num. 6 : 5), om misschien te beter ingang bij de Joden te verkrijgen (vgl. 1 Cor. 9 : 19—23). Over zee reisde hij naar Ephese, een voornaame stad in

Jonië, Klein Azië, alwaar hij veel belangstelling bij de Joden vond, die hem gaarne langer behielden. Maar Paulus vertrok, onder belofte van spoedige terugkomst, indien God dit wilde [ons ten voorbeeld bij het maken van plannen (vgl. Jac. 4 : 15)] en wel langs Cesareä, naar Jeruzalem, om na kort oponthoud, naar Antiochië in Syrië te vertrekken. [Er staat niet, dat Paulus naar Jeruzalem ging, maar uit de uitdrukking „hij ging op” vgl. Matth. 20:18; Luc. 18:31] en uit de richting van zijne reis is dit op te maken.] Alzoo was Paulus tot het punt van uitgang teruggekeerd en had zijn tweede zendingsreis volbracht (vgl. Hand. 15 : 35 v. v.)

14 Juni. Paulus derde zendingsreis

Hand. 18 : 22 tot H. 20.

Te leeren Hand. 20 : 28; Ps. 78 : 1 of 146 : 6.

Het doel van Paulus' derde zendingsreis was niet alleen om nieuwe gemeenten te stichten, maar ook de reeds gestichte op te bouwen, te ordenen en te bevestigen. Daartoe doorreisde hij de gewesten van Galatië en Phrygië, in Klein-Azië. — Na Paulus' vertrek van Ephese, was daar een Alexandrijnsche Jood, *Apollos*, gekomen, een geleerd en welsprekend man, die hoewel geen bepaald Christen, daar hij alleen met den doop van Johannes gedoopt was, zeker door zijn ernstige prediking der wet, tot bekeering vermaande en den weg tot het Evangelie opende. (vgl. Matth. 3 : 2) Het schijnt, dat er een bepaalden kring van discipelen van Johannes is overgebleven, die aan de leer en aan den doop van Johannes vasthielden, (in strijd met Matth. 3 : 11; Joh. 1 : 26, 27, 29—33; 3 : 28, 29; vgl. Matth. 11:3). Nader onderwezen door Aquila en Priscilla (vgl. H. 18 : 18, 19) en tot het geloof in Christus gebracht, waarom hij zeker in den naam van Christus en met den Heiligen Geest gedoopt is, wendde Apollos de gave zijner schriftkennis en welsprekendheid aan, om te bewijzen dat Jezus de Christus is (vgl. Hand. 9 : 22; 1 Petr. 4 : 10, 11). Zoo werd hij tot krachtigen steun van Paulus. Daar Apollos na zijne toebren- ging tot Christus, met aanbevelingsbrieven naar Corinthé was gereisd, waar hij met grooten zegen arbeide, had hij den door hem gestichten kring van Johannes' discipelen in Ephese, zonder onder- wijs in de Christelijke leer achtergelaten. Deze, twaalf in getal, werden door Paulus aldaar gevonden, die, na vernomen te hebben, dat zij onbekend waren met den Heiligen Geest, welke hun niet bij den doop was medegedeeld, als slechts in Johannes' naam geschied, hen wees op de beteekenis van Johannes als wegbereider voor Christus, die alleen het voor- werp van hun geloof mocht zijn. Deze onderwijzing droeg de gezegendste vrucht, zoodat zij geloofden,

gedoopt werden en met de oplegging der handen de gaven des Heiligen Geestes ontvingen (vgl. Hand. 2 : 4; 8 : 17; 10 : 44—46). (Weten wij die gedoopt zijn, dat er een Heiligen Geest is, door de mede- deeling en werking van Zijne gaven en krachten?) Predikte Paulus met kracht van overtuiging drie maanden lang in de Synagoge, ook te Efeze, ge- lijk elders, verhardden vele Joden zich en strooiden allerlei lasteringen uit, waarom Paulus de geloovi- gen in een school van zekeren Tyrannus vergaderde. Deze school kan een *bizondere* Joodsche school ge- weest zijn, waar zoowel Grieken als Joden, na het scheiden van de Synagoge, in de wet onderwezen werden. Anderen denken aan een school der wijs- begeerte, waarin Tyrannus, zeker een bekeerde hei- den, onderwijs gaf. Twee jaren lang mocht Paulus door woord en daad met grooten zegen te Efeze arbeiden. Zelfs zijne kleederen (vgl. Luc. 8 : 44—47) strekten tot genezing van lichamelijke en geestelijke krankheden (vgl. Marc. 16 : 17, 18; Hebr. 2 : 4). Grooten indruk maakte het oordeel Gods over zeven zonen van een Joodschen priester *Sceva*, die in Jezus Naam de duivelen bezworen (vgl. Matth. 12 : 27, 7 : 22), maar door den boozen geest, welke in een bezetene woonde, werden bestreden, overmeesterd en naakt en gewond op de vlucht gedreven. Waren er vele zulke duivelbeweerders, die in Naam van Jehovah hunne bezweringen deden, in het godde- looze en bijgeloovige Efeze, de Heere deed Paulus juist daar zulke krachten doen, om het bijgeloovig heidendom te beschamen en te overwinnen. Waar de Heere werkt, tracht Satan, door nabootsing, Gods werk te verijdelen (vgl. Exod. 7 : 11, 2 Tim. 3 : 8) onder de toelating Gods, tot verblinding der ongelovigen (vgl. 2 Thess. 2 : 9—11). Maar tegen 's Heeren woord en werk is hij niet bestand. Dit blijkt ook te Efeze, waar het heidensch bijgeloof met uitroeiing werd bedreigd, doordien zelfs tovenaars en waarzeggers, het ijdele van hun zondig bedrijf inziende en belij- dende, hunne tooverboeken openlijk verbrandden, een waarde vertegenwoordigende van *f* 75.000. Dit strekt ter navolging (vgl. Luc. 19 : 8; Eph. 5 : 11; Matth. 6 : 24). Alzoo werd in Ephese bevestigd Jes. 55:11.—Na zulke heerlijke vrucht op zijn arbeid ge- noten te hebben, wilde Paulus Ephese verlaten en naar Jeruzalem gaan, om aan de verarmde gemeente de door hem ingezamelde gaven te brengen, en van daar naar Rome reizen (vgl. Rom. 15 : 23—29). Nog eenigen tijd opgehouden zijnde, terwijl hij Ti- motheus en Erastus vooruitgezonden had, werd er een oproer verwekt door zekeren Demetrius, een zilversmid, die zilveren tempeltjes maakte, afbeeldin- gen van den tempel der godin *Diana*, (de godin der jacht en der maan) die in Ephese den zetel van hare schandelijke vereering had (vgl. Eph. 4 : 17—19; 5 : 12) in een zeer prachtigen tempel (een der zeven wonderen der wereld) waarin een beeld geplaatst was, dat naar men beweerde, uit den hemel was

gevallen (Die afbeeldingen schijnt men als *amuletten* gedragen te hebben). Deze man bestreed de waarheid niet uit een godsdienstig, maar zelfzuchtig beginsel, (vgl. 1 Tim. 3 : 3; 1 Petr. 5 : 2b), hoewel onder den schijn van godsdienst, waardoor de verbittering werd opgewekt en tot een schrikkelijk oproer leidde. Paulus, die nog verborgen was gebleven, wilde openbaar er tegen getuigen, maar werd door de discipelen teruggehouden. Toen een zekere Alexander (misschien dezelfde als 1 Tim. 1 : 20, 4 : 14) tegenover Paulus wilde spreken, kon hij dit niet wegens het luidruchtig geschreeuw des volks, tot lof van Diana aangeheven. Eindelijk wist de stadssecretaris het oproer te bedwingen, er het dwaze en gevaarlijke van aantoonende, *dwaas* doordien Diana onvergelykelyk in grootheid was, waartegen de apostelen zich niet hadden verzet of konden verzetten, *gevaarlijk*, om de gevolgen er uit voortvloeiende; waarom hij aanried, dat de strijdende partijen elkanders zaken op de gerichtsdagen moesten laten beslechten. Die verstandige raad, helaas vooral in zaken van den godsdienst, later te weinig betracht, werd onder Gods genadig bestuur gegeven; zoodat Paulus in vrede de gemeente kon verlaten. Hij doorreisde nu Macedonië en Griekenland, (vgl. H. 19 : 21) waar hij drie maanden bleef, niet alleen om *geestelijke* gaven mede te delen, maar ook voor de gemeente te Jeruzalem *aardsche* in te zamelen. Maar om de lagen der Joden was hij genoodzaakt door Macedonië terug te keeren, vergezeld door vele broederen, van welke sommigen reeds vooruit gereisd waren naar Troas, alwaar Paulus met de anderen, na vijf dagen tegen den tijd van het paaschfeest, aankwam. Een week vertoefde hij daar en bediende op den eersten dag der week het woord en sacrament in de vergaderde gemeente. De eerste dag, geheiligd door de opstanding Christi, werd als *dag des Heeren* reeds nevens den laatsten dag, tot sabbath gebruikt (vgl. Openb. 1 : 10; 1 Cor. 16 : 1), waarop de gemeente samenkwam, ons ten voorbeeld. Daar het wegens de vele lichten bedwelmend was in de zaal, en Paulus tot middernacht sprak, (wegens de volheid zijns gemoeds), werd een jongeling *Eutychus* genaamd, door slaap overmand, waardoor hij doodelyk van de derde verdieping naar beneden stortte. Ter ernstige waarschuwing! Maar dit kwaad werd juist ten goede beschikt, daar Paulus, door gelijk Elia en Elisa (vgl. 1 Kon. 17 : 21; 2 Kon. 4 : 34) zich over het lijk uit te strekken, in de kracht des Heeren hem levend maakte, ter versterking en vertroosting der gemeente. Vertrokken zijnde, voer Paulus langs verschillende plaatsen naar Milete, een havenstad, niet ver van Ephese. Daar hij op den pinksterdag te Jeruzalem wilde zijn, had hij geen tijd Ephese te bezoeken, waarom hij de ouderlingen der gemeente ontbood, om afscheid van hen te nemen. Hij hield een treffende afscheidsrede, waarin hij hun herinnerde, dat hij geheel belangeloos hun eeuwig heil

had mogen bevorderen, hun voorspelde, dat hij op gewelddadige wijze voor goed van hen zou gescheiden worden en hen vermaande tot trouwe zorg voor en waakzaamheid over de kudde, d. i. de gemeente Gods, door Zijn eigen bloed verkregen, daar wolven, d. z. valsche leeraars, haar zouden verstrooien en verderven. Daarna droeg hij de gemeente biddende den Heere op. Deze rede, die als model voor alle leeraars dienen moet, bracht groote verslagenheid en droefenis teweeg, vooral van wege de mededeeling, dat zij zijn aangezicht niet meer zouden zien. Welk een teedere zorg van Paulus, welk een trouwe liefde van de gemeente blijkt uit deze rede! Hoe weinig zijn en worden Paulus' vermaningen betracht (vgl. Openb. 2 : 1—6). Paulus heeft Timotheus tot opziener der gemeente van Ephese aangesteld (zie 1 Tim. 1 : 3) en Johannes heeft er zijn leven in vrede geëindigd.

21 Juni. *Gevangenneming van Paulus.*

Hand. 21, 22.

Te leeren: 2 Cor. 11 : 23; Ps. 37 : 2, of 46 : 1.

Na het moeilijk afscheid te Milete, vertrok Paulus langs verschillende plaatsen naar Phoenicië en bleef zeven dagen in de hoofdstad Tyrus, waar de discipelen hem zijn vervolging voorspelden en afrieden naar Jeruzalem te gaan. Met een biddend afscheid verliet hij evenwel de gemeente aldaar, bleef één dag te Ptolemais, de eerste zee stad in Palestina en vertrok naar Cesaréa, waar hij en zijne reisgenooten, ten huize van den evangelist en diaken Philippus, vele dagen vertoefden. Deze Philippus had vier ongehuwde dochters, welke de gave des Heiligen Geestes om te profeteeren mochten bezitten (vgl. Joël 2 : 28). Ook voegde zich bij hen de profeet Agabus (vgl. Hand. 11 : 28), die op zinnebeeldige wijze Paulus' gevangenneming te Jeruzalem voorspelde, door met Paulus' gordel zijn handen en voeten te binden (vgl. Joh. 21 : 18). Ook hier brachten de discipelen Paulus in verzoeking, zich aan het gevaar te onttrekken, maar toen hij zich volkomen bereid verklaarde, om voor Jezus Naam te lijden en te sterven, onderwierpen zij zich aan 's Heeren wil, ons ten voorbeeld. (vgl. Matth. 6 : 10b). ('t Gevaar van verzoeking is grooter, als het van vrienden komt, die Satan gebruikt, zich als een engel des lichts vertoonende). Vele broeders konden hem niet verlaten, maar reisden met hem naar Jeruzalem (vgl. Joh. 11 : 16), vergezeld door een oud, eerwaardig discipel *Mnason*, van het eiland Cyprus afkomstig, die zijn woning te Jeruzalem tot gastvrij verblijf aan Paulus en zijne metgezellen aanbood. Met blijdschap door de gemeente ontvangen, verhaalde Paulus den volgenden dag aan de ouderlingen, die in het huis van Jaco-

bus, den opziener der gemeente, waren saamgekomen, welke groote dingen de Heere door zijnen dienst onder de Heidenen gedaan had. Hierover waren zij wel zeer verblijd en dankbaar aan den Heere; maar daar de Christenen uit de Joden nog met ijver voor de ceremonieele wet vervuld bleven, welke Paulus als afgeschafft predikte, vreesden zij voor miskennis van Paulus van hunne zijde en voor vervolging van de zijde der Joden, die op het pinksterfeest in grooten getale te Jeruzalem zouden komen. Daarom rieden zij hem aan, zich met nog vier andere geloovigen te heiligen in aller tegenwoordigheid, de Nazireërs-geloften voor zeven dagen afleggende, de kosten voor de offers voor die mannen betalende en daarna het hoofd bescherende volgens de wet (vgl. Num. 6 : 5), ten einde alle verdenking weg te nemen en vrijen toegang in den tempel te verkrijgen. Om ook alle verdenking bij Paulus te voorkomen en hem tot opvolging van hun raad aan te sporen, verklaarden zij, dat zij den Christenen uit de Heidenen slechts de opvolging van de verordeningen, op de Synode vastgesteld (zie Hand. 15 : 28, 29), hadden opgelegd. Hoewel Paulus niet de minste waarde hieraan hechtte (vgl. Rom. 14 : 14; 1 Cor. 10 : 25), wilde hij zich gaarne aan den raad onderwerpen, om huns gewetens wille (vgl. Rom. 14 : 15, 21; 15 : 1; 1 Cor. 8 : 9, 12, 13; 9 : 22; 10 : 32, 33). Dit is geen huichelarij, maar liefderijke toegeefelijkheid, in middelmatige dingen. Weinig echter baatte de goed bedoelde raad, daar Paulus op de laatste van de zeven dagen door de Joden uit Azië gezien en met behulp van het opergeuide volk gegrepen en uit den tempel gesleurd werd, die als ontheilgd, terstond werd gesloten. Zij toch meenden ten onrechte, dat Paulus een bekend christen uit de heidenen, Trofymus, in den tempel gebracht had en dus niet alleen door zich zelve, maar ook door hem, de heilige plaats had ontheilgd. In vreeselijke woede, onder woest geschreeuw, sleepten zij Paulus voort en trachtten hem dood te slaan. De overste der stad Lysias, die de Hebreeuwsche taal niet verstond en dus de oorzaak van het oproer niet kende, Paulus voor een Egyptische oproermaker aanziende, die met 4000 moordenaars naar de woestijn gegaan, maar teruggekomen was, liet hem binden en met moeite ter verantwoording voor zich brengen. Toen Paulus in de Grieksche taal zich zelf bekend gemaakt had, liet Lysias hem, op zijn verzoek, voor het volk in de Hebreeuwsche taal zich verantwoorden. Hij verklaarde nu zijn ganschen bekeeringsweg en de roeping door den Heere hem opgelegd, om nl. den Heidenen het Evangelie te verkondigen. Nu was hun geduld ten einde en met woest geschreeuw eischten zij zijn dood. De overste, die niets van Paulus' rede verstaan kon, zocht de oorzaak van dit woest tumult bij Paulus, dien hij door geeselslagen tot bekentenis wilde brengen. Maar Paulus beriep zich voor den

hoofdman over honderd op zijn burgerrecht, dat vrijwaarde van geeseling, tenzij door den rechter vonnis geveld was. De overste, vernemende dat Paulus een Romeinsch burger was, door geboorte, terwijl hijzelf dit voor geld verkregen had, werd bevreesd voor de gevolgen van zijn roekeloze daad, ontboeide Paulus en ontbood den Joodschen raad, van wien hij een duidelijke beschuldiging eischte, waartegen Paulus zich verdedigen moest.

28 Juni. *Paulus verantwoording voor den*

Joodschen Raad en Felix.

Hand. 23, 24.

Te leeren: Hand. 1 : 8; Ps. 119:50, of 37:17.

Met volle vrijmoedigheid verscheen en verantwoordde Paulus zich voor den raad, als hebbende met een goed geweten voor God tot op heden gewandeld. Wel had hij Christus vervolgd, maar hij had dit uit oprechte liefde voor de vaderlijke wet gedaan en daarmee had de raad alleen te maken. Beschamend getuigenis (vgl. Hand. 24 : 16; 2 Tim. 1 : 3). Of wegens zijn vrijmoedig getuigenis, of wegens zijn gemeenzame aanspraak met „Mannen Broeders!” of wegens de verklaring zijner oprechtheid, in hun oog strijdig met zijn afval van het vaderlijk geloof, beval de hooge priester Ananias hem te slaan. Verontwaardigd sprak Paulus, „God zal u slaan, gij gewitte want, d. i. gij huichelaar!” (vgl. Matth. 23 : 27) en toonde hem zijn onwettige handeling als rechter aan (vgl. Deut. 17 : 9; 25 : 2). Op het verwijt van schelding des hooge priesters, verontschuldigde Paulus zich, verklarende hem niet te kennen, daar hij, die van wetsverkrachting beschuldigd werd, de wet niet overtreden wilde (vgl. Exod. 22 : 28). Paulus zal naar waarheid den hooge priester niet gekend hebben, daar telkens een ander hooge priester was, die dit ambt, gelijk Ananias, voor geld van de Romeinen verwierf. Om deze reden kan Paulus ook bedoeld hebben: „Ik erken hem niet als hooge priester, die zijn ambt op zulke wijze verkregen heeft.” Deze Ananias is spoedig *geslagen* (gedood), met zijn broeder, bij een oproer, door zijn zoon verwekt. Daar Paulus voor zulk een man niet van zijn kenmerkend Christelijk geloof wilde getuigenis geven (vgl. Matth. 7 : 6; Joh. 19 : 9, 10), wekte hij de sluimerende verdeeldheid onder de raadsleden op, van welke een deel tot de sadduceën en het andere deel tot de farizeën behoorde, en door zich aan de zijde der farizeën te scharen (vgl. Phil. 3 : 6), wendde hij de beschuldiging van zich zelve af en keerde haar tegen de sadduceën. Dit is wel een listige poging, welke echter niet onwaar en zondig mag geacht worden en met den gewenschten uitslag werd bekroond.—

De sadduceën zijn de materialistische ongeloovigen, die alleen het bestaan der zichtbare en begrijpelijke dingen erkennen (vgl. Matth. 22 : 23—30).—Wekte Paulus de goede gezindheid der farizeën op, die hem voor een oogenblik vrijpleitten: de sadduceën werden zóo in woede ontstoken, dat zij hem zouden verscheurd hebben, indien Lysias Paulus niet aan hunne handen had ontruikt en in de legerplaats (de burcht Antonia) laten brengen. Daar verscheen de Heere des nachts aan Paulus, hem moed insprekende en verzekerende, dat hij, naar zijn wensch, ook te Rome van Hem zou getuigen. Voor ditmaal in hunne poging teleurgesteld, lieten zij die niet varen. Een veertigtal hunner maakte een samenzwering, dat zij niet zouden eten of drinken, vóór zij Paulus gedood hadden (vgl. Spr. 4 : 16, 17; Jes. 59 : 7). Om hun boosaardig doel te bereiken, spanden zij samen met de overpriesters en ouderlingen (vgl. Matth. 26 : 14, 15), die den raad moesten bewegen, Paulus ter verantwoording te roepen, opdat zij hem onderweg konden ombrengen. Maar de Heere waakte (vgl. Ps. 33 : 10). Een zoon van Paulus' zuster, die zeker te Jeruzalem woonde, de samenzwering vernemende, stelde Paulus daarvan in kennis, die verzocht, hem tot Lysias te leiden, aan wien hij het plan der Joden openbaarde. Lysias, zulk een snood plan verachtende, beval den jongeling er niet verder over te spreken, terwijl hij aan twee hoofdmannen over honderd beval, Paulus des nachts, onder een sterk geleide soldaten, naar Cesaréa over te brengen. Hij schreef aan den aldaar resideerenden stadhouder Felix een brief, waarin hij in 't kort de toedracht der zaak blootlegde; verklarende, dat hij Paulus onschuldig keurde, maar hem zelf tot onderzoek aansporende.

De stadhouder ontbood dieningevolge de Joodsche raadsleden, terwijl Paulus in het rechthuis van Herodes bewaard werd.—Felix was een man van geringe afkomst, die zich aan allerlei wellust en wreedheid overgaf.—Na vijf dagen kwam de hoogepriester Ananias met de ouderlingen, bijgestaan door een advocaat, Tertullus, die den gehaatten stadhouder op kruipende en huichelachtige wijze toesprak, om zijn gunst tegenover Paulus te winnen. Hij verklaarde Paulus een pest en oproermaker, een opperste voorstander van de secte der Nazarenen [(naar Jezus van Nazareth, met verachting, alleen hier, genoemd (vgl. Matth. 2 : 23)] die heiligschennis had gepleegd, welke volgens hun wet moest worden gestraft, wat echter door Lysias onmogelijk was gemaakt. Aan deze onwaardige beschuldiging hechtten de Joden hun zegel. Paulus antwoordde op waardige wijze zich tegen deze valsche voorstelling der zaak, met beroep op Felix' langdurig stadhouderschap; terwijl hij van zijn geloof in de opstanding der dooden en van zijn oprechten dienst van den God der vadersen blijmoedig getuigenis gaf. Dit was voor zijn tegenwoordige aanklagers de eenige reden van beschul-

diging. Van zijne voorgewende oproerige handelingen droegen zij geen kennis, waarom hij die mannen ter beschuldiging opriep, die daarvan bewijs konden leveren (vgl. Deut. 13 : 14). Paulus verklaring (vs. 15, 16,) is van groote beteekenis, met het oog op het oordeel, bij de opstanding der dooden (vgl. 2 Cor. 5 : 10) Een *onergerlijk* geweten is: zich van geen bepaalde overtreding bewust zijn (vgl. Hand. 23 : 1; 1 Cor. 4 : 4).—Na deze vrijmoedige verantwoording, liet Felix, Paulus' onschuld wel inziende, de Joden gaan, hun belovende, nader onderzoek bij Lysias te zullen instellen en beval, dat Paulus verlichting van gevangenschap en gelegenheid tot bezoek der zijnen geschonken zou worden. Hoe welwillend ook, toch was dit onrechtvaardig, daar hij Paulus onverwijld had moeten vrijlaten. Felix begeerde dien zeldzamen gevangene wel eens zelf te ondervragen en ontbood hem voor zich en zijne vrouw Drusilla, eene dochter van Herodes Agrippa, die met een ander gehuwd, (naar Josephus zegt) door toedoen van Simon den tovenaer, haren wettigen man verlaten en als hijzit zich met hem verbonden had. Zeer gepast was derhalve Paulus rede over matigheid, rechtvaardigheid en het toekomend oordeel, waardoor Felix met vrees vervuld werd en waaraan hij zich spoedig mogelijk onttrok, door te verklaren, op heden geen gelegenheid meer te hebben tot luisteren, maar hem later te zullen ontbieden. Waarschuwende verklaring. (vgl. Hebr. 3 : 7, 8; 2 : 2, 3.) Tot bekeering komt *ons* uit ons zelven de tijd nooit gelegen (vgl. Luc. 14 : 18—20) Felix is het beeld van alle verharde zondaren (vgl. 1 Tim. 4 : 2). Niet volgens recht, maar voor geld wilde hij Paulus vrijlaten en toen hij dit niet kreeg, liet hij Paulus niet slechts twee jaren, maar zelfs daarna bij zijn vertrek, uit gunst voor de Joden, in de gevangenis zuchten (vgl. Jes. 1 : 23; 5 : 23) Paulus begeerde zeker den aangeboden losprijs niet. Voorwaar wel een beproeving voor Paulus (vgl. H. 23 : 11).

5 Juli. *Paulus verantwoording voor Festus en Agrippa.*

Hand. 25, 26.

Te leeren: Hand. 26 : 29; Ps. 119 : 7, of 66 : 8.

In plaats van den teruggeroepen Felix, werd *Porcius Festus* uit Rome als landvoogd naar Judea gezonden, die reeds na drie dagen van uit Cesarea, den zetel des bewinds, naar Jeruzalem, de hoofdstad reisde, om met den Joodschen raad kennis te maken. Terstond dragen zij hem de zaak van Paulus voor, verzoekende hem te Jeruzalem voor den raad te stellen, met het listig doel, om hem onderweg om te brengen. Maar God waakte over hem, door Festus te doen eischen, dat zij Paulus te Cesarea,

als zetel des gericht, moesten komen beschuldigen. Allerlei onware aanklachten brachten zij nu voor, partij trekkende van Festus' onkunde, welke aanklachten door Paulus eenvoudig werden afgewezen. Toen Festus, om den Joden gunst te bewijzen, dreigend voorstelde, te Jeruzalem geoordeeld te worden, Paulus het listig plan, het dreigend gevaar en de onrechtvaardige rechtspleging inziende en geen lust hebbende, meer tegen de Joden zich te verdedigen, beriep zich, als Romeinsch burger, op den keizer, om voor de hoogste rechtbank geoordeeld te worden. [Mogelijk heeft Festus het zelf gewild en Paulus in 't geheim voorgesteld, om zich van hem af te maken en de gunst der Joden te behouden. Ook kan Paulus bedoeld hebben, langs dezen weg te Rome te komen (vgl. Hand. 23:11)]. Aan zijn verlangen werd door Festus terstond voldaan, zoodat Paulus nu van alle rechtsvervolging en mishandeling was ontheven. Na eenige dagen kwam koning Herodes Agrippa II, zoon van Agrippa I (vgl. Hand. 12), groote gunsteling van Rome's keizers, met zijne zuster Bernice (zuster ook van Drusilla, Felix's bijzit) die met haren eigen broeder in bloedschande leefde te Cesaréa, ter begroeting van Festus. Aan dezen, die allicht eenig licht over de duistere zaak van Paulus kon verspreiden, als meer bekend met den Joodschen godsdienst en de gebeurtenissen der laatste dagen, deelde Festus Paulus' zaak mede, waarop Agrippa zijn begeerte te kennen gaf, zelf dien mensch wel eens te willen hooren. In zijne verklaring is vooral merkwaardig, wat hij vs. 19 zegt, de allerbelangrijkste zaak, waaraan de eeuwige zaligheid des menschen hangt en waardoor straks de gansche wereld van gedaante zou veranderen, uit heidensehe onwetendheid en onverschilligheid, als de onbeduidenste zaak voorstellende, geheel gelijk in deze dagen. Zijne verklaring in vs. 16 is een treffend blijk van rechtvaardige rechtspleging, volgens Gods wet en tegen de Joodsche rechtsverkrachting (vgl. Lev. 19:15, Deut. 17:4; 19:15—21). Met groote statie, vergezeld van alle rijksgrouten en aanzienlijken der stad, verschenen Agrippa en zijne zuster, met Festus den volgenden dag in de rechtszaal, waar Paulus gebonden werd voorgebracht, terwijl Festus in aller tegenwoordigheid verklaring gaf van deze buitengewone rechtshandeling. Terstond werd aan Paulus door Agrippa, aan wien het onderzoek door Festus was opgedragen, de vergunning tot verantwoording gegeven. Paulus, zijne gebonden handen uitstreckende (welk een treffende aanblik!) begint zijne verhevene rede, met zich gelukkig te verklaren, voor Agrippa, die met de Joodsche geschiedenis en wetten niet onbekend was, en voor deze hooge vergadering zich te mogen verantwoorden. Dit deed hij op de meest bescheidene, zaakrijke en indrukwekkende wijze. Hij blinkt hier in den vollen luister des geloofs, geheel geïnspireerd door den Heiligen Geest. Hij toont aan, dat de reden zijner beschuldiging,

als gelegen in zijn geloof aan de opstanding der dooden, geheel naar de leer en de verwachting der vaderen is, aan wie de belofte van den Messias was gegeven. Hij verklaart verder, hoe hij door den Heere zelve van een vijand van Jezus tot een volgeling van Hem, als den waren Messias, gemaakt is en wel met het doel, om ook de Heidenen tot kennis der zaligheid, door het geloof in Christus te brengen. Aan die roeping getrouw zijnde, was hij deswege door de Joden gegrepen en veroordeeld; maar de Heere had hem tot hiertoe bijgestaan, om Hem als den eenigen Zaligmaker te verkondigen, die door zijn lijden, sterven en opstanding, zoowel voor Heidenen als voor Joden het heil had aangebracht. Vol verbazing had Festus die nooit gehoorde taal beluisterd, welke hij als uitdrukking van razernij beschouwde. Welgelijkend beeld van alle ongeloovigen, die de taal des Geestes niet kennen (vgl. Hand. 2:13; 1 Cor. 1:18, 21, 23; 2:14). Toch is die meening in den gansch verblinden en verstompten heiden te verklaren, waarom Paulus hem vriendelijk wijst op de waarheid en de bekendheid der door hem verkondigde zaken, welke als in geen hoek geschied, ook door Agrippa konden geweten worden. (Zijdelingsch, ernstig verwijt.) Daarop wendt hij zich tot Agrippa met de vraag, of hij de profeten gelooft, die alle deze dingen voorspeld hebben? Maar om den koning niet voor aller oog verlegen te maken, of beter: om niet onbescheiden den koning te onderzoeken, voegt hij er dadelijk bij: „Ik weet dat gij ze gelooft.” Agrippa schijnt in der daad bewogen en getroffen, waarom hij uitroept: „Gij beweegt mij bijna een Christen (d. i. een volgeling van Christus) te worden, mij onder die verachte secte te scharen” (vgl. Hand. 11:26; zie nog 1 Petr. 4:16). Agrippa was wel voor een oogenblik overreed, maar niet overgebogen en bereid een christen te worden. De ware behoefte ontbrak hem, en zooveel weerhield hem daartoe. (vgl. Matth. 16:24; 19:21—23). *Bijna* een christen is in 't geheel geen christen. Treffend is de wensch die Paulus hierop uitspreekt. Hij wensch hun allen de vrijheid in Christus toe, die hij, gebondene, genoot, zonder de banden. Schoon is zijn terugslag op het *bijna* van Agrippa, dat hij door *geheelijk* vervangt.

Na zich verwijderd te hebben, beraadslaagden zij onderling, dat Paulus als onschuldig gebleken, kon losgelaten worden, indien hij zich niet op den keizer beroepen had. Zijn rede had noch voor hen, noch voor hemzelve eenige vrucht nagelaten.

12 Juli. *Paulus naar Rome.*

Hand. 27, 28.

Te leeren 2 Cor. 11:25; Ps. 56:5 of 66:8.

Hoewel Paulus onschuldig verklaard was, werd hij toch als gevangene naar Rome gezonden, om

volgens zijn begeerte voor de keizerlijke rechtbank gesteld te worden. Wondervol heeft de Heere voor hem op de reize daarheen gezorgd, die met de hachelijkste gevaren gepaard ging. Hij werd met andere gevangen gesteld onder geleide van een hoofdman, Julius genaamd, die, onder Gods bestuur, hem vriendelijk bejegende. [Mogelijk had hij Paulus rede voor Festus mede gehoord (vgl. Hand. 25 : 23) en hooge achting voor hem opgevat.] Eerst werd de reis gedaan met een schip van Adramita (een stad in Klein Azië), waarmede zij landden te Sidon, eene stad in Phoenicië, alwaar een kleine gemeente was, die Paulus mocht bezoeken. Wegens tegenwind voeren zij verder onder het eiland Cyprus heen, langs Cilicië en Pamphylie (provinciën in Klein Azië) totdat zij te Myra in Lycië kwamen, alwaar de gevangenen in een ander schip overgebracht werden, dat van Alexandrië, een groote handelsstad in Egypte, de reis naar Italië maakte. Ter oorzaak van windstille, voorbode van storm, gingen zij zeer langzaam voort, totdat zij een haven van het eiland Creta binnen zeilden, *Schoone havens* genaamd, niet vanwege de gunstige, maar de bekoorlijke ligging. Daar de stilte van wind hun niet toeliet uit te zeilen en de vasten, d.i. de vasten op den grootenverzoendag, reeds voorbij was, ('t was dus in het laatst van September) waarom de reis gevaarlijk kon en zou worden, ried Paulus, door Goddelijke inspraak aan, in dezen haven te overwinteren. Maar daarvan wilden de scheepslieden niets weten, voornemens zijnde, in een anderen, meer geschikten haven van Creta te overwinteren. De hoofdman gaf meer gehoor aan de ervaren scheepslieden dan aan den in zijnoog onervaren Paulus, die echter door Goddelijke openbaring sprak. (Ter waarschuwing, om menschelijke wijsheid boven Goddelijke openbaring te stellen.) In het begin scheen alles goed te gaan en Paulus beschaamd te worden. Maar plotseling rukte een noordoosten wervelwind, Euroclydon genaamd, het schip uit de koers en deed het doelloos voortdrijven. Uit vrees dat het schip op een zandbank, Syrtis genaamd, zou gaan vastzitten, namen zij met moeite de boot in, om bij mogelijk vergaan van het schip daarin over te gaan, streken alle zeilen, omgordden het schip, naar het schijnt met kabeltouwen, en gaven het geheel aan de golven over [Beeld van de slingeren en gevaren van het menschelijk leven op de golven des ongeloofs, door de baren des twijfels en de stormen dezer wereld. Gelukkig de mensch die den Heere Jezus aan boord heeft, die de natuurlijke en geestelijke stormen stilt (vgl. Matth. 8 : 26; 14 : 32; Ps. 107 : 29) en op de golven Zijner genade mag voortdrijven] Allerlei pogingen deden zij om het schip te behouden, waartoe zij ook alle scheepsballast, behalve de spijze, over boord wierpen. [Zoo moeten wij al het onze als ballast wegwerpen, om alleen door genade behouden te worden (vgl. Luc. 9 : 23—25).] Veertien dagen zwierven zij in duisternis en benauwdheid voort, zoodat alle hoop hun

begon te ontzinken. Maar de Heere, die alles door de macht Zijner Voorzienigheid bestuurt (vgl. Ps. 107 : 23—29) zond tot Paulus, die zeker uit die benauwdheid voortdurend tot Hem riep, een Engel, die hem verzekerde, dat wel het schip zou vergaan, maar allen, om Paulus' wil, behouden zouden worden en op een eiland zouden landen. Deze troostrijke openbaring deelde Paulus mede, na hen om hunne eigenzinnigheid bestraft te hebben. (Treffende verklaring, vs. 23, die ook de onze moet zijn (vgl. Cat. vraag 1).] De verzekering des Engels dat hij voor den keizer moet gesteld worden, toont, dat Paulus' beroep op den keizer naar Gods wil was, en moet hem zeer vertroost en versterkt hebben. In den veertienden nacht, te midden van akelige duisternis en stormgeloei, vermoedden de scheepslieden, door te peilen, dat eenig land naderde (Voor zeelieden schijnt het land te naderen, terwijl het schip het land nadert). Vreezende, dat zij op een zeebank zouden stooten, zetten de matrozen het achterschip door de ankers vast, en wilden onder den schijn van ook het voorschip te ankeren met de boot vlieden. Doch op Paulus mededeeling hiervan en verzekering, dat zij tot behoudenis moesten blijven, hieuwen de krijgslieden de touwen af en beroofden hun van de boot (Er blijkt hieruit, dat God door menschen zijn raad volvoert, waarom wij, zonder op hen te vertrouwen, hen niet mogen verwerpen). Hadden zij in al dien tijd niets genuttigd, Paulus vermaande hen, tot behoudenis, spijze te nemen (daar zij straks alles zouden verliezen) en ging voor in het gebed en het gebruik der spijzen. [Merkwaardige maaltijd, die blijkt geeft van groot vertrouwen (vgl. Ps. 46 : 2—4; 91 : 1; 55 : 23; 33 : 18, 19; Matth. 10 : 28—31). Welk een man toont zich Paulus, in geloof, moed en kracht, zoodat allen zich hem onderwierpen (vgl. Spr. 16 : 7) De wereld die Gods kinderen bespot en verwerpt, neemt vaak in benauwdheid tot hen de toevlucht]. Dicht aan land gekomen, wierpen zij het koren in zee en gaven het schip aan de golven over, dat op een zandbank gestrand, geheel uiteen geslagen werd. De krijgslieden wilden de gevangenen dooden, opdat zij niet ontvluchten konden (welk een onrechtvaardige barbaarschheid, vooral in betrekking tot Paulus!) Maar de hoofdman verhinderde dit om Paulus' wil (blijk van Gods liefdevolle zorg). Allen, zijnde 176 zielen, zochten hun leven te redden, en naar Gods raad en door Zijn bestuur kwamen allen behouden aan het strand van het hun nog onbekende eiland Melite of Maltha, waarvan een haven nog *Paulus*-haven genoemd wordt. Deze haven is het beeld van den haven des hemels, waar Gods kinderen na stormen en gevaren allen behouden binnenkomen (vgl. Ps. 107 : 30; Joh. 10 : 28; 1 Petr. 1 : 5).

Met ongemeene vriendelijkheid werden de schipbreukelingen door de bewoners van het eiland ontvangen, die hen om den regen en de koude in hunne woningen opnamen en een groot vuur tot hunne

verkwikking ontstaken. (*Barbaren* noemden de Romeinen alle vreemdelingen, die niet hunne beschaving deelachtig waren). Toen Paulus mede rijshout bijeenbracht om op het vuur te werpen, kroop er door de hitte een vergiftige adder uit, die aan zijn hand bleef hangen. De bijgeloovige barbaren zagen nu in Paulus een boosdoener, die wel niet door den zeegod (Neptunus) verzwolgen, maar door de wraakgodin (Nemesis) niet ongestraft gelaten werd. (vgl. echter Rom. 1 : 32; Am. 5 : 19, 9 : 3; Jer. 48 : 44). Maar Paulus schudde het beest af, zonder eenig leed te ondervinden (vgl. Marc. 16 : 18). Nu zagen de verbaasde heidenen hem voor een god aan [een menschelijke halfgod (zooals Hercules) of een god in menschengestalte (vgl. Hand. 14 : 11, 12)]. Waarschijnlijk ten gevolge van deze gebeurtenis, werd Paulus met zijne reisgezellen met eerbied en vriendelijkheid ontvangen door den voornaamste van het eiland Publius, die hem drie dagen herbergde. Diens vader werd door Paulus van een ernstige ziekte door handenoplegging genezen (vgl. Marc. 16 : 18; 1 : 29, 30) zoodat Publius het toegezegde loon van den Heere ontving (vgl. Matth. 10 : 42). Ten gevolge hiervan werden nu vele zieken tot Paulus gebracht, die allen genezen werden. Zoo mocht hij rijken zegen onder de wilde heidenen verspreiden en bleek de schipbreuk niet buiten Gods genaderijk bestier te zijn geschied (vgl. Jes. 55 : 8—12). Na drie maanden vertrokken de schipbreukelingen, onder groote droefheid en eerbetoon om Paulus' wil, en wel met een schip uit Alexandrië, dat aldaar in het barre jaargetijde, een veilige haven gevonden had. Dit schip droeg het teeken van Castor en Pollux (tweelingbroeders, volgens de heidensche fabelleer, welke door den god Jupiter uit Leda verwekt en uit een ei geboren waren. Als in dienst van den zeegod Neptunus gesteld, werden zij als beschermers van de zeelieden aangebeden en daarom ook op vele schepen afgebeeld). Eerst kwamen de reizigers te Syracuse, de hoofdstad van het eiland Sicilië, daarna de zee-engte of straat van Messina doorvarende, te Regium, de eerste stad in Italië en vervolgens de kust langs varende, kwamen zij te Puteoli, aan de golf van Napels, waar Paulus met de zijnen zeven dagen onder de broeders, daar gevonden, mocht verblijven. De broeders te Rome, misschien daardoor van zijn aankomst kennis gekregen hebbende, reisden hem reeds deels tot Appiusmarkt (forum Apii) deels tot de drie Tabernen (herbergen) een stadje, dicht bij Rome, te gemoet, tot moedgeving van Paulus. Zoo werd Paulus wel als gevangene, maar met eere binnen Rome, het doel zijner begeerte geleid (vgl. Rom. 1 : 10, 15 : 23, 32). Rome is de hoofdstad van Italië, de zetel der Romeinsche keizers, de voornaamste stad der toen bekende wereld, gebouwd op zeven heuvelen, reeds ten tijde van Achaz, 753 v. C. door de tweelingbroeders Romulus en Rhemus. Niet ten tijde van Paulus, maar later is Rome tot den

hoogsten luister gekomen.) De hoofdman Julius gaf de gevangenen aan den overste van het leger over, naar men beweert Afranius Burrhus, een rechtschapen man, die aan Paulus vergunde een eigen woning te huren, waar hij, hoewel onder geleide van een krijgsknecht, aan wien hij met een keten vastgebonden was (vgl. vs. 20, Eph. 6 : 20) vrij mocht wonen en ontvangen wie hij wilde. Na een verblijf van drie dagen reeds ontbood Paulus de voornaamste Joden bij zich en deelde hun de reden van zijn gevangenschap mede; maar zij verklaarden hoegenaamd niets aangaande hem van hunne geloofsgenooten uit Judea gehoord te hebben. Nu riep Paulus de Joden bijeen en bewees hun uit hunne Schriften dat Jezus is de Christus, hen tot geloof bewegende. Maar zijne prediking had op de meesten geen invloed, waarom Paulus zich van hen afscheidde, hun het oordeel der verharding aankondigende dat de Heere door Jesaja uitgesproken had (vgl. Jes. 6 : 9, 10; Joh. 12 : 40; Rom. 11 : 8). Twee jaren lang bleef Paulus ongemoeid het Evangelie verkondigen aan allen, die hem wilden hooren en mocht rijken zegen ontvangen, zoodat zelfs de omgeving des keizers voor Christus gewonnen werd (vgl. Phil. 1 : 12—14). Of Paulus na die twee jaren ontslagen is, is twijfelachtig. Het vermoeden is meer algemeen, dat hij daarna, onder strengere behandeling gekomen is (vgl. 2 Tim. 2 : 9) toen Burrhus door keizer Nero van kant gemaakt en door zekeren Tigellinus is vervangen en dat hij, zelfs door zijn broeders, uit vrees, verlaten (2 Tim. 4 : 16) later in het jaar 64 door Nero, die de Christenen wreedaardig vervolgde, is onthoofd. In zijn gevangenschap heeft hij achtereenvolgens geschreven de brieven aan de gemeenten van Ephese, Collosse en Philippi, aan de Hebreëen, (waarschijnlijk) aan Philemon en aan Timotheüs. Volgens den laatsten brief aan Timotheüs was hij op het punt gedood te worden. (vgl. 2 Tim. 4 : 6—8, 16—18).

19 Juli. *Hiskia en Sanherib.*

2 Kon. 18, 19 (vgl. Jes. 36, 37; 2 Chron. 32 : 1—23).

Te leeren Ps. 50 : 15; Ps. 37 : 5 of 9.

Nadat Hiskia kerk en staat in den besten toestand gebracht had, werd in het veertiende jaar zijner regeering de vrede en welvaart verstoord. Sanherib, de opvolger van Salmanassar, koning van Assyrië, trachtte een wereldheerschappij te verwerven. Had reeds zijn voorganger het rijk der tien stammen verwoest, hij wilde ook het rijk van Juda aan zich onderwerpen en door dat rijk naar Egypte trekken, om het te veroveren. Daartoe belegerde hij alle vaste (ommuurde) steden, welke hij voor een deel innam en wilde van Lachis naar Jeruzalem optrekken. Hiskia nam, in overleg met zijn raadsheeren,

de noodige voorzorgsmaatregelen, door de muren en forten der stad te verbeteren en te versterken [*Millo* schijnt een fort te zijn, door Salomo gebouwd (vgl. 1 Kon. 11:27)], de fonteinen dicht te stoppen en het water der beek, die midden door het land stroomde [(misschien *Gihon* (vgl. 2 Chron. 32:30)] naar de stad af te leiden, opdat de vijand geen water zou vinden en alzoo door dorst tot aftrekken gedwongen worden. Ook liet hij allerlei wapentuig vervaardigen. Maar niet daarop, op den Heere alleen stelde hij zijn vertrouwen, dat hij ook zijn volk trachtte in te boezemen. Treffend is zijne toespraak (vgl. 2 Chron. 32:7, 8), ons ten voorbeeld, om wel middelen te gebruiken, maar op God alleen te vertrouwen. Zulk een voorbeeld bezielde het volk met moed. Maar toch schijnt die moed en dat vertrouwen in het oogenblik van gevaar aan Hiskia ontzoken te zijn, daar hij Sanherib van zijn plan afbracht door groote sommen gelds (300 talenten zilver en 30 talenten goud, ter waarde ongeveer van 3½ miljoen gulden) door den vijand gevorderd, waartoe hij de schatten uit den tempel en het goud van de deuren en de deurposten besteedde (Hiskia's wel wat tederbuigende en vleiende uitdrukking: „Ik heb gezondigd,” kan bedoelen tegen Sanherib, doordien hij zich niet aan hem onderwerpen wilde, of tegen den Heere zelven). Het schijnt, dat Sanherib Egypte niet heeft kunnen veroveren en dus weer terug trok, om gansch trouweloos den aanval op Jeruzalem te hervatten. Gelegerd tegen Lachis, zond hij van daar uit zijne krijgsoversten Tartan, Rabsaris en Rabsaké met een zwaar heir tegen Jeruzalem, dat zich legerde aan de zuidzijde van de stad, op een hoog gedeelte, bij een vijver, den „oppersten,” tegenover den „ondersten” vijver genoemd, [die westelijk gelegen was (vgl. Jes. 22:9)]. Deze vijver wordt voor dezelfde gehouden als die van *Siloah* (vgl. Joh. 9:8) en des konings vijver (vgl. Neh. 2:14), dicht bij het paleis en bij het veld des vollers (bleekers) gelegen. Ter onderhandeling met deze krijgsoversten gingen Eljakim, de hofmeester, en twee anderen, naar het hoofdkwartier, tot wie Rabsaké, in tegenwoordigheid van het volk, in het Hebreuwsch, om door het volk verstaan te worden, in naam zijns konings, een godslasterlijke en opruiende rede hield. Vooreerst wees hij daarin aan, hoe ijdel hun vertrouwen op Egypte was (wij lezen hiervan niet en bovendien was het snoeverij, daar hij tegen Egypte het hoofd gestooten had); verder hoe dwaas het was op hun Jehovah te vertrouwen, daar Hiskia hun God had beleedigd, door zijne altaren in het land weg te nemen en alleen te Jeruzalem één over te laten. (Om hun boosaardig doel te bereiken, veinzen de goddeloozen zich vroom, maar verraden hun onbedrevenheid en onkunde. Rabsaké meende, dat eigenbelang Hiskia tot zijn daad gedreven had, niets wetende van Gods ordinantiën.) Zelfs beweerde de sluwe booswicht op last van Jehovah te zijn gekomen om

zijn land en volk te verderven (Hij was voorzeker slechts een onwillig instrument in Gods hand, (vgl. Jes. 10:5—7, 15, 16) maar om zich zelf te verderven). Ook spotte hij met de nietige macht van Hiskia (vs. 23). Hoewel Eljakim tegen zulke godslasterlijke taal zich niet wilde verantwoorden, volgens 's konings bevel (vs. 36) eischte hij, dat Rabsaké in het Syrisch met hen alleen zou onderhandelen. Doch deze verklaarde juist niet tot Hiskia, maar tot het volk te willen spreken, dat hij met schoone beloften tot afval van Hiskia en tot overgave aan zijn koning trachtte te bewegen, daar toch alle tegenstand vruchteloos zou zijn. Geen god van al die volken, die reeds onderworpen waren, had hen kunnen redden en zou dan Jehovah dit vermogen? Schrikkelijke godslastering, Jehovah, als een volksgod, gelijk, ja beneden de goden van andere volken stellende (vgl. Ps. 86:8; 115:2, 3). Gansch verontwaardigd, verslagen en bedroefd deelde Eljakim al het gehoorde aan Hiskia mede, die zijne kleederen scheurde en met een zak zich bekleedde (ten teeken van smart en rouw), en ging om te bidden in den tempel, terwijl hij Eljakim in rouwgewaad naar Jesaja zond, om hem tot gebed te dringen voor het overblijfsel des volks, dat in zulke groote benauwdheid verkeerde, als eene vrouw in barensnood, die niet baren kan. Stelde Hiskia de verhooring en verlossing als twijfelachtig, Jesaja wist reeds het besluit des Heeren, die vanwege die lastering, Hem aangedaan, Assyrië's koning door een geest (van vrees en ontzetting vgl. vs. 35) zou verdrijven en in zijn eigen land doen dooden. Terwijl Rabsaké den uitslag van zijne zending mededeelde aan Sanherib, die Lachis had veroverd en Libna belegerde, kwam er bericht, dat de koning der Mooren tegen hen uitgetogen was. Dit noopte hem, om door snoevende brieven, Hiskia tot dadelijke onderwerping te bewegen. Deze brieven legde Hiskia voor den Heere in het heiligdom neder en zond met Jesaja zijn gebed tot God omhoog, waarin Hij smeekte, dat de HEERE zijn belasterden Naam verheffen zou voor de oogen der heidenen. Op dit gebed deelde de HEERE door Jesaja mede, dat Hij juist om de lastering Zijns Naams een wondervolle verlossing zou geven. Hij zelf had aan dien koning de overwinning over de volken geschonken, maar zou hem, wegens zijn woeden tegen Hem, verderven. Als bewijsteeken hiervan zou het platgetreden land twee jaren lang van zelf vruchten voortbrengen en in het derde jaar mocht het overgeblevene des volks weder zaaien en overvloedig maaien, terwijl het tot vastheid, welvaart en vruchtbaarheid komen zou (zie vs. 30). (Zoo mag Gods kerk, door Hem zelf geplant, hoe klein ook geworden door verdrukking, zich telkens weder uitbreiden en vruchten dragen). De HEERE straft Zijne vijanden alleen om de onteering en redt Zijn volk tot verheffing Zijns Naams (vgl. Ps. 78:18, 22, 23; 89:51, 52; Jes. 37:35; Ezech. 20:9; 36:22, 23;

Dan. 9; 19). Reeds dadelijk werd Gods belofte bevestigd, dat Sanherib geen pijl schieten, geen schild brengen, geen wal opwerpen zou tegen de stad, daar het groote leger van Assyrië, ten getale van 185000 man, in denzelfden nacht, door een Engel des Heeren, [of door middel van een pest, of van een brand (vgl. Jes. 10:16)] gedood werd. (vgl. Ps. 34:8; Exod. 12:23; 2 Sam. 24:16). Illings vlucht Sanherib naar zijn land, waar hij in den tempel van zijn afgod Nisroch door zijne zonen Adramelech en Senter werd gedood, en opgevolgd werd door zijn zoon Esar Haddon. (Vgl. hierbij Jes. 10:12—17; 24—34; 30:30—33; 31:8, 9). Deze gebeurtenis wordt ook door de ongewijde geschiedenis bevestigd. Wij leeren hieruit, hoe goed het is op God alleen te vertrouwen (vgl. Ps. 33:16—19; 146:2—5; 147:10, 11)

26 Juli. *Hiskia, Manasse en Amon.*

2 Kon. 20, 21. (2 Chron. 32:24; H. 33; Jes. 38, 39).

Te leeren: 2 Chr. 33:10; Ps. 66:8 of 51:9.

Mogelijk ter oorzaak van de hevige ontroering door al wat plaats vond, werd Hiskia doodelijk krank en ontving de mededeeling des HEEREN, dat hij sterven zou, waarom hij orde op zijn zaken stellen moest. [Ter waarschuwing voor ons (vgl. Matth. 24:44; 25:13).] Zoo moest hij ondervinden, dat de HEERE hem in dezen hachelijken nood, niet noodig had. [Wij meenen spoedig, dat wij onmisbaar zijn (vgl. Hand. 17:25).] In diepen ootmoed en vast vertrouwen smeekte Hiskia den HEERE om verlenging van zijn leven (Treffend zijn zijne woorden in vs. 16, 17). Dit gebed verhoorde de HEERE, die alleen Hiskia beproefd en besloten had nog vijftien jaren aan zijn leven toe te voegen. Dit deelde Jesaja hem mede, met de belofte, dat hij reeds binnen drie dagen in 's Heeren huis zou opgaan en de stad zou bevrijd worden. Als bewijsteeken hiervan deed de HEERE, op Hiskia's eigen voorstel, de schaduw op Achaz' zonnewijzer, door Achaz in zijn paleis gesteld, tien graden achterwaarts gaan en derhalve den dag hetzij tien uren, hetzij gedeelten van uren (dit hangt van de veelheid der graden af) langer zijn (vgl. Jos. 10:12—14.) Dit wonder van de vertraging der zon in haar loop werd ook waargenomen bij de Babyloniërs (vg. 2 Chron. 32:31) en de Egyptenaren (volg. de ongewijde geschiedenis). Tot genezing moest Jesaja een *klomp vijgen* op het gezwel leggen, waardoor dit tot rijpheid kan gekomen zijn, maar waardoor, ook zonder bepaald geneesmiddel, de HEERE zelf genezing aanbracht (vgl. Joh. 9:6, 7). Dit leert ons om de middelen te gebruiken, maar niet op de middelen, maar op den eenigen Medicijnmeester te vertrouwen (vgl. Exod. 12:26; daartegenover 2 Chron. 16:12) Die wondervolle genezing, als vrucht van gebeds-

verhooring, had niet de gewenschte uitwerking bij Hiskia. Hij verhief zich op zijn voorspoed en rijkdom, door den HEERE hem gegeven (vgl. 2 Chr. 32:25—30). Daarvan gaf hij bewijs aan de gezanten van Babel, die hem met zijne genezing kwamen gelukwenschen, ook om onderzoek te doen naar het wonder der zonsachteruitgang, (misschien ook, hoewel niet vermeld, om hem wegens de geduchte nederlaag van het Assyrische leger te verheerlijken). In plaats van Gode voor alles de eere te geven, liet hij zich de vereering der gezanten welgevallen en toonde hun al zijne schatten en werken. Vertoornd daarover, kondigde de HEERE door Jesaja hem aan, dat alle die schatten en zijne nakomelingen naar Babel gevoerd zouden worden. Erkennende het rechtvaardige van die straf, bad Hiskia, dat de vrede en de waarheid in zijne dagen mochten bewaard blijven. (Dit is een blijk van schuldbesef en ootmoedig berouw, maar ook van ware bekeering). Na die vijftien jaren van grooten voorspoed en zegen, stierf Hiskia, 54 jaren oud, na een regeering van 29 jaren. — Hiskia is een voorbeeld van zeldzame godsvrucht, van vast geloof, en, bij groote zwakheid en neiging tot hoogmoed, van ware ootmoed en kinderlijke onderworpenheid.

Een geheel tegenovergesteld beeld vertoont zijn zoon Manasse. Reeds op twaalfjarigen leeftijd koning geworden, zeker onder leiding van goddelooze raadslieden, die met zijns vaders regeering geen genoegen hadden gehad, begon hij al de hervormingen zijns vaders te verderven en te niet te maken. [Indien Manasse, naar 't schijnt, de eenige zoon van Hiskia was, en eerst drie jaren na diens krankheid geboren, begrijpen wij te beter de begeerte naar langer leven. Hij noemde hem aldus, omdat God hem al zijn leed had doen vergeten (vgl. Gen. 41:51).] Geheel gelijk Achab, diende hij den Baäl (zonnegod) en het heir des hemels, heiligde bosschen, richtte altaren op, zelfs in den tempel, waarin hij ook een beeld van Astoreth (de boschgodin) plaatste. Hij hield zich met tooverij en waarzeggerij op en liet in later tijd zijnen zoon door het vuur gaan (vgl. 2 Kon. 16:3), zoodat hij geheel als een Heidensch koning leefde. Ja hij verleidde ook het volk, en dwong hen zelfs tot afgoderij, de getrouwen met den dood straffende (vgl. vs. 16) zoodat zij erger deden dan de Heidenen. Hoe veel en streng ook de vermaningen en bestraffingen des Heeren waren, zeker vooral door Jesaja (die naar men zegt door hem in stukken gehouwen werd), zij luisterden niet totdat de HEERE eindelijk Zijn bedreigde oordeelen over Manasse uitgoot. Hij werd in koperen ketenen door den koning van Assyrië naar Babel (zijn tweede rijksetel naast Ninevé) gevoerd. Daar we van geen krijg lezen, is het te meer opmerkelijk, dat hij alleen, kennelijk door den HEERE zelve, is weggevoerd. Doch deze vernederende gevangenschap strekte tot zijn eeuwigen zegen. In die benauwdheid zocht hij den HEERE in vurig gebed, dat door God genadiglijk verhoord werd, zoodat Hij

hem losmaakte zoowel van zijne zondebanden als van zijne lichamelijke boeien en hem weder naar Jeruzalem bracht. (In hem is bevestigd Ps. 119:67; Hebr. 12:6.) De oprechtheid zijner bekeering blijkt uit zijne algeheele hervorming. Al het door hem ingevoerde vernietigde hij en beval den HEERE in Zijn huis te dienen. Hij kon alleen de hoogten, door zijn vader vernietigd en door hem hersteld, niet wegnemen, hoewel den HEERE daarop geofferd werd. Hoelang hij nog geregeerd heeft na zijne bekeering, is niet zeker, maar hij regeerde het langst van alle koningen, 55 jaar, en werd in zijn graf, in zijn eigen paleis uitgehouwen, begraven. Zijn gebed wordt in de Apocryfe boeken gevonden, maar mag niet als echt erkend. Hij is een toonbeeld van Gods vrijmachtige genade en wondervolle voorzienigheid en een voorbeeld van waarachtige bekeering (vgl. Matth. 9:13; Jer. 3:18, 19; Matth. 3:8; 1 Tim. 1:15, 16). Toch behield zijne zonde treurige gevolgen en gaf dadelijk aanleiding tot Gods straf (vgl. Jer. 15:4).

Zijn zoon Amon, die geheel zijn onbekeerden vader evenaarde, werd reeds na twee jaren van goddelooze regeering, door zijn eigene knechten gedood, die wederkeerig vermoord werden door het volk, dat Josia koning maakte in zijne plaats.

ALLERLEI.

In het noorden van Friesland nabij het dorpje B. stond een oud adellijk slot, wat echter, indien ik mij niet vergis, thans even als zoovele bezweken is voor den tand des tijds en onder den hand des sloopers een gansch ander gezicht voor den wandelaar aanbiedt. De toegang tot dit gebouw werd verstrekt door een groot ijzer hek dat draaien kon en zijn sluiting had in twee van hardsteen opgetrokken pilaren, waarop twee beelden geplaatst waren. Deze stelden voor, iemand die *lacht* en iemand die *weent*, en werden in de wandeling genoemd de lacher en de schreier. Zeer zeker hadden ze ten doel de voorbijgangers iets te vertellen van hunne wereldbeschouwing, en zoo werd daar de wereld belacht en beweend. Het is wonderlijk hoeveel een beeld of eené plaat soms te denken kan geven. Zoo althans ging het mij, toen dezer dagen mijn geest mij verplaatste in het boven omschreven, schier onbekend gedeelte van ons vaderland. Wij wenschen nu in geen geval uit te maken, wie van deze twee het meeste recht van bestaan heeft, of hoe hij zijn ingenomen stelling het best kan verdedigen, evenmin wenschen wij ons beslist aan de zijde van den een of van den ander te stellen. Meer ligt het in ons plan eenige beschouwingen naar aanleiding hiervan ten beste te geven. Oppervlakkig beschouwd, heeft hij het juist die lacht. Zie om u en het springt

in het oog dat alles samenspannt om te genieten en te doen genieten. Wat is men niet in de weer om alles zoo lief en aangenaam in te richten als het maar mogelijk is. Vereenigingen worden geboren de een na den ander om toch ook maar een deel te erlangen van datgene, wat deze aarde tot genoegen aanbiedt. Ja zelfs allerlei organisatie's onder de jeugd worden beproefd, opdat ook deze niet in het achterste gelid behoeven te staan, wanneer er genoten wordt. Pret maken, lachen, schijnen in den tegenwoordigen tijd meer en meer de vraag te worden, waarvoor ieder de oplossing en beantwoording zoekt.

De Christen echter weet dat in dit alles de dood is, en eenmaal dit lachen verkeerren zal in weenen. Dit weet hij omdat de Heere het hem geleerd heeft. Steeds wordt hij opgewekt tot den strijd en voorbereid tot een lijden, dat in de meeste gevallen niet uitblijft, om zich zichtbaar te vertoonen. De dienst-knecht is niet meerder dan zijn heer! Dit antwoord geeft ons vaak een onschatbare troost bij al de slommer en kommer des levens. Maar er is nog meer wat opbeurt, wat het harte verblijdt, waardoor het mogelijk wordt vreugde te genieten in smart. Die troost ligt hooger. Evenals de Heere Jezus na de vernedering de verhooging erlangde en na de smart de vreugde ontving, die Hem voorgesteld was alzoo zullen ook de geheiligden met Hem eeuwig deelen in de vreugde door hun Heer en Heiland verworven. Hij heeft het Kruis gedragen en de schande veracht en nu wordt iedere kruisdrager tot ditzelfde geroepen. Er bestaat eene éénheid tusschen hoofd en lichaam. De geloovige is één met Hem geworden. Dit is in ons gevoel vaak te groot, maar niemand zal het wagen dit troostelijk woord uit zijn bijbel te knippen, wanneer er sprake is van het uit één zijn van Hem die heiligt en zij die geheiligd worden. Ja, al is het, dat vaak onze rug zich kromt onder het kruis, och dat er dan kracht gezocht worde dáár, waar Jezus het zocht. Er is toch geen andere weg om te geraken tot een blijvende vreugde. En zooals nu het oog des Heeren was op het vaderhuis hier boven, alzoo zijn ook onze oogen om Jezus te zien en te genieten, al is het dat ons zondig hart vele vonden weet, waardoor de scheiding vaak intreedt, het oog beneveld wordt en duisternis in de ziele vaart. De Heer is zoo getrouw als sterk, zong de dichter der oudheid, en nog gaat dat woord door, dat telkens in onze ooren komt en waarvan wij zoo gaarne mededeeling doen aan de kinderen. De Heere is ook mild in het omschrijven van die heerlijkheid. Ze wordt ons soms zeer uitvoerig geteekend, opdat de trek er naar des te sterker en levendiger zal blijven. En nu moge wie wil zich uitslooven den kinderen feestvreugde aan te bieden in de dingen dezer wereld, dan voegen wij ons aan de zijde des dichters, wanneer hij zegt:

Drie minuten — nog niet! — zijn ons deel hier op aard:
 Eén tot lachen; de tweede tot schreien,
 En de derde tot waken en bidden bewaard,
 Is ter helft pas voorbij of — we scheien.

S.

Het is nog een oude gewoonte, wanneer men bij familie of vrienden in een kleine stad eenige dagen logeert, ook een bezoek te brengen aan het kerkhof. In de meeste plaatsen is even als in groote steden, de begraafplaats buiten de poort gelegen, en worden ook al zoo mooi mogelijk opgepronkt met kransen, bloemen en portretten. Nu heeft het altijd iets aantrekkelijks de opschriften te lezen, ofschoon men gerust achter vele van die een groot vraagteken kan plaatsen. Eens op zulk een kerkhof rondlopend, bleek het dat er nog een afzonderlijk stukje gronds achter was gelegen, dat voor joden-kerkhof diende. Boven het hek stond ook een opschrift wat voor een oogenblik mijn aandacht trok. Te meer omdat het boven een Israëlietisch kerkhof stond, en luidde: Men wordt geboren om te leven, men leeft om te sterven en men sterft om te herleven. — Dat Israel deze spreuk eens mocht verstaan en het leven kwam zoeken bij Dien, die de opstanding en het leven is. Wordt de oorsprong des levens door Israel vergeten, hoe dikwijls vergeten wij, Israel op te nemen in de rij der gebeden.

S.

Het Kruis.

Welzalig hij
 Die, wie 't ook zij,
 Naar 's Heeren Woord
 Begeerig hoort.

God zal hem door Zijn Geest het heerlijk inzicht geven
 In Christus als den weg, de waarheid en het leven,
 In Christus, die aan 't kruis voor snoode zondaars stierf,
 En door Zijn wreeden dood de zaligheid verwierf.

Zijn liefdehart
 Verdroeg de smart,
 Den smaad, den hoon,
 De doornenkroon,
 Den nijd, den spot,
 Den toorn van God,
 Om door zijn pijn
 Ons heil te zijn.
 Versmaad dan niet
 Wat God u biedt,
 Maar hoor zijn stem
 En vlucht tot Hem,
 Die op 't gebed,
 Uit alle nood
 En vloek en dood
 Den zondaar redt.

Ja, zie in Jezus kruis uw zonde en redding tevens,
 Zoo wordt het kruis u ook een ware boom des levens.

P. Huert.

Heimwee.

Indien het oog opengaat voor de vaak wonderlijke leiding des Heeren, staat men gereed de wijsheid te bewonderen, die in zulk een doen doorstraalt, en stemt men in met den psalmdichter, wanneer hij zingt:

Die wijs is merkt de dingen
 En geeft verstandig acht
 Op 's Heeren handelingen
 Zoo vol van liefd' en macht.

De Geest des Heeren is steeds werkzaam tot onderwijzing, vermaning en opbouw van zijn volk. En wat nu waar is van het volk, is eveneens waar voor iederen persoon.

Zoo gebruikt de Heere soms een droom om te ontdekken aan de dwaling des harten of iets tot klaarheid te brengen, wat al sedert lang het onderwerp der gedachten was. Het is ook vaak duidelijk, dat de Heere met ons menschzijn rekent en diens gevolge onze zwakheden mede te hulp komt; ja ook vaak over de heuvelen en bergen van schuld en ongerechtigheid heen, als of deze niet aanwezig waren, ons zijne zegeningen zend. Ik ken een Christen die groote begeerte had om ontbonden te zijn en met Christus te wezen. Die plaats der heerlijkheid had geheel zijne ziel ingenomen, zoo zelfs dat hij bijna tot niets meer in staat was. Daarvan getuigde zelfs zijn gebed. Alle samensprekingen met vrienden vermochten niet hem te doen inzien dat een getrouw schildwacht niet eerder van zijn post gaat, dan wanneer hem het: „afgelost!” wordt toegeroepen. De Heere echter zou zijn geneesmeester zijn. Steeds over deze zaak mijmerend gaat onze vriend naar bed in de stille hoop te ontwaken, daar, waar zijn hart zoo verlangt te zijn. Maar nu schijnen de gedachten in hem zich te vermenigvuldigen, zoodat er menig uur verloopt eer dat de slaap intreedt, om de zoozeer door elkander geschudde gedachten weder tot rust te brengen. Eindelijk slaapt hij in. Hij droomt. Wat ziet hij in dien droom? Is er dan werkelijk aan zijn wensch voldaan? In zijn verbeelding is hij te midden der gezaligden en ziet zijn Heer van aangezicht tot aangezicht. Daar treedt een engel op hem toe en vraagt, hoe het hem aan deze plaats bevalt, en onze vriend kan geen woorden genoeg vinden om zijn zalig gevoel uit te spreken.

Daarop verzocht de engel hem zijn blik naar beneden te richten en daar ontwaart zijn oog een verschrikkelijken afgrond, die ieder grijnzend aanziet die zich in hare nabijheid durft begeven. De menschen echter schijnen geen vrees te hebben voor dit gevaar, want op de rand kan men een joelende menigte

ontdekken, die al dansende en springende zich vermaken als in de kaken des doods. Dit gezicht vindt hij ijzingwekkend, en schroomt ook niet dit aan den engel, op diens vraag vrijelijk uit te spreken. Hoe verschrikkelijk ook, toch gevoelt hij zijn oog naar die plaats heengetrokken. De engel bemerkt dit en vraagt hem: welnu vriend, wat wilt gij liever, hier de rust en vreugde blijven genieten of heengaan en deze onvoorzichtigen waarschuwen voor het gevaar? Een oogenblik stond hij stil, maar hij wierp een laatste blik naar beneden en hiermede was ook zijn besluit genomen. Ach Heere, indien Gij het goedkeurt, laat mij dan heengaan om aan deze ongelukkigen hun toestand te openbaren.... Hij wordt wakker. — Hij verstaat den droom; het is eene onderwijzing van den Heere. — Misschien ligt er nog eenige leering in voor den onderwijzer der Zondagsschool.

S.

DE ZONDAGSSCHOOL.

(INGEZONDEN.)

I.

Heeft de Zondagsschool recht van bestaan? — Gewis niet voor de eerste keer wordt deze vraag gedaan, en het zal de laatste maal niet zijn dat ze gesteld is. — Ja, zij zal steeds meerder gedaan worden naarmate men de maatschappelijke toestanden uit een zuiverder Godsdienstig oogpunt gaat beschouwen of men moest meenen met God en zijne getuigenissen niet meer te moeten rekenen. En hoewel wij van de laatst genoemden een ontkenkend antwoord te wachten zijn, zoo weten wij, dat ook velen, die het wél meenen met maatschappij en kerk, een ontkenkend antwoord gereed hebben. Moge het mij gegeven worden, bovenstaande vraag iets nader te ontwikkelen, terwijl in mijn hart de begeerte ligt de Zondagsschool te dienen. Vooraf zij opgemerkt, dat waar het onderwijs in algemeenen zin bedoeld wordt, ik dien zal aanduiden met Z.-S., beduidende Zondagsschool, hoewel het mij liever was een anderen naam daarvoor te bezigen. Doch daar de bijbelbespreking nu mede voor de jeugd een geijkten naam draagt, zal ik deze zoo blijven noemen. Toch blijve men niet te sterk elke keer als het voorkomt bij dezen naam van Z.-S. staan, want de lezer zal merken, dat, gebruikte de schrijver in vele zinnen de zuiverder beteekenis van den naam Z.-S., het dikwerf de zin beter of sterker zal doen uitkomen. Welaan, dit doe dan de lezer zelve, naardat het hem goeddukt.

Heeft de Z.-S. recht van bestaan? Allereerst zij daarop kort geantwoord: was kerk en maatschappij zooals zij behoort te wezen, dan gewisselijk, neen.

Omdat kerk en maatschappij niet zijn wat ze be-

hooren te wezen, heeft ook deze tak van inwendige zending, recht van bestaan. Wat haar hier en elders in het leven riep, getuigt waarlijk niet van een tijd van kennis en dorst naar 's Heeren Woord. Verplaatsen wij ons even in den tijd harer oprichting. Lang niet rooskleurig kan zij genoemd worden. Er was een verschrikkelijke geest gevaren in de bewoners der meeste landen van Europa. Driest stelde men zich tegen de van God gestelde machten. Gaf het eerste menschenpaar nog gehoor aan de stem der verleiding: „gij zult *gelijk* God zijn,” in den bekenden tijd der revolutie sprak men het uit: „er is geen God.” En ook ten onzent meende men de ordeningen Gods naar 's menschen wijze te kunnen schikken. De gewaande vrijheid en de valsche broederschap gingen hand aan hand. Heerschende zedeloosheid en wanorde maakten het zelfs noodzakelijk dat het Prinsen bloed behoud zocht in de vlucht. — Begon men de kastijdende hand Gods in het begin dezer eeuw op te merken in het heerschen van den beruchten Napoleon, het openbaarde zich, dat niet allen van dit gevoelen waren. En wierd men aanvankelijk verlost, wij vergaten alras den Weldoener. Hij had gesproken, maar wij luisterden niet naar Zijne stem. Meer en meer verliet men 's Heeren weg, doordat de maatschappelijke zorgen boven de geestelijke spijzen gesteld werden. Zoo ook voegde men deze zonde daaraan toe, dat de ouders hunne roeping verwaarloosden in de opvoeding hunner kinderen. Dit werd opgemerkt door getrouw geblevenen, die zich geroepen achtten deze kinderen te verzamelen om Gods getuigenis.

Waar nu de ouders niet voldoen aan hunne verplichting en de kerk het hare niet doet om deze zaak ter hand te nemen, daar kan het m. i. geen afkeuring verdienen, wanneer particulieren die ter hand nemen, opdat land en volk niet wegzinken en ten slotte verloren gaan. Sla ten slotte een oog op den tegenwoordigen toestand der maatschappij, waar zichtbaar een geest van Democratie werkt en zeg mij dan of deze tak van Zending onder de jeugd geen recht bestaan heeft?

Het gaat niet aan, bij het zien van zooveel ongehoof en afval te zeggen: „ben ik mijns broeders hoeder?” Indien iemand het werk der Z.-S. tegenstaat, zoo overwege hij ernstig of hij het wél meent met de verkondiging van Gods Woord. Zie daar een enkel woord over de bovenstaande vraag, en nu komen wij als van zelve tot de tweede vraag: „Heeft iedere Z.-S. recht van bestaan?”

J. J. S.

Gaarne voldoen wij aan de vraag van dezen broeder, om een bescheiden plaatsje te mogen hebben in ons blad ter ontvouwing zijner gedachten. Hoe meer de zaak der Zondagsschool wordt besproken, hoe liever het ons is, want gaarne hooren wij wat de broeders alzoo op het hart hebben. Vooral voor nieuwe, frissche gedachten houden wij ons aanbevolen.

DE RED.

UITGAVEN VAN HÖVEKER & ZOON te AMSTERDAM.

Men zie de beoordeelingen door *Jachin*; in *Standaard*, *Heraut*, *Rotterdamsche Kerkbode*, *Excelsior*, *Bazuin*, *Het Vaandel*, *De Hoop* en in vele andere bladen.

C A P A D O S E.

VEREENIGING VAN GOEDKOOPE ZONDAGSSCHOOL-UITGAVEN.

Lidmaatschap *f* 5.— jaarlijks. Elk lid ontvangt van iedere nieuwe uitgave een ex. gratis, en heeft het recht om in den loop van zijn contributiejaar (dus vóór den 31sten December) zooveel boekjes of kaartjes te kiezen en gratis te ontvangen, dat hij in 't geheel voor *f* 10.— jaarlijks uit het fonds geniet. Wat boven deze *f* 10.— wordt gedisponeerd, wordt tot den gewonen prijs bijbetaald.

Om de keuze voor de leden gemakkelijk te maken en te zorgen, dat die tijdig genoeg kan geschieden, wordt de laatste uitgave steeds vóór den 1sten November verzonden.

In den loop van 1890 verscheen voor *f* 1.55. Men kon dus vóór den 31sten December bijkiezen voor *f* 8.45. Ieder kan voor zooveel malen lid zijn als hem behaagt.

Voor Zondagsscholen is dit dus de voordeeligst mogelijke aanbieding. Men ontvangt splinternieuwe gelegenheidskaartjes en boekjes op deze wijs voor half-geld.

In 1890 gaf de Vereeniging „Capadose” uit:

E. GERDES. Door haat gevallen, of: Hoe de Montigny voor de goede zaak zijn leven liet. Met plaat en omslag in kleurendruk. *f* 0.30

E. GERDES. De Spaansche koopman en zijn knecht. Met een plaat en omslag in kleurendruk. *f* 0.30
 A. J. HOOGENBIRK. De timmerman van Nimes. Een verhaal uit den tijd der Hugonoten. Vierde druk. Met een plaat en omslag in kleurendruk. „ 0.20
 EDUARD. De martelares van Carthago. Met een plaat en omslag in kleurendruk. „ 0.15
 Zoeter dan honig. 20 fraaie bloemkaarten met bijbelteksten „ 0.40
 Zoeter dan honig, klein formaat, 20 fraaie bloemkaarten met bijbelteksten. „ 0.20
f 1.55

In dat fonds zijn nog verscheidene kinderwerkjes opgenomen, ten einde de keuze ruim te maken.

Ruimer keuze voor allerlei jeugdigen leeftijd vindt men nergens.

„Capadose” telt dan ook reeds hare leden bij honderden. Het fonds breidt zich elk jaar uit. Vele Zondagsscholen zijn verscheidene malen lid.

Men vrage den Catalogus aan.

Nieuwe uitgaven van de Vereeniging voor goedkoope Zondagsschool-uitgaven „CAPADOSE”.

OOSTERSCHE ZEDEN EN GEWOONTEN.

Twaalf kaarten met voorstellingen uit het Oostersche dagelijksche leven, in kleurendruk, met Bijbeltekst. Prijs *f* 0.30.

STUIFMEEL.

Dertig geïllustreerde Traktaatjes. — Prijs *f* 0.10.

Vóór eenige weken verscheen:

DE KINDEREN VAN DE WAARZEGSTER.

EEN VERHAAL VAN

H. KARSEN.

Met 2 platen in kleurendruk.

Prijs *f* 0.70.

Voor 1891 is een aanzienlijk vermeerderde catalogus in bewerking. Tijdig zullen nieuwe boekjes verzonden worden, die de bestaande (ook van andere uitgevers) in uitvoering ver zullen overtreffen.

CAPADOSE.

Maandblad van den Bond van Nederlandsche Gereformeerde Zondagsschool-Onderwijzers.

PRIJS PER JAARGANG f 1.—.

UITGEVERS:
HÖVEKER & ZOON.

AMSTERDAM.

PRIJS DER ADVERTENTIËN:
10 Cents per regel.

DES CHRISTENS WAPENRUSTING.

EPHESSE 6 : 14—17.

II.

Zijn er helaas zoovelen, die vrijuit durven zeggen: „Daar is geen God”, een ander gaat echter zoover niet. Dat er een God is, staat bij hem voor alle dingen vast, hoe hij zich dat wezen dan ook heeft voor te stellen. Doch die God is toch met de natuur *zoo* onafscheidelijk nauw vereenigd, dat al hare gewone wetten ook *zijne* wetten zijn, die hij niet overtreden wil. Derhalve alles natuurlijk, d. i. naar den gewonen trant en sleur. Geen bovennatuurlijke openbaring; geen bovennatuurlijke Christus! De Christus, mensch als wij, is hem steeds een groot genie, een uitnemend voorbeeld doch niets meer. Zijn sterven was dus de laatste strijd eens martelaars voor de waarheid, nooit echter de volkomene overwinning op de zonde en als zoodanig haar tegenwicht en schuldtrantsoen in Gods heilige oogen.

Maar, welke gordel zal nu steviger binden, wat meer de lendenen sterken in den strijd voor Christus en het Christendom, voor al wat goed, groot en edel is; de gedachte: Ik strijd, aangespoord door een groot genie, een goed voorbeeld van voor achttien eeuwen, trouwens in menig opzicht toch ook maar een man van zijn eigen tijd; of wel: Ik strijd vóór en ónder Hem, aan wiens dood ik mijn leven, mijn eeuwig leven te danken heb, buiten wien ik reddeloos en voor eeuwig verloren zou zijn? Hierop zal ieder lezer en lezeres zelve wel het antwoord kunnen geven; doch als de God der waarheid, de God der heirscharen, dan toch wel de beste krijgsgordels zal uitdeelen, welke zal dan wel ook op dit punt de gordel der waarheid zijn van Hem gegeven!

In onze dagen zeggen velen, al hebben zij er meermaalen van gehoord: „Er is geen Heiligen Geest, geen Geest van God, op bijzondere wijze tot verlichting, bekeering en heiligmaking onder 't menshdom werkzaam. Wat gij den Heiligen Geest noemt, is niets dan uw eigen

geest, die u tot steeds hooger ontwikkeling opleidt.”

Elke zonde is dus slechts eene zonde tegen onszelven of tegen anderen, nooit onmiddellijk en regelrecht eene zonde tegen den Geest van God, die immers volgens dat stelsel niet in ons spreekt, in anderen evenmin woont, en dus ook evenmin spreekt door anderer mond. Welnu, geen wonder dan ook dat men het daar met de zonde zoo nauw niet neemt, dat de ernstige strijd, de strijd tot den bloede, gemist wordt. Zondigt gij, gij zondigt tegen uzelf en tegen anderen, morgen moogt gij het uzelf en of tegen die anderen het u weer vergeven; maar Gods Geest, dien, neen dien kunt ge nooit bedroeven, nooit smaadheid aandoen, nooit lasteren, want die woont regelrecht of onmiddellijk noch in u, noch in eenig schepsel. O, geen wonder dan al weder, dat daar ook geen ernstige overtuiging ligt van zonde, gerechtigheid en oordeel. Daarvan toch overtuigd naar Jezus' woord alleen de Heilige Geest, doch 's menschen geest zoekt tegen dat alles vele verontschuldigungen. Maar waar men dan van het aanzijn, althans van de macht en kracht en droeve overheersching eens vijands niet overtuigd is, zal men hem dan daar ook bestrijden met stevige lendenen, in fiere houding, met mannelijken tred? Neen, daar mist men de gordel der waarheid, die den Christen krijgsman in den strijd doet pal staan, en die geweven is uit het drievoudig onverbreekbaar snoer, van de leer des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes.

Wapen genoeg derhalve als men maar dien gordel der waarheid om de lendenen heeft, als men de waarheid die van boven is, ook maar als zoodanig belijdt en huldigt.

Verre, zeer verre van daar. In dat geval toch zou het genoeg zijn om maar rechtzinnig te denken, doch wat baat dit als daar niet bijkomt een rechtgeezind leven? Dan immers verzwart het slechts het oordeel? In die overtuiging liet de Apostel op den gordel der waarheid dan ook dadelijk volgen het borstwapen, of het harnas der gerechtigheid.

Wat dus in de leer wordt beleden, moet zich krachtig in het leven openbaren; in de borst van hem die de waarheid belijdt, moeten de pijlen der zonde maar niet zoo gemakkelijk kunnen binnendringen; die borst moet omgord zijn met een harnas van gerechtigheid.

Goed van inborst, gelijk men het noemt, is dus de ware Christen, de Christenkrijgsman. De heilige zaak waarvoor hij strijdt, is hem eene zaak niet alleen van het hoofd, doch ook van het hart, ja, alleen van hoofd en hart in verband met elkander, een strijd die onmogelijk alleen op het papier of met den mond kan gevoerd worden, doch die zich vertoonen moet op het terrein van het leven, op het publiek tooneel der wereld.

Daarom God als Schepper en Vader belijdende, heeft hij ook, hij gevoelt dit steeds, als mensch Gods, als schepsel Gods, als kind van God te wandelen. Jezus als Verlosser eerbiedigende, heeft hij te staan en te strijden als zijn verlostte, alle zonden hatend en bekampend, die nog overig is, den Heiligen Geest als Heiligmaker roemend, zoo blijve alle onheiligheid en onreinheid verre, zeer verre van hem.

Of zijn niet recht en gerichte de vastigheden van den troon van dien God, die juist als zoodanig ook de God der waarheid is! En staat er niet geschreven: „Het vaste fundament Gods staat, hebbende dit zegel: De Heere kent degenen die de zijnen zijn, en een iegelijk die den naam van Christus noemt, sta af van ongerechtigheid?” En de vruchten van den Heiligen Geest die in ons is? Behooren ze niet te zijn voor aller oogen zichtbaar: liefde, blijdschap, vrede, langmoedigheid, goedertierenheid, zachtmoedigheid, matigheid?

Verschijnt de zaligmakende genade Gods niet daartoe aan alle menschen om ons te leeren dat wij de goddeloosheid en de wereldsche begeerlijkheden verzakende, matig, rechtvaardig en godzalig leven zullen in de tegenwoordige wereld? Derhalve geen gordel der waarheid baat, zonder borstwapen der gerechtigheid daarnevens.

Ook hier geldt het: de letter doodt, doch de Geest is het die levend maakt.

Erkenning der waarheid zonder meer, is een papieren schild, dat spoedig doorboord is, een gordel van doek waar de pijlen des vijands zeker doorgaan en dan vast in het lichaam dringen, omdat geen harnas der gerechtigheid daaronder is. Buiten het laatste met een bloot rechtzinnige belijdenis kunnen dus de lendenen wel stevig zijn, kan men wel fier en stout zeggen: Dat is waarheid en dat is leugen, doch men kan geen enkelen pijl afwachten, men maakt de zaak van den Koning voor wien men strijdt, bij den vijand slechts belachelijk en geenszins aanbevelenswaardig.

En bij dien gordel der waarheid en dat borstwapen der gerechtigheid, het schoeisel der bereidheid van het Evangelie des vredes. Dat dient ook geen enkel oogenblik vergeten.

Velen toch zullen het erkennen, dat een rechtvaardige leer niets baat als daarop niet volgt een recht gezind leven, doch met dat al ternederzitten, gelijk de Heilige Schrift het noemt, als met trage handen en slappe knieën.

't Is dus nog niet hetzelfde hoe het verder gaat, als de gordel der waarheid om de lendenen en het harnas der gerechtigheid om het hart is.

Neen, de aldus uitgedoschte krijgsman behoort nu niet langer alzo te blijven staan, maar te gaan loopen, te gaan loopen tot den krijg, doch juist om zodoende door den krijg tot den vrede te komen; te gaan loopen, doch niet met dragen en wankelenden tred als een overwonneling, doch vlug en fier, als beziel met jeugdige kracht en frisch vermogen. Maar om dat te kunnen, moet hij de voeten geschoeid hebben, anders toch worden ze op het ongelijke en hobbelige met doornen bezaaide pad weldra bebloed en krachteloos.

Het schoeisel nu uit het tuighuis des Christens, heet bereidheid van het Evangelie des vredes.

Bereid moet hij dus zijn tot elken strijd hoe zwaar, tot elke wond hoe pijnlijk, tot elk offer hoe smartelijk, tot elken daad hoe vreeselijk die ook zijn moge. En die bereidheid moet hij ontleenen aan het Evangelie des vredes.

Hij moet bereid zijn tot den krijg, juist omdat hem een Evangelie des vredes, een blijde boodschap van toekomstige vrede en vreugde gepredikt is, welken vrede echter alleen *door* en *na* den strijd is te verkrijgen, hoewel ze reeds *onder* het gevecht den aanstaanden overwinnaar tegenwaait. Snel, zeer snel moeten zijne vlug geschoeide voeten dus loopen, om door dien krijg den volkomen vrede deelachtig te worden; den volkomen vrede met God, met den naaste, met zichzelf; den vrede Gods dien alle verstand te boven gaat en de harten en zinnen der geloovigen bewaart in Christus Jezus; den vrede, van welke Jezus zelf zeide: „Mijne vrede geef ik u, mijne vrede laat ik u, niet gelijkerwijs de wereld hem geeft, geef ik hem u”; dien vrede hier reeds zooveel in ons is, met alle menschen, eens volkomen met alle gezaligden voor den troon; dien vrede met ons eigen onrustig en onstuimig hart, dat, omdat we naar Gods beeld zijn geschapen, nooit geen volkomen rust en vrede zal vinden voordat het rust in Hem.

(*Wordt vervolgd.*)

R.

Toelichtingen bij den Rooster voor 1891.

2 Augustus. *Josia's hervorming.*

2 Kon. 22, 23; vgl. 2 Chron. 34 en 35.

Te leeren: Eph. 4: 23; Ps. 37: 14 of 20.

Josia is na David de voortreffelijkste koning van Juda. Hij, de zoon van een goddeloozen vader, maar misschien van een godvruchtige moeder, Jedida (be-

minde des Heeren), is een toonbeeld van de vrijmacht van Gods genade, maar ook misschien een bewijs, hoe gezegend de leiding eener godvruchtige moeder is. Op achtjarigen leeftijd aan de regeering gekomen, werd hij op zestienjarigen leeftijd bekeerd en gaf daarvan in zijn twintigsten levensjaar (het twaalfde jaar zijner regeering) het bewijs, door de afgoderij met wortel en tak uit te roeien en den dienst des Heeren geheel te herstellen. (In betrekking tot hem is niet bevestigd Pred. 10:16). Volgens het boek der Koningen schijnt eerst de tempel hersteld, volgens het boek der Kronijken eerst de afgoderij uitgeroeid te zijn. Schrikkelijk diep was de afgoderij en de daarmede gepaard gaande goddeloosheid en zedeloosheid doorgedrongen. De hervorming door Manasse aangebracht, bleek slechts zeer oppervlakkig te zijn en werd geheel door Amon teniet gemaakt. Josia vernietigde zelfs die afgoderij, welke sinds Salomo's tijd was ingevoerd en door geen der komingen was uitgeroeid, zoo niet uit onwil, dan zeker uit vrees of traagheid. Aan den hooge priester en de priesters der „tweede ordening” (die in rang op den hooge priester volgden en desnoods zijn dienst verrichtten) benevens aan de dorpelbewaarders [ook als schatbewaarders aangeduid (vgl. 2 Kon. 22:4), die de gelden van de bezoekers des tempels inden], beval de koning eerst uit den tempel alle afgodische gereedschappen tot den dienst van Baäl (den zonnegod) en van alle hemellichamen, buiten Jeruzalem te verbranden, en het stof er van naar het reeds door afgoderij ontreinigde Bethel te dragen. (Door „beeld van het bosch” kon verstaan worden het beeld van de goden *Astoreth*, de godin der maan, die op zedeloze wijze in bosschen werd vereerd. Hij schafte de *Chemarim* af [voornaam *priesters* van Baäl, die waarschijnlijk zoo genoemd werden naar hunne zwarte kleeding, in onderscheiding van de witte kleeding, van 's HEEREN priesters. Sommigen denken aan een soort van *monniken* (vgl. Zef. 1:4).] In den tempel aan *Jehova* gewijd, was een beeld van de boschgodin (*Astoreth*); hetwelk hij tot stof vergruisde, welk stof hij liet strooien op de graven der *kinderen des volks*, [dit zijn volgens sommigen *gemeene* graven, afgezonderd gelegen, waarin of het mindere volk, of bastaards (vgl. Deut. 23:2) begraven werden; volgens anderen die, waarin het goddelooze volk, dat den afgoden geofferd had, begraven lag (vgl. 2 Kron. 34:4),] om daardoor de nietigheid en onreinheid van die afgoden aan te toonen. Hij brak de *huizen der schandjongens* af, waarin uit afgodisch beginsel de gevaarlijkste, tegennatuurlijke wellust werd gepleegd [zonde van Sodom (vgl. Jes. 3:9; Jer. 13:19; Klaagl. 4:6)]; en waarin de vrouwen huisjes (tenten), maakten, om in 't verborgen onzedelijkheid voor *Astoreth* te bedrijven. Alle hoogten, waarop sinds Salomo aan de afgoden geofferd werd, brak hij af, zelfs die, welke door de aanzienlijken (o. a. Josua, den overste der stad, waren gebouwd,) en

stelde ze tot onreine doeleinden (vgl. 2 Kon. 10:27). De priesters, die daarop geofferd hadden, verdreef hij uit die plaatsen en verbood hun op het altaar des HEEREN te offeren, maar liet hen onder toezicht van de getrouwe priesters, met wie zij ongezuurde brooden (eenvoudige offerspijzen) mochten eten. (Niet van hun bestaan, maar van hun ambt beroofde hij hen). Ook Thopheth verontreinigde hij, d.i. maakte hij tot een onreine plaats. (zie 2 Kon. 23:10). De levende paarden, die ter eere van de zon gesteld waren, schafte hij af en de wagenen verbrandde hij. (Die paarden en wagenen schijnen bestemd geweest te zijn, om in navolging van de Persen, de zon tegemoet te rijden) De altaren, door Achaz den afgoden gewijd, in het koninklijk paleis en die, welke Manasse in de beide voorhoven (n. l. dat der priesters en des volks) gesteld had, nam hij weg. Manasse had ze wel weggenomen, maar niets vernietigd, waarom ze door Amon weder zullen opgericht zijn (vgl. 2 Kron. 33:15; vgl. vs. 22.) Alle hoogten, door Salomo voor de afgoden, ten believe zijner vrouwen gebouwd en tot nu toe niet weggenomen, werden door Josia vernietigd. De beelden in de bosschen vergruisde hij, terwijl hij de bosschen uitroeide en tot begraafplaatsen inrichtte. Zoo roeide Josia de afgoderij in Juda met wortel en tak uit. Maar daarbij bleef het niet. Om zijne onderdanen te beletten, buiten zijn eigenlijk gebied, te Bethel, de afgoderij te plegen, vernietigde hij ook het altaar, door Jero-beam I voor de gouden kalveren opgericht, slechte de hoogte, waarop het gebouw stond, verbrandde het bosch, waarin het opgericht was, terwijl hij de beenderen der priesters, uit de graven, daarom heen gelegen, liet opgraven en op het altaar tot pulver verbranden. [Het *kalf* schijnt toen reeds verdwenen te zijn. (vgl. Hos. 8:5) Men vermoedt dat Bethel door den koning van Babel, die toen reeds Assyrie overweldigd had, aan Manasse is gegeven. Reeds schijnt Hiskia eenige macht, den godsdienst betreffende, van den koning van Assyrie over het overblijfsel des volks in Samaria te hebben ontvangen (vgl. 2 Kron. 30:1—4).] Op het zien van het grafteeken op het graf van den man Gods en den onderprofeet (vgl. 1 Kon. 13:31, 32), spaarde hij die beenderen en volbracht alzoo stiptelijk, misschien onbewust, den raad Gods, ruim drie eeuwen te voren tegen Jero-beam uitgesproken. Overal door het gansche land roeide hij de afgoderij uit en doodde de afgodspriesters, wier beenderen hij tot stof verbranden liet.

Na alzoo land en kerk op zoo krachtige wijze van die afgodische onreinheid gezuiverd te hebben, begon hij na zes jaren zijne dadelijke hervorming. Hij beval aan Safan, den schrijver (staatssecretaris) Maäseja, het hoofd der stad, en Joahaz, den kanselier, aan Hilkia, den hooge priester, op te dragen de gelden, welke de Levieten in den tempel saamgebracht (gecollecteerd) hadden uit Juda en Benjamin, ja van de overgeblevenen in Manasse en Ephraim,

op te sommen en deze terhand te stellen van de opzieners uit de Levieten gekozen, die met de herstelling van den tempel belast waren. Deze lieten voor dat geld door timmerlieden en metselaars den tempel verbeteren en handelden zoo getrouw, dat geen rekening en verantwoording gevraagd werd. Toen Hilkia aan Safan verslag deed van het werk, deelde hij hem den vondst van een boek mede, dat het Wetboek des Heeren bleek te zijn. Of dit het geheele Wetboek, dan wel het boek Deuteronomium geweest is, waarin (bijzonder H. 27 en 28) de oordeelen Gods voorkomen, daarover is men het niet eens. Maar uit de verwondering en ontroering kan men afleiden, dat het geheele wetboek verborgen, althans onbekend was. Onder de langdurige regeering van Manasse en daarna van Amon, kan het wetboek, als waardeloos verworpen geweest zijn. (Denk aan den tijd der middeleeuwen.) Merk hierin op de bewarende hand Gods! Toen Safan, op 's konings bevel, het boek las, werd de koning gansch verslagen en ontroerd, daar hij nu eerst recht inzag, hoe zwaar hij met zijn volk tegen God gezondigd had, wiens bedreigde oordeelen zij rechtvaardig hadden verdiend. [Treffend voorbeeld (vgl. Hab. 3:2a, Jes. 66:2b). Ook om heilbegeerig Gods Woord, nu zoo algemeen verspreid, ijverig te lezen, biddende, om den Geest, die ons oog en hart moet ontsluiten (vgl. Ps. 119:9, 11, 15, 16, 18; Hand. 16:14).] De koning zond om raad, niet naar Jeremia, die toen nog jong, misschien niet aanwezig was (vgl. Jer. 1:2), ook om onbekende redenen niet tot Zefanja (vgl. Zef. 1:1), maar tot de profetes Hulda, de echtgenoot van Sallum, den kleederbewaarder, een aanzienlijke vrouw, die woonde in het tweede deel van Jeruzalem, de aanzienlijke wijk der stad. (In het eerste deel stond de tempel met zijne nevengebouwen, in het derde deel woonden de geringere menschen.)

De profetes, gaf in 's Heeren naam, zonder eenige vleierij (treffend: „zegt den man” tot voorbeeld van alle predikers des Woords) aan den koning te kennen, dat al die oordeelen, om der zonden des volks, zeker op Gods tijd zouden uitgeoefend worden. Maar de koning, die zich verootmoedigd had, zou vóór dien tijd in vrede ontslapen (vgl. Jes. 57:1, 2). (Hoewel hij gesneuveld is, daarom troffen hem niet Gods bedreigde oordeelen). De koning door dit blijk van Gods genade getroost, werd, nu hij verzekerd was van de afwendig des gevaars, niet onverschillig, maar riep het volk, met hunne oudsten en profeten (o. a. Jeremia, Baruch, Zefanja, Uria, Hulda) in den tempel samen, en staande bij den pilaar [de gewone standplaats (vgl. 2 Kon. 11:14)] las hij zelf de wet voor en sloot een verbond, om den HEERE naar Zijn wet te dienen (vgl. Joz. 24:25; 2 Kron. 15:12), aan welk verbond het volk gedurende Josia's regeering getrouw bleef. Daarna hield Josia het pascha, geheel naar de Goddelijke inzetting, zooals het sinds Salomo's tijd niet gehouden was. (vgl. 2 Kron. 30).

(Uit 2 Kron. 35:3 blijkt, dat de arke ook uit hare plaats in het heiligdom was weggenomen; misschien uit afgodischen eerbied door de priesters gedragen: dit nu mocht niet meer). 's Konings godsvruchtige ijver blijkt wel uit de aanzienlijke offers (vgl. vs. 7). (Ging elke hervorming met de herstelling van het pascha gepaard, ook nu nog beweegt zij zich om het avondmaal). Niet lang mocht Josia in vrede de gezegende vruchten van zijne hervormingen genieten. Hij geraakte in strijd met Pharao Necho, den koning van Egypte, die om den koning van Assyrie te kunnen beoorlogen, volgens Gods wil begeerde door Juda te trekken, zonder den koning eenig leed te doen. Maar Josia, zonder den Heere te raadplegen, trok, misschien als bondgenoot van den koning van Babel, hem tegemoet en raakte met hem slaags in het dal van Megiddo, waar Josia doodelijk gewond werd. Naar Jeruzalem gevoerd, stierf hij aldaar in zijn 39ste levensjaar (31ste regeeringsjaar). Vreeselijk zwaar trof die slag het volk. Met zijn dood begonnen Gods oordeelen, Jeremia maakte een klaagzang op hem, evenals andere godsvruchtige dichters, welke liederen nog lang daarna tot zijne gedachtenis gezongen werden. Geen koning is zóo, en terecht beweend. Treffend is het getuigenis aangaande hem (2 Kon. 23:25). In hem is bevestigd Spr. 10:7. Ook bevestigd zijn vroegtijdigen dood de waarheid van Jes. 55:8, 9. Met Josia's dood eindigt de vrijheid en bloei van het rijk.

9 Aug. *Joahaz, Jojakim, Jojachin, en Zedekia.*

2 Kon. 24, 25:1—21; 2 Chron. 36:1—22;
Jer. 37, 38, 39, 52.

Te leeren: Rom. 2:5; Ps. 92:4; of Ps. 90:4.

Josia had vier zonen, Johanan, Jojakim, Zedekia en Sallum. (vgl. 1 Kron. 3:15. Deze laatste is dezelfde als Joahaz), (vgl. Jer. 22:11) die door het volk, tegen wet en gewoonte, misschien om zijn krijgshaftigen geest in zijn vaders plaats koning werd gemaakt, 28 jaren oud zijnde. Maar na slechts drie maanden goddelooslijk geregeerd te hebben, werd hij door Pharao Necho afgezet, te Rebla gevangen gezet en daarna naar Egypte gevoerd, waar hij (misschien op geweldadige wijze) stierf (vgl. Jer. 22:11). Hetzij uit heerschezucht, na zijn volledige overwinning, hetzij wegens Joahaz' oproerigen geest, stelde Necho zijn broeder Eljakim, door hem Jojakim genaamd, als koning in zijne plaats en legde het land een zware jaarlijksche belasting op, welke Jojakim door het volks des lands, misschien uit wraak, liet opbrengen. Op 25-jarigen leeftijd koning geworden, regeerde hij gedurende elf jaren, even goddeloos. In het begin zijner regeering werd hij in 's HEEREN Naam vermaand en gewaarschuwd door Jeremia, gelijk ook door Uria, maar hij liet deswege Uria, die naar Egypte gevlucht was, vandaar halen en dooden en

wilde dit ook Jeremia doen, die echter door Ahikam, den zoon van Safan, door Gods bestier beschermd werd (vgl. Jer. 26). Volgens Jeremia's bedreiging (vgl. Jer. 25 : 8—13), kwam in het vierde jaar zijner regeering Nebukadnezar, koning van Babel, die alzoo zijn rijk uitbreidde en ook Egypte veroverd had, (vgl. 2 Kon. 24 : 7) reeds in zijne eerste regeeringsjaar te Jeruzalem, nam hem gevangen en liet hem in koperen ketenen naar Babel voeren. 't Schijnt echter, dat hij hem door schoone beloften later weer heeft vrijgelaten (vgl. Dan. 1 : 1 met 2 Kron. 36 : 5). Maar wel worden vele tempelschatten, tegelijk met aanzienlijke inwoners, vooral jongelingen, waaronder Daniel Hananja, Misaël en Azarja (vgl. Dan. 1 : 1, 6) naar Babel gevoerd. Na drie jaren te zijn onderworpen geweest, rebelleerde hij tegen Nebukadnezar, die hem door zijne onderworpenen volken rondom Juda, voortdurend liet berooven en plunderen, totdat hij eindelijk van verdriet of door geweld stierf, noch begraven, noch beweend zijnde (vgl. Jer. 22 : 18, 19; 36 : 30). Zoo werd koning en volk door den HEERE om hunne ongerechtigheid en volharding gestraft, tevens tot openbaring van Zijn toorn, door Manasse opgewekt, welke wel tijdelijk om Josua opgeheven, maar niet weggenomen was (vgl. Jer. 15 : 4). Een blijk van zijne goddeloosheid en verharding gaf Jojakim, volg. Jer. 36, door tegen den raad zijner raadsheeren in, den perkamenten rol, waarop Baruch, de woorden van Jeremia, in 's HEEREN Naam tegen den koning en zijn rijk gesproken, geschreven had, met een mes in stukken te snijden en op het vuur in den haard te werpen, waarna hij bevel gaf om Jeremia te vangen. Maar hij bereikte zijn doel niet, daar de HEERE aan den door Hem beschermden Jeremia dezelfde profetie, maar nog verscherpt, weder openbaarde, die andermaal door Baruch werd opgeschreven en zorgvuldig bewaard bleef, totdat zij vervuld was.

Jojakim werd opgevolgd door zijn zoon Jojachin, ook Jechoria of Choria (steun des Heeren) geheeten, op achttienjarigen leeftijd en evenaarde zijne vader in goddeloosheid. Hij regeerde slechts drie maanden als een onbeduidend vorst (vgl. Jer. 22 : 28) en werd volgens de profetie van Jeremia (Jer. 22 : 24—30), toen met zijne moeder gevankelijk naar Babel gevoerd. Terwijl Jeruzalem belegerd werd, kwam Nebukadnezar zelf voor de stad. De koning, wel ziende, dat hij overwonnen zou worden, ging zeker uit vrees voor zijn leven, om Nebukadnezar voor zich gunstig te stemmen, met zijne moeder en rijks grooten hem tegemoet, welke allen met hem door Nebukadnezar gevangen genomen en naar Babel gevoerd werden. Deze tweede wegvoering is veel grooter dan de eerste. Vele aanzienlijke personen, onder welke ook Ezechiël, (vgl. Ezech. 1 : 2), vele krijgslieden en ambachtslieden, ten getale van 10000 werden weggevoerd. De tempel werd van al zijne schatten beroofd, welke naar Babel werden gebracht. Jojachin is 37 jaren later

door Evil-merodach, koning van Babel, uit zijne gevangenis ontslagen en onder diens aanzienlijke hovelingen opgenomen. Hij werd gedurig aan 's konings tafel genoodigd en ontving een jaarlijksch inkomen, met zijnen hoogen stand in overeenstemming.

In plaats van Jojachin werd Matthanja, de vierde of jongste zoon van Josia op eenentwintigjarigen leeftijd, door Nebukadnezar, koning gemaakt, wiens naam in Zedekia (rechtvaardigheid, misschien wegens de rechtvaardige straf, door Nebukadnezar voltrokken) veranderd werd. (Op deze aanstelling van Zedekia doelt Jerem. 22 : 30). Deze man was geheel en al de vasal van den koning van Babel. Hij was een wispelturig, onbeduidend mensch, die zich geheel door zijne goddelooze raadslieden liet beheerschen en alle oogenblikkelijke, betere indrukken spoedig uitwischte. Dit blijkt uit zijne verhouding tot Jeremia, dien hij gedurig in zijne benauwdheid om raad en voorbede verzocht, om hem straks weder, door toedoen van zijne raadslieden, in de gevangenis te werpen. Negen jaren diende hij getrouw den koning van Babel. Maar toen de koning van Egypte het juk wilde afschudden, poogde ook hij dit te doen tegen de waarschuwing des Heeren in, door Jeremia, (vgl. 27 : 12), daartoe de hulp van Faraö verzoekende. De koning van Babel zond terstond een zwaar heir, om Jeruzalem te belegeren. In dezen hachelijken nood vroeg Zedekia Jeremia, of hij den HEERE om uitkomst wilde smeeken. Maar toen het leger van Faraö, die Zedekia te hulp wilde komen, hem tegemoet trok en er dus eenige verandering kwam, versmaadde hij weder de waarschuwingen en vermaningen. Jeremia zocht van deze gelegenheid weder gebruik te maken, om te ontvlieden. Maar hij werd door Jerija gegrepen, valschelijk beschuldigd als verrader, die tot de Chaldeen wilde overloopen en in de gevangenis geworpen. Intusschen was het Chaldeesche leger, (trots de geruststellende profetiën der valsche profeten) weder voor Jeruzalem gekomen. Zedekia, de valsheid der profeten inziende, liet in stilte Jeremia halen, die hem tegen de valsche profeten waarschuwde, hem vermaande zich aan den koning van Babel te onderwerpen en hem verzocht uit zijn gevangenis ontslagen te worden. In zooverre stond hij zijn verzoek toe, dat hij in het voorhof des tempels opgesloten werd, waar hij zoolang van dagelijksch voedsel werd voorzien, tot er geen brood meer in de stad was. Daar kon Jeremia tot het volk spreken, aan hetwelk hij den aanstaanden val van Jeruzalem profeteerde. Hierover gebelgd, klaagden de aanzienlijken des volks Jeremia bij Zedekia aan, die hem op laaghartige wijze aan hen overgaf, om met hem naar hun goedvinden te handelen. Nu wierpen zij Jeremia in een kuil, waarin hij zou zijn omgekomen, had niet Ebed-melech, een moorsche hoveling, met zelen, uit aaneengebonden lompen vervaardigd, uit den kuil getrokken en weder in den voorhof teruggebracht. Deze man mocht, tot loon voor zijn liefdedienst, ge-

spaarde blijven (Jer. 39 : 16—18). Steeds hachelijker werd de toestand van Jeruzalem. Daarom liet Zedekia nogmaals in stilte Jeremia bij zich ontbieden, om 's Heeren woord en raad door hem te hooren. Deze gaf Jeremia, na eerst van den koning de verzekering ontvangen te hebben, dat hij hem, zoo hij de waarheid sprak, niet zou dooden en zijn raad op zou volgen. Deze raad was, om zich gewillig aan de Chaldeën over te geven. De koning verborg zijn onwil daartoe, door schaamte en vrees voor de overge-loopene Joden te veinzen. Maar Jeremia dreigde, bijaldien hij Gods stem ongehoorzaam was, met een gewissen dood. Zedekia liet nu Jeremia gaan, op voorwaarde, dat hij niets van het verhandelde zou mededeelen, maar bij mogelijk onderzoek zou antwoorden, dat hij om lijfsbehoud gesmeekt had. Zedekia luisterde volstrekt niet naar 's Heeren raad. Na een belegering van twee jaren, toen de honger de inwoners had uitgeput, werd de stad door Nebuzaradan, den overste van Nebukadnezars leger, ingenomen en wel op den negende van de vierde maand. Zedekia ontvluchtte des nachts met al zijn familieleden, rijks grooten en krijgslieden door een daartoe te voren gemaakte opening in de muren achter zijn paleis (vgl. Ezech. 12 : 12) en wel naar het vlakke veld van Jericho, bij de Jordaan. Daar werd hij door de Chaldeën achterhaald, die zijn leger verstrooiden en hem gevangen voor Nebukadnezar brachten te Ribla, in het land van Hamath, ten noorden van Palestina. Daar werden eerst zijne zonen voor zijne oogen gedood, vervolgens werden zijne oogen uitgegraven en werd hij blind en zwaar geboeid naar Babel gevoerd, waar hij in ellendige gevangenschap stierf, geheel naar Gods oordeel, door Ezechiël uitgesproken (vgl. Ezech. 12 : 13; vgl. Jer. 32 : 4, 5; 34 : 3). Hij is een waarschuwend voorbeeld van verharding (vgl. Rom. 2 : 4, 5). Nu werd de stad geplunderd, de tempels verbrand en al zijne schatten naar Babel gevoerd. De in de stad nog overgeblevene rijks grooten, en nog zestig anderen, werden ook te Ribla vermoord, terwijl de overige, meer aanzienlijke gevangenen naar Babel werden gevoerd en de mindere bewoners ter bebouwing van het land, onder het bestuur van Gedalia geplaatst werden. Jeremia bleef gespaard en als vrij man onder bescherming van Gedalia gesteld. Zoo werden Gods bedreigde oordeelen over het afvallig en zich verhardend volk voltrokken (vgl. 2 Kron. 36 : 21).

16 Aug. *Gedalia. Vertrek naar Egypte.*

2 Kon. 25 : 22—30; Jerem. 40—43.

Te leeren: Jer. 42 : 19. Ps. 106 : 4; 107 : 20.

Een groote zegen was het, dat Gedalia, de zoon van Ahikam [de beschermer van Jeremia (Jer. 26 : 24)] kleinzoon van Safan (vgl. 2 Kon. 22 : 3 e. a. p.), als landvoogd over het kleine overblijfsel was aangesteld,

daar hij in alles blijkt een godvruchtig, rechtvaardig en zachtmoedig man te zijn geweest. Vele aanzienlijke mannen die gevlucht waren, de aanstelling van Gedalia vernemende, begaven zich naar Mizpa, waar Gedalia zijn zetel had (zie over Mizpa o. a. 1 Sam. 7 : 5) en boden hunne onderwerping aan. Gedalia verzekerde hun, dat, indien zij zich stil en ordelijk gedroegen, in onderworpenheid aan den koning van Babel, de verlaten steden bewonende, de verwoeste velden bebouwende en de opbrengst des lands rustig verzamelende, zij welvaren genieten zouden. Ook de Joden, die voorheen uit hun land verdreven waren door de Moabieten, Ammonieten en Edomieten, kwamen terug en boden eveneens aan Gedalia hunne onderwerping aan. Jeremia was met andere gevangenen naar Rama gebracht, om van daar naar Babel gevoerd te worden. Maar op last van Nebukadnezar zelf, die voorzeker had gehoord, hoe Jeremia in naam van Jehovah tot onderwerping aan hem had aangespoord, liet Nebuzaradan, de overste van 's konings lijfwacht en van het leger, dat Jeruzalem overmeesterd had, Jeremia in vrijheid en terwijl hij het aan hemzelve overliet, of hij mede wilde gaan naar Babel, dan wel of hij liever bij Gedalia wilde blijven. Toen Jeremia het laatste koos, gaf Nebuzaradan hem reiskost en geschenken, en liet hem als raadsman bij Gedalia achter. Hoe gezegend was die tijd, beter zelfs dan onder de laatste koningen. He-laas! de afvallige Joden berokkenden zichzelf het verderf, dat als een oordeel Gods tenvolle over hen gebracht werd. Na zeven maanden rechtvaardig en zachtmoedig geregeerd te hebben, werd Gedalia op laaghartige wijze vermoord. Een zekere Ismaël, die van koninklijke bloede was, kon de overmacht van Gedalia, die van minderen afkomst dan hij was, niet verdragen. Door ophitsing van Baälis, den koning der Ammonieten, smeedde hij een samenzwering tegen Gedalia. Deze, gewaarschuwd door Johanan, wilde geen geloof aan dit gerucht slaan, en noodigde zelfs Ismaël met nog tien mannen tot een maaltijd, waarbij deze Gedalia en allen die met hem waren, onder welke ook Chaldeën, verraderlijk ombrachten. Twee dagen lang bleef hun misdaad verborgen. Toen kwamen tachtig mannen van Sichem, Silo en Samaria, om weenende over de verwoesting van stad en tempel, hunne offers op de verwoeste tempelplaats te offeren. Vriendelijk door Ismaël genoodigd, om Gedalia te bezoeken, werden zij door hem gedood op tien na, die hun leven redden door hem hun verborgen schatten te beloven. Ismaël wierp alle vermoorden in een kuil (misschien een diep gedeelte van een gracht) indertijd door Asa, den koning van Juda gegraven, toen hij Mizpa versterkte (vgl. 1 Kon. 15 : 22). Na dezen gruwzamen moord, trachtte hij allen, die te Mizpa waren overgebleven, waaronder des konings dochters, tot de Ammonieten te voeren. Maar Johanan, een ander hoofd der overgeblevene krijgsbenden, het schrikkelijk feit gehoord hebbende, trok tegen Ismaël

op, die, wyl al zijne aanhangers en gevangenen, op acht na, tot Johanan overliepen, met die acht mannen tot de Ammonieten vluchtte. Uit vrees voor wraakneming wilde Johanan naar Egypte trekken. Maar eerst raadpleegde hij Jeremia, die in den naam des Heeren hem en zijn krijgslieden verzekerde dat zij niets voor Nebukadnezar hadden te vreezen, en dus in het land moesten blijven en niet naar Egypte vluchten, waar zij door het zwaard en den honger zouden verteerd worden. Hoewel zij verzekerd hadden, 's Heeren stem te zullen gehoorzamen, wilden zij Jeremia's woord niet als een stem des Heeren erkennen, bewerende dat hij alzoo door ophitsing van Baruch had gesproken. Derhalve trok Johanan met allen, onder welke ook Jeremia en Baruch, naar Egypte en kwam te Tachpanhes. Aldaar openbaarde de Heere aan Jeremia, dat Nebukadnezar weldra zijnen troon in Egypte zou stellen, Egypte zou uitmoorden en ook de Joden zou doodden, terwijl de overgeblevenen van honger zouden omkomen. Op welke wijze Jeremia gestorven is, is onbekend, maar zeker is hij na een allertreurigst leven (vgl. de Klaagliederen) in ballingschap overleden.

23 Aug. *Daniël.*

Dan. 2

Te leeren: Ezech. 14 : 14 ; Ps. 28 : 6 of 78 : 1.

Het lot van den profeet Daniël is geheel tegenovergesteld aan dat van Jeremia, daar hij in grooten voorspoed en hoog aanzien aan het Babylonisch hof verkeerd heeft en wel tijdelijke beproevingen heeft doorstaan, maar door deze juist tot hoogere betrekkingen kwam. Zijne profetiën, gedurende de ballingschap in Babel gegeven en geschreven, zijn van de meest uitgebreide beteekenis, als betrekking hebbende op de wereldmonarchiën, die alle in het koninkrijk van den Messias zullen worden opgelost. Als jongeling van ongeveer achttien jaren werd Daniël met zijne drie vrienden Hananja, Misaël en Azarja, bij de eerste wegvoering, onder Jojakim, naar Babel gevoerd. Daar zij van koninklijken bloede waren (op welke wijze is niet bekend), van bijzonder lichamelijke schoonheid en zeldzame geestelijke ontwikkeling, werden zij op bevel van Nebukadnezar, door Aspenaz, het hoofd zijner kamerlingen, aan het hof des konings gebracht, om na drie jaren van studie in de Chaldeeuwse wetenschappen (vooral sterrekunde en staatkunde), onder de kamerlingen des konings te worden opgenomen. Om hun Joodsche nationaliteit uit te wischen en hen aan de Chaldeën (de eigenlijke naam van de bewoners van het Babylonische rijk) gelijk te maken, werden hunne namen veranderd, zoodat de naam van God en Jehova, in hunne namen voorkomende, uitgewischt werd. De naam Daniël (recht Gods) b. v. werd door *Beltazar* vervangen, naar den afgod Bel (schatmeester van Bel), Hananja werd

Sadrach, Misaël, *Mesach*, (de beteekenis van den beide namen is niet duidelijk) terwijl Azarja, *Abednego* (knecht van Nego) genoemd werd. Om bij geestelijke ontwikkeling ook in lichamelijke schoonheid en kracht toe te nemen en in de zeden en vermaken van het hof te worden ingewijd, werden hun de heerlijkste spijzen en dranken van des konings tafel voorgezet. Maar door Gods genade konden zij al die verzoeken en verleidingen weerstaan en namen zij het moedig besluit, om die onreine, door God verboden spijzen en dranken, te weigeren en slechts plantaardig voedsel en water te gebruiken. (Treffend blijk van godsvrucht, geloofsmoed en geloofskracht). Zij maakten dit besluit bekend aan Melzar, onder wiens opzicht zij gesteld waren, en verzochten hem een proeftijd van tien dagen, waarin de Heere, hun God, zou bewijzen, dat zij door die eenvoudige spijs even gezond, schoon en sterk zouden blijven, als de hovelingen, die van des konings spijzen aten. Niet alleen werd die proeftijd hun gegeven, maar ook werd hunne begeerte vervuld, daar zij na den proeftijd zelfs schooner en krachtiger bleken dan de andere hovelingen. Zoo beschaamt de Heere het geloof en de verwachting der zijnen die zijn woord gehoorzamen, niet. Ook gaf de Heere hun wijsheid, zoodat zij boven al de geleerden der Chaldeën niet alleen in natuurlijke wetenschap, maar bovenal in geestelijke kennis uitmunten en daardoor tot het hoogste aanzien aan het hof geraakten (vgl. Spr. 1 : 7 ; 9 : 10 ; 3 : 6 ; 1 Sam. 2 : 30).

Daniël's roem zou nog grooter worden, door de uitlegging van een *droom*, dien God aan Nebukadnezar in zijn tweede regeeringsjaar gaf. Nebukadnezar was geheel ontsteld door den indruk, welken die droom op hem gemaakt had, hoewel hij zich dien niet meer kon voorstellen. Tevergeefs begeerde hij van zijne waarzeggers (*toovenaars*, die door allerlei geheime middelen, *sterrekijkers*, die uit den loop der sterren, *guichelaars*, die door het oproepen van dooden of geestenbezweeringen in de toekomst trachtten door te dringen), dat zij niet slechts den droom hem zouden mededeelen, maar dien ook verklaren. Volgeden zij aan zijn eisch, zij zouden rijkelijk beloond worden, maar zoo niet, zij zouden op wreede wijze gedood worden. De wijzen des konings toonden wel het onredelijke van dezen eisch aan, waaraan niet door eenig mensch, maar slechts door de goden kon voldaan worden; doch de koning bleef onverbiddelijk en gaf bevel tot hun dood. Ook Daniël en zijne vrienden werden ten doode opgeschreven. Toen Daniël dit vernam, vroeg hij aan Arioch, den overste der trawanten, die met den moord belast was, uitsstel van de voltrekking van het vonnis. De koning dit vernomen hebbende, ontbood Daniël, en gaf hem op zijn verzoek een bestemden tijd, tot mededeeling en verklaring van den droom. Daniël raadpleegde nu met zijne vrienden, met wie hij den Heere vurig smeekte dat Hij hun uit barmhartigheid den droom en

zijne uitlegging wilde openbaren. Treffend blijk van vast vertrouwen en vurig gebed. De Heere zou hen niet lang beproeven, maar openbaarde aan Daniël zeer duidelijk den droom en zijne uitlegging, waarop Daniël den Heere loofde en dankte (lees vs. 20—23) en nu vol blijdschap aan Arioch verzocht de wijzen niet om te brengen, maar hem tot den koning te leiden. Arioch voldeed haastig aan Daniëls verzoek, die bij den koning gebracht, verklaarde, dat niet hij, noch eenig ander menschenkind, hoe geleerd ook, des konings eisch kon volbrengen, maar dat er een God in den hemel is, die naar zijn eeuwigen raad alles bestiert en dien raad aan den koning wilde bekend maken en nu hem, zijn dienstknecht, tot openbaring en uitlegging van dien Goddelijken droom wilde gebruiken. Zeldzaam blijk van nederigheid, geloof en moed, door Daniël voor dien machtigen koning gegeven.

De *droom* en zijne *uitlegging*. De koning had gezien een groot, treffelijk, schitterend beeld, welks gedaante vreeselijk was. Zijn hoofd was van goud, zijn borst en zijne armen van zilver, zijn buik en zijne dijen van koper, zijne schenkel van ijzer, zijne voeten deels van ijzer, deels van leem. Dit beeld werd door een steen, zonder handen tegen het beeld geworpen, aan zijne voeten verbrijzeld, waardoor het nederviel en geheel en al vergruisd werd en zijn stof werd door den wind weggevaagd, zoodat er niets van overbleef, terwijl de steen tot een grooten berg werd, die de geheele aarde vervulde. Het *gouden hoofd* stelde *Nebukadnezar* en het *Babylonische rijk* voor. Nadat hij gevallen en zijn rijk vernietigd was, zou de *Medisch-Perzische heerschappij* gevestigd worden, voorgesteld door de zilveren borst en armen (twee armen van éene borst, gelijk de twee hoornen van éenen ram; volg. H. 8 : 3, 20); die heerschappij zou vernietigd worden door de *Grieksch-Macedonische* onder *Alexander den Grooten*, welke zich over de geheele wereld zou uitbreiden, voorgesteld door den *buik* en de *dijen van koper* (vgl. H. 8 : 5, 21). Die heerschappij, reeds met den dood van Alexander (323) verdeeld, zou verdrongen worden door het *Romeinsche rijk*, het rijk van *ijzer*, dat wel trachten zou met de onderworpenen volken te vermengen, maar dit zou even onmogelijk zijn, als het ijzer zich met leem vermengen kan. Het zou dus een in zichzelf verdeeld koninkrijk zijn, dat hoe sterk en hard ook in zijne heerschappij, toch geen kracht van bestaan zou hebben. In de dagen van dat koninkrijk nu, zou de Heere God een steen afhouwen, die alle die koninkrijken zou vernietigen, om zich over de geheele aarde uitbreidende, in alle eeuwigheid te bestaan. Deze steen is het rijk van den Messias, den Heere Jezus Christus, die van den hemel gekomen, een hemelsch koninkrijk op aarde gesticht heeft, dat in alle eeuwigheid zal bestaan (vgl. vs. 44; H. 7 : 13, 14, 27; Luc. 1 : 33). De droom werd door Daniël als zeker en zijne uitlegging als gewis

verklaard, als door den waarachtigen God hem geopenbaard.

Vol verbazing en dankbaarheid viel de koning voor Daniël op zijn aangezicht, om hem als een god te aanbidden en beval, dat hem reukoffers gebracht moesten worden. Hij erkende in Daniël den vertegenwoordiger van den God Israëls, als van den waren God. Daniël moest zich zeker tot zijn smart die vereering laten welgevalven (vgl. Hand. 14 : 13—15). Ook werd hij ten hoogste vereerd, door als overste van het landschap van Babel, en als hoofd van alle wijzen in Babel gesteld te worden. Welk een eer voor den nederigen balling en welk een vernedering voor die trotsche wijzen, die echter aan hem, naast God, hun leven te danken hadden. Daniël vergat zijne vrienden niet, voor wie hij een meer ondergeschikte, maar toch aanzienlijke betrekking verzocht. Misschien werden zij meer met het plaatselijk bestuur over onderscheidene landschappen belast, terwijl Daniël het hoofdbestuur bekleedde en dus aan de poort des konings, d. i. in het paleis bleef, om den koning met raad en daad te dienen (vgl. 1 Sam. 2 : 7, 8).

30 Aug. *Nebukadnezar*.

Daniël 3, 4.

Te leeren: Dan. 4 : 37; Ps. 118 : 5 of Lofzang van Maria vs. 5.

De indruk, dien de droom op Nebukadnezar gemaakt had, was niet van langen duur. Waarschijnlijk om zijnen onderdanen te bewijzen, dat hij niet den God der Joden, maar den God der Chaldeënen bleef erkennen, richtte hij in het dal van Dura een groot gouden beeld op, zestig ellen hoog en zes ellen breed, dat den afgod *Bel* schijnt voorgesteld te hebben. De hoogte van het beeld schijnt met het voetstuk er bij berekend te zijn. Om dit beeld ter aanbidding in te wijden, verzamelden zich op 's konings bevel al de aanzienlijken des rijks, die met macht en heerschappij bekleed waren, onder welke zich ook Sadrach, Mesach en Abednego zich bevonden. (Daniël schijnt, wegens zijne bijzondere betrekking aan het hof, onder Gods bestuur, niet tegenwoordig te zijn geweest). Een heraut riep in 's konings naam, dat op het oogenblik, waarop de muziek zou beginnen, allen in aanbidding voor dit beeld moesten neder vallen en dat zoo iemand dit bevel des konings zou durven wederstaan, hij in een gloeienden oven zou geworpen worden. Aan dit bevel voldeden allen, onder welke misschien ook wel flauwhartige Joden, behalve Sadrach, Mesach en Abednego. Verheugd dat die gehate Joden zichzelf in het verderf stortten, klaagden de rijks-grooten, die hen om hunne verheffing benijdden, hen bij den koning aan, die hen ondervroeg en hun nog de gelegenheid gaf, zijn bevel te gehoorzamen en daardoor de straf, waarmede zij bedreigd werden en waarvan hun God hen

niet zou kunnen verlossen, te ontkomen. Uitdrukkelijk verklaarde zij, dat zij in geen geval het bevel des konings zouden gehoorzamen en zelfs liever den straf wilden ondergaan, waarvan hun God, zoo het Hem behaagde, machtig was hen te verlossen. Treffend antwoord, dat getuigt van groot geloof, ware godsvrucht en zeldzamen moed. Dolzinnig van woede over zulke, in zijn oog drieste onbeschaamdheid, beval Nebukadnezar dat de oven zevenmaal heeter moest gemaakt worden en liet hij hen, in hunne eigene kleederen gebonden, door de sterkste mannen in den oven werpen, voor het oog van al zijne rijks grooten, die hij getuigen wilde maken van zijne rechtvaardigheid, maar die getuigen werden van Gods heerlijke majesteit, in genade, macht en trouw aan zijne getrouwe dienaren betoond. Terwijl het vuur die sterke mannen buiten de oven verzengde, bleven de getrouwe dienaren des Heeren in den oven gespaard. De koning zag duidelijk vier mannen wandelen in den oven, van welke één een goddelijke gedaante had (vgl. Ps. 34 : 8). Ontzet over dit gezicht, waarover hij zijne rijks grooten raadpleegde, riep hij tot Sadrach, Mesach en Abednego: „Gij knechten des allerhoogsten Gods, gaat uit en komt hier!” Uit den oven getreden, werden zij vol bewondering door alle rijks grooten aangestaard, daar zelfs geen haar van hun hoofd geschroeid was en de reuk van het vuur niet aan hunne kleederen kleefde. Nebukadnezar beval nu, dat een ieder, die lastering zou durven spreken tegen dien God, die zich in zijne majesteit en macht zoo aan zijne dienaren verheerlijkt had, in stukken zou worden gehouwen en zijn huis tot een drek hoop gesteld zou worden, terwijl hij de getrouwe dienaren van Jehovah tot nog hooger eere verhief. Treffend voorbeeld van martelaarschap, ook jongelingen ter navolging gesteld.

Nebukadnezar ging, ondanks dit aangrijpend feit, voort zichzelf tegenover den allerhoogsten God te verharderen en te verheffen, totdat God hem op ontzettende wijze vernederde. Hiervan heeft hij later zelf een beschrijving aan zijn volk gegeven, om den allerhoogsten God te verheerlijken en daartoe zijne onderdanen op te wekken. Hij verklaart een droom gehad te hebben, die hem geheel ontroerde en door geen zijner wijzen maar alleen door Daniël kon verklaard worden. [Opmerkelijk dat God zichzelf aan heidenen vooral, in dromen openbaart; denk o. a. aan Abimelech (Gen. 20 : 3), de gevangenen bij Jozef (Gen. 40 : 5); Pharaö (Gen. 41 : 1); Pilatus' huisvrouw (Matth. 27 : 19)]. In plaats van zich terstond tot Daniël te wenden, die hij erkent als den overste der tovenaars, door den geest der heiligen goden (niet van den waren God) bezielde, raadpleegt hij eerst zijn heidensche waarzeggers, waaruit zijn vijandschap tegen Jehovah blijkt, wiens majesteit hij meer dan eens heeft leeren kennen. Maar dit geschiedde onder het bestuur van God, die de nietigheid van de afgoden en hunne dienaren en zijne eigene groot-

heid door Daniël wilde openbaren. Nebukadnezar zag in een droom een schoonen boom, die geplaatst was in het midden der aarde en aan alle dieren spijs en schaduw gaf. Deze boom werd door een wachter uit den hemel afgehouden, zoodat alle dieren van hem wegzwierden; maar de stam bleef in de aarde geworteld door een ijzeren en koperen band vastgehecht. Deze stam, duidelijk een mensch voorstellende, wiens hart in een beestenhart werd veranderd, werd tusschen het teeder gras des velds, door den dauw des hemels bevochtigd gedurende zeven tijden. Daniël, deze droom vernemende, werd ontroerd, zoodat hij een uur lang niet kon spreken en wenschte, dat hetgeen de Heere, volgens dien droom aan Nebukadnezar wilde aandoen, diens hateren mocht wedervaren. Die boom toch (zoo verklaarde de Heere hem) stelde den koning voor, die door God van zijn heerschappij beroofd en door zijne onderdanen verstooten, als een dier in het veld het gras zou eten, maar na zeven tijden (misschien jaren) weder genezen en in zijn koninkrijk hersteld zou worden. Hoewel dit kwaad over hem besloten was, vermaande Daniël hem dringend, zichzelf nog te vernederen en zijne booze daden in daden van liefde te veranderen, opdat er nog verlenging van zijn vrede mocht komen. Naar dezen raad luisterde de koning niet, waarom een jaar na zijn droom Gods oordeel hem trof. Op het dak van zijn paleis wandelende en het groote, prachtige Babel beschouwende, riep hij bij zichzelf uit: „Is dit niet het groote Babel, dat ik gebouwd heb tot een huis des koninkrijks door de sterkte mijner macht en ter eere mijner heerlijkheid?” waarop een stem uit den hemel duidelijk hem in de ooren klonk: „Uw koninkrijk, o, koning Nebukadnezar, is van u gegaan!” [Nebukadnezar had Babel, dat reeds door Nimrod gebouwd was (vgl. Gen. 10 : 10), als hoofdstad zijns rijks zeer uitgebreid en verfraaid. De muren waren zestig mijlen in omtrek en zoo breed, dat zes wagens er nevens elkander op konden rijden, terwijl hij terrassen had laten maken, waarop prachtige tuinen waren aangelegd, ter eere van zijne vrouw Amytis]. Op datzelfde oogenblik waanzinnig geworden, werd hij verstooten en leefde als een wild dier in het veld, waar hij werd vastgebonden en het gras, gelijk de ossen verslond, terwijl zijn haar groeide als de vederen en zijne nagelen wiesen als de klauwen der vogelen. Dit duurde zeven jaren, toen zijn verstand weder in hem kwam en hij in hooger luister hersteld werd. Zijn hart werd tot God bekeerd, zoodat hij de lof en de eere gaf aan den waren God, wiens souvereine majesteit hij erkende, die hem naar recht vernederd, maar in genade verhoogd had (vgl. vs. 37, Jes. 2 : 11, 12; 5 : 15, 16; 14 : 12—16). Belangrijk vooral is zijne verklaring is vs. 34 en 35. De ongewijde geschiedenis, hoewel Nebukadnezar's val niet vermeldende, spreekt van een ziekte van den vorst en zwijgt over een zekeren tijd zijner regeering.

ALLERLEI.

Wij menschen zijn gewoon onze gedachten uit te spreken in eene voor ons verstaanbare taal. Gevoelt men er nu menigmaal de moeielijkheid van om de gedachten zuiver in woorden te brengen, en mag men het als eene bijzondere gave achten, wanneer men als het de zaken van dit aardsehe leven geldt, het rechte woord weet te vinden, zoodra men zich begeeft op het gebied des geestelijken levens, de stichting en uitbreiding van het Godsrijk in ons, dan voorzeker breidt de gezichtskring zich terstond zoover uit, dat het vinden van woorden voor zaken steeds moeielijker wordt, en wij dikwijls in groot gevaar verkeerden de rechte naam te verbasteren. Vandaar dan ook niet zelden het geval van niet verstaan te zijn, of liever schijnbare verschillen, welke aanleiding kunnen geven tot veel en velerlei strijds, ook in de vergadering der broederen. Evenwel is er nog veel meer wat aanleiding kan geven tot verschil van gedachten aangaande personen, zaken, woorden enz. Dit alles getuigt echter niet tot onze eer. Veeleer tot oneer. Het zegt ons dat de harmonie verbroken ligt. En al worden de kinderen Gods door éenen Geest geleid, het blijkt toch maar steeds dat het karakter der zonde zich telkens laat gelden en dat de gevolgen der afwijking niet gering zijn te achten. Onder al de verschillen die er echter bestaan, komt het mij voor dat er maar één geoorloofde strijd bestaat en wel deze, die *zijne* aanleiding vindt in het beantwoorden der vraag: hoe wordt God, de Heere, het best geëerd? Gaat het om de eere Gods dan mogen wij spreken, dan mogen wij onderzoeken tot onderlinge leering, vermaning en onderwijzing en het zal tot zegen zijn voor ons hart. Een ieder toch die eenigszins de kracht des Geestes in zijn hart voelt werken, wordt het ernst met de eere zijns Gods. Hoe meer het den Heere behaagt hem zijne tegenwoordigheid te doen gevoelen, hoe geringer hij zich zal achten (evenals David) en des te grooter zal de kracht Gods aan hem openbaar worden.

Wanneer in deze lijn mijne gedachten bezig zijn, en ook voor mijn geest een woord optreedt dat dikwijls gebruikt wordt, maar niet zelden verkeerd wordt verstaan, dan spreekt het als vanzelf dat bedoeld woord meer dan eens het onderwerp was van overdenking. Ik bedoel het woord *toelating*. Het spreekt vanzelf dat wij aan deze plaats niet al te breedvoerig mogen zijn. Daarom ter zake. Alle dingen hebben hunne keerzijde. Zoo staat b. v. tegenover licht — duisternis, tegenover goed — kwaad, en zoo zouden wij m. i. tegenover het woord toelating moeten plaatsen — besluit of bestuur. 's Heeren wil of voorzienig bestuur. De besluiten Gods mogen wij niet van het Goddelijk Wezen onderscheiden. 's Heeren wil is zijn daad. Hij bestuurd alles naar den raad van zijnen wil. Heerlijk en kracht bijzettend

is daarom het antwoord van den katechismus — dat alle dingen niet bij geval maar van zijne Vaderlijke hand ons toekomen. Dat zij tegen zijnen wil zich noch roeren noch bewegen kunnen. Wat zegt ons dit anders, dan dat de Heere de teugels van het bewind in handen heeft, zoodat er geen haar van ons hoofd valt zonder zijnen wil. Indien wij nu het woord toelating zóo zouden verstaan, dat de Heere iets zoude toelaten zonder zelf een werkzaam aandeel te hebben in de zaak, dan geloof ik met het oog op de uitspraak van 's Heeren Woord, dat wij grootelijks dwalen. Een ieder kan gevoelen dat nu dit gezegde op de puntjes afgaat. De heiligheid des Heeren mag geen oogenblik uit het oog worden verloren. Daarom kan de Heere niemand verzoeken met het kwade en toch zegt de Schrift: Zoude er een kwaad in de stad zijn, dat de Heere niet doet? Nimmer kan de Heere God als auteur van het kwaad beschouwd worden, en ware het niet dat de val in het paradijs ons allen bekend was, wij zouden noodzakelijk deze daad moeten beschouwen.

Alleen nog deze opmerking.

Het is duidelijk dat er twee machten bestaan ook wel koningen genoemd. De vorst der duisternis en de vorst des lichts. Volgens Gods rechtvaardig oordeel zijn wij overgegeven aan den vorst der duisternis en zijn gevangenen des machtigen volgens Jesaja. Daarom was het noodig dat er iemand was, sterker dan hij die de gevangenis bewaarde, en door 's Heeren genade werd deze beloofd direct na de vrijwillige en moedwillige overtreding in het paradijs, welke belofte vervuld is in de volheid des tijds. Aangezien de persoon *mensch* gezondigd heeft, zoo gaan ook al deze zaken niet buiten den mensch om. Wij toch ondervinden door te letten op de stand des harten welke verwoestingen de zonde te weeg heeft gebracht. Lettende op de uitgangen des harten, moeten wij het bekennen dat er eene voor ons onoverwinnelijke kracht is, die ons steeds aftrekt van het hoofd der gemeente, en van alles wat in strijd zoude komen met onze bedoelingen, en de bedoelingen des satans.

Zoo zouden wij door kunnen gaan, en ons oog zoude verder moeten zien. de gedachtengang zich verder uitbreiden. 's Heeren Woord is rijk. Dit is zeker, den Heere zijn alle dingen van eeuwigheid bekend. Zalig die het mag betuigen met de woorden der Schrift: Die ons uitverkoren heeft in Hem voor de grondlegging der wereld. (Ef. 1 : 4), naar zijn eigen voornemen en genade, die ons gegeven is in Christus Jezus, voor de tijden der eeuwen (2 Tim. 1 : 9).

S.

IDIOTEN.

Voor eenigen tijd geleden had ik het voorrecht in gesprek te komen met den man, die zich beijvert om de belangen der idioten en hun treurigen toestand, zooveel mogelijk bekend te maken, en liefde

en barmhartigheid op te wekken voor deze ongelukkigen, die zoozeer behoefte hebben aan betoening van Christelijke liefde. Uit de mededeelingen van dezen heer werd het mij duidelijker dan ooit, dat de Christelijke liefde in het algemeen, maar ook bijzonder de belangstelling van de kinderen die gezonde herzenen hebben, bij deze ongelukkigen moet bepaald worden. Daarom is het van groot belang dat ook de onderwijzer in de zondagsschool zijn leerlingen onder den aandacht brengt, het groote voorrecht dat zij hebben, zoo zij een gezond verstand bezitten om te kunnen begrijpen wat hun geleerd wordt. Dat kunnen de idioten niet, zij begrijpen niets; zij kunnen wat zij hooren niet overdenken, en daarom kan hun verstand niet ontwikkeld worden. Idioten zijn kinderen (van de volwassenen spreken wij thans niet) die geheel op zichzelf staan, dat is: „kinderen, om wier aanzijn, als het ware een hooge muur is opgetrokken, zoodat zij niet in contact staan, noch met de buitenwereld, noch met hunne Schepper of Formeerder.”

Dat is treurig. Ik heb vroeger zulk een meisje op mijn zondagsschool gehad, doch zij zat stil voor zich te kijken en begreep niets van hetgeen zij hoorde. Veeltijds worden de idioten door andere kinderen bespot en uitgelachen, en met den naam van suffert beliteld. Over het algemeen zijn zij goedaardig van karakter en zeer gezeggelijk. Ik herinner mij een jongen van ruim 16 jaar, ook een van die ongelukkigen, die op een winkel werkte en wien door zijne kameraden gezegd was dat hij de glazen eens moest schoonmaken, en daarom een emmer, spons en zeemlap moest medebrengen; en hoewel zij dat gezegd hadden, om met hem een grapje te hebben, bracht hij werkelijk, den volgenden morgen op den winkel komende, deze gereedschappen van zijne moeder mede. Hij had niet begrepen dat zij hem bedot hadden.

Het spraak en denkvermogen is bij hen zeer gebrekkig, en zulks niet door gebrekkige zintuigen, maar daardoor dat zij, hetgeen zij nog gewaar worden, niet in zich kunnen opnemen en verwerken en hunne zintuigen daardoor niet ontwikkelen.

Zij zijn dus niet vatbaar voor geestelijke ontwikkeling, welke de grootste schat is die God aan den mensch gegeven heeft.

Een verblijdend teeken des tijds, ja een zegen van den Heere is het, dat in den laatsten tijd voor zulke ongelukkigen een gesticht geopend is, waarin zij, opgenomen kunnen worden, en onder eene uitnemende leiding, alles aanwezig vinden wat tot hunne geheele of gedeeltelijke genezing medewerken kan. Bijzondere vermelding echter verdient het feit, dat deze stichting in de vreeze des Heeren geleid wordt.

Deze stichting heet: „s Heeren Loo” en is gelegen in de liefelijke streken van Ermelo.

Daar vinden die ongelukkigen alles wat tot hunne lichamelijke en geestelijke vorming noodig is, en als wij dan bedenken dat er 4 à 6000 idioten in ons

land zijn, dan is er overvloedig reden om den Heere te loven, dat Hij zich op deze wijze over deze ongelukkigen ontfermt.

Maar niet minder wijst deze stichting op de roeping van de Christelijke Maatschappij om deze hoogst gewichtige zaak te steunen, met gaven en gebed.

Met blijdschap mag dan ook melding gemaakt worden, dat velen zich opmaken, om op allerlei manier de barmhartigheid in deze te oefenen. Doch ook de kinderen mogen niet achterblijven, en vele onderwijzers zullen zeker gaarne de kinderen der zondagsscholen opwekken, om met een busje bij hunne kennissen rond te gaan, en op de hun eigenaardige wijze de belangen te bepleiten van hunne ongelukkige natuurgenooten.

Als kinderen voor kinderen vragen, dan kunnen de grooten niet weigeren, en kinderen zijn zeer goede agenten, dat is veeltijds gebleken.

Op deze wijze kan een goed werk gesteund worden en daarop is den zegen des Heeren te verwachten.

V.

DE ZONDAGSSCHOOL.

(INGEZONDEN.)

II.

Hebben wij in het vorige stuk aangetoond dat de zondagsschool in algemeenen zin haar goed recht van bestaan kan bewijzen, thans gaan wij over om de zaak meer in engeren kring te bezien en vragen: heeft *iedere* zondagsschool recht van bestaan. — Het valt in het oog dat de naam Zondagsschool niet gunstig is gekozen. — Om dit echter te verstaan is noodig dat wij een oogenblik stil staan bij hare oorsprong. — Het was n.l. in het laatst der 17de eeuw dat men catechetisch onderwijs gaf op zondag en daarbij of daarna de jeugd leerde lezen en schrijven. Door velen werd hier gebruik van gemaakt en de naam kwam volkomen tot zijn recht. — De geschiedenis spreekt onder meer van zekeren Jozef Alleine welke deze arbeid met anderen verrichtte. Zelfs was hier aan verbonden een salaris van zes stuivers per zondag. De predikant Alleine, zegt de geschiedschrijver, was een van de ernstigste mannen van zijn tijd en zijn onderwijs kwam elke stand ten goede.

Indien wij nu letten op den toestand dier tijden, en stellen de personen die zich lieten betalen voor het oogenblik eens buiten rekening, dan geloof ik toch dat van zulk eene school een goede getuigenis kon worden gegeven. De tijd waarover wij spreken verplaatst ons ruim twee eeuwen terug, en wanneer wij nu nog weten dat het onder de ouden van dagen niet ongewoon is, wanneer men iemand aantreft die niet kan lezen of schrijven, dan kunnen wij ons eenigzins begrijpen hoevelen toen gevonden werden die geen schoolonderwijs hadden genoten. In onzen tijd

nu de schoolbouw zulk een grooten omvang heeft verkregen, zouden wij onderwijs, als dat waarover wij hier spraken, niet meer begeeren.

Zeër zeker had de heer Alleine een open oog voor de behoeften der jeugd, de toekomst der kerk en maatschappij, ook wanneer hij ze reeds op zeer jeugdigen leeftijd arbeid zag verrichten en de scholen schaars waren. Daarom was het dat hij aan het werk toog, van God de Heere alleen zegen verwach- tende wanneer hij bezig was de stem des Evangelies te doen hooren onder die jeugdigen.

Een werkje van zijnen hand, getiteld: „*Roepstemmen tot onbekeerden*”, geeft getuigenis van 's mans ernst en goede bedoeling. De liefde tot Christus door den Heiligen Geest spoorde steeds tot dit werk aan en ondersteunde het ook.

Dergelijke toestanden bestonden p. m. eene eeuw voordat de zondagsschool in het tegenwoordige klee- de tot stand kwam. Deze in het buitenland ontsproten, dankt haar ontstaan aan Robert Raikes. Gedrongen door de liefde van Christus, maakte hij de jeugd bekend met dien eenigen Naam onder den hemel gegeven tot zaligheid. En was deze eerste spruit klein als een mosterdzaadje, het werd spoedig tot een groote boom, onder welks schaduw velen een rustig plekje vonden.

Ziende de verwaarloozing der jeugd in de stad zijner inwoning, werd het Raikes in het hart gegeven het eenige geneesmiddel toe te passen en in 1781 had de eerste bijeenkomst met de kinderen plaats.

Schreef men vóór eenige jaren in zekeren statis- tiek dat Londens zondagsschoolvereeniging 706.218 leerlingen telde, Frankrijk 8.300, Duitschland 16.592 en de Vereenigde Staten van N.-Amerika 2.199.789; en nemen in aanmerking dat toen in N.-Amerika de zondagsschool slechts tien jaren bestaan had, dan kunnen wij gerust aannemen, dat dit cijfer in onze dagen veel hooger is. Stellen wij nu de vraag: Spreken deze tienduizenden onderwijzers en onder- wijzeressen tot die millioenen kinderen naar den eisch van Gods Woord? Het antwoord behoeft naar mijn bescheiden meening niet twijfelachtig te zijn. Helaas! niet allen bespreken den Christus der Schrif- ten. De geest der moderne theologie is ook in zoo menigen leek gevaren en dientengevolge overgesla- gen op het zondagsschoolgebied.

Daarom kunnen wij vrijmoedig zeggen: niet iedere zondagsschool heeft recht van bestaan.

In Matth. 19 : 14 zegt de Heere Jezus: „Laat af van de kinderkens en verhinderd ze niet tot mij te komen.” Duidelijk zegt de Heere in deze woorden, dat ook den kinderen de volle waardij moeten leeren kennen die van Hem als Verlosser en Zaligmaker uitgaat.

Gewis, zij die de jeugd op de zondagsschool eenen anderen leer voorstellen, zullen over zich een oordeel brengen, en de school zal tegen hen getuigen.

Andermaal zegt de Heere Jezus (Joh. 15 : 23): „Die Mij haat, die haat ook Mijnen Vader.” Daarom,

die het kind onthoudt de troost des Evangelies en de beloften der zaligheid, die daar zijn in Christus Jezus voor arme in zichzelf verloornen, gewisselijk die heeft naar Gods Woord geen recht aan uw kin- deren onderwijs te geven. De apostel Paulus zegt, (Gal. 1 : 8): „Doch al ware het dat wij of een engel uit den hemel u een Evangelie verkondigde, buiten hetgeen wij u verkondigd hebben, die zij vervloekt.” En dit zeide Paulus niet omdat *hij* dit Evangelie ge- bracht had, maar omdat God deze leer van dit Evan- gelie zelf reeds in het Paradijs geopenbaard had en later door de heiligen, patriarchen en profeten heeft laten verkondigen, door de offeranden en andere plechtigheden heeft doen afbeelden, om al deze za- ken ten laatste in zijnen eeniggeboren Zoon te ver- vullen.

De loochening van den Zone Gods brengt mede een eeuwige vervloeking.

Hiermede meen ik genoegzaam aangetoond te hebben, dat niet iedere zondagsschool recht van be- staan heeft. Toch is er nog menig gevaar voor hen die werkzaam zijn op het gebied van zondagsscholen, al is deze overeenkomstig ons bedoelen. Steeds is het noodig dat de onderwijzer zich beproeve voor het aangezicht des Heeren en onderzoekte wat drijf- veer hem naar school drijft. Alles wat niet uit het geloof is, zegt de Schrift, is zonde. Zoekt iemand zichzelf in het onderwijs, hij is reeds ge- oordeeld en geroepen zich van de dwaling zijns wegs te bekeeren. En voorts zij het onze bede om bekwaammakende genade te ontvangen, opdat het werk meer en meer zij of worde het werk des Heeren, en wij met vrijmoedigheid mogen vragen: Uw koninkrijk kome ook onder de jeugdigen, U worde toegebracht de lof, aanbidding en dankzegging.

J. J. S.

ZONDAGSSCHOOL-ONDERWIJZER.

Hebben wij in ons laatste opstel over bovenstaand onderwerp eenige oogenblikken stilgestaan bij den zang met de kinderen, thans gaan wij een voetstap verder op dien weg en denken ons den onderwijzer aan de behandeling van zijn onderwerp. Het zoude ons veel te ver afvoeren om thans de tucht te be- spreken, aangezien dit woord eene afzonderlijke bespreking noodig heeft, vanwege de belangrijkheid en haar veelomvattende bedoeling. Mij dunkt, het behoeft geen betoog, dat vele onderwijzers met de tucht verlegen zitten, en daarom is het juist noodig elkander toe te lichten en zoo mogelijk in de hand Gods, een hand aan den weg te zijn. — Voor deze zaak opent zich dan ook aan ons oog een zeer ruim veld, waarop wij, zoo God wil, ons in de volgende maand eenige oogenblikken zullen bewegen. Voor het oogenblik luisteren wij liever naar de aange- name werkzaamheid van den onderwijzer. Vroeger hebben wij den vorm en strekking van het gebed

reeds besproken, en mogen daarom ook deze zaak voorbijgaan. Alleen zij nog opgemerkt, dat de onderwijzer niet van meening mag zijn, dat alleen in school voor de kinderen gebeden moet worden. De vraag om bekeering der kinderen, die aan zijn zorg zijn toevertrouwd, eischt, dat dit niet alleen op een bepaald uur moet geschieden, maar dat het een overwegend deel moet uitmaken van het gebedsleven. Dit zal zwaar op de ziel wegen, naarmate men de bekeering uitgesteld wil zien. — De Heilige Schrift duldt geen uitstel maar spreekt van: *heden*. — Daarom is het niet goed ook bij het behandelen van het onderwerp in algemeenheden te verloopen, iets waartoe men zoo gemakkelijk komt, maar liever spreke men, zoo dikwijls de gelegenheid zich aanbiedt, meer persoonlijk naar de bevattelijkheid der kinderen. Mocht het zijn, dat een onderwijzer waarneemt, dat een kind getroffen is, dan verzuime hij niet het goede werk in hem begonnen, levendig te houden, echter zonder verheffing van het kind, dat lichtelijk tot de meening zoude kunnen komen, daarin iets verdienselijks te bezitten. Ook hierover zouden wij veel kunnen zeggen; want steeds valt het in het oog, dat het zondagschoolwerk een zeer teeder en niet minder uitgebreid werk is. Bij de behandeling is het noodzakelijk dat een onderwijzer zijn gedachten behoorlijk weet te rangschikken. Daarom is voorbereiding nooit genoeg aan te bevelen. Let er op, onderwijzer! dat uw publiek geen gratie toekent aan dien Meneer die hen bezig houdt. Dat publiek komt van u eischen. Daar heeft het recht op. Neen, het betoond geen medelijden met u, wanneer ge door eigen verzuim, u eene marteling op den hals hebt gehaald. Want eene marteling is het voor den onderwijzer, wanneer hij niet heerschen kan over het onderwerp, of hij moet zich verliezen in allerlei, wat toch over de hoofden der kinderen heengaat, en waarover hij geen zegen kan verwachten. Maar vraag dan ook niet hoe het gebed van zulk een onderwijzer moet zijn, wanneer hij nog eenig bewustzijn bezit in de zondagschool te zijn.

Weet een onderwijzer orde te houden in zijne denkbeelden, dan zal dit hem bewaren voor veel kwaad, ook voor het telkens overspringen van het eene onderwerp op het andere. Eenvoudigheid en regel in het onderwijs kan nooit te veel aangeprezen, omdat daardoor een juist begrip verkregen wordt van de te behandelen stof. Er zijn woorden, die in het kinderoor een geheel andere beduidenis hebben dan er werkelijk in ligt. Iets wat werkelijk tot schande gerekend wordt, is soms in het oor van een kind eene eere en omgekeerd. Wie zal de invloed van dwalingen in het kinderhart berekenen.

Zoo hebben wij weder iets ten beste gegeven, waaraan nog veel kan worden toegevoegd. B. v. wij zouden nog stil kunnen staan bij de collecte die gewoonlijk gehouden wordt. Ook deze zaak gaat in menige school veel te zorgeloos toe. Vele gebreken

kleven ons aan, maar toch hebben wij goeden moed, omdat er teekenen van opleving zijn. Wanneer een onderwijzer begint te gevoelen, wij staan hier op heiligen bodem, de Heere heeft mij hier gesteld als drager van zijn Woord, dan zal ook van zulk een onderwijzer iets afstralen op de kinderen en men geve er zelfs acht op, *hoe* de kinderen hunne stoffelijke gaven geven. De Heere leere ons maar klein te zijn voor Hem en kinderlijk van Hem te leeren, die tot ons spreekt door zijn Woord en gedurig zij het onze hede met den psalmist:

Zend, Heer, uw licht en waarheid neder,
En breng mij door dien glans geleid,
Tot uw gewijde tente weder,
Dan klimt mijn bange ziel gereeder,
Ten berge van uw heiligheid,
Daar mij uw gunst verbeidt.

S.

Enkele opmerkingen, het onderwijs in de Bijbelsche Geschiedenis op de Zondagsscholen betreffende.

(INGEZONDEN.)

Het onderwijs in de Bijbelsche geschiedenis aan kinderen te geven, kan — dit zal ieder, die er, zij het ook slechts eenigszins, mee bekend is, wel toestemen, — een zeer moeielijk werk genoemd worden.

Moeielijk is het in vele opzichten; moeielijk vooral voor tal van zondagschoolonderwijzers, die alleen des zondags geroepen zijn, onderwijs te geven, terwijl gedurende de overige dagen der week eene gansch andere taak op hunne schouders rust. Wat toch vloeit daar dikwerf uit voort?

Dit: dat zij, tengevolge van vele en vermoeiende werkzaamheden, geen tijd en lust genoeg vinden, om zich voor het onderwijs op de zondagschool voldoende voor te bereiden en dientengevolge, als zij onderwijs geven, dit zoo linksch doen en zoo weinig vrucht van hun werk zien, dat het beter ware, dit te staken en de kinderen niet te vervelen met allerlei, meestal hoogdravende en dus niet te begripen woorden. Veelal ontaardt hun onderwijs dan ook in eene preek, die, zoo zij haar zelf al begrijpen, dan toch voor de kinderen veel te geleerd is.

Eene goede voorbereiding is voor iederen onderwijzer, hoe goed hij ook met den Bijbel bekend moge zijn, onontbeerlijk. Hij moet het te behandelen onderwerp van alle kanten bekeken hebben; zoovele handleidingen, als hij machtig kan worden, bestudeerd en bovenal de kantteekeningen van den Staten-Bijbel in zijn hoofd hebben en eerst dan kan hij, na God om zijnen onmisbaren zegen gesmeekt te hebben, verwachten, dat er eenige vrucht van zijn werk gezien kan worden; verwachten ook, dat zijne leerlingen een onbepaald vertrouwen in hem leeren stellen.

Ook dat is noodig!

Immers, mist hij, die voorgaat, het vertrouwen der scholieren, dan kan zijn onderwijs niet vruchtbaar zijn.

Hoe hij het dan heeft aan te leggen, om van den beginne aan de leerlingen voor zich in te nemen? Het valt niet gemakkelijk hierop een juist antwoord te geven, want waar de een als vanzelf de harten der kinderen wint, daar zal de ander, hoeveel moeite hij zich ook geeft, dit nooit gedaan krijgen.

Slechts enkele algemeene regelen zijn hier aan te geven.

Vooreerst is het een vereischte, dat de onderwijzer Bijbelvast zij; bekend met de grondwaarheden der Heilige Schrift, alsmede met de voornaamste dwalingen van de onderscheidene Kerken en leeraars, en dat hij een kort overzicht heeft van de geschiedenis der Chr. Kerk. Hij zij opgeruimd en vriendelijk tegenover zijne leerlingen; de jonge harten der kleinen, die nog geheel of bijna geheel onbekend zijn met de zorgen des levens, vereischen zulks; — hij doe zich kennen als iemand, die het wel met hen meent en slechts hun waarachtig geluk wenscht te bevorderen; als iemand, die, schoon reeds der kinderschoenen ontwassen, nochtans een jeugdig, een kinderlijk gemoed heeft; als iemand, die con amore, alleen door liefde gedreven, zijn werk op de zondagsschool verricht.

Dit wat zijn persoon aangaat.

Wat zijn onderwijs betreft, daaromtrent zij het volgende gezegd:

Er worde zooveel mogelijk in de taal des Bijbels gegeven, opdat de kinderen langs zoo meer aan die taal gewennen en later zooveel gemakkelijker zelf den Bijbel kunnen lezen; lezen niet alleen in den zin van „samenvatting der letters tot woorden en der woorden tot zinnen”, maar lezen in den zin van „begrijpen.”

Het eigenlijke onderwijs dure niet te lang; een half uur of drie kwartier is ruimschoots voldoende. Nooit houde de onderwijzer, aan het einde zijner bespreking, een lange zedeles; een kort en krachtig woord, komende uit den grond des harten, zal veel meer uitwerken dan een vloed van woorden, waarnaar verreweg het meerendeel der kinderen toch niet luistert. Het beste handelt mijns inziens hij, die aan het slot de toepassing geheel weg laat, maar haar weet in te werken in zijne gansche bespreking, zoodat de leerlingen, die tijdens het verhaal, zooals verondersteld mag worden, met gespannen aandacht zitten te luisteren, onwillekeurig ook het woord van toepassing hooren en kunnen opnemen.

Op nog één gebrek, dat eene groote schare van onderwijzers aankleeft, willen we wijzen; het is, het houden van een ellenlang gebed.

Ga alle zondagsscholen na, en ge zult bevinden, dat bijna alle onderwijzers in meerdere of mindere mate aan dat euvel mank gaan.

„Maar hoe,” — hoor ik u vragen — „wilt ge dan, dat de onderwijzer een „schietsbedje” voor zijne leerlingen opzegge en dat dan zoo gauw mogelijk afrabbele? Mag hij zich niet eens den tijd gunnen, om eens een hartelijk gebed tot God op te zenden en alle nooden en behoeften van de kinderen, van hemzelf en van anderen voor den troon zijner genade neer te leggen? Mag hij niet vragen om 's Heeren bijstand in zijn moeielijk werk?”

O zeker, vrienden! maar laat het gebed vooral kenmerkt zijn door korthed en kracht; laat het eenvoudig zijn, berekend voor de ontwikkeling der kleinen. De kracht van het gebed zit niet in de veelheid van woorden. Ging niet de tollenaar, biddende: „Heere wees mij, arm zondaar, genadig”, gerechtvaardigd heen, meer dan de farizeër, die met eene menigte woorden tot God bad? En zoudt ge denken, dat de kinderen, wanneer het gebed lang duurt, ook werkelijk medebidden? Hebt ge het „Onze Vader” wel eens goed bestudeerd en nagegaan, wat de inhoud is van dat gebed? En is ook de inhoud daarvan steeds de grond geweest, waarop úw gebed gebouwd was? —

Ik geloof, hierover nu genoeg gezegd te hebben. Plaatsgebrek zal mij wel verbieden, thans over dit onderwerp verder uit te weiden.

In een volgend nummer hoop ik echter, indien er dan tenminste weder een plaatsje voor mij open is, eens te spreken:

- 1°. over den inhoud van de drie kalenders, noodig voor de verschillende klassen eener zondagsschool, en
- 2°. over het verschil van den leervorm in de drie onderscheidene klassen.

JAMES.

Het bovenstaande stukje van onzen jeugdigen inzender is door ons gaarne geplaatst. Het blijkt dat deze zondagsschool-onderwijzer onder zijne collega's al eens heeft rondgezien; en nu niet om aanmerkingen te maken, geeft hij zijne gedachten, maar tot beoefening van het woord: „Hebt acht op elkander, tot opscherping der liefde en der goede werken.”

Zoo spreke iedere zondagsschool-onderwijzer zijne gedachten uit, opdat de zondagsschool kome in het rechte spoor, en de kennis van het Woord onder de kinderen bevorderd worde.

RED.

Wat zal toch dit kindeken wezen?

Deze vraag zal wel niet de eerste en zeker ook niet de laatste geweest zijn, die gedaan werd toen Zacharias de oude Priester, door Gods wondervol en voorzienig bestuur, tot een blijden vader gemaakt, zijn kleinen Johannes op de armen wiegde, en God met een ontketende tong in blijde lofzangen loofde.

Iedere vader immers, niet waar, die zijn jonggeboorne aanziet, iedere moeder, die bij het wiegje van hare zuigeling nederknielt, heeft dikwijls dezelfde vraag, zoo niet op de lippen, dan toch in het hart.

Ware het ieder vader en moeder gegeven, het

geheim der toekomst te ontsluiereu, wat al goeds, wat al groots en edels, wat al bruikbaar en schoons zou er dan onder het wiegenkleedje verscholen liggen; of — en ook dit is mogelijk, wat al jammer en ellende, wat al schuld en verwoesting.

De Heere heeft dit geheim wijzelijk voor een ieder verborgen gehouden, want een vader en moeder die bij het ontvangen van hun kind een juist antwoord op bovenstaande vraag konden geven, zouden bij de wetenschap dat zij veel verdriet van hun kind zouden beleven, immers altijd met droefheid vervuld zijn. Wie schetst ons den toestand van een vader en moeder bij het zien van hun kind dat nu zoo dartelend, lief en aardig, straks tot een moordeenaar zal opgroeien, die zijn gansche leven zou moeten doorbrengen achter slot en grendel. Een toestand immers voor zulke ouders niet om te dragen, vreugde en blijdschap zouden niet meer worden gekend, de dood alleen zou hun verlossen van zulk een leven.

Plaatsen wij in den geest een Elisabeth met hare Johannes in de armen, eens naast de moeder van Judas Iscariot met haar innig geliefd kind op de schoot.

De kleine Johannes, groot geworden zijnde, de wegbereider, de heraut van Hem, die te komen staat, Jezus Christus, het Lam dat geslacht zou worden voor armen verloren zondaren.

De kleine Judas Iscariot, die ook door teedere moederzorgen beschermd wordt, en lieve lachjes heeft voor haar die hem het leven gaf, dit kind groot geworden, de man van wien Jezus zeide: het ware dien mensch goed nooit geboren te zijn geweest.

Zoo menigmaal wij dan ook een moeder of vader zien met hun kind op den schoot, komt de vraag wel eens in het harte: moeder wat hebt ge daar op uw schoot? Vader wat troetelt ge daar op uwe knieën? Zal het zijn eene toekomstige hemelling, een uitverkorene des Heeren, of een Judas in miniatuur, een verrader van Zijn verlosser zijn een wien de buitenste duisternis zal ten deel worden?

O, Ouders, gij die uw leven wilt zetten voor uw kinderen, alles voor hen wilt doen om hun leven te veraangenameu, ouders ik vraag u, wat hebt ge, zonen en dochters die uw leven zullen veraangenameu en uw ouden dag verhelderu, of kinderen die u het leven zullen bitter maken en nagelen aan uw doodkist zullen zijn? Gewichtige vragen niet waar, voor ieder aan wien God kinderen gaf.

En wat nu nog het schrikkelijke is, och, dat zoo veel ouders deze vragen op zijde zetten, deels uit onverschilligheid, deels omdat, zoo zegt men, het niet aangaat zich bezig te houden met te vragen naar een onbekende toekomst. Iedere dag heeft genoeg aan zijn eigen kwaad en iedere nacht niet minder als men kleine kinderen heeft.

En waarom dan ook al dat vragen? Waarom vaders en moeders? Zijt ge dan geen plaatsbekleeders van Hem naar wiens beeld gij geschapen zijt, van

Hem, uwen Schepper, die Zijnen troon heeft in de hemelen en de aarde tot een voetbank Zijner voeten?" En zoo het u uit genade gegeven is, op deze vragen toestemmend te antwoorden, welnu dan is het ook daarom, omdat het u gezet is bij het aanschouwen van uw lieveling wanneer het, nog onbewust van alles op uwen schoot ligt, te vragen: „Wat zal toch dit kindeken wezen?"

Dan zal het bewustzijn ook bij u worden verlevendigd dat het in Zijn Raad bepaald is, dat uwe zorgen, uwe liefde, uw voorbeeld, uwe vermaningen, uwe tucht, uwe leering en uwe gebeden een gewichtigen invloed zullen uitoefenen op de toekomst van uw kind, ook op zijn eeuwig wel of wee. Vaders en moeders, gij staat voor het sterfbed van een uwer lievelingen en gij roept, bidt en smeekt, bewust of onbewust van 't geen gij vraagt: „o God, bewaar mijn kind". Maar ziet, de Heere neemt het weg. Wat is er van dit kindeke geworden? Een hemelling? Uw kind is vroeg gestorven, eer het groot was en gij hadt het o zoo gaarne groot gezien. God nam het zoo jong weg en toch het was zoo beter.

Denk aan het zontje van Jerobeam, waarvan geschreven staat, dat God het vroeg wegnam, omdat in dit kind wat goeds gevonden werd voor den Heere. Wie zal het ons zeggen wat van dat kind geworden was, zoo het was blijven leven bij de opvoeding van zulk een vader, van zulk eene moeder? En nu, nu was het geborgen bij God en Zijne Engelen. Het was vroeg gestorven, vroeg bij God.

Ach, zoo menigeen die zijn kind heeft moeten missen durft de vraag te doen: waarom zoo jong van mij afgescheurd, waarom toch? het kind was zoo lief, het keuvelde al zoo aardig, het groeide al zoo lief op en nu, daar ligt het bewegeloos, koud en stijf ter neder en wordt het straks geborgen in 's aardrijks schoot.

Gij die zoo spreekt ouders, opvoeders, was het ook wellicht daarom, omdat gij uw kind zoudt hebben bedorven, omdat gij het voor de wereld en in de wereld zoudt hebben opgevoed tot God het u ontam? Bindt deze vraag op het harte en laat het dan zien dat ge niet alleen door God geslagen zijt, maar ook pijn hebt gevoeld. Zoo gij u in dit opzicht vrij kent voor uwen God, bedroefd er u dan niet over dat uw kind beter bezorgd en beter bewaard is dan bij u.

Hoe liefelijk dan voor u het denkbeeld: dat al die vroeg gestorven kinderen de schare zijn, die het Lam volgen waar het ook henen gaat, dat zij een erfdeel uitmaken, dat Jezus op den Satan vooruit heeft, dat zij het kuddeke van Jezus' stal maken tot eene schare die niemand tellen kan.

Wie zal niet beweren dat het scheiden voor het vleesch steeds smartelijk blijft, als de band breekt die het leven aan dat uwer kinderen snoerde; en zeker is er geloof noodig om de bedroefde oogen naar den Hemel te richten met de betuiging: „de Heere heeft

gegeven, de Heere heeft genomen, de naam des Heeren zij geloofd." Gij die zoo kunt spreken, gij gevoelt het immers dat ge van uwen taak spoedig afgelost zijt en uwe verdere zorg overbodig is. Die zorg is natuurlijk niet overbodig voor hen wier kinderen gespaard blijven. Behoeven zij zich geen enkel oogenblik te verontrusten over hunne vroeggestorvene lievelingen, schier ieder uur, ja iedere minuut voorwaar, moeten zij zich verontrusten over de nog in leven zijnde en daardoor *moeten* onze zorgen dan ook zijn niet voor de dooden, maar voor de levenden. Daar moet in de opvoeding onzer kinderen veel uitgeroeid, veel voorkomen, veel bestreden, veel genezen worden.

Is het kind lichamelijk krank, een geneesheer wordt gehaald, en deze geeft naar zijn beste weten, die middelen, die de ziekte kan genezen. Doch zonde is meer dan lichamelijke krankheid. Zij is schuld. En schuld kan niet genezen, die moet verzoend worden. Doch de verzoening aan te brengen is niet uw taak, o ouders en verdere opvoeders, die verzoening is te vinden, daar, waar gij zelf die reeds vindt of nog vinden kunt: bij het kruis van den Verlosser, bij Jezus Chrstus en dien gekruist. Hij heeft eene eeuwige verzoening, eene eeuwige verlossing teweeg gebracht door zijn kruisdood.

Een der ondeugden die men dikwijls bij de kinderen nu aantreft is wel de jaloerschheid en reeds staat deze ondeugd op de eerste bladzijde des Bijbels opgeteekend, die zelf tot broedermoord aanleiding gaf. Doch hierover een volgende maal.

R. (Wordt vervolgd.)

Een wonder, of twee ouden van dagen.

Zeker oude schilderij stelt een grijs hoofdigen ouden man voor, die in den hemel een jongen bekenden ontmoet. De twee verheerlijkte geesten beginnen te spreken over de wonderen der verlossende genade, en ieder maakt er aanspraak op, het voorwerp der grootste barmhartigheid te zijn. Een voorbijgaand gezelschap van engelen vertoeft om naar hun onderhoud te luisteren. Voor hen beroept zich de oude man, om zijne grootere verplichting tot dankbaarheid aan te toonen, op zijne bekeering in de dagen der grijsheid, verklarende, de rijkdom der goddelijke genade die in hem op de wonderbaarste wijze gebleken was. De jonge man grondt zijn recht op de daadzaak, dat door de genade Gods zijn hart vroeg vernieuwd werd en dat zijn leven op aarde, schoon kort, een leven van vreugde en vrede in den dienst van God was.

De eerbiedwaardigste der engelen antwoordt: Oude man! gij zijt inderdaad als een brandhout uit het vuur gerukt; uw lang leven voor uwe bekeering moet een leven van zonde en ellende geweest zijn, en uw voorbeeld kan sommigen op paden des verderfs hebben gevoerd, die voor eeuwig betreurd moeten worden. Maar deze jonge man, ofschoon

reeds in de eerste jaren zijns levens van zijn arbeid huiswaarts geroepen, zal ongetwijfeld in den dienst van zijnen Heer eenig goed zaad hebben uitgestrooid. dat voor velen tot een rijken oogst zal opwassen, om hier parelen in zijne kroon te worden.

Deze uitspraak der engelen moge waar zijn, maar moeielijk zou het vallen, de beide hoogbejaarden, die het onderwerp van dit verhaal uitmaken, van de juistheid dezer gevolgtrekkingen te overtuigen.

In Londen, de grootste stad der wereld, had iemand het in het hart gekregen, het evangelie te brengen in een der achterbuurten. De liefde Gods brengt met zich mede, liefde tot den naaste. De kracht en zegen van het Evangelie, de blijde boodschap des heils, ondervonden hebbende aan zijn eigen hart, had bij hem de overtuiging gewerkt, dat door de kracht des Heiligen Geestes alleen langs dien weg hervorming voor die verlatenen en haveloozen te vinden is. Na veel moeite was het hem eindelijk mogen gelukken een bescheiden kerkje te doen bouwen, wat uitsluitend bestemd was om zulke menschen te ontvangen.

Aan den ingang nu van deze kerk kon men elken Zondagavond een armen, ouden man van drie en tachtig jaren zien staan, die daar op den voorzanger wachtte, om bij diens komst hem het briefje te overhandigen, waarop de gezangen zijn aangewezen. Nagenoeg twee jaar vond hij er behagen in dit op zich te nemen, want de oude vriend rekende het zich eene groote eer eenig dienstwerk, hoe gering ook, in het heiligdom te mogen verrichten.

(Wordt vervolgd.)

„CAPADOSE”

VEREENIGING VAN GOEDKOOPE ZONDAGSSCHOOL-UITGAVEN.

Lidmaatschap *f* 5. — jaarlijks. Elk lid ontvangt van iedere nieuwe uitgave een ex. gratis, en heeft het recht om in den loop van zijn contributiejaar (dus vóór den 31sten December) zooveel boekjes of kaartjes te kiezen en gratis te ontvangen, dat hij in 't geheel voor *f* 10. — jaarlijks uit het fonds geniet. Wat boven deze *f* 10. — wordt gedisponeerd, wordt tot den gewonen prijs bijbetaald.

Om de keuze voor de leden gemakkelijk te maken en te zorgen, dat die tijdig genoeg kan geschieden, wordt de laatste uitgave steeds vóór den 1sten November verzonden.

In den loop van 1890 verscheen voor *f* 1.55. Men kon dus vóór den 31sten December bijkiezen voor *f* 8.45. Ieder kan voor zooveel malen lid zijn als hem behaagt.

Voor *Zondagsscholen* is dit dus de voordeeligst mogelijke aanbieding. Men ontvangt splinternieuwe gelegenheidskaartjes en boekjes op deze wijs voor half-geld.

CAPADOSE.

Maandblad van den Bond van Nederlandsche Gereformeerde Zondagsschool-Onderwijzers.

PRIJS PER JAARGANG f 1.—.

UITGEVERS:
HÖVEKER & ZOON.
AMSTERDAM.

PRIJS DER ADVERTENTIËN:
10 Cents per regel.

Bond van Nederlandsche Gereformeerde Zondagsschoolonderwijzers.

Er zijn zooveel Zondagsscholen in ons land. Iedere school staat op zichzelf en hier en daar zijn er enkele vereenigd onder een bestuur, dat zooveel mogelijk tracht een vaste richting aan die enkele scholen te geven. Doch over het algemeen is er niet veel eenheid en samenwerking, en ieder bestuur of iedere onderwijzer houdt Zondagsschool naar zijn eigen inzicht. Vandaar het machtig verschil tusschen Zondagsscholen; vandaar ook de verkeerde geesten, die in de Zondagsschool gevonden worden, en vandaar ook dat verkeerde geesten gemakkelijk voortgaan en in den regel niet geweerd kunnen worden. Maar vandaar ook dat er geen maatstaf of beginsel bestaat, waarnaar de Zondagsscholen in het algemeen geleid worden, en bijzonder volgt hieruit dat er geen *raad vragen*, geen *raad geven*, en geen *leiding* is, welke voor den onderwijzer zoo noodig zijn en nut kunnen hebben. Ieder werkt en spreekt op zijn manier, zonder te weten of die manier nu wel juist is, en vaak wordt zelfs door zeer goede onderwijzers gevraagd: „Zou de wijze van handelen op mijne school nu wel de juiste zijn?”

De Bond nu tracht, bij het ontbreken van eene algemeene leiding, in deze noodzakelijke behoeften te voorzien. Zij doet dit door het beginsel aan te geven, waarop de Zondagsschool moet berusten, wenken en raadgevingen te geven; een Rooster uit te geven; daar zuivere toelichtingen bij te voegen, die de onderwijzer behoeft, om een juiste verklaring van de Heilige Schrift te hebben; een maandblad uit te geven, waarin iedere Zondagsschoolonderwijzer mededeelingen en vragen kan doen, zijne gedachten omtrent dit zijn geliefkoosd onderwerp kan mededeelen; recensie van de nieuwe kinderwerkjes te geven; in één woord: een blad geheel disponibel voor iedere Zondagsschoolonderwijzer en de Zondagsschool. Verder stelt het bestuur

zich beschikbaar om alle inlichtingen te geven, welke door onderwijzers en belangstellenden verlangd worden. Zelfs vraagt het bestuur met ernst om eenige medewerkers voor het blad, en verzoekt beleefd en dringend aan *alle* onderwijzers en onderwijzeressen om alle en allerlei mededeelingen in ons blad in te zenden, opdat door de velerlei gedachten er openbaarheid en daardoor eenheid kome.

Ook heeft de Bond in Amsterdam een cursus voor Zondagsschoolonderwijzers en onderwijzeressen geopend, welke, helaas, door een ongelukkige samenloop van omstandigheden, na anderhalf jaar gehouden te zijn, nu vóór eenigen tijd is opgehouden.

Ook is er eene Commissie benoemd van twee broeders, die aan de verschillende Zondagsscholen een vriendschappelijk bezoek gaan brengen, en zoo noodig met broederlijke raadgevingen de onderwijzers ter zijde staan.

Deze Commissie ontmoet ook de verschillende manieren van Zondagsschool houden, en kan daardoor den eenen raden, den anderen voorlichten, weer anderen zeer broederlijk op een ingeslopen gebrek wijzen, en al hare ontmoetingen in den kring des bestuurs overleggen, om daarmede het algemeen belang der scholen te mogen dienen. Deze Commissie komt open en klaar, en daarom zal niemand haar verdenken van eene spion of geheime policie te zijn. Het is niet uit vitzucht of nieuwsgierigheid, dat deze Commissie uitgaat, neen, het is alleen om belangstelling te doen blijken, de Zondagsschool te dienen, en de eenheid en verbroedering te bevorderen.

Toen schrijver dezes in Juli 1868 op Zondagsschool kwam, was hem eene school aangewezen van ongeveer 60 kinderen. Hier zou hij met een vriend zijn arbeid aanvangen, doch de allereerste overeenkomst, die tusschen beide vrienden gesloten werd, was: *dat zij onder het onderwijs op elkander zouden letten.*

Den eenen Zondag sprak de een, en de andere

assisteerde, en zorgde voor de orde, terwijl den volgenden Zondag omgekeerd was; die de vorige week onderwijs gaf, assisteerde nú. Na afloop van de Zondagsschool, werden de op- en aanmerkingen gemaakt en besproken, en het was beiden tot leering en nimmer heeft dit aanleiding tot kibbeling of moeite gegeven.

Een Zondagsschoolonderwijzer moet niet hooggevoelig zijn, want eerst dan kan het woord des Heeren beoefend worden: „Hebt acht op elkander, tot opscherping der liefde en der goede werken!” De Zondagsschool moet een kracht worden, die de vijand bestrijdt, die ook in de jeugdige hartjes zijn zetel heeft gevestigd.

Eenige duizenden soldaten, die in het oorlogsveld ieder op eigen gelegenheid gaan strijden, zijn spoedig uit elkander gedreven, en ontwikkelen geen macht; maar wanneer zij schouder aan schouder staan, en het bevel van den koning kennen en opvolgen, dan, ja dan, moet de geweldige indringer wijken, want tegen een goed georganiseerd leger is hij nimmer bestand.

De Zondagsschoolonderwijzer, die zeggen zou: „Ik ken het bevel van mijn Heer, en in zijne kracht ga ik voort, maar van samenbinding of bondgenootschap zie ik het nut niet in;” is zeker gelijk aan den soldaat, die kennende het bevel van den vorst, namelijk om den vijand van zijn erf te verdrijven, uit de gelederen liep, en nu alleen den vijand tegemoet ging, — hij zou zijne roekeloosheid met zijn nederlaag moeten betalen. O, de strijdleus van ons volk, geboren uit den worstelstrijd om vrijen grond en vrij geweten, roept ons nog toe: „Eendracht maakt macht!”

En heel de Heilige Schrift spreekt van eenheid en gemeenschap, tegenover de verdeeldheid, welke door den Vorst der duisternis wordt gekweekt.

Zie, deze eenheid wenscht de Bond, in het belang der Zondagsscholen. Beijvere zich een ieder om deze eenheid te bevorderen, en sluite zich bij den Bond aan.

v. V.

Toelichtingen bij den Rooster voor 1891.

6 September. *Belsazar en Darius.*

Daniël 5 en 6.

Te leeren: Dan. 3 : 27. Ps. 7 : 5 of vs. 8.

Na Nebukadnezars dood begon de glorie van het Babylonische rijk te tanen en neigde ten ondergang, volgens Gods aankondigde oordeelen (vgl. o. a. Jes. 13, 14; Jer. 50, 51). Nebukadnezar werd opgevolgd door zijn zoon Evilmerodach. Deze werd na twee jaren vermoord door Nergilissar, een behuwdzoon van Nebukadnezar, wiens zoon Laborsarchod na een regeering van negen maanden werd opgevolgd door een anderen behuwdzoon van Ne-

bukadnezar, Nabonnedus, die door de Perzen verslagen en gevlucht zijnde, werd opgevolgd door zijn oudsten zoon Belsazar, welke de kleinzoon was van Nebukadnezar (vgl. Jer. 27 : 6, 7). Hoewel Babel reeds een jaar lang door Cyrus belegerd werd, richtte Belsazar in overmoed en zorgeloosheid, vertrouwend op de sterkte der muren, een groot feestmaal aan voor zijne duizend rijks grooten, zijne vrouwen en bijwijven, waarbij hij dezen in drieste spotternij beval de heilige vaten van den tempel des Heeren te gebruiken, terwijl zij hunne eigen goden verheerlijkten. Zulk een heiligschennis en spotternij kon de Heere God niet gedoogen. Terwijl zij zich daar in de helverlichte zaal aan drank en spel en spot overgaven, werd duidelijk voor hun oog een hand zichtbaar, die geheimzinnige woorden op den wand schreef. Geheel verschrikt en ontroerd, ontbood de koning zijne waarzeggers, verzekerende, dat hij dengene, die dat schrift zou ontcijferen, de rijkste schatten geven en hem als den derden heerscher in zijn rijk maken zou. Tevergeefs zochten de wijzen van Babel naar de ontcijfering, zoodat de koning en zijne grooten nog meer ontroerd werden. De koningin (moeder), de zaak gehoord hebbende, meldde zich nu bij haar zoon aan en wees hem op Daniël, die vanwege zijn bovenmenselijke wijsheid door zijn vader (d. i. zijn grootvader) aan het hoofd van alle wijzen gesteld was en ook zeker dit geschrift zou kunnen verklaren (Daniël blijkt dus na Nebukadnezars dood vergeten te zijn). Terstond liet Belsazar Daniël ontbieden en deed hem dezelfde belofte, die hij zijn wijzen gedaan had. Daniël wees echter die vereering van de hand, maar kondigde den koning, na hem op de Goddelijke straf te hebben gewezen, welke zijn grootvader vanwege zijn trotschheid en goddeloosheid getroffen had, vrijmoedig het oordeel Gods aan, dat daar aan den wand stond beschreven en hem zeker treffen zou, omdat hij in zijns grootvaders trotschheid en goddeloosheid was voortgegaan en „dien God, in wiens hand zijn adem was en bij wien alle zijne paden waren, niet had verheerlijkt.” Het schrift werd nu door Daniël gelezen, bevattende de woorden: „*Mené, Mené, Tekél, Upharsín.*” *Mené*, (dubbel gesteld, om de zekerheid ervan aan te toonen) beteekent *geteld*; aanduidende, dat de jaren des rijks en zijns levens geteld en voleindigd waren. *Tekél* beteekent *gewogen*, ïe kennen gevende, dat de koning (in de weegschaal der Goddelijke gerechtigheid) gewogen en te licht bevonden was. [Zou dit niet van ons allen gelden? (vgl. Ps. 143 : 2; Job 9 : 2, 3)]. *Upharsín* óf (daar de *U* het verbindingswoord *en* is) *Perez* beteekent *gedeeld* en drukt uit (tegelijk zinspelende op de Perzen), dat het koninkrijk verdeeld zou worden onder de Meden en de Perzen. — Hoewel dit oordeel Gods zoo duidelijk was aankondigd, stoorde zich Belsazar er niet aan, slechts blijde dat voor het oog en blik zijn angst wegens dat geheimzinnige schrift was weggenomen (hoevelen gelijken hem!). Hij voldeed althans

aan zijne belofte, door Daniël te vereeren, welke zich die vereering liet welgevallen, óf daar deze toch van geen waarde was, daar Belsazar nog in denzelfden nacht gedood werd, óf om onder Gods bestuur terstond in aanzien bij den overwinnaar te geraken. Volgens de ongewijde geschiedenis liet Cyrus, de veldheer der Perzen en Meden, terwijl allen door de feestvreugde bedwelmd waren, kanalen graven, waardoor de Euphraat welke door de stad stroomde, werd afgeleid, zoodat het leger door de droge bedding onder den muur door de stad binnentrok. Over het veroverd rijk der Chaldeen werd Darius, de Meder, [zoon van Ahasuëros (Dan. 9 : 1)] tot koning aangesteld. Deze Darius schijnt een oom geweest te zijn van Cyrus, broeder van diens moeder Mandané, die gehuwd was met Cambyzes, een Persiaan. De koning der Meden, Astyages, (Ahasveros?) de vader van Darius en grootvader van Cyrus, was door den laatsten in een oproer gedood, zoodat Cyrus op den troon van het vereenigde koninkrijk geraakte, maar de heerschappij met zijn oom Darius deelde. Deze 62 jaren oud zijnde, regeerde slechts twee jaren, toen Cyrus de volle heerschappij aanvaardde. Darius, die een edel mensch blijkt geweest te zijn, met eerbied voor den waren God en zijn dienstknechten vervuld, was Daniël zeer genegen, waartoe onder Gods bestuur niet weinig bijbracht, dat hij den val van Belsazar voorspeld had, niettegenstaande deze hem tot derden heerscher over zijn rijk gesteld had. Deze genegenheid betoonde hij door hem als de eerste der drie vorsten aan te stellen, welke onder den koning het bestuur over het koninkrijk hadden, dat in 120 deelen werd verdeeld, bestuurd door evenzoo veel stadhouders. [Later is het rijk in 127 landschappen verdeeld (Esther 1 : 1)]. Daniël muntte, door den Heiligen Geest bezielde, zoo bovenmate in wijsheid, rechtvaardigheid, eerlijkheid en trouw uit, dat Darius hem het geheele bestuur over het Babylonisch rijk toedacht. (Hoe weinige gezaghebbenden gelijken op Daniël, hoe weinige vorsten op Darius!) Daar Darius te Ecbatana in Medië verbleef, schijnt hij Daniël met de alleenheerschappij over Babel te hebben willen bekleeden, in den zin van gouverneur-generaal. Ook schijnt Daniël aan het hof geweest te zijn, toen het volgende plaats had. De rijksgrootten konden niet verdragen, dat zulk een verachtelijke balling en vreemdeling boven hen werd begunstigd en verheven. Daarom spanden zij tegen hem samen, om hem, het kostte wat het wilde, te doen vallen. Konden zij geen aanleiding tot beschuldiging in zijn persoon en zijne regeering vinden, zij zochten deze in zijne godsvrucht. (Zou deze ook niet nog voor velen een aanstoot zijn en Gods kinderen ten val strekken?) Wetende, dat Daniël niet ophouden zou zijn God te aanbidden, wisten zij den koning een bevelschrift te ontfloeken, dat in dertig dagen noch aan eenigen God, noch aan eenig mensch, een verzoek mocht gedaan worden, dan aan den koning, op straffe van in den leeuwenkuil

geworpen te worden. De koning, geen kwaad vermoedende en door zulk een voorstel geveid, stemde toe en ondertekende zulk een bevelschrift. Aangezien de Perzische en Medische koningen als vertegenwoordigers van den hoogsten god Ormuzd werden beschouwd, laat zich zulk een bevelschrift verklaren, alsmede dat zulk een gebod niet mocht herroepen worden. Nu meenden de vijanden hun sluw, hoosaardig doel bereikt te hebben, want Daniël bleef zijn God, als naar gewoonte, driemaal daags met schuldbelijdenis aanbidden, met het aangezicht naar Jeruzalem gekeerd, voor welke stad Gods hij de herstelling afsmeekte (vgl. Daniël 9 : 2). Treffend bewijs van godsvrucht en geloof, van moed en trouw, vooral met het zeker uitzicht op den dood (vgl. Hand. 5 : 29; Ps. 118 : 6). Onmiddellijk gaven de vijanden aan den koning kennis van Daniëls weerstervende handeling. Nu begreep de koning hunnen listigen toelag en bedroefd daarover zijnde, trachtte hij Daniël op alle mogelijke wijzen te redden; maar tevergeefs, daar het gebod niet mocht veranderd worden. Toen gaf de koning toe en liet Daniël in den kuil der leeuwen werpen, hem dezen, in zijn mond belangrijken, wensch toevoegende: „Uw God, dien gij geduriglijk eert, die verlosse u.” Nadat de kuil gesloten en met den zegelring van den koning en zijne rijksgrootten verzegeld was, ging hij in droevige stemming naar zijn paleis, waar hij een slapeloos nacht doorbracht, zonder, als naar gewoonte, muziekkuitvoering te begeeren. Bij het aanbreeken des dageraads, zonder spijs genuttigd te hebben, ijelde de koning naar den leeuwenkuil en vroeg met droeve stem aan Daniël of zijn God hem werkelijk had kunnen verlossen (welk een blijk van geloof in de macht en trouw Gods!). Daniël antwoordde uit den kuil van tusschen de leeuwen: „o Koning, leef in eeuwigheid!”; verklarende dat God den muil der leeuwen had toegesloten en zij hem niet beschadigd hadden, omdat hij noch tegen God, noch tegen den koning eenige misdaad bedreven had. Vol vreugde liet de koning hem nu uit den kuil trekken en bevond, dat de leeuwen hem niet hadden aangeraakt, omdat hij in zijn God geloofd had (vgl. Hebr. 11 : 33). Nu liet de koning Daniëls vijanden in den kuil werpen, die onmiddellijk door de leeuwen verscheurd werden (vgl. Ps. 7 : 16; 9 : 16). Dit wonderfeit deed Darius een bevelschrift uitvaardigen, dat in zijn gansche rijk dien grooten God vreeze en eerbied zou betoond worden.

Ook onder Cyrus bleef Daniël in hooge eere verheven.

13 September. *Gezichten van Daniël.*

Dan. 7 tot 9.

Te leeren: Dan. 7 : 15. Ps. 102 : 15 of vs. 9.

Had de Heere God reeds aan Nebukadnezar droomgezichten gegeven, op de toekomst betrekking heb-

e, welke door Goddelijke ingeving door Daniël verklaard, ook aan Daniël zelf gaf Hij droomten, die tot bevestiging en uitbreiding der anstreken. Onder Belzasars regeering zag Daniël een droom, dat door de vier winden des hemels groote dieren uit de zee voortgebracht werden, door de beroeringen en oorlogen beduidt waarmede de rijken op de aarde zouden get worden. Het eerste dier was gelijk een leeuw, zien van arends vleugelen, welke uitgeplukt werd waarna het in een mensch veranderde, dat eenschen hart in zich had. Dit dier stelt Nebukad-r en het Babylonische rijk voor (vgl. Dan. 2 : 37, die in verhevenheid en kracht gelijk een leeuw, elheid van uitbreiding gelijk een arend was. Maar kracht en snelheid werden hem ontnomen; hij l van de aarde opgeheven, d. i. hij hield op te ren en werd den dieren gelijk, tot hij weer een sch werd in den waren zin. Doelt het op het rijk dan ziet het uitplukken der vleugelen op de zame vernedering des rijks door de Meden en en, het opheffen van de aarde, de opheffing van eerschappij, het staan op de voeten als een sch, de gelijkheid van de koningen met gewone schen en het menschenhart op de zwakheid en agdheid der Chaldeen. Het tweede dier was geen beer, het Persische rijk voorstellende, tegen het Babylonisch, ruw en barbaarsch. Dit stelt aan eene zijde, d. w. z. het komt van eene onde zijde in het Oosten op en valt het Babylo- ne rijk aan. Het had drie ribben in zijnen muil en zijne tanden, hoogst waarschijnlijk beduile, dat het drie koninkrijken overwonnen had, het nu ter verdelging van het Babylonische gebruikte, n. l. Medië, Lydië en Egypte, of afgevolksstammen van het Babylonisch rijk. Aan dier werd (van Godswege) bevel gegeven: „Sta eet veel vleesch”, d. w. z. „breng een groote rting en verdelging aan.” Het derde dier was luipaard, een valsch, wreedaardig dier, voor- ende de koning van Macedonië, Alexander de te. Dit had vier vleugels op den rug, de snel- der overwinning beteekenende, en vier hoofden, rdoor de vier koningen, veldheeren van Alexan- worden aangeduid, die na Alexanders dood over Grieksche rijk geregeerd hebben, n. l. Seleucus hter van het rijk der Seleuciden), Ptolomaeus hter van het rijk der Ptolomaeën), Filippus en gonus. Daarna kwam het vierde dier zonder naam, at het niet een bepaald rijk voorstelt, waar een engestelde heerschappij in tien hoornen (zinned van macht en heerschappij) vertoond. Dit wordt oemd schrikkelij, gruwelij en zeer sterk, dat zijn groote ijzeren tanden alles verslond en ver- elde en het overgeblevene met zijne voeten ver- . Tusschen de tien hoornen kwam een kleine en uit, voor welken drie andere hoornen moes- plaatsmaken, en die voorzien was van menschen-

oogen (beteekenende of sluwheid, of verstand, of vlijerij) en een mond, groote dingen sprekende (op trotsche wijze tegen God en zijn volk lasterende). Welke betekenis die tien hoornen en die ééne hoorn hebben, is moeilijk te verklaren. De meesten verstaan er de tien koningen door, die na Alexander den Grootte zijn opgetreden en stellen dan dien éenen hoorn voor als Antiochus Epiphanes (vgl. H. 8 : 9), die op vreeselijke wijze tegen God en zijn volk gewoed heeft (vgl. vs. 25). Anderen willen onder de tien hoornen de tien volksstammen verstaan, die aan de macht van Rome zijn onderworpen en het geheele Romeinsche rijk uitmaakten en zien in den éenen hoorn den pauselijken antichrist. Nog anderen willen het getal tien niet letterlijk opvatten, maar de hoornen beschouwen als de onderscheidene wereldmachten, (vgl. Openb. 17 : 12, 13) die allen onder de heerschappij van de antigoddelijke macht zullen gebracht worden, welke zich in den antichrist zal openbaren (vgl. 2 Thess. 2 : 3, 4). Hoe ook verklaard, zeker verbeeldt de ééne hoorn de macht welke, zich tegen Christus, den Messias stelt. Immers Daniël aanschouwt den hemelschen luister, die den troon Gods omringt, waar het gericht door den Oude van dagen d. i. God den Vader, die van eeuwigheid is, voltrokken wordt over dat dier met dien éenen hoorn en verder over allen, die de wereldheerschappij hebben bekleed (vgl. Openb. 13 : 19, 20). Daarop aanschouwde Daniël een, den Zoon des menschen gelijk (d. i. geheel gelijk een kind des menschen, hoewel van eeuwigheid de Zoon Gods zijnde), welke voor den Oude van dagen (God den Vader) geleid, van Hem de eere, de heerschappij en het koninkrijk ontvangt, dat alomvattend en eeuwig zijn zou. Dit ziet op de verheerlijking van den Zoon Gods, in onze menschelijke natuur, aan de rechterhand des Vaders, waar Hij blijft tot alles Hem onderworpen is (vgl. Ps. 110 : 1; Luk. 1 : 32, 33; Eph. 1 : 20—23; 1 Cor. 15 : 24, 25). Volgens deze openbaring noemt Christus zich de Zoon des menschen, daar Hij, de ware Messias, als Zoon Gods, mensch geworden is (vgl. Rom. 1 : 3, 4; Gal. 4 : 4) aan wien alle macht en het oordeel is gegeven (Matth. 28 : 18; Joh. 17 : 2; 5 : 22, 27) en aan wien eens alle heerschappij zal onderworpen zijn (vgl. 1 Cor. 15 : 25; Openb. 12 : 10). Wel zal Satan, in den antichrist, een tijd heerschen over de heiligen der hooge plaatsen (d. z. Gods uitverkorenen, wier oorsprong en bestemming in de hooge plaatsen des hemels is) maar om voor eeuwig door Christus verdelgd te worden (vgl. vs. 21, 25, met 26, 27), die aan zijne verdrukte heiligen de heerschappij zal mededeelen (vgl. Matth. 19 : 28; 2 Tim. 2 : 12; Openb. 3 : 21). Over de tijdsbepaling der heerschappij van den antichrist (vgl. vs. 25) is moeilijk een oordeel te vellen. Men stelt deze bepaling gelijk met de 1260 dagen en 42 maanden in de Openb. van Joh. (H. 12 : 6 en 13 : 5); alzo drie tijden en een halve tijd van een jaar; den tijd die Antiochus Epiphanes heeft geheerscht, welke

symbolisch op den tijd van den antichrist wordt overgebracht.

Was Daniël door het gezicht en zijne uitlegging verschrikt, na twee jaren werd hem een ander gezicht vertoond, dat hem niet minder ontroerde. In den burg of het paleis Susan in Elam of Perzië (toen nog aan Babel onderworpen) verkeerende, waar hij zeker nog een hooge betrekking bekleedde (hieruit blijkt, dat Daniël nog niet geheel van zijne hooge positie onder Belsazar beroofd was) werd hij in den geest aan de rivier Ulai verplaatst. Daar zag hij een ram, uit wien eerst een tamelijk hooge en daarna een zeer hooge hoorn groeide, met welke hoornen hij tegen het noorden, westen en zuiden zoo geweldig stiet, dat niemand zich tegen zijn geweld kon verzetten. Deze ram verbeeldt het vereenigd rijk der Meden en Perzen, welke laatsten aanzienlijker werden dan de eersten. Na den ram zag Daniël een geitenbok, met een grooten hoorn tusschen zijne oogen, die van het westen komende, met ongeloofelijke snelheid, zoodat hij de aarde niet aanroerde, de geheele wereld onder zijne macht stelde en ook den ram verdelgde. Deze bok stelt de Grieksche heerschappij voor, door Alexander den Groote (den hoorn) gesticht, die zoo snel in zijne overwinningen was, dat hij als 't ware de aarde niet aanroerde. Op het toppunt van zijn macht gestegen, werd de hoorn verbroken (Alexander stierf tengevolge zijner onmatigheid, slechts 33 jaren oud zijnde en liet geen opvolger na) en werden vier hoornen in zijne plaats gesteld, welke hunne heerschappij naar de vier windstreken uitbreidden. Deze hoornen verbeelden de vier veldheeren van Alexander, Seleucus, Ptolomaeus, Antigonus en Antipater (opgevolgd door Cassander), welke over Syrië, Egypte, Klein-Azië en Griekenland hebben geregeerd. Uit Seleucus kwam voort een kleine hoorn, die uitnemend groot werd, *Antiochus Epiphanes* (de helschitterende) maar die genoemd werd *Epimanes* (de dwaas). Deze overweldigde Klein-Azië en Egypte, waardoor ook het Joodsche (sierlijke) land, dat aan Ptolomaeus afgestaan en bij Egypte gevoegd was, onder zijn macht geraakte. Hij wordt gezegd het heil des hemels te hebben neêrgegoepen, ja, den Vorst des heils te hebben bestreden, wiens heiligdom hij vertrad, wiens offer hij deed ophouden en wiens woord hij ter aarde wierp. Hierdoor wordt Israel en Jehovah aangeduid. Deze profetie is volkomen bevestigd, daar de Joden, die het uitnemend goed hadden onder de Ptolomaeën, die hen zelfs naar Egypte deden komen en tot hoog aanzien en geleerdheid opvoerden, nu op wreedaardige wijze onderdrukt werden, daar Antiochus den tempel ontheiligde, het beeld van Jupiter er in plaatste, zelf daarin offerde, het volk dwingende den afgod te offeren en Gods geboden te overtreden, door o. a. zwijnenvleesch te eten, en eindelijk den tempel sloot. Velen, die getrouw bleven, werden gedood, anderen op de vlucht gedreven. Dit duurde, totdat Mathattias en zijne zonen

Johannes, Eleazar, Judas, Jonathan en Simon (de Maccabeeën) opraden en door Judas de stad weder veroverden en heiligden. De tijd der overheersching wordt gesteld op 2300 dagen, d. z. ongeveer 6 jaren en 4 maanden, te rekenen van het begin van Antiochus' overheersching tot aan zijn dood, die door God, als zonder hand, hem op vreeselijke wijze is toegebracht. Zijn eigenlijke overheersching duurde 3½ jaar (vgl. H. 7:25). Dit gezicht, waarvan de verklaring door den engel Gabriël werd gegeven, ontroerde Daniël zoo, dat hij er eenige dagen krank door werd.

In het eerste jaar van Darius bemerkte Daniël bij het onderzoek der profetiën van Jeremia, dat de tijd der ballingschap (n. l. 70 jaren) ten einde was. Daarom zocht hij het aangezicht des Heeren, belijdenis doende van zijn eigen zonden en die van zijn volk, en smeevende dat God om zichzelf wil en om zijns volks wil, dat naar zijn Naam genoemd was, verzoening doen en verlossing schenken mocht. Treffend is dit gebed, ten voorbeeld voor de gansche kerk en voor ieder onzer gesteld. Na het gebed, ten tijde dat het avondoffer gebracht werd, verscheen aan Daniël de engel Gabriël, die snelijk tot hem kwam gevlogen, om hem nader de toekomst van zijn volk tot op en na de komst van den Messias aan te kondigen. 70 weken (jaarweken) d. z. 490 jaren, zouden nog voorbij gaan, eer de Messias zou komen. Eerst zouden er 7 weken verlopen, vóór de stad herbouwd en het volk weër in vrede zijn land bewonen zou; daarna zouden er 62 weken voorbijgaan, waarna in de helft der 70ste week de Messias zou worden uitgeroeid (gerekend van het optreden van Johannes den Dooper tot aan de uitbreiding des Evangelies). En daarna zouden er voortdurende verwoestingen komen, die met de vernietiging van stad en tempel eindigen zouden. De Messias zou door zijn volk worden uitgeroeid, maar niet voor zich, doch voor zijn volk, dat daardoor een eeuwige verzoening en verlossing zou ontvangen. Door zijne offerande zouden alle offers, als doelloos ophouden, zouden de profetiën vervuld, het verbond bevestigd en het ware heiligdom (vgl. Matth. 12:6) gezalfd of geopenbaard worden. Deze profetie is zeer belangrijk, als niet alleen den tijd, maar ook de wijze en het doel van Christus' openbaring aanduidend.

20 September. *Uittocht uit Babel.*

Ezra 1—3. (2 Chron. 36:22, 23).

Te leeren: Ps. 137:1; Ps. 102:7 of vs. 8.

Hoe goed de Joden het ook in Babel hadden, zoodat zij tot aanzien en welvaart geraakten — getuige het boek Daniël — toch gevoelden zij zich als ballingen, gevangen en verstoken van de vrijheden, die zij als Gods volk, bijzonder in betrekking tot den

godsdienst, hadden genoten. Dit deed hen vaak droeve en bittere klachten uiten, als in Psalm 137. Had Nebukadnezar geweigerd de ballingen vrij te laten, ondanks de vermaning (Dan. 4 : 27 ; Jes. 14 : 17), en bleven ook zijne opvolgers dit hardnekkig weigeren ; niet vóór de Babylonische heerschappij vernietigd was, tot straf ook voor het kwaad, Gods volk aangedaan (vgl. Jes. 14 : 6 ; Jer. 51 : 24, 49) werd de verlossing naar Gods raad en op Gods bevel aangebracht. Toen de tijd van 70 jaren voleind was, volgens Jeremia's profetie (vgl. Jer. 25 : 12 ; 29 : 10), verwekte God den geest van Kores of Cyrus, koning van Perzië (vgl. Spr. 21 : 1), volgens zijn raad, door Jesaja reeds anderhalve eeuw tevoren geopenbaard (vgl. Jes. 44 : 28 ; 45 : 1—4), om een beveldschrift tot vrijlating der Joden uit té vaardigen. Het schijnt dat Darius nog een paar jaren met Cyrus heeft geregeerd, die toen hij alleenheerscher ook over Babel geworden was, in het eerste jaar van zijne regeering over Babel, het beveldschrift uitvaardigde. Zeker heeft hij hierdoor, gelijk gewoonlijk geschiedde, den roem der overwinning en der heerschappij van het overwonnen Babylonisch rijk willen vernietigen en een daad van rechtvaardigheid en menschlievendheid willen verrichten, om zichzelf en bij de overwonnen volken aangenaam te maken ; maar ook die beweegredenen zouden hem uit zichzelf niet tot deze daad geleid hebben, zoo de Heere hem er niet toe had gebracht. Het meest voor de hand ligt, dat Daniël aan Cyrus de profetie van Jesaja voorgelegd heeft, die daardoor zoo werd getroffen, dat hij als knecht van Jehovah zich terstond tot volvoering van dien Goddelijken wil bereid verklaarde. Duidelijk spreekt Cyrus dit in zijn beveldschrift uit. Hij erkent, hoewel een Heiden, door Israels God als heerscher te zijn verordend over alle koninkrijken der aarde, (hierin ligt wel een weinig grootspraak, daar niet *alle* koninkrijken hem onderworpen waren) en verklaart, zoo niet juist uit dankbaarheid, dan toch in gehoorzaamheid, zijn bevel (vgl. Jes. 44 : 48) op te volgen, om den Heere een huis te Jeruzalem, als zijne bijzondere woonplaats, te bouwen. (De Heidenen geloofden, dat ieder volk zijn eigen godheid had, die in een bepaalde plaats des lands zijn woning gesticht had). Aan ieder Israeliet gaf hij vrijheid terug te keeren, hem toewenshende dat zijn God met hem mocht zijn en beval dat de rijken zijner onderdanen aan de verarmde Israelieten goud, zilver en have en beesten zouden geven, benevens een vrijwillige gave, als een offer aan den God Israels, opdat niemand behoefde terug te blijven. Merkw aardige beschikking Gods (vgl. Exod. 3 : 22 ; 12 : 35, 36). Ook is die *vrijwillige* gave voor Jehovah geëischt, opmerkelijk, daar de Heere vrijwillig gediend wil zijn. Verder merken wij in dit beveldschrift op de erkenning van Gods *souverein gezag*, waaraan alle koningen onderworpen zijn, die regeeren bij de *gratie Gods*; verder de strekking van dit bevel, als niet in

de eerste plaats de *persoonlijke* vrijheid, maar de vrijheid van *godsdienst* bedoelende.

Welk een geestverrukkenden indruk moet dit beveldschrift gemaakt hebben ! Nu was de tijd der verdrukking ten einde en de sabbath der ruste, het jubeljaar der vrijheid aangebroken (vgl. Jes. 61 : 1—4), afbeelding van de geestelijke en eeuwige verlossing der kerk door Christus, wiens voorbeeld Cyrus kan genoemd worden. — Terstond bij het vernemen dier blijmare vereenigden zich de hoofden der stammen van Juda en Benjamin, alsmede de priesters en de Levieten, die zoolang van hunnen dienst verstoken waren, met allen, die door den Geest Gods aangegrepen en opgewekt werden, om zich tot de groote reis vaardig te maken. De Geest Gods, die Cyrus verwekte, wekte ook deze mannen op, die anders allicht zouden teruggehouden zijn, door opzien tegen het verlaten van het land en de vermoeyenissen van zulk een groote reis naar een woest land, waar alle ontberingen en gevaren hen wachtten ; waarom dan ook velen teruggebleven zijn. Maar die reisvaardig waren, werden naar 's konings bevel, rijk voorzien van schatten en dieren (last- en trek-, maar ook (reine) offerdieren), terwijl de koning alle schatten des tempels en alle offer-gereedschappen, die onder Gods bestier, zorgvuldig bewaard waren gebleven, door Mithredath, zijn schatmeester, grootmoedig teruggaf. In dit alles zien wij bevestigd Spr. 16 : 7. Uit het zorgvuldig bewaren van alles, wat den Heere geheiligd is, blijkt, hoe God zijn woord en zijn kerk bewaart onder alle gevaren (vgl. Matth. 5 : 18 ; 18 : 18 ; Joh. 10 : 28 ; 1 Petr. 1 : 5). — Aan het hoofd van het uittrekkend leger plaatste de Heere *Sesbaaz*, (vreugd in druk) die in het Chaldeeusch Zerubbabel (vreemdeling in Babel) genoemd wordt, een nakomeling van David, een kleinzoon van Selathiel, die een kleinzoon was van Jechonia, weggevoerd koning van Juda (vgl. 1 Chron. 3 : 17—19). Was deze het burgerlijk hoofd, het kerkelijk hoofd was de hooge priester Jozua, als voorbeeld van Christus genoemd in Zach. 3. Behalve uit de gewone Israelieten, was het terugtrekkend leger samengesteld uit de priesters, de Levieten (die volgens het gering aantal, zeer traag schijnen geweest te zijn), de zangers, van Asaf afstammende, de kinderen der portiers, die de wacht des tempels waarnamen, en de Nethinim, waarschijnlijk de Gibeonieten en anderen uit de heidenen gekozen, om het ruwe werk in den tempel te verrichten (vgl. Joz. 9 : 27 ; Ezra 8 : 20). Zij, die hun priesterlijke afkomst niet konden bewijzen, werden als onrein van de priesterlijke bediening geweerd ; totdat de Goddelijke uitspraak door Urim en Thummim zou gegeven worden. [Er schijnen in den gordel van den ephod des hooge priesters twee steenen geweest te zijn, *Urim* en *Thummim* (licht en recht) geheeten, waarbij de Godspraak werd geraadpleegd. Dezen blijken met den *ephod* verloren te zijn gegaan, evenals de *ark* (vgl. Jer. 3 : 16, 17 ;

Hos. 3 : 4), daar weldra God zich zelf in Christus zou openbaren.] Het geheele getal der terugtrekkenden bedroeg, met uitzondering van de slaven (die klein in getal waren, 7300) en de 200 zangers (waarschijnlijk *klaagzangers*) slechts 42300. (Daar de lijst der getelden slechts 30.000 bevat, blijkt, dat de overigen of niet tot een bepaald geslacht gerekend konden worden, of tot de overgeblevenen uit de tien stammen behoorden). Met een groote have van beesten kwamen zij in het verwoeste vaderland aan en zochten de verlaten steden op, om die te herbouwen en te bewonen. In de zevende maand, Thisri, de feestmaand, trokken zij gemeenschappelijk naar Jeruzalem, waar zij onder vele gevaren van wege de vijanden, met vreeze, het altaar op zijne stelling stelden en rijke offeranden den Heere offerden, waartoe de hoofden der vaderen samenbrachten 61000 gouden drachmen, volgens sommigen *f* 45700 en 5000 zilveren ponden = *f* 375000, en 100 priesterrokken. Welk een treffend beeld van offervaardigheid, ter onzer navolging! Van nu voortaan werden de dagelijksche en maandelijksche offeranden gebracht; ook werd het loofbuttenfeest gehouden, waartoe zij bijzonder reden hadden, na hunne bevrijding uit de ballingschap, welke eenigermate aan de zwerftocht in de woestijn herinnerde (vgl. Lev. 23 : 34, 42, 43). Deze offers werden alleen op het altaar gebracht, zonder dat nog de tempel was herbouwd. Daartoe huurde men Tyriërs en Sidoniërs, die als bekwame werklieden bekend waren en hun, volgens bevel van Cyrus, onder wiens gezag zij zich mede bevonden, cederenhout van den Libanon moesten leveren. In het tweede jaar na de terugkomst, in de tweede maand, Zif, na het paaschfeest, begon de bouw des tempels, waarover de Levieten opzicht hadden, terwijl het hoofdopzicht was toevertrouwd aan Josua en zijn zonen en aan Kadmiel met zijne zonen, uit het geslacht van Juda. Toen het fundament gelegd was, werden er door de priesters, de kinderen van Azaf, en de Levieten, met begeleiding van muziek, beurtzangen aangeheven, om den Heere voor zijne weldadigheid over Israel te danken. Toch waren er nog ouden van dagen, die den ouden prachtigen tempel gekend hadden, welke bij het gezicht van dit nietige gebouw, vergeleken bij den eersten tempel, luide weenden; maar hun gewezen werd overstemd door de lofliederen, ter eere Gods aangeheven. Zoo moet de stem der vreugde altijd die der droefheid overtreffen van wege de goedertierenheden en de trouwe Gods, Zijne kerke, vooral in Christus bewezen, die het fundament is van den waren geestelijken tempel, waarin de geestelijke weldaden oneindig boven de stoffelijke worden geschonken.

27 September. *Tegenwerking en vermaning.*

Ezra 4 en 5.

Te leeren: Haggaï 1 : 8. Ps. 74 : 20 of 102 : 7.

De ballingen, door Salmanezar, koning van Assyrië, in het ontvolkte land van de tien stammen gebracht, schijnen zich gedurende de Babylonische ballingschap, ook langzamerhand in Juda verspreid te hebben en trachtten nu de wettige bewoners op allerlei wijze te bemoeilijken. Wetende, dat zij onder bescherming van Cyrus stonden, durfden zij niet terstond geweld tegen hen plegen, maar zij zochten met hen saam te werken in den herbouw van stad en tempel, om gemeenschappelijk als één volk Jehovah te dienen, zich beroepende op hun kennis en dienst van den God Israels (vgl. 2 Kon. 17 : 41). Niet van de eigenlijke heidenen, maar van die half-godsdienschtige menschen hebben de Israelieten den grootsten tegenstand ondervonden, gelijk de kerk ten allen tijde het meest van dezulken heeft te lijden gehad (vgl. Openb. 3 : 9). De Israelieten wezen het schijnbaar zoo welgemeend aanbod dier vreemdelingen beslist af, zich beroepende op het recht, dat zij alleen van hunnen God en ook van den koning hadden ontvangen. Schijnt deze weigering min vriendelijk, zij mochten als Gods uitverkoren volk, zich niet met die heidenen vermengen (vgl. Exod. 34 : 12, 15), daar deze als onbesneden en buiten het verbond staande, onrein waren, al hadden zij ook een eigenwilligen godsdienst, zonder eenige waarde, aangenomen. Eerst in Christus is de scheidsmuur weggenomen, die Hij zelf onder het Oude verbond als wettig erkende (vgl. Joh. 4 : 22; Matth. 10 : 5 met Joh. 4 : 35, 39; Hand. 1 : 8). Toch mag er door de kerk nog geen verbintenis met de ongelooovigen worden aangegaan (vgl. 2 Cor. 6 : 14—17). Er ontstond door deze weigering een klove, welke steeds wijder werd en nooit gedempt is (vgl. Joh. 4 : 9; Luc. 9 : 53). Toen hun geveinsde poging op den onwil der Joden afstuitte, openbaarden zij hun vijandelijke gezindheid op allerlei wijze. Zij zochten het volk van het bouwen af te trekken, hetzij door de Joden te sarren en te kwellen of hun op het onuitvoerbare van het werk te wijzen en alzoo moedeloos te maken; hetzij door de Tyriërs en Sidoniërs tegen de Joden op te ruien; hetzij door aan het hof door allerlei lasterlijke aantijgingen de goede gezindheid te doen verflauwen. [Waarschuwing tegen achterklap en laster (vgl. Spr. 18 : 8; Ps. 120 : 3, 4; Ps. 140 : 4). Treffend beeld van deze menschen, geteekend in Spr. 6 : 12—14]. Eindelijk, na den dood van Cyrus, die nog vijf jaren na het edict schijnt geleefd te hebben, onder de regeering van Ahasvéros en Arthasasta, wisten de Samaritanen door schriftelijke aanklachten tegen de Joden een tegen-edict uit te lokken, waarin de bouw van stad en tempel uitdrukkelijk verboden werd. Zij beweerden in een brief, dat de Joden altijd gevaarlijke, oproerige onderdanen geweest zijn, die hun oude vrijheid lief-

Te leeren: Haggai 2 : 10; Ps. 85 : 1 of vs. 4.

hebbende, ook nu niet zouden nalaten zich de vrijheid te verschaffen. Zij gaven voor, alleen uit liefde en plichtsbefesef zoo te schrijven, daar zij door den koning bezoldigd en beweldadigd zijn. Deze reden tot vijandig optreden tegen Gods volk heeft immer, ook in deze dagen, zij het ook verborgen, gegolden. Gods kerk is ten allen tijde, ook tegenwoordig, met valsche aanklachten vervolgd (vgl. Matth. 9 : 25; Luk. 23 : 2; Hand. 24 : 5) en door den sterken arm der overheid, door de vijanden ter hulp geroepen, verdrukt. Het listig doel werd bereikt en de bouw werd verhinderd gedurende minstens *tien* jaren; daar Ahasvéros, die in de ongewijde geschiedenis als Cambyses voorkomt, 7½ jaar en Arthahsasta, die als de valsche (pseudo) Smerdis moet gedacht, zeven maanden geregeerd heeft en de bouw eerst in het tweede jaar van Darius hernieuwd is. (Wie de groote *Asnappar* is (vs. 10 genoemd) is niet zeker, misschien een voornaam veldheer of landvoogd van Salmanassar of Esarhadon). Darius, de zoon van Hystaspes werd, nadat de valsche Smerdis, die zich voorgegeven had, de broeder van den overleden Cambyses te zijn, vermoord was, op den troon verheven wegens het hinkenen van zijn paard, wat als een Goddelijk teeken voor de troonsbeklimming was bepaald. Hij was een edel vorst, die de waarheid en het recht liefhad. Dit toonde hij, door weder aan de Joden vrijheid te geven, hun stad en tempel te herbouwen. Het schijnt dat de Joden, geheel ontmoedigd door al dien tegenstand, langzamerhand met onverschilligheid vervuld zijn en geen handhaving van hun goed recht gezocht hebben. Terwijl zij wel hun eigen huizen bouwden en hun eigen belang zochten, lieten zij 's Heeren huis maar woest liggen. Daarover vertoornde zich de Heere, die zijne profeten Haggai en Zacharia zond, van welke vooral de eerste hen ernstig bestrafte, krachtig opwekte en vertrooste met de belofte, dat al was de nieuwe tempel uiterlijk minder schoon, hij heerlijker dan de vorige zijn zou, omdat de Messias daarin zich openbaren zou. Hierdoor werd hun geloof verlevendigd, hun moed gestaald en hun ijver opgewekt, om op aansporing van Zerubabel en Josua den bouw des tempels weer aan te vangen, zonder nadere vergunning daarvoor te vragen. Door de vijanden daarover onderhouden, zonder dat deze hen bemoeilijkten, daar de hand des Heeren beschermend over hen was uitgestrekt, gaven zij hun een volledige verklaring, waarom zij den bouw voortzetten en deelden vrijmoedig de namen hunner hoofden mede, die hen hierbij bestierden. Deze mannen gaven een onpartijdig verslag aan den koning Darius, met verzoek, dat er in de koninklijke archieven naar dergelijk edict gezocht mocht worden, waarop de Joden zich beriepen. Hierdoor wordt bevestigd Rom. 8 : 31 en worden wij opgewekt om op God alleen te vertrouwen, die aller harten in zijne hand heeft, om ze te neigen naar zijn wil (vgl. Ps. 118 : 6).

Meenende de Joden tegen te werken, door te verzoeken naar een edict onderzoek te doen, aan welks bestaan zij niet geloofden, moesten de vijanden der Joden juist den voorspoed der Joden begunstigen (vgl. Gen. 50 : 20). Na lang zoeken, daar wellicht het edict opzettelijk verborgen was, werd eindelijk te Achmetha, een stad in Medië, het zomerpaleis der Perzische koningen, een rol gevonden, waarop vermeld stond: „*Gedachtenis*,” die behalve het edict, door Cyrus uitgevaardigd, een nadere omschrijving bevatte van de wijze, waarop het bevel moest worden uitgevoerd, n. l. omtrent den bouw van den tempel en de onkosten dien aangaande, welke uit des konings schatkist moesten bestreden worden. Terstond vaardigde Darius een nieuw edict uit, waarin hij niet slechts het vorige bekrachtigde, maar ook uitdrukkelijk verbood den Joden op eenige wijze te bemoeielijken en gebood, de benodigde gelden uit de koninklijke schatkist te Samaria en alles wat tot de offeranden noodig was hun te verstrekken, opdat de God des hemels naar behooren door zijn volk werd vereerd, dat ook voor het leven en welzijn van den koning en zijn huis moest bidden. [Treffend blijkt van godsvrucht, bij zulk een heidensch vorst, gevonden tot diepe beschaming voor christelijke vorsten, maar ook ter opwekking om voor koningen te bidden (vgl. Jer. 29 : 7; 1 Tim. 2 : 2)]. Indien iemand weigerde 's konings bevel te gehoorzamen, hij moest aan de post van de deur zijns huizes opgehangen en zijn huis tot een drek hoop gemaakt worden. Ook drukte Darius den wensch uit, dat God alle koningen en volken mocht verdelen, die zijn huis en zijn dienst zouden durven verderven. Door zulk een genaderijke bestiering Gods, mochten nu de Joden voorspoedig den tempel voortbouwen onder leiding en opwekking van Haggai en Zacharia, totdat hij voltooid was. Ook na Darius' dood werd zijn edict door Arthahsasta (Arthaxerxes) bekrachtigd. Het huis was voltooid op den derden Adar (de laatste helft van Februari) in het zesde jaar van Darius' regeering en werd met groote vreugde ingewijd. De dienst werd geheel naar de Goddelijke instelling geregeld en de offeranden niet alleen voor de twee, maar voor de twaalf stammen, dus voor geheel Israel, gebracht. (Mogelijk zijn velen van de verstrooide nakomelingen der tien stammen naar hun vaderland teruggekeerd). Daar het huis in de maand vóór de paaschmaand (Abib) voltooid was, werd het pascha des Heeren op den 14^{en} dier maand gehouden, waartoe de priesters en Levieten zich behoorlijk gereinigd hadden. Ook zelfs de heidenen, mits behoorlijk gereinigd (Jodengenooten), mochten het pascha mede vieren. Zoo bestierde de Heere het hart van den koning van Perzië (hier Assur genoemd, als het oorspronkelijke rijk) ten gunste

zijns volks (vgl. Spr. 21 : 1) en verheugde Hij zijn volk na langen druk (vgl. Jes. 35 : 10; 54 : 11, 17; 55 : 12; Ps. 126) als afbeelding van de eeuwige verlossing en blijdschap zijner kerk. Die kerk moet als een geestelijk huis door de geloovigen gebouwd (vgl. 1 Cor. 6 : 19; 2 Cor. 6 : 16; Eph. 2 : 21; 1 Petr. 2 : 5) en het sacrament des avondmaals even getrouw met dankbaarheid en blijdschap gevierd worden.

Eenige jaren (hoeveel is niet met zekerheid te bepalen) nadat de tempel herbouwd was en het volk geestelijk en stoffelijk achteruit schijnt gegaan te zijn, toen de profeten Haggai en Zacharia, alsook Zerubbabel en Jozua reeds of zeer oud of gestorven waren, trad een man onder de overgeblevenen in Perzië op, die de hervormer der kerk en de grondlegger der nieuwe kerkelijke richting geweest is. Het is Ezra, uit het priesterlijk geslacht, nakomeling van Seraja, door Nebukadzezar omgebracht (vgl. 2 Kon. 25 : 18, 21), een man van hooge positie, groote geleerdheid en zeldzame godsvrucht, [Een andere Ezra wordt vermeld (Neh. 12 : 1)], die met zijn gausche hart God naar zijn wet diende, welke hij dagelijks met zeldzame vrucht onderzocht [ons tot een navolgenswaardig voorbeeld (vgl. Ps. 1 : 1; 119; welke beide psalmen men veronderstelt, door Ezra gemaakt te zijn)]. Het blijkt zeker, dat hij door Goddelijke ingeving den canon der Oud-Testamentische boeken verzameld heeft. Hij was een schrift- of wetgeleerde, die de school der Rabbinen of Joodsche geleerden heeft gesticht, welke later zeer verbasterd zijn (vgl. Matth. 23 : 1 v. v.; 13 : 52). Deze Ezra stond in hoog aanzien bij Arthahsasta of Arthaxerxes, zoon van Áhasueros of Xerxes en mogelijk van Esther (vgl. Esther 3 : 16), waaruit dan zijne bijzondere genegenheid voor de Joden te verklaren is. In ieder geval geschiedde Ezra's optreden onder Gods genadig bestuur, die zijn goede hand over hem uitstreckte en den koning bewoog, alles hem te geven en toe te staan, wat hij van hem verzocht. Voorzien van een koninklijken lastbrief en van rijke schatten, die de koning en zijne rijksgrooten vrijwillig voor den dienst des Heeren opofferden, ging Ezra met allen, die van den koning vergunning verkregen, naar Jeruzalem in de vijfde maand van het zevende jaar der regeering van Arthahsasta. Voor dit geld, dat door den koning gestort was en door zijne onderdanen was saamgebracht, benevens dat vrijwillig door de Joden werd gegeven, moest Ezra, op 's konings bevel, zich rijke offeranden verschaffen, om die op het altaar te Jeruzalem den Heere te offeren. Ook werd aan de schatmeesters in de om Palestina gelegen koloniën gelast, om uit de koninklijke schatkist voor den „God des hemels” te leveren: 100 talenten zilver (*f* 450000), 100 kor (= 180 kub = ± 164 liter of kop) tarwe; 100 bath (± 16½ liter of kan) wijn, 100 bath olie en zout zonder maat [voor de offeranden (vgl. Lev. 2 : 13)]. Allen, die den tempeldienst verrichtten, wer-

den vrij van belasting gesteld. Welk een liefde en ijver de koning voor den dienst des Heeren had, blijkt hieruit, dat niet alleen zijne voorschriften stip-telijk en spoedig moesten volbracht worden, uit vreeze voor den toorn Gods, maar ook hieruit, dat hij Ezra volmacht gaf, om allen te straffen met den dood, of gevangenis, of verbanning, of verbeurdverklaring hunner goederen, die niet volgens 's konings bevel naar Góds wet wilden leven. Om de Goddelijke wetten getrouw te handhaven, moest Ezra naar eigen goedvinden richters en bestierders aanstellen, die het volk geheel naar de Goddelijke inzettingen moesten regeeren. Welk een voorbeeldig blijk van godsvrucht gaf deze koning, die als heiden vele Christenvorsten beschaamd maakt. Ezra was verrukt over des konings opdracht en bevel en erkende daarin de goede hand Gods over hem, die alleen des konings hart geneigd had, en loofde en dankte den Heere voor die genadige beschikking.

11 October. *De verootmoediging des volks.*

Ezra 8—10.

Te leeren: Ezra 9 : 6; Ps. 79 : 4 of 130 : 2.

Met een schare van 1496 mannelijke personen (de vrouwen en kinderen, welke zeker mede optrokken, uitgezonderd), verliet Ezra op den nieuwjaarsdag Babel en legerde zich aan de rivier Ahava in Assyrië (waarschijnlijk wordt het land genoemd 2 Kon. 17 : 24), om de karavane te monstereen. Helaas, hij vond geene Leviëten, die tot den optocht bereid waren. Daarom zond hij eenige mannen tot Iddo, het hoofd der Leviëten, die zich ophielden in de plaats Chas-sifja, om hem te bewegen, eenige dienaars voor het huis Gods te zenden. Door de goede hand Gods meldden zich 38 Leviëten en 220 Nethinim aan, onder leiding van Serebja, Hasabja en Jesaja. Nu was de karavane gereed; maar Ezra wilde niet optrekken, alvorens het aangezicht des Heeren gezocht te hebben met vasten en bidden, opdat, daar Ezra geen begeleide van ruiters van den koning had willen verzoeken, verklarende op den Heere alleen te vertrouwen, de Heere zelf hen geleiden en behoeden mocht, (vgl. Ps. 20 : 6; 33 : 16—19; 91). Daarop stelde Ezra de voor den tempeldienst geheiligde schatten onder bewaring van Serebja en Hasabja met nog tien Leviëten, die daartoe geheiligd waren; en reisde op den twaalfden Adar naar Jeruzalem, waar zij veilig aankwamen. Op den vierden dag na de aankomst werden de geheiligde schatten wel geteld en gewogen aan de priesters en Leviëten ter hand gesteld. [Men bleef het geld wegen (vgl. Gen. 23 : 16; Jer. 32 : 9, 10) daar de Joden geen zelfstandige regeering hadden; de sikkeldes heiligdoms was gemunt]. Vervolgens werden er offeranden den Heere gebracht voor geheel Israel. (Opmerkelijk, dat na de ballingschap van geene scheuring meer

sprake is, maar de twaalf stammen als één geheel optreden). En eindelijk gaven zij de koninklijke verordeningen aan de stadhouders en landvoogden over, welke diensvolgens ook de zaken van Israel bevorderden.

Nauwelijks was alles in goede orde gebracht, wat Ezra rijke stof tot tevredenheid en blijdschap gaf, of hij werd zeer verontrust en diep bedroefd door een aanklacht over gemengde huwelijken, die sommigen der teruggekeerden hadden gesloten met vreemde vrouwen. Den ganschen dag tot op den tijd des avondoffers zat Ezra verslagen en bedroefd neder in zak en asch, scheurde zijne kleederen en trok het haar van zijn hoofd en baard uit, ten teeken van verontwaardiging en smart. [De vermenging met heidensche vrouwen was uitdrukkelijk door God verboden (vgl. Deut. 7 : 3; 4) en zou, nu het volk van de afgoderij gezuiverd was, daartoe weder geleid hebben]. Toen het avondoffer gebracht werd, stond Ezra op, viel voor den Heere in aller tegenwoordigheid neder op zijn aangezicht en breidde smeekend zijne handen ten hemel uit, in ware verootmoediging belijdenis doende van de gemeenschappelijke schuld, die zij met hunne vaders hadden en die door hen zoozeer werd verzwaard, dat God naar recht hen verdelgen moest. En had Hij hen zoo streng om hunne zonden gestraft, toch was de Heere zoo genadig, dat Hij hun de vrijheid had teruggeschonken en een „nagel in zijn heilige plaats had geschonken”, (d. i. in Jeruzalem had gevestigd). Maar nu zij, na zoo groote ervaringen van Gods straffende gerechtigheid en genadige weldadigheid, tot zulke gruwelijke zonden vervielen, wat hadden zij nu te verwachten anders dan algeheele verdelging, zoo de Heere niet in genade nederzag en zij zich van hunne zonden bekeerden?

Dit gebed in zulk een ware gestalte opgezonden (vgl. Luc. 18 ; 13, 14) heeft veel overeenkomst met dat van Daniël (vgl. Dan. 9) en strekt tot een modelgebed voor de kerk. Dit gebed bracht een groote verslagenheid en ware verootmoediging bij het volk teweeg, waarom zij bij monde van Sechanja hunne zware overtreding beleden en zwoeren een verbond met den Heere te maken en, na de vreemde vrouwen verwijderd te hebben, geheel naar Gods geboden te leven. Daarop liet Ezra allen, die tegenwoordig waren, dien eed afleggen en terwijl hij nog steeds bleef vasten, beval hij dat alle weergekeerden binnen drie dagen zich te Jeruzalem zouden verzamelen en wie weigerde zou verbannen en van de gemeenschap der kerk uitgesloten worden. (Treffend voorbeeld van tucht!) Op den 20sten dag der negende maand (Chisleu = begin December) in den vroegen regentijd, kwamen allen samen, die meer sidderden van wege de grootheid hunner schuld en de vreeze voor de straffende hand Gods, dan wel van wege den plasregen, waaraan zij in de open lucht waren blootgesteld. Op de ernstige bestraffing van Ezra bekenden zij

hun schuld en beloofden zich van de vreemde vrouwen af te scheiden. Maar daar zulk een zaak moest onderzocht en de regen hen verhinderde bijeen te blijven, stelden zij voor, dat eenige voornamen godvruchtige mannen, onder leiding van Ezra, de zaak der vermenging onderzoeken en naar Gods wil handelen zouden. Diensvolgens geschiedde, zoodat zij drie maanden lang onderzoek deden, en bevonden dat zelf priesters met vreemde vrouwen zich vermengd hadden. Allen, bij name genoemd, lieten hunne vrouwen van zich gaan, bij wie zij zelfs kinderen gekregen hadden en offerden ter verzoening hunner schuld een ram; zoodat op den eersten dag der eerste maand (Abib) de hervorming was tot stand gebracht. Deze tuchtiging schijnt wel streng en wreed, maar moest in dien tijd geschieden en strekt tot een waarschuwend voorbeeld voor allen, ook voor ons (vgl. 2 Cor. 6 : 14). Toch mag geen gemengd huwelijk ontbonden (vgl. 1 Cor. 7 : 12—14). Of de kinderen (mits besneden zijnde) in Israel zijn ingelijfd, is niet zeker. — Ook leeren wij hieruit, dat de zonde, niet alleen bekend, maar ook gelaten moet worden, hoe zwaar dit ook voor het vleesch vallen moge (vgl. Spr. 28 : 13).

18 October. *Nehemia*.

Neh. 1—3.

Te leeren: Neh. 2 : 20; Ps. 74 : 2 of 103 : 5.

Dertien jaren na de hervorming door Ezra, die wel zich met de geestelijke, maar niet met de stofelijke aangelegenheden schijnt bemoeid te hebben, hoorde Nehemia, die schenker was bij den koning Arthaxerxes (vgl. Gen. 40 : 1), een man, hoog in aanzien en wat zeer zeldzaam is, van innige godsvrucht (denk ook aan Jozef, aan Obadja, aan Daniël) van zijn broeder Hanani, een boven velen godvruchtig man (vgl. Neh. 7 : 2), die een reis naar Jeruzalem gemaakt had, in welke treurige uiterlijke omstandigheden de wedergekeerde Joden zich bevonden. Nog bleven de door Nebukadnezar verbrande en geslechte muren onopgebouwd en was het volk ten prooi aan versmading en kwelling der vijanden, die zeker ook den dienst in den tempel, welke open en bloot lag, bemoeilijkten. Dit ontroerde en smartte Nehemia diep en dreef hem tot gebed, waarin hij voor den Heere belijdenis van hun gemeenschappelijke schuld deed, en wijzende op Gods bedreigingen, die vervuld waren, maar ook pleitende op Gods beloften, bij oprechte bekeering, den Heere smeekte, dat Hij zich toch over zijn eigen bondsvolk ontfermen mocht en hem in staat stellen, door den koning gunstig jegens hem te stemmen, iets goeds voor zijn volk te mogen doen. Daar Nehemia, als een waar godvruchtig, een opgeruimd man was, die zijn taak met vreugde verrichtte en nooit droefig voor 's konings

aangezicht verschenen was, bemerkte de koning alda, dat zijn schenker iets kwelde, waarom hij naar de reden onderzoek deed. Hoewel met vrees, verklaarde Nehemia openhartig die reden als gelegen in den treurigen toestand van de stad der graven zijner vaders. (Men hechte groote waarde aan de graven, als blijk van het geloof in de opstanding). Welwillend stond de koning hem toe de begeerte zijns harten dienaangaande te verklaren. Vóór hij echter dit verzoek deed, bad hij in stilte tot God van den hemel, dat Hij hem de woorden op de lippen leggen en des konings hart gunstig stemmen mocht. (Treffend voorbeeld, om niets eigenwillig te doen, maar in alles met God te raadplegen). Nu verzocht hij den koning, hem naar het land en de stad zijner vaders te zenden, om zelf de herstelling ter hand te nemen. Op zijn gebed stemde de Heere het hart des konings zeer vriendelijk jegens zijn dienaar, zoodat hij hem, zeker mede op aansporing der koningin, die nevens hem zat, een zekeren tijd, door Nehemia bepaald, toestond, echter op voorwaarde van terug te keeren. (Hieruit blijkt de gehechtheid des konings aan zijn schenker). Bovendien verzocht hij van den koning brieven van vrijgeleide aan de stadhouders des konings, aan de overzijde van den Euphraat, en een lastbrief aan den bewaarder van des konings lusthof op den Libanon, Asaf genaamd (zeker een Israëliet) om hem de benodigdheden te leveren tot den bouw van de muren van het paleis (waaronder sommigen den voorhof des tempels, anderen het voormalig koninklijk paleis verstaan) en van een woning voor hemzelve, die hij gedurende zijne aanwezigheid betrekken mocht (Nehemia was een man van groot aanzien en rijk vermogen). Door Gods goede hand bestierd, onder geleide van een koninklijke krijgsmacht, kwam Nehemia aan de overzijde der rivier en gaf aan de landvoogden de brieven des konings over, die door sommigen met weerzin gelezen werden, omdat zij daaruit vernamen, dat Nehemia, onder koninklijke bescherming, het goede voor Jeruzalem kwam zoeken (vgl. 122 : 9). Na drie dagen onder zijn volk te Jeruzalem vertoefd te hebben, zonder het doel van zijn komst geopenbaard te hebben, ging Nehemia des nachts in alle stilte, met slechts enkele vertrouwelingen, de gesteldheid van de muren opnemen, die allertreurigst bleek te zijn. Daarna deelde hij den voornaamsten zijns volks zijn plan mede, dat hij in 's konings gunst mocht verwezenlijken, welk plan zooveel bijval vond, dat zij gewillig zich tot de uitvoering er van leenden. Drie mannen stonden nu op, om Nehemia's werk te verstoren, hem verachtende en bespottende en bewerende, dat hij daardoor rebellie tegen den koning pleegde. Deze waren *Sanballat*, de Horoniet (denkelijk afkomstig uit Horonaim), een heiden, wiens dochter met den zoon des hoogepriesters Joadaja getrouwd was (vgl. Neh. 13 : 28); *Tobia*, de Ammoniet, oorspronkelijk een slaaf, die ook vermaagschapt was met de Israe-

lieten (vgl. Neh. 6 : 18); en *Gesem* de Arabier, uit Arabië afkomstig. Nehemia stoorde zich niet aan hunne bespottende, maar antwoordde in krachtige geloofstaal, dat God van den hemel het hun zou doen gelukken en zij, als zijne knechten, in vertrouwen op Hem zouden gaan bouwen, zonder zich om hen te bekommeren, die, als niet uit Israel, met de zaken van Gods kerk niets te maken hadden. Die taal van Nehemia moet die van Gods volk wezen, in alle dergelijke omstandigheden, vertrouwend op Gods Woord en beloften (vgl. Jes. 54 : 17; Ps. 2 : 1—5; 4 : 7). Met ijver werd nu aan de herstelling van de muren en de poorten gewerkt, onder leiding van de voornaamsten des volks, te beginnen met Eljasib, den hoogepriester, die met de priesters de Schaapspoort bouwde en heiligde, omdat daardoor de geheiligde offerdieren geleid werden. Verder worden genoemd: de Vischpoort, de Oude poort (naar men meent, nog tot het oude Salem of Jebus behoorende), de Dalpoort, de Mistpoort, de Fonteinpoort, de Waterpoort, de Paardenpoort, de Oostpoort. (De poort van Ephraïm (vgl. H. 12 : 39) en de Hoekpoort (vgl. 2 Kon. 14 : 13) worden niet genoemd, òf omdat zij ook anders heetten, òf omdat zij niet verwoest waren. Ook werden allerlei torens en sterkten herbouwd, terwijl sommigen hunne eigen huizen verbeterden. Allen leenden zich tot den bouw, als de priesters en Levieten, de Nethinim, de kruideniers, apothekers en goudsmeden, zelfs vrouwen (vgl. vs. 12). Van de edelen van Tekoah wordt tot hunne schande gezegd (vgl. vs. 5), dat zij zich in trotschheid onthielden; (Hierin staan zij niet alleen), maar dit benam den ijver hunner stadgenooten niet (vgl. vs. 27). Daarentegen wordt de ijver van zekere Baruch geroemd (vgl. vs. 20). Ook kwamen er velen uit andere steden tot den bouw medehelpen (vgl. o. a. vs. 2, 5, 7). Volgens vs. 22 blijken sommige priesters nog niet binnen Jeruzalem, maar in de vlakke velden, zeker in tenten, gewoond te hebben. Er waren er ook, die op twee plaatsen na elkander bouwden (vgl. vs. 4 met vs. 21; vs. 5 met vs. 27). Van Nehemia zelven lezen wij niets. Hij heeft zeker het opzicht over alles gehouden, terwijl zijne bedienden getrouw hielpen (vgl. H. 4 : 16). Dit gemeenschappelijk en ijverig bouwen strekt tot een treffend voorbeeld, om in geestelijken zin aan de stad en het huis Gods, de kerk, te bouwen, onder biddend opzien tot God, den geestelijken Bouwheer (vgl. Ps. 51 : 20; 102 : 15; 1 Cor. 3 : 9, 10).

25 October. *De tegenstand wordt overwonnen.*

Neh. 4—6.

Te leeren: Deutern. 32 : 29; Ps. 124 : 1; 129 : 3.

De bouw der stad geschiedde niet zonder grooten tegenstand van de zijde der reeds genoemde vijanden, Sanballat, Tobia en Gesem, in vereeniging met de

Arabiëren (die misschien als kooplieden zich daar gevestigd hadden) de Ammonieten en de Asdodieten (van Asdod der Philistijnen afkomstig, waarschijnlijk de overgebleven Philistijnen). Toen zij bemerkten, dat Nehemia zich om hun bedreigingen niet bekommerde werden zij woedend en gingen zij voort op allerlei wijze de bouwlieden te tergen en te bespotten, door vragen of uitroepen te doen, en verklaringen te geven, die hunne nietigheid en onbeduidendheid in betrekking tot zulk een grootsch werk uitdrukten (vgl. H. 4:2). Ja, Tobia verklaarde dat een vos (die in het zoolang ontvolkte land bij menigte rondliepen) den muur wel kon vernietigen. Dit is karakteristiek, daar zij en alle vijanden gelijk vossen zijn, die op listige wijze Gods werk trachten te verijdelen (vgl. Hoogl. 2:15; Ezech. 13:4; Luk. 13:32). Deze mannen zijn het welsprekend beeld van alle vijanden binnen de kerk, die, als niet tot haar behoorende, alsof zij het recht in de kerk hebben en het goede voor haar bedoelen, de ware leden der kerk op allerlei wijze bespotten, verachten en tegenwerken, in hun arbeid tot heil der kerk. Nehemia gaf deze mannen, die niet hem en zijn volk, maar in hem en zijn volk God zelf lasterden, bespotten en tegenstonden, aan het oordeel Gods over en ging in Gods naam vertrouwend voort, trouw bijgestaan door de bouwlieden, die hart voor de zaak toonden te hebben. Nu spanden de vijanden saam, om op listige en gewelddadige wijze het werk te verstoren. Ja, zij wisten reeds op de bouwlieden zoo verslappend te werken, dat deze moedeloos werden en het werk (vooral in het wegruimen van het puin) als te zwaar wilden laten varen. Door de Joden, die met de vijanden meer dagelijks in aanraking kwamen en van hun boos opzet kennis gekregen hadden, werd Nehemia tot tienmaal toe gewaarschuwd, waarop Nehemia de bouwlieden wapende en de overheden en het volk vermaande, om toch niet te vreezen, maar krachtig te strijden, daar de groote God machtig en getrouw was, hen in den strijd te helpen (vgl. 2 Kron. 14:11; Ps. 118:6, 8, 10—12). Toen de vijanden bemerkten dat hun verraad bekend geworden was, beproefden zij niet het ten uitvoer te brengen. Maar Nehemia liet zich niet verschalken, doch bleef de manschappen wapenen en zorgvuldig de gangen des vijands bespieden. Van zijne eigen manschappen hield hij de helft voortdurend gewapend, terwijl de andere helft met de bouwlieden en de overige werklieden met de eene hand arbeidden en met de andere hand het geweer (een of ander wapentuig) vasthielden, terwijl de bouwheeren het zwaard aan de heup gegespt hadden. Voorts beval hij dat de verstrooide werklieden op het geluid der bazuin, wier blazer in Nehemia's onmiddellijke nabijheid was, terstond zich bijeen zouden verzamelen, om gemeenschappelijk den vijand te wederstaan. Zoo werkten zij den ganschen dag, tot aan het opkomen der sterren, terwijl zij des nachts binnen Jeruzalem bleven en Nehemia met zijn man-

schappen en wachters nachten achtereen de kleeding niet uittrokken. Zelfs gunden zij zich geen behoorlijken maaltijd, maar ieder had zijn water, misschien ook zijn brood, nevens zijn wapen, voortdurend bij zich. Welk een groot man blijkt Nehemia, die zoo hoog geplaatst, zich uit liefde tot zijn volk, zooveel ontberingen getroostte!

Ging het werk, hoewel met moeite, voorspoedig voort, een droevige zaak baarde Nehemia groote zorg en diepe smart. Er waren vele arme Joden, die door den druk der tijden gedwongen waren hunne goederen aan hun rijkere medebroeders te verpanden, om niet van honger om te komen en geld hadden moeten beleggen op hunne bezittingen, om de belastingen aan den koning van Perzië op te brengen, daar zij, hoewel vrij, toch schatplichtig bleven; zelfs waren zij genoodzaakt hunne kinderen als slaven aan de rijke woekeraars af te staan. Nehemia riep in verontwaardiging een vergadering van die rijke Joden samen, waarin hij hun het schandelijke hunner handelwijze aantoonde, tegen vrijgelaten broeders begaan, geheel tegen Gods wil (vgl. Lev. 25:36; Ezech. 18:12, 13) tot onteering van Gods naam onder de heidenen; en terwijl hij zich zelf en zijne manschappen tot een voorbeeld van zelfverloochening en zelfopoffering stelde (hij eischte nooit eenige bezoldiging voor zijne diensten, waaruit zijn groote rijkdom blijkt) verzocht hij hun alles aan hun verarmde broederen terug te geven. Hieraan beloofden zij te voldoen, waarop hij bij monde van de priesters hen deed zweren, dat zij hunne gelofte gestand zouden doen en sprak door een zinbeeldige handeling, n. l. het uitschudden van zijn boezem, een vervloeking uit, dat God alzoo allen berooven zou, die deze gelofte niet hielden. Met een plechtig Amen en een loflied aan den Heere werd deze zaak bekrachtigd. Naar aanleiding van deze gebeurtenis stelt Nehemia, niet uit ijdele roemzucht, zichzelf tot een navolgenswaardig voorbeeld, in zijn handelwijze als landvoogd, waartoe hij door den koning was aangesteld, gedurende de twaalf jaren van zijn bewind, hoe hij in tegenstelling met vorige landvoogden, nooit eenige bezoldiging genomen heeft, maar geheel belangeloos het goede werk gedaan en zelfs dagelijks vele aanzienlijken als gast aan zijne tafel genoodigd heeft. Daartoe werd hij alleer gedreven door de vreeze Gods, wiens genadeloon hij daarvoor afsmeekte. Treffend voorbeeld van zelfverloochening, milddadigheid en gastvrijheid, waarop het genadeloon zal volgen (vgl. Matth. 26:40).

Toen het werk aan de muren voorspoedig voleind was en Nehemia nog de deuren der poorten moest stellen, trachtten de vijanden hem op verraderlijke wijze te vermoorden. Tot viermaal toe beproefden zij hem in een eenzame plaats in het dal Ono te lokken, onder voorwendsel van broederlijk met hem te willen spreken, maar Nehemia antwoordde geen tijd daartoe te hebben. Daarop trachtten zij hem be-

vreesd te maken, door hem een brief te schrijven, waarin zij het gerucht vermeldde, dat hij zich tot koning over Juda wilde maken en hem aanrieden, met hen te overleggen, wat te doen, vóór dit gerucht den koning ter oore komen mocht. Dit leugenachtig gerucht, door Sanballat zelf verzonnen, sprak Nehemia beslist tegen en bad God dat Hij zijn handen mocht sterken, welke zij trachtten slap te maken. Nog lieten zij niet af, maar wisten een zekeren valschen profeet, Semaja, die zich had opgesloten in zijn huis (zeker uit geveinsde godsvrucht, om met den Heere te raadplegen) door geld over te halen, Nehemia te bewegen, in den tempel te gaan, om zich te verbergen tegen de vijanden, die hem wilden doden, met het doel, hem daar in 't geheim om te brengen. Nehemia begreep, door Goddelijke ingeving, de booze list en zeide terecht, dat zij hem ook in den tempel niet zouden sparen. Hij daagde al die valsche profeten en gehuichelde vrienden voor Gods vierschaar, opdat Hij hen deswege zou oordeelen. Onder vele gevaren werd eindelijk de muur voltooid in 52 dagen, op den 25sten Elul (d. i. de zesde maand, begin September). Nog had Nehemia geen rust, maar werd hij zelfs tegengewerkt door zijne eigen broeders, die zooveel aan hem verplicht waren. In 't geheim schreven zij brieven aan Tobia, waarin zij hem tegen Nehemia ophitsten en brachten brieven van Tobia, zeker met lasterlijke aantijgingen en bedreigingen, terwijl zij Nehemia's woorden aan hem mededeelden. Zoo zien wij, hoe schandelijk ondanikbaar de mensch is en wat van menschen is te verwachten. Groote mannen worden altijd belaagd en belasterd, ook heden nog.

ALLERLEI.

Een wonder, of twee ouden van dagen.

II.

Vijf en twintig jaar geleden leed deze man met zijn knappe vrouw, de moeder van drie kinderen, bittere armoede. Het weinige werk, dat hij toen had, was buitenshuis, terwijl zij, behalve de zorgen, die zij aan hare kleinen besteedde, in vrije oogenblikken eenige weinige shillings trachtte te verdienen met in huis te weven.

Zij ondervond toen, — hetgeen armen dikwerf ondervinden — dat wezenlijke armoede weinig credit heeft; want toen zij zich eens tot den kruidenier wendde om eenige artikelen van levensbehoefte, belovende te zullen betalen als zij het onderhanden zijnde stuk had afgewerkt en weggebracht, vertelde hij haar eenvoudig dat de rekening niet hooger kon worden opgevoerd. Het was op een kouden Vrijdagavond en de drie kinderen had zij bij zich. Zij keerde naar huis en maakte voor de beide oudsten een dunne soep gereed. Terwijl deze de eischen van den

honger trachtten te bevredigen, gaf zij de borst aan den kleinen jongen, waarop zij allen is slaap suste, — twee in het bed en een in de wieg — eene kaars ontstak, en zich gereed maakte, om den geheelen nacht door te weven, opdat zij het stuk een dag vroeger kon wegbrengen en eenige shillings ontvangen om brood te koopen. En, vreemd moge het schijnen, dien avond zong zij! Met betraande oogen zong zij in de eenzame stulp, in het broodelooze huis; opdat niet alle hoop in haar zou uitgeblusht worden, zong zij; en het vers, dat het diepst tot in hare ziel doordrong, zong zij met vreugde.

„Al gaan de zeeën me over 't hoofd,
Ofschoon van kracht, van ieder vrind,
Van elke vreugde zelfs beroofd;
Schoon 'k nergens troost of uitkomst vind,
Toch blijft mijn ziel hier vast op staan:
Uw trouw, mijn God! kan nooit vergaan.”

Terwijl zij in vrome gemoedsstemming met onderdrukte stem haar vertrouwen op haar hemelschen Vader ontboezemde, werd er een lichte tred op den drempel gehoord. Het was die van eene vriendin, die haar een koek bracht met zes stuivers aan geld, en die vriendin was de vrouw van den kruidenier. Voor de jonge, Christelijke moeder was dit de eerste zichtbare tusschenkomst der Voorzienigheid. Toen zij en hare kinderen den volgenden Zondagmorgen hun reinste en beste kleederen aantrokken en zij, om haar eigen woorden te gebruiken, „met de kinderen door eene achterdeur sloop,” terwijl de leeraar preekte over de vraag van een der vier en twintig ouderlingen van Johannes: „Deze, die bekleed zijn met lange witte kleederen, wie zijn zij en van waar zijn ze gekomen?” werd hare ziel met zulk eene heilige verrukking vervuld, dat tranen van vreugde haar kleinen jongen besproeiden, die aan de borst lag. Vijftig jaar later sprak zij nog over dien Vrijdagavond en dien Zondagmorgen als het aanvangspunt van hare beproevingen en overwinningen. Beiden, vroom en onvroom, zijn aan beproevingen blootgesteld, maar het is zeer onderscheiden, hoe men er onder verkeert. De zondaar kent geen waren vrede; hij is gelijk aan een rusteloos bewogen zee, maar de geloovige legt zijn last op Hem, die beloofd heeft hem rust te zullen schenken. Deze vrouw had dikwerf haar last daar te brengen, want schoon zij meer blijdschap des geloofs smaakte dan menigeen ten deele valt, wist zij tevens meer van huiselijk verdriet dan veel harer medemenschen. Zij werd moeder van negen kinderen en veel, zeer veel inspanning kostte het haar om met haar geld toe te komen, want haar man had slechte gewoonten aangenomen en zij was de vrouw van een *dronkaard*. In dat éene woord kan bijna elk soort van leed worden saamgevat. De vrouw van een dronkaard, met een gezin van half gekleede, half gevoede kinderen, verkeert in een deerniswaardigen toestand; zij trachtende zooveel mogelijk haar best te doen en haar echtge-

noot zijn best doende om het gedurig erger te maken. Welk een strijd! Welk een strenge eisch voor het geduld!

(Wordt vervolgd.)

DES CHRISTENS WAPENRUSTING.

EFZE 6 : 14-17.

(Slot.)

De Apostel Paulus zegt ons verder in Ef. 6 : 16 : „En bovenal aangenomen hebbende het schild des geloofs, met hetwelk gij al de vurige pijlen des boozen zult kunnen uitblusschen.

Zijn het nu reeds nog geen wapenen genoeg? Immers de lendenen omgord met de waarheid, dat is reeds geloof (althans historisch geloof) en dan nog het borstwapen der gerechtigheid, dat is het geloof des harten, het zaligmakende daarnevens, zich openbarende in den vluggen tred van den door de bereidheid van het Evangelie des vredes geschoeiden voet, wat wil men meer? En toch nog het schild des geloofs? 't Is immers onmisbaar en geen enkel oogenblik te vergeten.

Kunnen toch de pijlen des vijands een goed harnas reeds moeielijk doorboren, nog meer en nog zekerder worden ze afgekeerd, door een ondoordringbaar schild, afgekeerd ook van het gelaat, ja van elk lichaamsdeel, vooral als de vijand dichtbij is. Zoo reeds met gewone pijlen, doch hoeveel te meer met vurige pijlen, dat zijn pijlen, waarin vuur verborgen was, gelijk die ten tijde der Apostelen gebruikt werden. Dezen moesten immers reeds zooveel mogelijk op een afstand als uitgebluscht en gekeerd worden, ten einde den door den boozen vijand aangevallene niet zeker op eenigerlei wijze te schaden. Welnu, daartoe dan het schild dat die aangevallene zooveel mogelijk voor zich houdt, of voor zich trekt, zoo dikwijls hij een of meer zoodanige pijlen ziet aankomen. Dat schild, 't is voor den Christen het geloof; het geloof dus niet in het algemeen, maar in die bijzondere benauwde oogenblikken, die in het leven zoo vaak voorkomen, wanneer de vijand als vlak voor hem staat om hem met vuisten te slaan, of als de vurige pijlen hem als rond de ooren sissen.

Dan, ja dan is zijn schild dat kinderlijk geloofsvertrouwen: „Mijn hemelsche Vader zal nochtans alles welmaken, Hij zal mij niet begeven, Hij zal mij niet verlaten, Hij is mijn schild, mijn loon zeer groot”

Dan, ja dan is zijn schild, het geloof in het woord van zijnen Heiland: Mijne genade is u genoeg, mijne kracht wordt in zwakheid volbracht.

Dan zijn schild, de geloofsovertuiging: Hij die in mij is, Gods Heilige Geest, de Geest van Christus den Heere is sterker dan allen, die tegen mij zijn. En met dat driedubbel schild, dat schild des geloofs, al weder in Vader, Zoon en Heiligen Geest, met dat

schild is hij veilig, wat pijlen er ook mogen snorren, hoezeer de driedubbele vijand woedt; want geen driedubbele hellemacht van Satan, wereld en eigen vleesch, is tegen die driedubbele hemelmacht van Vader, Zoon en Heiligen Geest bestand.

Met dat al echter kan toch de dapperste krijgsman op het slagveld sneuvelen en wat heeft hij dan eigenlijk aan de aanstaande overwinning, althans voor zichzelf?

In een gewoon gevecht, in een werkelijken oorlog is dit voorzeker mogelijk. Wel zoekt men zich op allerlei wijze te dekken. Het lichaam toch is niet alleen geheel in het harnas gestoken, maar op het hoofd is ook de stevige helm.

Doch de vijand, die op allerlei wijze loert, hij zoekt niet alleen schild en harnas, in 't eind toch met zijn pijlen te doorboren, doch op een voor hem gunstig oogenblik trekt hij ook het zwaard en doorklieft met één fikschen slag helm en schedel beiden, zijn vijand is overwonnen, zijne wapenen worden buitgemaakt. Zoo in een werkelijken oorlog, doch zoo, dank zij Gods genade, in den geestelijken strijd onmogelijk.

Ook den Christenkrijgsman heeft een helm op het hoofd; die helm heet den helm der zaligheid of nog duidelijker genoemd den helm van de hope der zaligheid. Welnu, die helm is in zekeren zin ondoorkliefbaar, in een anderen zin echter wederom wel.

Ondoorkliefbaar is hij in dien zin dat geen macht ter wereld den Christen die hope der zaligheid, die als een helm zijn hoofd versiert, voortdurend kan rooven. Neen, al loopt het ook al eens tegen in den strijd, al ligt hij ook al eens onder, hij weet het, met zijnen God komt hij ook de onbewaakte oogenblikken weer teboven, en dan met nieuwen moed, ja leeuwenmoed aangegord, wordt het alzoo:

Uit zonde een hooger kracht tot deugd
En uit verwarring orde,

terwijl het in betere, strijdlustige oogenblikken is: „Hij gaat van kracht tot kracht steeds voort.” Doch doorkliefbaar is echter diezelfde helm in dien zin, dat het elken mensch en dus ook den Christenkrijgsman gezet is eenmaal te sterven, eens de bezoldiging, de soldij der zonde, den dood te smaken. Schijnbaar wordt hij dan overwonnen, doch inderdaad de helm op zijn hoofd wordt dan doorkliefd, de helm van de hope der zaligheid; want de hoop zelve houdt op om voor de vervulling plaats te maken; de zaligheid zelve vervangt de hope der zaligheid, die hier den schedel sierde.

Eigenlijk dus niet doorkliefd.

Neen, eigenlijk wordt dan de strijdhelm afgenomen en de lauwerkrans der overwinning den strijder, die volstreken heeft, op de slapen gedrukt.

En dat vooruitzicht, dat hier hem streelde, was dan ook hier de helm zijns hoofds; daardoor kon men dat hoofd evenmin voor 't zwaard doen bukken, dat hoofd evenmin moedeloos nêr doen hangen, als de

borst hem doorboren met de pijlen der zonde, als de voeten traag en de knieën slap doen zijn.

Maar heeft de Christenkrijgsman zoo slechts het zwaard nevens de pijlen te keeren en niet ook het zwaard te hanteeren?

Alles toch wat we tot hiertoe van zijne wapenrusting hoorden, waren meest stukken ter verdediging.

De gordel maakte hem stevig, het harnas en het schild en de helm onkwetsbaar. Doch was het schoeisel der bereidheid dan alleen om naar den strijd te loopen ten einde zich te verdedigen? Wie loopt ooit alleen daarom ten strijde? Dan wacht men immers tot de vijand bij ons komt? Neen, die ten strijde loopt wil meer doen dan zich verdedigen, hij wil den vijand verslaan, hij voelt zich ook daartoe stevig om de lendenen omgord. Die waarheid, die hem al zoo stevig maakt, wordt tevens een zwaard in zijne handen om den vijand te verslaan. Dat zwaard 't is 't zwaard des Geestes d. i. het zwaard van hetwelk zich de Heilige Geest door ons bedienen wil, tot nederwerping van het rijk der logenen, tot dooding van al het onheilige en verkeerde.

Dat zwaard des Geestes 't is Gods Woord, Gods openbaring in schrift, natuur, geschiedenis en geweten, doch vooral in de eerstgenoemde als de geheel regelrechte en onvermengde, welke geen afwijkende natuur kan misvormen, geen onheilige historie kan ontsieren, geen gewetenloosheid kan verdonkeren.

Met dat zwaard moet de Christen dus strijden tegen den booze, gelijk zijn Heiland zelf daarin voorig tijdens zijne verzoeking in de woestijn.

Hoe, zal menigeen vragen, hoe, de ongeloofigen bestrijden met Gods Woord, met den bijbel, en dat terwijl zij het gezag van dien bijbel toch niet erkennen; wat zal dat baten? Doch laat ons niet vergeten, dat de strijd met den wereldling allereerst over het leven, daarna eerst en in verband daarmee over de leer moet zijn.

Bestrijdt ge hem zoo met den Woorde Gods, dan zult ge zien dat dat Woord inderdaad krachtig is, en scherpsnijdender dan enig tweesnijdend zwaard, doordringende tot de verdeeling des mergs, een oordeeler zijnde der gedachten en der overleggingen des harten.

Daarom met Gods Woord in de hand den goddeloozen gepredikt dat het hem kwalijk zal gaan en den rechtvaardigen gepredikt dat het hem wel zal gaan, en zijne ervaring en zijn geweten zal er Amen op zeggen, wat ook zijn mond zoeke te logenstraffen.

Met dat Woord hem de vruchten getoond van het leven des geloofs, der zelfverloochening, en der liefde, en daartegenover de vruchten van ongelooft, zelfzucht en haat, en hem dan gevraagd welke boom, welke leer de beste is.

Ja, vrijmoedig en blijmoedig maar met dat Woord gestreden. Dat onze vijand het inderdaad eerbiedigt,

ook al zegt hij het niet te vreezen, dat hij er toch niet van loskomen kan, blijkt immers daaruit, dat hij, evenals de duivel bij den Heiland in de woestijn, het zelf gedurig nog wil aanwenden, om ons te bekampen en te verslaan; in dien strijd echter slechts het bewijs leverende dat hij niet anders doet dan het verkeerd hanteeren.

Welnu dan, laat ons evenals Jezus zijn zwakke en verkeerde slagen, met betere en flinke afslaan, dan, dan ontkomen we zeker uit het net en het garen, dat hij ons telkens spreidt, dan is Gods waarheid al zoo ons zwaard, onze rondas, ons schild en vreezen we vuur noch pijlen.

Strijdt dan, den goeden strijd des geloofs rechtmoedig door. Dat niets u weerhoudt.

Laat ons aan geen ruste denken voordat met het zwaard des Geestes, d. i. met Gods woord de wereld is veroverd en gebracht aan de voeten des gezalfden die ze dan den Vader zal overdragen. Mocht het zoo worden, dat we er onzen Heiland iets van na leerden zeggen: De ijver van Gods huis heeft mij verslonden.

Bij Hem was zelfverloochening, verademing; gebed, nachtrust; Gods wil, spijze.

Komt dan, het tweesnijdend zwaard weer ter hand, Gods Woord weer meer biddend tot strijden in handen.

Vallen moeten zij, alle hoogten die zich verheffen tegen God en zijnen Christus, vallen ook de muren van ons eigen blinkend luchtpaleis, opdat elke puinhoop eene waarheid predike en een mijlpaal op onze reize worden.

Vallen ja vallen moeten ze, alle vijanden des Koningrijks, ook door den adem onzer lippen, want we moeten Gods medearbeiders zijn aan de hand des Middelaars. Met dien Middelaar met dien Christus, met dien Koning en Heer moeten we strijden, moeten we eens overwinnen, eens heerschen over alle vijanden, eens regeeren in de hemelsche steden en op de nieuwe aarde.

Met de gordel der waarheid dan omgord, de borst gedekt met het borstwapen der gerechtigheid, de voeten geschoeid met het schoeisel der bereidheid van het evangelie des vredes, aangenomen hebbende het schild des geloofs, het hoofd gedekt met de helm der zaligheid en met het zwaard aan de heupe zij de zegenpraal onzen God en zijnen Christus, de nederlaag alle geestelijke boosheden waar ze ook zijn of zweven, en het einde: God alles en in allen,

De zondaar zal verdelgd zijn op Gods wenk;
De boosheid zal vergaan, eer 't iemand denk.
Waak op, mijn ziel, wil uwen Schepper eeren;
Geloofd zij God! men loov' den Heer der Heeren!

Ps. 104 : 18.

R.

Willem.

Een examendag op een lagere school is een heerlijke dag; en als er dan prijzen worden uitgereikt aan hen, die zich door ijver en vlijt onderscheiden hebben, kijk — dan is het een dag, die men zijn geheele leven niet vergeet. Zulk eene heerlijke dag was het ook voor Willem. Hij had een helder hoofd en vlug begrip, zoodat hij den onderwijzer dadelijk begreep, wanneer deze eene som uitlegde, of over de geschiedenis eenige verklaring gaf. Toen Willem's leerjaren voorbij waren en hij de school verlaten zou, werd hij om zijn ijver en goede vorderingen met lof ontslagen.

Door de heeren en de onderwijzers, welke bij dit laatste examen waren, werd het gedrag van Willem zeer geprezen, en hij als een voorbeeld gesteld voor de andere leerlingen. Zijne blijdschap echter steeg ten top, toen een van de schoolbestuurders, hem een dik boek, met een prachtband er om, overhandigde, met de woorden: „Willem, met blijdschap mogen wij bij deze gelegenheid van u getuigen, in tegenwoordigheid van uwe medescholieren, dat wij bijzonder over u tevreden zijn, daarom geven wij u dit schoone boek, als blijvende gedachtenis aan de school en als aanmoediging, op uw verderen levensweg, om steeds door ijver en trouw veler achting te verwerven. Ga zoo voort! en gij zult een sieraad voor uwe ouders worden, en een gelukkig mensch in de maatschappij!”

Willem had het voorrecht om door iedereen bemind te zijn, en hoewel hij nu ruim dertien jaren oud was, was hij gezeggelijk, voorkomend en vriendelijk voor iedereen. Van deze gehoorzaamheid had hij veel voordeel, want vele menschen prezen hem, hoewel velen van zijn woelzieke kameraadjes hem dikwijls benijdden.

Toen het examen afgelopen was en alle leerlingen naar huis gegaan waren, werd Willem door een zijner schoolmakers bezocht. „Willem!” zeide deze, „wat zijt gij toch een gelukkige jongen, gij zijt zoo verstandig, gij waart altijd de beste op school en gij wordt door iedereen geacht.”

Willem voelde dat een hoogroode kleur zijne wangen deed blozen, toen hij zoo werd aangesproken; en toch hoewel deze lof zijn hart streelde en hij zich eenigszins boven andere jongens gevoelde, was er toch iets weemoedigs in zijn binnenste; wel wist hij dat hij gemakkelijk leeren kon, en dat hij in een kwartier datgene kende waar andere jongens langer dan een uur over moesten werken, maar toch kon hij het vreemde gevoel dat in hem kwam over deze lofuiting niet verklaren.

Toen hij des avonds, vóór hij naar bed ging, nog even op zijn kamertje alleen zat, begon hij over het gebeurde op dien dag, en bijzonder over den lof, die hem toegezwaaid was door vrienden en bekenden, eens na te denken, en nadat hij den Heere gedankt had voor al den zegen, dien hij had

mogen ondervinden, zeide hij half overluid tot zichzelf: Ja, het is waar dat ik gemakkelijk leeren kon, en dat ik vele vorderingen gemaakt heb, maar dit geeft mij geen reden om mijzelf meerdere waarde toe te kennen dan anderen, want had de Heere mij de lust en de wijsheid niet gegeven, en mij elken dag zijnen zegen niet geschonken, dan zou ik dat voorrecht niet genoten hebben. Neen! het is niet mijne wijsheid, waardoor ik zooveel vorderingen maakte, maar door de gunst en den zegen, welke de Heere mij geschonken heeft, is het dat ik alzo ben geworden. Hem alleen zij de eere! Want zonder Hem vermag ik niets!”

Deze overdenking gaf hem blijdschap en met deze gedachte in het hart, ging hij het leven in. Van toen aan werd elke lofuiting voor zijnen ijver, door hem beantwoord met het woord der Schrift: Niet ons, o, Heere! niet ons, maar uwen naam geef eer!

Zoo is de vreeze des Heeren het beginsel der wijsheid!

Willem ondervond in zijn volgend leven dat die in nederigheid wandelt, en den Heere de eere geeft en van Hem de hulp verwacht, door Hem wordt geholpen die het gezegd heeft; „Die zijnen weg wel aanstelt, dien zal ik Mijn heil doen zien.”

Weerhoud, o Heer! uw knecht,
Dat hij zijn hart niet hecht,
Aan dwaze hoovaardij!
Heerscht die in mij niet meer,
Dan leef ik tot uw eer
Van vreemde smetten vrij!
Laat U mijn tong en mond,
En 's harten diepsten grond
Toch welbehaaglijk wezen.
o Heer! die mij bevrijdt,
Mijn Rots en Losser zijt,
Dan heb ik niets te vreezen.

v. V.

Eene vraag en een antwoord.

Hoe komt het toch, dat ik zooveel moeite heb mijne kinderen naar mijnen wil te buigen?

Dat komt alleen daarvandaan, dat gij in den omgang met uwe kinderen niet altijd dezelfde zijt, dat gij heden in hen berispt wat gij gisteren in hen toeliet, dat gij heden met hen lacht en jukt en morgen geen enkel glimlachje van de kleinen verdraagt, en nog veel minder er een voor hen over hebt.

Waarom zijt gij zoo veranderlijk? Omdat gij niet geleerd hebt uzelf te beheerschen en uw wil te onderwerpen aan het Woord Gods.

MEDEDEELINGEN.

Met genoeg kunnen wij mededeelen dat de Rooster voor 1892 gereed is.

De afname in het vorig jaar toonde ons reeds de vruchten van de samenbinding, daar de oplaag van 12000 Ex. niet aan al de aanvragen kon voldoen.

CAPADOSE.

Maandblad van den Bond van Nederlandsche Gereformeerde Zondagsschool-Onderwijzers.

PRIJS PER JAARGANG f 1.—.

UITGEVERS:
HÖVEKER & ZOON.

AMSTERDAM.

PRIJS DER ADVERTENTIËN:
10 Cents per regel.

Toelichtingen bij den Rooster voor 1891.

1 November. *Voorlezing der wet; terugkeer des volks.*

Neh. 7—12.

Te leeren: Neh. 9 : 13; Ps. 119 : 69 of 88.

Na den herbouw der muren, stelde Nehemia wachters uit de priesters en levieten voor den tempel en evenzoo voor de muren der stad. Hij koos twee godvruchtige mannen: Hanani, zijn broeder (vgl. H. 1 : 2) en Hananja, om het bestuur en de wacht over de stad op zich te nemen [ook thans ten voorbeeld, zoowel voor den staat als voor de kerk (vgl. Ps. 102 : 6)]. Misschien was Nehemia op het punt terug te keeren, waarom hij de zorg voor stad en tempel aan bekwame, godvruchtige mannen opdroeg (vgl. echter Ps. 127 : 1). Ook beval hij, dat de poorten der stad des nachts wel gesloten zouden worden en niet geopend, voor de dag heet werd, om daardoor de stad tegen de vijanden te beschermen. Deze voorzorgsmaatregel was wel noodig, daar de inwoners nog weinige waren, in vergelijking met de grootte der stad. In het vertrouwen op Gods belofte (vgl. Zach. 8 : 4, 5) had Nehemia de oude muren herbouwd, hoewel, naar wij reeds zeiden, de stad voor de bevolking veel te groot was. Om goede orde op de zaken te stellen, wellicht ook om tot meerdere bevolking op te wekken, liet Nehemia het volk tellen, volgens de geslachtsregisters, die van de teruggekeerden bestonden (vgl. Ezra 2).

Had Ezra, de schriftgeleerde, reeds vóór dertien jaren de reformatie der kerk begonnen, hij schijnt daarin vertraagd te zijn, omdat hij te weinig steun bij de hoofden des volks vond. Nu Nehemia verscheen, vond hij in dezen een trouwen bondgenoot en krachtigen helper. Toen niet alleen de tempel, maar ook de stad herbouwd was, begon Nehemia de Goddelijke ordinantiën met ijver en kracht weder in te voeren. Juist toen alles in de maand Elul (vgl. H. 6 : 15) in gereedheid gebracht was, brak de ze-

vende maand, Ethanim of Thisri aan, die de eerste maand was van het burgerlijk, gelijk Abib of Nisan van het kerkelijk jaar (vgl. Num. 29 : 1; Exod. 12 : 2). Deze maand was een ware feestmaand, waarvan de eerste dag (Nieuwjaarsdag) als een vreugdedag gevierd werd en waarop men den Heere lof- en dank-offeren bracht (vgl. Num. 29 : 1—6; Lev. 23 : 24, 25). Op den tienden dag der maand werd de groote verzoendag gehouden, waarop het gansche volk zich voor God met vasten en gebeën verootmoedigde (vgl. Lev. 16; 23 : 26—32; Num. 29 : 7—11). Van den 15^{den} tot den 22sten der maand werd het loofhuttenfeest gevierd, waarop men vol vreugde gedacht aan den doortocht door de woestijn, die getuigde van de wondervolle zorg en trouwe hoede van Jehovah. Gedurende die dagen moest men in tenten wonen, die òf op de binnenplaatsen en op de platte daken der huizen, òf in het voorhof des tempels, òf zelfs op de straten der steden gebouwd werden. Deze tenten bestonden behalve uit linnen, uit takken van allerlei boomen en waren met bloemen versierd. Elken dag moesten er bepaalde offers gebracht worden, terwijl dan ook de eerste wijn voor den Heere geplengd werd (vgl. Lev. 23 : 33—44; Num. 29 : 12—34). Op den achtsten dag werd de wet voorgelezen en werd er een verbodsdag gehouden en een vreugdefeest gevierd over het ontvangen der wet, aan Israel, als Gods volk, in onderscheiding van alle andere volken gegeven (vgl. Lev. 23 : 36; Deut. 16 : 12; ook Ps. 147 : 19, 20). Er werd dan water geschept en geplengd uit de bron Siloa, ter gedachtenis aan de wondervolle voortbrenging van het water uit de rotssteen in de woestijn (vgl. Jes. 12 : 3; Joh. 7 : 37, 38). Van al deze feesten vinden wij in Neh. 8 melding gemaakt. Ezra las op den eersten dag de wet voor, staande op een verhevenheid in het midden eener breede straat, waarin het volk zich rondom hem schaarde, terwijl eenige priesters ter rechter- en ter linkerhand naast hem stonden. Hij begon de voorlezing, na lof en dank aan den Heere gebracht te hebben, wat door

het „amen” van het volk, dat eerbiedig met opgeheven handen en neergebogen hoofde naar de voorlezing luisterde en den Heere aanbad, bekrachtigd werd. Daarna verklaarden de levieten de wet Gods, waarnaar het volk met ontroering luisterde, in het besef der schuld, dat hen met droefheid vervulde. Maar Nehemia en Ezra en de levieten troostten het volk en vermaanden hen tot blijdschap op dezen vreugdedag, ter gedachtenis van Gods groote goedertierenheden ingesteld. Nu veranderde hunne droefheid in groote blijdschap en werden er vreugdemaaltijden gehouden, terwijl degenen, die verhinderd werden er aan deel te nemen, thuis het noodige ontvingen [schoon voorbeeld (vgl. 1 Sam. 30 : 24)]. Des anderen daags werd de wet door Ezra nader verklaard aan de hoofden des volks, de priesters en de levieten en aangetoond, dat op den 15^{den} dag der maand het feest der loofhutten moest gehouden worden. Dit nu werd op zoo luistervolle wijze, geheel naar Gods instelling gevierd, als sedert Josua's tijd niet geschied was, terwijl het met een verbodsdag (de vreugdedag der wet) besloten werd.

Was de groote verzoendag op den tienden dag niet gehouden, op den 24sten dag der maand werd een dergelijke boetedag door Nehemia uitgeschreven. Op dien dag kwamen alle Israelieten, benevens vele vreemdelingen, bijeen en lazen een vierde deel des daags in de wet en een ander vierde deel brachten zij door in het doen van ootmoedige belijdenis hunner zonden en in het bidden en smeeken tot God. De priesters en levieten gingen hen daarin voor en wekten hen daartoe op; waarna zij het volk tot dank- en lofzegging vermaanden. Een lang en trefvend gebed werd daarna met luider stem uitgesproken, waarin zij, na den Heere op waardige wijze te hebben aangebeden, aan de groote daden Gods voor zijn volk en de zondige daden des volks jegens God herinnerden, om welke zonden de Heere hen naar recht zwaar gestraft had, maar ondanks welke zonden de Heere zijne barmhartigheden en zijne trouw zoo krachtig aan hen, wederspannigen, had bewezen. Ook de afhankelijke en slaafsche toestand, waarin zij verkeerden, was een rechtvaardige vergelding Gods voor hunne misdaden; maar bij de erkenning hiervan, beriepen zij zich op Gods verbond, dat niet verbroken kon worden. Bij vernieuwing traden zij in dit verbond en maakten hiervan een verzegelde oorkonde, door Nehemia en anderen, met namen genoemd, opgemaakt, zwerende, dat zij in alles Gods geboden en inzettingen getrouwelijk zouden volbrengen. De geloften, die zij daarbij aflegden, hadden vooral betrekking op het houden van den sabbath, op het brengen van schatting, van offers en van tienden (de laatsten voor de levieten) en op de regelingen van de diensten der priesters en levieten, geheel volgens de verordeningen, door den Heere gegeven. In H. 11 wordt een lijst gevonden van de bewoners binnen en buiten Jeruzalem. Er werd

bepaald dat $\frac{1}{10}$ deel der teruggekeerden, door het lot aangewezen, binnen Jeruzalem wonen en de overigen zich op het platte land vestigen zouden, ter bebouwing van de akkers, opdat van de opbrengst hiervan de schatting zou kunnen gebracht worden. Vervolgens werden de zangers uit hunne steden en dorpen binnen Jeruzalem gebracht, om in twee koren den Heere lof te zingen en de stad den Heere toe te wijden. Deze zangkoren gingen, vergezeld van de vorsten, en van Ezra en Nehemia, over den omgang van de muur elkander tegemoet, totdat zij in Gods huis samenkwamen, waar zij hunne lofliederen aanhieven; terwijl groote offers, waaraan ook de vrouwen en kinderen mochten deelnemen, met zulke vreugde gebracht werden, dat het gejuich tot verre buiten Jeruzalem gehoord werd. „God had hun vroolijk gemaakt”, en dus betoonden zij de ware blijdschap, ons ten voorbeeld. Nog werden over alle deelen van den dienst des Heeren oversten gesteld, die voor een getrouwe vervulling van den dienst moesten zorgdragen.

Zoo was een geheele reformatie tot stand gebracht, als voorbeeld voor elke reformatie der kerk, waarbij hare dienaren voor den dienst des Heeren, desnoods met opoffering van gaven en krachten, ijverig zorg moeten dragen.

Onder de geslachtsregisters is dat van de hoogepriesters het meest belangrijk, omdat dit van Jozua tot Jaddua opklimt (vgl. H. 12 : 10, 11). Deze Jaddua wordt verondersteld dezelfde te zijn als die, welke Alexander den Grooten tegemoet trad en dezen een droom openbaarde, waarin God hem Alexander als heerscher had getoond; terwijl deze verklaarde, ook in een droom Jaddua in zijn hoogepriesterlijk gewaad te hebben aanschouwd. Dit tafereel maakte zulk een diepen indruk op Alexander, dat hijzelf in den tempel den God Israels een offer bracht en de Joden op het hoogst verhief en bevoorrechtte. Indien deze Jaddua dezelfde is, dan moet Nehemia zeer oud geworden zijn. Anderen denken dat het een ander van dien naam is. Weer anderen meenen, dat het niet door Nehemia, maar door een lateren schrijver is te boek gesteld.

8 November. *Nieuwe afval; terugkeer.*

Neh. 13.

Te leeren: 1 Kron. 8 : 50^a; Ps. 130 : 2 of Ps. 79 : 4.

Na zijn taak zoo, waardig en volledig, volbracht te hebben, verliet Nehemia zijn vaderland weder, om naar de stad Susan terug te keeren en zijn hooge betrekking van schenker des konings Arthasasta weer te aanvaarden. Twaalf jaren was hij afwezig geweest (vgl. H. 1 : 1 en 13 : 6); wel een blijk van de bijzondere gunst des konings jegens hem, maar vooral van het genadig bestuur Gods. Al spoedig na zijn vertrek begonnen zich zwarte

stippen aan den helderen hemel te vertoonen. Eljasib, de hoogepriester, had een verboden verbintenis, naar het schijnt, met een der dochters van Tobia, den Ammoniet, aangegaan en had zelfs voor Tobia, die, als heiden niet in den tempel verschijnen en offeren mocht, een afzonderlijk vertrek in het voorhof gemaakt, zoodat de levieten bemoeilijkt werden in het brengen van de Gode gewijde offeranden. Mogelijk hebben de betergezinden zulk een gruwelijk bedrijf van het hoofd der kerk, die de voorganger zijns volks moest zijn en de plaatsbekleeder Gods onder hen, niet langer kunnen verdragen; waarom zij de wet voor de ooren des volks lazen en daaruit aantoonde, dat geen Israëliet met de Moabieten en Ammonieten zich mocht verbinden en deze niet in de vergadering des Heeren komen mochten, wegens de vijandschap door hen aan Gods volk betoond (vgl. Deut. 23 : 3—5; ook Num. 22 : 5). [Ook moest de hoogepriester met een dochter uit Israel trouwen (vgl. Lev. 21 : 14).] Waarschijnlijk hebben zij Nehemia hiervan in kennis gesteld en verzocht terug te keeren die, hetzij door hen, hetzij door eigen aandrift bewogen, weder te Jeruzalem kwam en met eigen oogen zag wat daar geschied was. In diepe verootmoediging en heftigen toorn over zulk een onbeschaamde en godslasterlijke handelwijze, zette hij Tobia met zijn gezin en huisraad buiten den tempel en beval hij, dat de heilige vaten weder op hunne plaats gesteld, het voorhof gereinigd en de offeranden aldaar den Heere gebracht zouden worden.

• Niet slechts van dezen gruwel, ook van andere misbruiken en overtredingen moest de godvruchtige Nehemia getuige zijn. Aan de levieten en de zangers was hun bescheiden deel onthouden, zoodat zij Jeruzalem verlaten en zich weder naar hunne vorige akkers teruggetrokken hadden (vgl. H. 12 : 28, 29). Nehemia riep de overheden tot verantwoording hierover en herstelde de verdreven dienaren des tempels weder in hunnen plaats; terwijl hij den levieten hun inkomen uit de tienden verzekerde, de zorg daarvoor aan eenigen uit hen opdragende. Later werd den levieten hun inkomen weêr onthouden (vgl. Mal. 3 : 11, 12). De verplichting tot onderhoud der dienaren des Heeren rust nog steeds op de leden der kerk (vgl. 1 Cor. 9 : 1—11; 2 Tim. 2 : 6).

Aan het verval van den dienst des tempels paarden zich ook andere misbruiken, vooral de ontheiliging van den sabbath. Er werd op den sabbath gewerkt en handel gedreven, zelfs woonden kooplieden uit Tyrus binnen Jeruzalem, die hunne koopwaren van buitenaf inbrachten en op sabbath verkochten. Met kracht ging Nehemia dit misbruik te keer; hij bestrafte de overheden, hen wijzende op Gods gebod en de straffen, die God op de overtreding daarvan gelegd had, welke hun, gelijk den vaderen zouden overkomen (vgl. Jer. 17 : 21—23, 27). Daarop liet hij voor het aanbreken van den sabbath de poorten der stad sluiten

en stelde zijne eigene knechten als wachters daarbij, om zeker te zijn dat geen kooper of koopman werd binnengelaten. Toch bleven de kooplieden nog met hunne waren 's nachts rondom de stad, beproevende die binnen te komen. Maar Nehemia beval hun op straffe des doods zich te verwijderen, waarop zij zich niet meer vertoonden. Ook gaf hij den levieten bevel, dat zij zich reinigen zouden, om de wacht van 's Heeren huis getrouw waar te nemen en voor de heiliging van den sabbath zorg te dragen. Zoo bracht Nehemia ook op dit gebied een geheele reformatie teweeg. Hoe moet die daad van dezen godzaligen en ijverigen voorganger der overheid tot beschamend voorbeeld strekken ook in deze dagen, waarin de dag des Heeren zoo schandelijk ontheiligd wordt, als blijk van het diep verval van den godsdienst en den treurigen staat der kerk.

In navolging van Eljasib, het hoofd der kerk, hadden zeer velen zich met vreemde vrouwen verbonden uit Asdod (een stad in het land der Filistijnen), Ammon en Moab, bij welke zij kinderen hadden verwekt, die een bastaardtaal en niet zuiver Hebreuwsch spraken. Met verontwaardiging trad Nehemia tegen deze mannen op, ja hij vloekte en smaadde hen in het openbaar, door hen den baard uit te plukken en deed hen zweren, de verbintenissen te verbreken en de vrouwen met hare kinderen weg te zenden, erkennende dat zij waarlijk tegen Gods gebod gezondigd hadden (vgl. Deut. 7 : 3). Daarbij wees hij hen op het voorbeeld van Salomo, die, al was hij een bijzonder geliefde des Heeren, de treurige gevolgen van en het heilig misnoegen Gods over zijn zondige verbintenis moest ondervinden. Hoe diep dit kwaad was ingeworteld, blijkt uit de verbintenis van den kleinzoon van Eljasib met een dochter van Sannaballat, die deswege uit de priesterlijke bediening ontzet werd. Zoo reformeerde Nehemia niet alleen den staat en de kerk, maar ook de huisgezinnen. Schijnbaar is zulk een handelwijze hard, maar zij moest geschieden om erger kwaad te voorkomen. Ook thans mogen zulke verbintenissen evenmin gesloten (vgl. 2 Cor. 6 : 14) en moest de tucht daarover gaan (vgl. 1 Cor. 5 : 13). Na nog voor den dienst der levieten en voor den tempeldienst in 't algemeen zorggedragen te hebben, schijnt Nehemia weder teruggekeerd te zijn. De vruchten van zijn werk blijken niet lang bestaan te hebben (zie de profetiën van Maleachi). Dat Nehemia telkens zich op zijn hervormingsdaden beroept, mag niet uit trotsche zelfgenoegzaamheid verklaard worden, maar hierin spreekt hij tegenover zijne afvallige en trouwelooze tijdgenooten zijne besliste, heilige overtuiging uit, van te handelen naar Gods wil en bidt, dat waar hij zooveel miskennis bij menschen ondervindt, de Heere hem daarvoor in genade moge gedenken.

15 November. *Esther Koningin.*

Esther 1 en 2.

Te leeren: Esther 4 : 14b, Psalm 147 : 3 of 113 : 4.

Het laatste historische boek des O. V., het boek Esther, bevat de geschiedenis van de wondervolle bewaring der kerk in Perzië, kort na de Babylonische ballingschap, in welke geschiedenis Esther als de hoofdpersoon voorkomt. Dit boek, onder de kanonieke boeken opgenomen, wordt door de Joden zeer hoog geschat. Niets mag ons de echtheid en het goddelijk gezag van het boek doen betwijfelen, alleen is het opmerkelijk dat de naam van Jehovah er niet in voorkomt, maar des te meer het almachtigen en wondervol bestier der Goddelijke Voorzienigheid, dat over de volken en de vorsten der wereld gaat. Hoogstwaarschijnlijk is Gods naam verzwegen, om allen aanstoot voor de heidenen in de lezing van deze treffende geschiedenis weg te nemen, welke zoo nauw met die van Perzië samenhangt en toch éene getuigenis is van de wondervolle daden van den God Israels. De gebeurtenissen, in dit boek beschreven, [waarschijnlijk door Mordechai zelfden (vgl. H. 9 : 20, 32)] hebben plaats gehad aan het hof van den Perzischen koning Ahasveros, welke naam voor de koningen van Perzië algemeen was en beteekenende *groot vorst* (vgl. Ezra 4 : 6; Dan. 9 : 1). Deze Ahasveros wordt door de meeste uitleggers voor *Xerxes* gehouden. Hij toch is bekend als de machtigste der Perzische koningen, die zijne heerschappij alom uitbreidde (volgens dit boek over honderd zeven en twintig landschappen); terwijl dan ook de bijzondere gunst te verklaren is, die zijn zoon Arthasasta [Artaxerxes (Longimanus)] den Joden, en bijzonder Nehemia, toedroeg. Het verhaal dagteekent dan uit den tijd tusschen Ezra en Nehemia, waarom het boek volgens tijdsorde tusschen de beide voorgaande Bijbelboeken moest geplaatst zijn.

In het derde jaar van zijn koninkrijk gaf Ahasveros een schitterend feest aan zijne rijks grooten en stadhouders of satrapen, welke over de honderd zeven en twintig landschappen, waarin hij zijn uitgebreid gebied verdeeld had, het bewind voerden. Waarschijnlijk was het een overwinningsfeest, gevierd na zijne glansrijke verovering van Egypte, en vóór de bekende nederlaag hem door de Grieken toegebracht. Anderen willen, dat het een vredefeest was, gevierd na een gedempt oproer, dat ten doel had den koning (met wien dan Artaxerxes bedoeld wordt) van den troon te stooten. Zeker is het een luisterrijk feest geweest, gedurende honderd tachtig dagen op den berg Susan gehouden, en waarop wellicht achtereenvolgens de talrijke genoodigden verschenen, om den luister van 's konings heerschappij te bewonderen en te verheerlijken, terwijl Ahasveros de wel eens oproerige satrapen hierdoor nauwer aan zich trachtte te verbinden. Na dien maaltijd met zijne rijks grooten, gaf de koning ook een feest aan zijne onderdanen,

zowel jong als oud, die op den berg Susan woonden, zeven dagen lang, in het voorhof van het koninklijk paleis, niet alleen om hun in zijn eigen belang zijn luister, maar ook zijn goedheid te toonen, ten einde hun ontzag in te boezemen en hen voor zich te winnen. Aan dien maaltijd werd ieder vrijgelaten te eten en te drinken naar zijn lust. Er werd hen niets opgedrongen, dat tot overdaad en dronkenschap zou leiden, welk misbruik later ook aan het Perzische hof werd gevonden; maar de matigheid der oude Perzen werd hier nog betracht. Waardig voorbeeld, door dezen heidenschen vorst gegeven (vgl. Hab. 2 : 15; Jes. 5 : 11; Rom. 13 : 13, 14; Ef. 5 : 18). Ook gaf hij een goed voorbeeld, door ook de armen uit zijn naaste omgeving niet uit te sluiten (vgl. Luk. 14 : 13, 14; 16 : 19—21). De mannen en vrouwen namen niet samen aan de feestmaaltijden deel; maar Vasthi, de koningin, gaf afzonderlijk in haar paleis aan de vrouwen feestmaaltijden, zoodat men zich niet aan danspartijen en wellustige vermaken kon overgeven. Dit strekt tot een beschamend voorbeeld voor de grooten der aarde (vgl. Dan. 5 : 2; Mark. 6 : 22). Op den zevenden dag, toen de wijn den koning verhit had, eischte hij van zijne zeven kamerlingen, dat zij de koningin Vasthi voor zijn aangezicht en dat zijner rijks grooten brengen zouden, en wel met den koninklijken kroon en haar prachtgewaad versierd, opdat zij om hare schoonheid en heerlijkheid zou bewonderd worden. Dit was een ijdele, onbetamelijke begeerte, vrucht van den verderfelijken drank, die den mensch onzinnig en rampzalig maakt, en alle huiselijk en maatschappelijk geluk en vrede verwoest (vgl. Spr. 20 : 1).

In zooverre had Vasthi gelijk, dat zij weigerde te komen, om hare vorstelijke en vrouwelijke waardigheid te schenden, door zich ten speelbal van 's konings dronkenmanswaanin te geven. Maar toch is hare overmatige trots af te keuren en had zij wederkeerig haren vorstelijken echtgenoot voor de oogen zijner rijks grooten en onderdanen niet mogen beleedigen en vernederen. De koning werd dan ook in woede ontstoken, en raadpleegde hierover de zeven vorsten der Perzen en Meden, die als wijzen (magi, sterrenwichelaars, die de tijden verstonden, d. w. z. uit den loop der sterren de toekomst meenden te voorzeggen en in het recht en de wetten der Perzen wel onderwezen waren) den koning als geheime raadslieden ter zijde stonden. Die raad van zeven oordeelde, dat koningin Vasthi zich zeer schuldig gemaakt had, door niet alleen den onschendbaren vorst diep te beleedigen, maar ook door een slecht voorbeeld aan zijne vrouwelijke onderdanen ten opzichte van hare mannen te geven; waarom de raadslieden den koning bij monde van Memuchan, aanraadden een bevel uit te vaardigen, (dat als een Perzische wet niet mocht herroepen worden) waardoor Vasthi als koningin werd verstooten, opdat de vrouwen daardoor met vrees vervuld zouden

worden, hare mannen te beleedigen. De koning vond dit goed en Vasthi werd verstooten (vgl. Spr. 16 : 18; 19 : 23; 1 Petr. 5 : 5). Het bevel daartoe werd verzegeld uitgevaardigd en aan alle landvoogden verzonden, waarbij een edict gevoegd werd voor alle vrouwen, om hare mannen onderdanig te zijn en te spreken naar de taal haars volks. Dit laatste kan of beteekenen, dat de vrouw geen heerschzuchtigen, maar eenvoudigen toon mocht aanslaan, of dat zij zich naar de Perzische gewoonte van nederigheid en onderdanigheid had te schikken. — Deze gebeurtenis, die uit dronkenmanswaanzin en ijdele coquetterie voortsproot, viel geheel onder het bestuur der Goddelijke Voorzienigheid voor. Toen de koning ontuchtend was, werd hij verlegen met de onherroepelijke verstooting der koningin. Zonder koningin toch kon hij niet blijven; want wel had hij eene groote menigte van vrouwen en bijwijven, gelijk alle oostersche vorsten; maar een koningin, die boven allen stond, was er niet meer. Op raad van de kamerlingen gaf de koning bevel, dat in zijn uitgebreid gebied de schoonste maagden moesten gezocht en in den burcht Susan gebracht worden, opdat de koning uit haar een koningin zou kiezen. Deze allen werden in een serail of harem (vrouwenverblijf) geplaatst, onder opzicht van Hege of Hegai, het hoofd van den harem. Tot de gekozen maagden behoorde ook *Hadassa*, later *Esther* genoemd, eene wees, die opgevoed werd door haar oom en voogd Mordechai, uit het geslacht van Benjamin, een der ballingen, die met Jechonia, in de tweede wegvoering, naar Babel gebracht was. Daar Esther zeer schoon en bevallig was, werd zij op bijzondere wijze door Hegai versierd, verrijkt en vereerd. Zeven jonge dochters werden haar als statiejonkvrouwen toegevoegd en haar werd een plaats in het voornaamste gedeelte van den serail aangewezen. Daar moest zij twaalf maanden met de andere gekozen maagden in afzondering leven, terwijl zij met mirreolie en specerijen gezalft en met versierselen versierd werd, om zich waardig tot den koning te kunnen begeven. Op bevel van Mordechai had Esther haar Joodsche afkomst niet te kennen gegeven, daar dit allicht schade aan hare bevordering zou doen. [Mag men geen onwaarheid spreken, de waarheid mag men in sommige gevallen verbergen (vgl. Spr. 29 : 11)]. Met groote belangstelling wandelde Mordechai gedurende al den tijd van Esthers afzondering voor het serail, om te vernemen naar haar welstand en haar toekomstig lot. [Dit is ten voorbeeld, om zich het lot der weezen aan te trekken (vgl. Deut. 24 : 17; Ps. 10 : 14; 82 : 3.)] Al de andere maagden kwamen wel op den bepaalden tijd tot den koning, maar zij werden slechts als bijwijven gekozen, die onder opzicht van een kamerling gesteld waren en slechts bij den koning gelaten werden, wanneer hij er eene begeerde. Maar Esther, maakte op den koning zulk een overweldigenden indruk, dat zij terstond door hem als *koningin*

verkoren werd. Dit geschiedde alleen door des Heeren bestier (vgl. Spr. 21 : 1), die gelijk voorheen door Jozef, nu door de verheffing van deze eenvoudige, godvruchtige maagd, zijn volk verlossing wilde bereiden (vgl. 1 Sam. 2 : 8; Ps. 113 : 7, 8). Niet alleen door haar uiterlijk, maar meer nog door haar innerlijk schoon (vgl. 1 Petr. 3 : 4), maakte zij op Hegai en allen die haar zagen een gunstigen indruk en werd zij door den koning boven alle anderen verheven. Terwijl de anderen de ijdelheid en de grootheid der wereld zochten en dit toonden door allerlei eischen aan Hegai te stellen; begeerde Esther in alle eenvoudigheid en bescheidenheid niet anders, dan wat Hegai voor haar beschikte. Eerst vier jaren na Vasthi's verwerping, in het zevende jaar van 's konings regering, in de tiende maand, werd Esther tot koningin gekroond (Misschien werd dit lange oponthoud veroorzaakt door den oorlog tegen Griekenland). Deze kroning ging met grooten luister gepaard: aan zijne vorsten en dienaren gaf de koning ter eere der nieuwe koningin een maaltijd; aan alle zijne onderhoorigen in de landschappen werd gedurende de bruiloftsdagen rust, ontslag van krijgsvendiensten, of vrijstelling van het opbrengen der belastingen gegeven, terwijl zij met geschenken werden vereerd. Welk een eere werd die eenvoudige maagd aangedaan, als blijk van het wondervol bestier Gods!

Ook werd nu Mordechai, onder Gods bestel, verhoogd tot portier of deurwachter van het koninklijk paleis, een post van groot vertrouwen, waarin hij de koning niet beschaamd maakte. Immers hij ontdekte een samenzwering tegen het leven des konings, gesmeed door twee kamerlingen, Bigthan en Theres, die met den post van dorpelwachters bekleed waren en misschien door verongelijking (sommigen meenen om de verstooting van Vasthi en het kronen der nieuwe koningin of om de verheffing van Mordechai) zeer vertoornd waren tegen den koning. Door Mordechai werd dit aan Esther en door deze aan den koning bekend gemaakt, die, na rechterlijk onderzoek de samenzweerders aan een galg liet ophangen; terwijl dit feit in de kronieken werd geschreven, om straks, onder Gods bestuur in herinnering des konings gebracht, tot de hoogste verheffing van Mordechai te leiden. Hoe hoog ook Esther gestegen was, zij vergat haar oom niet, maar bracht hem tot eere en was hem, als haar pleegvader in alles gehoorzaam. Trefsend voorbeeld voor de kinderen (vgl. Ef. 6 : 1—3).

22 November. *Hamans lagen.*

Esther 3 en 4.

Te leeren: Rom. 11 : 20; Ps. 73 : 6 of 9.

Mordechai werd, ondanks zijn edele daad spoedig vergeten en een ander werd als gunsteling des konings tot de hoogste eere verheven. Deze man was Haman, waarschijnlijk een afstammeling van een der

koningen van de Amalekieten, die Agag heette (vgl. 1 Sam. 15:8; Num. 24:7), en welks onderdanen van ouds de vijanden der Israelieten geweest waren (vgl. Ex. 17:14; 1 Sam. 15:2, 3). Hieruit is mede de innerlijke afkeer van Haman van de Joden te verklaren. Redenen waarom Haman boven alle vorsten en dienaren des konings verheven werd, schijnen niet bestaan te hebben, daar hij niet anders blijkt geweest te zijn dan een kruiperige vleier voor den koning en een ijdel, trotsch, wreedaardig dwingeland voor degenen, die beneden hem stonden. Alleen pure willekeur en vorstelijke luim schijnen oorzaak van deze verheffing geweest te zijn. 's Konings bevel ging uit tot al zijne onderdanen, zoowel aanzienlijk als gering, om voor Haman zich neder te buigen. Was er buiten hem niemand, die dit bevel durfde wederstaan, Mordechai had daartoe den geloofsmoed, daar hij niet uit afgodischen eerbied voor zulk een verwaten schepsel, maar voor zijnen God alleen wilde buigen. Echter wilde Mordechai ook den koning wel de eere geven, die hem van Gods wege toekwam (vgl. Matth. 22:21; 1 Petr. 2:17). Toen de hovelingen Mordechai vruchteloos zijn in hun oog onbetamelijk gedrag verweten, dat zij aan hardnekkige trotschheid toeschreven, maar dat Mordechai naar 't schijnt uit zijn godsdienstig beginsel verklaarde, werd hun afkeer en hunne nijdigheid opgewekt en zochten zij dien gehaten Jood uit den weg te ruimen. Uit gunstbejag bij des konings gunsteling gaven zij het oneerbiedig gedrag van Mordechai aan Haman te kennen, die nu van woede jegens dien verachtelijken Jood vervuld werd. Om niet te doen blijken, dat hij Mordechai als offer van zijn eerzucht wilde doen vallen, en om zijn haat tegen het door hem zoo diep verachtte volk Gods te koelen, beraamde hij in zijn duivelsche ziel het vreeselijk plan [het geheele volk Gods te verdelgen (vgl. Ps. 10:7—10; 35:20; 36:4; 37:12, 14; 73:6—8; 83:3, 4). Zoo toonde hij de natuurlijke, eeuwenlang bestaande vijandschap van zijn geslacht tegen het volk Israels, dat door dezen booswicht het lot scheen te moeten ondergaan, door God over Amalek besloten. Was Israel tot uitroeiing van dat goddelooze volk bestemd, maar had het Gods bevel niet getrouw opgevolgd, het scheen, alsof de Heere nu dien enkelen man uit dat bijna uitgeroeide volk zou gebruiken, om Israel voor zijn ongehoorzaamheid te straffen (vgl. Exod. 17:14, 16). Om zijn listig doel te bereiken, wist Haman den koning te overtuigen, dat het volk Israel, verstrooid in al zijne landschappen, een gevaarlijk, oproerig volk was, dat door eigen wetten geregeerd, [hierin had hij gelijk (vgl. Ps. 147:19, 20)] zich niet om de wetten des lands bekommerde. Daarom ried hij den koning aan, dit volk, zoo gevaarlijk voor zijn onbepaalde heerschappij en voor de rust en de veiligheid zijns rijks, geheel en al uit te roeien. Om des konings mogelijke vrees voor geldschade weg te nemen (daar de Joden nij-

vere en rijke onderdanen waren), bood hij den koning 10.000 talenten zilvers aan (ongeveer 4½ miljoen gulden), welke hij natuurlijk door verbeurdverklaring hunner goederen van de Israelieten zou rooven. De koning, die het volste vertrouwen aan dezen sluwen vleier schonk, meenende, dat deze alleen het goede voor hem en zijn rijk beoogde, waarom hij hem om dat voorstel hoogelijk vereerde, door zelf zijn ring aan zijn hand te doen (vgl. Gen. 41:42) en die al reeds zoovele duizenden aan zijn eigen belang had opgeofferd, liet zich door dezen booswicht bewegen, zijn duivelsch plan uit te voeren, waartoe hij hem onbepaalde volmacht schonk en hem over het daartoe benoodigde geld liet beschikken. Nu werd door Haman het koninklijk edict uitgevaardigd, van 's konings zegel voorzien en in de verschillende talen aan alle stadhouders in de honderd zeven en twintig landschappen gezonden, waarbij gelast werd op een bepaalden dag alle Joden, mannen, vrouwen en kinderen, zonder één uitzondering te vermoorden en hun buit te rooven. Door het Pur, het lot, was de 13de Adar, (de twaalfde maand, vallende ongeveer op den laatsten Februari) als de moorddag aangewezen. Twaalf maanden ongeveer verliepen er dus tusschen de uitvaardiging en de volvoering van het bevel; welk lang tijdsverloop door God alzo bepaald was (vgl. Spr. 16:33), om de uitvoering te verhinderen. Het scheen nu, alsof het met Israels bestaan gedaan ware, alsof God zijn verbond wilde verbreken en zijn volk ter verdelging overgeven. Geen wonder, dat daar diepe rouw bij de Joden op den berg Susan en in alle landschappen heerschte. Ook was hieronder het Joodsche land zelf begrepen. Haman gaf zich nu in duivelsche blijdschap over zijn welgelukt plan met den koning aan brasserij en dronkenschap over (vgl. Gen. 37:25a). Mordechai ging zijn volk voor in het rouwbedrijven, door zijn kleederen te scheuren en in een zak met asch bestrooid gehuld, al klagende de stad door te gaan, totdat hij aan de poort van het paleis kwam, dat hij in dien toestand niet mocht binnentreden. Hoe hooggeplaatst, hij schaamde zich, om zijner verachte broederen wil, zulk een rouwmisbaar niet, te meer, daar hij de aanleidende oorzaak tot die schrikkelijke ellende was geweest. Aan de koningin werd door hare jonkvrouwen de treurige toestand van Mordechai medegedeeld, en daarmede begaan, zond zij hem kleederen om aan te trekken, welke echter door hem geweigerd werden. Niet wetende wat de reden tot die hevige droefheid was, liet zij er door Hatach, een vertrouwd kamerling, onderzoek naar doen. Mordechai stelde Hatach geheel op de hoogte der zaak en gaf ten bewijze voor de waarheid een afschrift van het edict mede, om dit der koningin te toonen en gebood haar (als ware zij nog geheel aan hem onderdanig) tot den koning te gaan, om hem ten gunste van haar volk te smeeken. Door Hatach gaf zij ten antwoord, dat het haar onmogelijk was, zijn bevel op te volgen,

daar zij in geen dertig dagen tot den koning geroepen was, om, na toereiking van den gouden scepter, den koning eenig verzoek te doen; indien zij ongenoodigd waagde te verschijnen, zij zou zekerlijk gedood worden. Met klemmend vaderlijk gezag herhaalde Mordechai zijn bevel, verzekerende, dat zijzelve in de eerste plaats als offer vallen zou, als in konings onmiddellijke nabijheid verkeerende, terwijl voor de Joden daarbuiten verlossing mogelijk was, ja naar zijne vaste geloofs-overtuiging, zeker zou aangebracht worden. (Hij hield dus vast als ziende den Onzienlijke, steunende op Gods trouwverbond met zijn volk). Hij wees haar daarbij op Gods Voorzienig bestuur, waardoor zij juist in zulk een benarden tijd tot koningin was verheven, om deze verlossing te bewerken. Nu gaf Esther zich gewillig aan zijn vaderlijk gebod over en droeg aan Mordechai op, om al hare geloofsgenooten, die op den burcht Susan woonden, tot gebed en vasten saam te roepen, drie dagen lang, gedurende welken tijd ook zij met hare jonkvrouwen in gebeden en vasten zich afzonderen zou. Daarna zou zij (in vertrouwen op haren God) het wagen tot den koning te gaan, hoewel dit niet volgens de bepaling der wet was, en zij zou dus haar leven voor het mogelijk behoud van haar volk wagen. Blijk van sterk en moedig geloofsvertrouwen en van zelfopofferende liefde tot Gods volk. Treffend voorbeeld voor alle bekommerde geloovigen, om in den nood der zielen met zulk biddend vertrouwen en vrijmoedigheid des geloofs tot den Koning der koningen te gaan. Verheugd over dit treffend antwoord, voldeed Mordechai aan Esthers bevel en riep het volk tot gebed samen.

Esther is een voorbeeld van kinderlijke godsvrucht in haar hoogen stand en leert ons, niet alleen zelf te hidden, maar ook de voorbede van Gods volk te begeeren.

29 November. 's Konings onrustige nacht.

Esther 5 en 6.

Te leeren: Spr. 15 : 3; Ps. 11 : 3 of 108 : 7.

Gesterkt door het driedaagsch vasten en bidden (de drie dagen zijn evenals die, gedurende welke de Heere Jezus in het graf gelegen heeft, zoo te rekenen, dat een deel van den dag voor den geheelen dag genomen wordt) waagde Esther in blijmoedig geloofsvertrouwen, hoewel het tegen den wet streed, den koning te naderen. (Een goed voor-nemen moet terstond worden uitgevoerd, vooral na een krachtig gebed). Terwijl de koning op zijn troon gezeten was, stelde zij zich in den voorhof, op eerbiedigen afstand, voor de deur der troonzaal, in al haar schoonheid en de sierlijkheid harer vorstelijke waardigheid (niet uit ijdele praalzucht, maar alleen om in het belang haars volks, den koning voor zich in te nemen). De Heere bewoog het hart des konings, om, hoewel tegen de wet, de ongenoodigde koningin

van zijn troon te verwelkomen en haar, door het toereiken van den gouden scepter, dien Esther aan-raakte, te vergunnen al hare begeerten aan hem te openbaren, welke hij beloofde te zullen vervullen, al zouden zij zich uitstrekken tot de helft zijns koninkrijks. Voorwaar! daartoe neigde God zelf zijn hart. De genoodigde koningin, die niet kwam, had hij verstooten, aan de ongenoodigde wilde hij al haar begeerten schenken. Hoeveel te meer zal God de begeerten van zijn biddend volk toestaan, waar Hij zoo rijke beloften en uitnodigingen daartoe schenkt (vgl. Luk. 18 : 6—8; 11 : 9, 10; daarom Hebr. 4 : 16).

Mogen wij volgens de wet, die ons als overtreders veroordeelt en vervloekt, niet tot God naderen, wij mogen om de genade smeeken en op de genade hopen, in Christus, die aan Gods recht heeft voldaan, geopenbaard.

Schijnbaar zeer gering was het verzoek, door Esther gedaan; zij noodigde den koning met Haman tot een maaltijd, dien zij hem dien avond wilde bereiden. Dit deed zij, om den koning te meer voor zich in te nemen, opdat hij hare begeerte, welke zij nu zeker vruchteloos zou bekend gemaakt hebben, later zou inwilligen. Ook de uitnodiging van Haman strekte daartoe. In zijn eigen bijzijn kon de beschuldiging niet als laster worden aangemerkt en nu kon hij zichzelf tegenover haar en den koning verdedigen. Echter repte zij op dien eersten avond des maaltijds niets van wat in haar hart was, maar noodigde op vernieuwde aanbieding des konings, haar al hare begeerten te zullen geven, den koning met Haman andermaal ter maaltijd. Dit schijnt zij gedaan te hebben, om den koning nog meer voor zich te winnen en zekerder te zijn van de inwilliging van haar verzoek, niet wetende, dat dit geheel onder bestier der Goddelijke voorzienigheid geschiedde. Haman, was verrukt door de hooge eer hem aangedaan, volstrekt onbewust van het verborgen doel, dat tot zijn diepen val zou leiden. Of Haman met Esthers afkomst bekend is geweest, zoodat hij kon weten, dat zij mede als offer van zijn wraak moest vallen, is niet zeker; maar daarover zal hij weinig nagedacht of zich bekommerd hebben; het was hem genoeg, dat zij, als koningin, hem de hoogste eere aandeed, die ooit eenig mensch mocht tebeurtvallen. Maar zijn grenzelooze eierzucht, nu tot het hoogste toppunt verheven, werd op het diepst gekrenkt door Mordechai, die hem, ondanks al zijn dreigen en woeden, bleef weigeren den eerbied te bewijzen, welke hem in zijn oog toekwam. Woedend over deze beleediging, die al zijn blijdschap vergalde, kwam hij thuis, om aan zijne vrouw Zeres en zijne vrienden, daartoe genoodigd, al zijne heerlijkheid en de groote eere, hem nu aangedaan, maar ook de diepe beleediging van dien gehaten Jood, bekend te maken, verklarende, dat zoolang hij dien Jood voor zich zag, al zijn geluk verwoest was. Hoe ijdel is 's werlds eer, wier genot door een enkel mensch kan ontnomen worden. Bewonderen wij Mordechai's geloofsmoed, gelijk wij Ha-

mans eerzucht verachten. Zijne vrouw en zijne vrienden vonden het zeer dwaas, dat Haman, die toch zoo oppermachtig was, zich door een nietigen Jood liet beledigen: waarom hem niet eenvoudig op zijn bevelaan een galg opgehangen, waartoe de koning gereedelijk toestemming geven zou? En dat wel terstond, opdat hij den volgenden dag vroolijk en welgemoed aan den eervollen maaltijd kon deelnemen. Wilde Haman vroeger niet Mordechai alleen doodden, nu vond hij dezen raad uitnemend, en wilde hij dien, met behoud van zijn moorddadig plan ten opzichte van al de Joden, terstond ten uitvoer brengen. Maar God leeft en waakt. Juist die raadslag strekte den bloedgierigen trotschaard ten eigen verderve (vgl. Ps. 2:4; 33:10; 7:16, 17; 9:16; 10:2; 34:22).

Wondervol bestel der Goddelijke Voorzienigheid! In den nacht tusschen den dag der eersten maaltijd en dien van den tweeden, kon de koning niet slapen, waartoe wel de bevalligheid van Esther en zijne te lange achteloosheid omtrent haar eenige oorzaak kan gegeven hebben, maar zeker is het, dat God, die den slaap geeft, hem daarvan heeft beroofd. Om eenig tijdverdrijf te hebben, liet hij zich de kronieken zijns rijks voorlezen, zeker om zijn trotschheid en eerzucht te streelen door de herinnering aan zijne groote daden en al de werken, die de heerlijkheid van zijn koninkrijk bevorderd hadden. Juist werd dat deel der kronieken gelezen, waarin de aanslag op het leven des konings en de ontdekking daarvan door Mordechai vermeld werd. De koning vroeg des morgens, welke eere aan dien redder zijns levens tot loon voor zijn edelmoedige daad was aangedaan? Toen hem bericht werd, dat hij geen enkele belooning daarvoor had ontvangen, besloot de koning, die, als 't ware tot vergoeding, in dubbele mate te geven. Vernemende, dat Haman reeds in den vroegen morgen zich in het voorhof van het paleis bevond, (om zijn wraakgierig plan den koning voor te dragen) liet hij hem bij zich ontbieden en raadpleegde hem, op welke wijze de man het hoogste vereerd kon worden, in wien de koning een welgevallen had. Haman, in de vaste overtuiging dat de koning hem bedoelde, stelde de meest overdreven wijze van vereering voor. Hij moest in het koninklijk gewaad, op het koninklijk paard en met de koninklijke kroon op het hoofd, door den hoogsten staatsdienaar geleid, door de straten der stad rijden, als ware hij de koning zelf, voorafgegaan door koninklijke herauten, die zijne heerlijkheid, als die van 's konings grootsten vriend, uitriepen (vgl. Gen. 41:42, 43). Zoo zocht Haman zichzelf als tot de koninklijke waardigheid te verheffen. Verpletterend, ja onbeschrijfelijk moet de indruk geweest zijn, die 's konings bevel, dat hij, als eerste staatsdienaar, den Jood Mordechai alzo kleeden en rondleiden moest, op zijn trotsche ziel maakte. Verklaring noch tegenspraak was mogelijk. Hoe hij dit bevel gehoorzaamd heeft, is niet te beschrijven. Er staat, dat hij naar zijn huis werd voortgedreven,

treurig en met bedekt hoofd. De trotschaard was in eigen strik gevangen en door zijn eigen trotschheid vernederd (vgl. Ps. 7:16; Spr. 5:22); terwijl de eenvoudige Mordechai zich weder stil op zijn post plaatste, zeker met een overstelpend gevoel van stillen dank jegens zijn God en de blijdste verwachting voor de toekomst vervuld (vgl. Jes. 60:14). Haman, thuis gekomen zijnde, deelde zijn wedervaren aan zijne vrouw en zijne vrienden mede, die dit terecht als voorbode van erger onheil en dieper vernedering beschouwden. Niet alleen kon van het boosaardig plan omtrent Mordechai nu geen sprake meer zijn, maar er bestond gevaar, dat deze juist tot zijn verderf strekken zou. Er was echter geen gelegenheid om langer over dit alles na te denken, daar de tijd, voor den maaltijd bestemd, aangebroken was. Welk een ommekeer, gisteren vol trotsche vreugd over de eer, hem aangedaan, nu op het diepst vernederd en gefolterd in zijn ziel; gisteren met blijde verwachting het eervol verzoek ontvangende, nu met weerzin en geheime angst den last gehoorzamende. Dit verhaal is bijzonder leerrijk, zoowel in betrekking tot de wondervolle voorzienigheid Gods, tot bestraffing der goddeloozen en tot bewaring en verheffing der vromen, als in betrekking tot de diepe verdorvenheid en verregaande trotschheid van het menschelijk hart en van de ijdelheid van alle wereldsche roem en eer. Het hoogste toppunt van eer is meestal de oorzaak en het begin der diepste vernedering (vgl. Dan. 4:30, 31; Ps. 73:18—20). Het kwaad, Gods volk toegedacht, strekt hun juist ten goede (vgl. Gen. 50:20; Rom. 8:28). Wereldsche goothed, als in zichzelf verderfelijk, mag niet door den christen gezocht worden (vgl. Spr. 23:4; 11:28; 1 Tim. 6:9, 10; Jak. 5:1).

6 December. *Hamans val.*

Esther 7 en 8.

Te leeren: Jes. 26:5; Ps. 145:1 of 2.

Wel mocht Haman met weerzin naar den maaltijd gaan, waarop hij zich den vorigen avond zoo trots had verheven, want daar zou zijn verderf onherroepelijk beslist worden. Op de hernieuwde aanbieding des konings, dat de koningin al haar begeeren mocht voordragen, gaf zij den koning te kennen wat haar en haar volk, krachtens het besluit des konings, te wachten was en smeekte om genadige sparing van haar leven en dat van haar volk. Ook schroomde zij niet, zij het op bescheidene en bedekte wijze, het onrechtvaardige van zulk een gruwzaam besluit aan te toonen. Had de koning hen als slaven verkocht, met verbeurdverklaring hunner goederen, zij zou gezwegen hebben, al zou ook de koning zelf groote schade hebben geleden. Deze woorden van zijn geliefde vrouw, op zoo verstandige en zoo teedere wijze geuit, brachten den koning tot nadenken. Of

zij nu eerst haar afkomst openbaarde, zoodat de koning niet wist, dat ook zijn eigene vrouw mede als offer van zijn besluit vallen zou, is niet zeker. Maar zeker is het, dat hij nu het ontzettende van zijn ondoordacht besluit, in een roes van dronkenschap uitgevaardigd en waaraan hij zelfs later in het geheel niet meer zal gedacht hebben, inzag. Althans hij wist er op dit oogenblik niets van en vroeg in verontwaardiging, wie van zulk een boos opzet zwanger ging? Nu ontdekte Esther den verrader in Haman, dien zij, hoewel gunsteling des konings, een verdrukker en vijand, ja, een booze man durfde noemen. Werd Haman met ijzigen schrik aangegrepen, de koning werd met zoo felle grimmigheid vervuld, dat hij onmiddellijk de zaal verliet, niet om zijne vrouw, maar om dien huichelachtigen gunsteling te ontgaan. Hij ging naar den hof of den tuin van zijn paleis, waar hij vooreerst in stilte over het gehoorde kon nadenken en tot eenig besluit komen, daar hij er met geen van zijne onbetrouwbare raadsheeren, die hem blijkbaar zoozeer misleidden, over wilde spreken. Ook wilde hij zijn drift bekoelen, om niet een onberaden daad te doen, die vooral hem als koning niet voegde. Teruggekomen, werd zijn woede nog feller tegen Haman ontstoken. Deze, wel bespeurende, dat het kwaad ten volle over hem besloten was, viel als een laaghartige vleier, op het bed of de rustbank der koningin, die hij in zijn hart haatte, neder, om haar medelijden af te smeeken. (Men lag op rustbedden aan tafel, met de linkerhand het hoofd ondersteunende). Zoo zag hem de koning, die in zijn verbolgenheid meende, dat Haman een onzedelijk doel met zijne vrouw beoogde. Terwijl Ahasveros in gloeienden toorn zijn oogen op Haman vestigde bedekten de kamerlingen Hamans gelaat, als dat van een veracht en veroordeeld schepsel, dat niet waard was door den koning aanschouwd te worden, ja zelfs het daglicht langer te zien. Zoo haastig keerde de huichelachtige rol dier kamerlingen, die zooveen den gunsteling des konings, dien zij immers in hun hart verachtten, aanbaden, om hem nu als het meest verachte schepsel te verwerpen. Een dier kamerlingen, Charbona, stelde zelfs bedektelijk voor, dien verworping aan de galg te hangen, die hij voor den door den koning zoo hoog vereerden Mordechai had opgericht. Onmiddellijk besloot de koning daartoe en Haman werd opgehangen. (Lees hierbij: Ps. 7 : 16, 17; 9 : 16; 37 : 12, 15; 57 : 7; Spr. 5 : 22; 10 : 24; 11 : 8; 26 : 27, vgl. ook Richt. 1 : 7). Hoe ijdel is de wereldsche eer, hoe diep wordt de trotschaard door den rechtvaardigen God vernederd (vgl. Spr. 16 : 18; Jes. 2 : 11; 5 : 15; 1 Petr. 5 : 5b).

Toen de koning wist, welk een angst en vrees en schrik zijn vorige gunsteling over zijn geliefde vrouw en haar volk had gebracht, gaf hij haar tot vergoeding al de bezittingen van haren vijand, wiens goederen door zijne veroordeeling aan de kroon vervallen waren. Mede om Esthers wille, die nu

eerst naar 't schijnt hare betrekking en hare geneenheid tot Mordechai en hare dure verplichting jegens hem, aan den koning bekend maakte, verhief hij den zoo miskenden oom van zijne vrouw tot de hoogste eere in zijn koninkrijk, door hem den zegelring, aan Haman geschonken, maar dien nu ontnomen, aan den vinger te doen en alzoo hem in de plaats van Haman te stellen. Dit was een betere en duurzamer eer, dan hem op aanraden van Haman, door den koning vóór een paar dagen was aangedaan, welke echter profetisch bleek te wezen. Door Esther werd hem het bestuur over Hamans goederen, haar ten deel gevallen, opgedragen. Maar al was Haman dood en waren zijne goederen verbeurd verklaard, toch bleef nog zijn gruwzaam besluit van kracht. Daarom viel Esther voor den koning neder, weenende en smeekende, dat hij ook dit besluit krachteloos maken en alzoo haar en haar volk van een gewissen dood redden mocht. Gewillig reikte de koning haar zijn scepter toe, ten teken, dat zij hare begeerte nader bepaald aan hem mocht openbaren. Nu verzocht zij vrijmoedig, zeker op aanraden van Mordechai, dat de verzegelde brieven, die in alle landschappen verzonden waren, weder teruggenomen en het edict ter vermoording der Joden herroepen wierd, als drangreden daarbij voegende, dat zij onmogelijk zulk een vreeselijk verderf over haar volk gebracht, zou kunnen verdragen. Kon het edict niet vernietigd worden, volgens de Perzische wet, wel kon een ander edict uitgevaardigd, dat het vorige krachteloos maakte. Nu werd door den koning aan Esther en Mordechai voorgesteld, om aan al de stadhouders en landvoogden, in 's konings naam, met 's konings ring verzegeld, bevel te geven, dat de Joden op den dag, voor hunne vermoording bestemd, zich aan al hunne vijanden, die hen zouden aanvallen, mochten wreken, door hen te doodden en hun buit te rooven. Dit tweede bevelschrift, reeds in de derde maand, d. i. ruim twee maanden na het vorige met grooten spoed uitgevaardigd en in alle talen, ook in de Hebreeuwsche taal, geschreven, bracht de grootste vreugde onder de Joden op den burcht Susan en in de andere landen teweeg, welke vreugde zij door het houden van maaltijden en zeker ook door het brengen van dankofferen openbaarden. Mordechai, tot den tweeden naast den koning verheven, maakte in staatsiegewaad, een hemelsblauw en wit koninklijk kleed, waarover een opperkleed van fijn linnen en purper, gekroond met een grooten gouden kroon, naar 't schijnt, zelf het heuchelrijk edict op den burcht Susan bekend. Door zijne verheffing genoten de zoo verachte en verdrukte Joden zulk een eer, dat zelfs velen proselieten, Jodengenooten, werden, om de gunste der Joden te winnen. Welk een ommekeer, als blijk van Gods wondervolle, genadige Voorzienigheid (vgl. 1 Sam. 2 : 7, 8; ook als hier reeds eenigermate bevestigd, Jes. 60 : 14, 62 : 2; Zach. 8 : 23).

13 December. *Purimfeest.*

Esther 9, 10.

Te leeren: Jes. 26:8; Ps. 37:18 of 19.

Een geheele omkeering van den stand der zaken werd door den val van Haman en de verheffing van Mordechai teweeggebracht. In plaats van op den zoo gevreesden dag, die het algeheel verderf over Gods kerk brengen zou, verdrukt en verdeldg te worden, werden de Joden ten hoogste verheven en brachten dood en verderf over hunne vijanden. De verheffing van Mordechai, die steeds hooger in aanzien en macht toenam, was oorzaak dat men de Joden met achting, eerbied en ontzag bejegende en op 's konings bevel tot allerlei eereposten bevorderde. En toen den 13^{en} Adar aanlichtte, sloegen de Joden, na in voorafgaande bijeenkomsten besluiten daartoe genomen te hebben, op den burcht Susan vijfhonderd man, waaronder ook de tien zonen van Haman, en van die in de landschappen woonden vijftien duizend man; maar, hoewel tegen 's konings edict, sloegen zij hunne handen niet aan den roof, zoodat zij zich zeer belangeloos en edelmoedig betoonden. Of zij aanvallend, dan wel verdedigend zijn opgetreden is niet zeker te bepalen; waarschijnlijk zijn zij slechts tegen degenen opgetreden, die uit haat en verachting jegens hen, hen hebben aangevallen. Het ligt in de reden, dat velen, met een ingekankerden haat tegen Gods volk bezielde, welke nog versterkt werd door den val van Haman, de verheffing van Mordechai en de daaruit voortvloeiende begunstiging der Joden, nu van deze gelegenheid gaarne gebruik gemaakt zouden hebben, aan hun wraaklust bot te vieren. Toen de koning van de verrassende overwinning der Joden te Susan kennis kreeg, zeide hij tot Esther: „Wat hebben zij al in de andere landschappen des konings gedaan?” wat kan worden opgevat als een belangstellende vraag, of ook wel als een geruststellende verklaring voor Esther, dat zij nu niet meer behoefde te vreezen, daar zeker in de andere landschappen de nederlaag der vijanden niet geringer zou zijn. In ieder geval toonde de koning zijn blijdschap en goedkeuring, waarvan hij nog bewijs gaf, door de koningin ook nu nog, nadat zij haar wensch zoo verrassend zag bevredigd, toe te staan alles van hem te begeeren, wat zij wenschte. Haar begeerte was om den volgenden dag nogmaals haar volk toe te staan, de vijanden, die mochten overgebleven zijn, te doodden, en om de gedachtenis aan Haman volkomen te vernietigen en zijn geslacht voor immer te schande te stellen, zijn tien zonen aan den galg te hangen. Beide verzoeken strekten tot veiligheidsmaatregelen, het eerste, opdat de overgeblevenen niet nog uit wraak de Joden zouden kunnen aanvallen, daar die zich niet dan op 's konings uitdrukkelijk bevel, mochten verdedigen; het andere, opdat zou blijken, dat de gedoodde zonen van Haman, niet maar aan de wraaklust der Joden waren opgeofferd,

maar uitdrukkelijk op 's konings bevel, indien zij nog leefden, zouden gedood zijn. Daardoor voorkwam zij, dat sommige verborgen aanhangers en vrienden van Haman zich later wreken zouden. De koning stond dit tweeledig verzoek toe, tengevolge waarvan de Joden den volgenden dag te Susan nog driehonderd vijanden doodden, zonder echter iets van hen te rooven. Op den 15^{en} Adar hielden zij een rust- en vreugdedag, gelijk de Joden in de landschappen reeds den 14^{en} daartoe besteedden. Deze beide dagen werden door Mordechai als jaarlijks terugkeerende feestdagen ingesteld, op welke feestmaaltijden gehouden, geschenken aan elkander gegeven en den armen aalmoezen geschonken werden. Dit bevelschrift, aan alle de Joden gezonden, werd daarna door Esther bekrachtigd, zoodat het bindende kracht verkreeg en tot hertoe heeft behouden. Nog wordt het Purimfeest (zoo genaamd naar het Pur, het lot, door Haman geworpen) door de Joden gehouden, maar geheel verbasterd en in allerlei dwaze ijdelheden en zondige gemakkelikheden. Op dit feest mogen ook vrouwen en kinderen in de synagoge verschijnen, om naar het voorlezen van de op perkament geschreven geschiedenis te luisteren. Zoo dikwijls de naam van Haman wordt uitgesproken, uit men de vreeselijkste verwenschingen, terwijl de kinderen onder oorverdoovend geraas met hamers op de banken kloppen, als wilden zij Haman doodslaan. Ook wordt dat gedeelte van Exodus gelezen, waarin de Heere Amalek verslaat en vervloekt. De dagen worden in volkomen rust van allen arbeid, maar daarentegen met drinken, dansen en spelen doorgebracht. Dit feest wordt door de Joden zoo heilig gehouden, dat men beweert, dat het nog bestaan zal, als alle andere feestdagen zullen afgeschaffd zijn. Het is goed, dat men 's Heeren daden gedenkt (vgl. Ex. 12:26, 27; Ps. 77:12, 13; 78:4), maar dan moet dit op een Gode welbehagelijke en verheerlijkende wijze geschieden. Ook moet een feest door God zelf ter gedachtenis ingesteld zijn, wat noch met het Purimfeest, noch met het feest van de vernieuwing des tempels, het geval is.

Grooten zegen ondervond koning Ahasvéros door het opperbestuur van Mordechai. Hij vermeerderde zijn inkomsten door schattingen te leggen op al de hem onderhoorige rijken, ten einde zijn enorme uitgaven te bestrijden. Daar wij te weinig hiervan weten, is het moeilijk, om het al of niet betamelijke dier schattingen te beoordeelen. Niet slechts voor het welzijn van het Perzische rijk, maar ook in het bijzonder voor dat zijns volks, zorgde Mordechai op uitnemende wijze, zoodat de Joden alom welvaart en eere genoten, wat ook uit de boeken van Ezra en Nehemia blijkt. Volgens de ongewijde geschiedenis is Ahasvéros (Xerxes) twee jaren hierna vermoord en door Arthaxerxes (Arthasatha) opgevolgd, die den Joden niet minder genegen was en zeker Mordechai in zijn hooge betrekking heeft doen blijven. Wij

weten verder niets zekers omtrent de geschiedenis der Joden; daar al wat verder uit het aanhangsel van het boek Esther bekend is, niet als van Goddelijken oorsprong en gezag erkend is.

20 December. *De geschiedenis van Job.*

Job 1, 2 en 42.

Te leeren: Job 1 : 21; Ps. 37 : 19 of 18 : 8.

Het boek Job bevat maar niet een dichterlijke voorstelling, maar een ware geschiedenis van een man, *Job* of *Hiob* geheeten, die werkelijk doorleefd en ondervonden heeft, wat van hem vermeld wordt. Dit blijkt o. a. hieruit, dat hij met de godsmannen, die werkelijk geleefd hebben, op een lijn gesteld wordt (vgl. Ezech. 14 : 14; Jak. 5 : 11). Omtrent Jobs leeftijd, afkomst en woonplaats is niets zeker te bepalen. Naar alle waarschijnlijkheid leefde hij in Abrahams tijd. Bewijzen hiervoor vinden wij in zijn hoogen leeftijd (vgl. Job 42 : 16 met Ps. 90 : 10), zijn aartsvaderlijke leefwijze en godsdienst, de wijze van Gods openbaring en zijn zwijgen over Israel als volk Gods en over des Heeren daden aan zijn volk bewezen. Wat zijn *afkomst* betreft: sommigen meenen, dat hij dezelfde is geweest als Jobab, een afstammeling van Ezau en koning in Edoms geslacht (vgl. Gen. 36 : 33); anderen denken met meer waarschijnlijkheid, dat hij een nakomeling was van Nahor, onder wiens zonen genoemd worden: Uz, Buz en Chesed (vgl. Gen. 22 : 21, 22), daar Job woonde in het land Uz en Elihu in het land Buz, terwijl de nakomelingen van Chesed, de Chaldeeën, zijne naburen waren. Dan zijn er nog, die hem als tijdgenoot van Noach, vóór den zondvloed, hebben voorgesteld, terwijl weer anderen hem een nakomeling van Issaschar hebben genoemd (vgl. Gen. 46 : 13). — Job woonde dus in het land *Uz*, denklijk in steenachtig Arabië gelegen, ook *Ausitis* geheeten (vgl. Jer. 25 : 20; Klaagl. 4 : 21), met de Sabeërs en Chaldeeën tot naburen (vgl. Job 1 : 15, 17) terwijl de andere in het boek Job genoemde volksstammen zijne landgenooten waren. Hij blijkt een aanzienlijk, eerwaardig man geweest te zijn, die niet alleen wegens zijn hoogen stand, maar ook door zijn zeldzame godsvrucht de hoogste achting genoot (vgl. Job 29). Hij wordt genoemd „oprecht, vroom, godvreezende, afwijkende van het kwaad”; ja, de Heere, die de harten kent en de nieren proeft, stelde hem boven alle menschen op aarde (vgl. Job 1 : 1; 2 : 3). Hoewel geen Israeliet van geboorte, was zijn wandel die eens waren Israeliets (vgl. Joh. 1 : 48). Uit zijn vroomheid en godsvrucht blijkt, dat de kennis en de dienst van den waren God in Abrahams tijd niet geheel verloren was. Denk vooral ook aan Melchizedek (vgl. Gen. 14 : 18).

Het oogmerk met het schrijven van dit boek (dat volgens de meeste schriftverklaarders aan

Mozes moet toegeschreven worden) is, om aan te toonen, dat niet in God, maar in den satan de oorzaak zoowel van het zedelijk als het natuurlijk kwaad moet gezocht (vgl. Job 34 : 10; Luk. 13 : 16), en dat het kwaad geen bewijs is van en straf is voor de goddeloosheid en de onoprechtheid der lijders, zooals de natuurlijke menschen en ook de vrienden van Job meenden, maar een blijk van Gods ondoorgrondelijke liefde, die zijne kinderen hier op aarde kastijdt, om ze te beproeven in hun geloof, dat daardoor te krachtiger bevestigd wordt (vgl. Hebr. 12 : 5; Jak. 5 : 11). Geeft de Heere zijn volk voor een tijd aan den satan ter verzoeking over, deze kan niet verder gaan, dan de Heere toelaat, die al de zijnen bevaart en langs dien weg van lijden en beproeving naar eeuwige heerlijkheid voert (vgl. Ps. 34 : 20; 1 Cor. 10 : 13; Jak. 1 : 12). Voor een oogenblik dreigde Job in den beginne onder den last zijns lijdens te bezwijken (vgl. H. 3 : 1 v.v.), maar God heeft hem staande gehouden in de verzoeking en zijn geloof met de heerlijkste uitkomst bekroond.

Job was rijk in kinderen, in vee en in have, zoodat hij rijker en aanzienlijker was dan alle herdersvorsten in het Oosten, hoewel hij geen koning of overste schijnt geweest te zijn (vgl. H. 29 : 25). In zijn huis was hij een vaderlijk priester, die ten voorbeeld van alle ouders, zijn kinderen (tien in getal: zeven zonen en drie dochters) godvruchtig opvoedde en voor hunne mogelijke misslagen Gode offeranden ter verzoening bracht [zie H. 1 : 4, 5 (God *zegenen* beteekent hier of God *vaarwel zegenen* = *vergeten*; of, bij wijze van tegenstelling uitgedrukt: *vloeken*; vgl. H. 2 : 9).

Zoo leefde Job als in een paradijs op aarde. Maar niet lang meer zou deze gezegende toestand duren. Het paradijs werd voor hem een hel, zijn geluk verkeerde in de diepste ellende. Om de oorzaak en het oogmerk van die treurige verandering te verklaren, doet de heilige schrijver, door den Heiligen Geest geleid, ons een blik in den hemel slaan en in den verborgen raad Gods lezen. Er wordt als 't ware een gerichtsdag in den hemel beschreven, waarop de kinderen Gods (d. z. de goede engelen) met Satan, het hoofd der gevallen engelen, zich om Gods troon scharen. Satan, wiens naam tegenstander beteekent (vgl. Ps. 109 : 6), stelt zich als aanklager en verderver voor God in den hemel, waaruit hij door Christus voor eeuwig gebannen is (vgl. Luk. 10 : 18; Openb. 12 : 9). Op de vraag des Heeren, vanwaar hij komt, antwoordt hij, dat hij van de aarde komt, om die (verleidend en verdervend) te doorwandelen (vgl. 1 Petr. 5 : 8; Luk. 22 : 31). Daarop vraagt de Heere hem, of hij op zijn boven alle menschen uitmuntenden knecht Job heeft achtgeslagen? Satan verklaart Jobs zeldzame godsvrucht uit den voorspoed, dien God hem geeft; bij verlies daarvan zou ook hij zeker God zegenen (verlaten of vervloeken). Zoo tracht hij

Jobs oprechte vroomheid in verdenking te brengen, als ware zij eigenwillige, zelfzuchtige vroomheid, die slechts belooning zocht (vgl. Mal. 3 : 14). De ware vroomheid wordt door tegenspoed beproefd (vgl. 1 Cor. 3 : 13; 1 Petr. 1 : 6, 7; Jes. 48 : 10; 8 : 21). Tot die beproeving gaf de Heere Job den Satan over, die hem slechts zooveel kwaad mocht aandoen, als Hij toeliet, maar zijn persoon moest sparen. In Gods hand zijn Gods kinderen veilig tegen Satans geweldige, doch beperkte macht; hij kan onder Gods toelating hun alles ontnemen, buiten hun leven, dat in Gods hand besloten is (vgl. Joh. 10 : 28, 29). Met duivelsche vreugde volvoerde Satan zijn verkregen wensch. Eerst liet hij door de Sa-beërs de runderen en de ezelen wegvoeren; daarna door vuur uit den hemel de kudde verteeren en eindelijk door stormwind het huis instorten, waardoor Jobs kinderen, die daarin een vreugdevollen maaltijd hielden, allen gedood werden. (Satan blijkt dus onder Gods toelating de elementen des hemels in zijn macht te hebben, zoodat zij niet door God, maar door Satan ter verderving worden gebruikt). Zoo was de rijke vorst en de gelukkige vader plotseling tot volslagen armoede en de diepste ellende gebracht. Hoe nietig blijkt het aardse goed en geluk! (vgl. Ps. 49 : 17, 18; Pred. 1 : 2; daarom: Matth. 6 : 19, 20). Door deze ontzettende tijdingen werd Job met hevige smart vervuld en in bitteren rouw gedompeld, die hij uitdrukte door zijn mantel te scheuren, zich het hoofd te scheren en neder te liggen op de aarde (vgl. Gen. 37 : 29). Niet een wanhopige, maar een gelatene droefheid openbaarde hij (hij trok zijn haren niet uit, maar schoor ze bedaard af) en gaf een treffend blijk van stil en blijmoedig geloofsvertrouwen. Uit het merkwaardig getuigenis van Job vervat in H. 1 : 21, blijkt vooreerst hoe weinig hij aan zijn aardse goed gehecht was, dat hij als ijdel en verbeurd beschouwde (vgl. 1 Tim. 6 : 7); ten andere dat hij aan God alleen het recht toekende, om naar zijn wijsheid te geven of te ontnemen, wat Hem behaagt (vgl. 1 Sam. 2 : 7); ten derde, dat hij niet alleen berustte in het lot door God hem opgelegd (vgl. Lev. 10 : 3; 2 Sam. 15 : 26; Ps. 39 : 10; Rom. 12 : 12b); maar het zelfs dankbaar en blijmoedig uit Gods hand ontving.

Den Heere te loven voor de ontvangen zegeningen is den christen mogelijk, maar Hem te loven voor het verlies van alles is bovenmenselijk en alleen door buitengewone genade mogelijk. Al kon Job Gods bedoeling met dien diepen weg, waarin Hij hem zoo plotseling bracht, niet doorgronden, er kwam geen woord van gemor of twist van zijne lippen en hij schreef Gode niets ongerijmds toe. Treffend voorbeeld, zoo weinig nagevolgd — Satan bereikte zijn doel niet, doch hij liet niet af, maar stelde zich andermaal voor den Heere te midden van zijne hemelsche heirscharen, rondom den troon, om

Jobs algeheele verderving te beproeven. Verweet de Heere hem zijn boosaardige bedoeling en vruchteloze poging, met Job beproefd, onbeschaamd eischte hij, dat de Heere Job in zijn eigen persoon aan zou tasten, opdat dan blijken zou, dat zijn vroomheid slechts huichelarij was. De spreekwijze: „huid voor huid” enz., geeft te kennen, dat iemand liever het leven van een ander opoffert dan het zijne te verliezen. Job zou dus gaarne alles willen missen, meende Satan, zoo hij zijn leven en zijne gezondheid maar behield: indien hij nu zelf werd aangetast, zou hij niet langer in zijn godsvrucht volharden. Ook tot deze beproeving stond de Heere Job aan Satan af, op voorwaarde van zijn leven te sparen. Nu werd Job door Satan met booze, smartelijke, afzichtelijke en gevaarlijke zweren geslagen, die hem dag en nacht kwelden en hem zoo ellendig maakten, dat hij, als uit zijn huis verdreven, als blijk van rouw, in de asche, op een mesthoop ging zitten, met een potscherf zijn doorwond lichaam krabbende. De ziekte schijnt een zeer kwaadaardige soort van melaatschheid te zijn geweest (vgl. Deut. 28 : 27, 35). Verschrikkelijk was zijn lijden. De wormen kropen uit zijn afzichtelijke wonden (vgl. Job 7 : 5), zijn pijn was ondragelijk en verteerde zijn vleesch, zoodat hij nacht en dag geen rust had en den dood nabij was. Maar meer nog dan het lichaam, werd zijn ziel gekweld door bespottingen, versmadingen en verwijtingen, niet alleen door vreemden en kinderen (vgl. H. 30), maar ook door zijne vrienden, ja zelfs door zijne vrouw hem aangedaan. De laatste spoorde hem zelfs aan, om God te zegenen (te verloochenen of te vervloeken) die, ondanks zijn oprechte godsvrucht, hem zoo zwaar strafte en door zelfmoord een einde aan zijn lijden te maken. Treffend bestrafte Job haar en bleef hij het rechtvaardig, goed en wijs bestel Gods erkennen, uit wiens hand wij zoowel het kwade als het goede dankbaar ontvangen moeten. Welk een heerlijk blijk van tevredenheid in de beschikking der Goddelijke Voorzienigheid! (vgl. Phil. 4 : 11—13).

Daarna kwamen zijne drie vrienden Elifaz, de Themaniet, Bildad, de Suhiet, en Zofar, de Naämathiet, schijnbaar om hem te troosten, maar werkelijk om hem verwijtingen te doen, als zou God, die rechtvaardig is, hem om zijne onoprechtheid en geveinsdheid straffen. Van verre staande, werden zij door den aanblik van hun onkenbaar geworden vriend zoo verplet en met zulke smart vervuld, dat zij zeven dagen lang geen woord konden spreken, maar in stomme ontroering met hem nederzaten. Job was de eerste die sprak en zijn vol gemoed in bittere klachten ontlastte, die niet van gemor en opstand tegen den Heere zijn vrij te pleiten. Geen wonder, hij bleef een zwak mensch, die zijn zwaar lijden, zoowel in zijn ziel als in zijn lichaam geheel alleen dragen moest, zonder eenige woorden van vertroosting, integendeel grievende verwijtingen

van zijne vrienden te hooren. Alleen Elihu, de Buziet, zijn vierde vriend, die eerst de ouderen had laten uitspreken, sprak woorden van vertroosting, door, na eerst zijne vrienden bestraft te hebben, zoowel God in zijn rechtvaardig en wijs bestuur, als Job in zijn oprecht bestaan te rechtvaardigen.

Toen de menschen ophielden te spreken, sprak de Heer Job zelf toe in een onweder en bestrafte hem, dat hij, zulk een nietig wezen, tegen Hem, die zoo hoog verheven en zoo machtig, wijs en vrij in zijn daden is, had durven twisten. Dit bracht Job tot diepe verootmoediging en innig berouw; hij beleed den Heere zijne zonde en smeekte Hem om vergeving, zonder echter verlossing van zijn lijden te vragen. Toch schonk de Heere hem die en wel op zulk een verrassende wijze, dat hij niet alleen zijn gezondheid terugkreeg, maar ook in rijkdom, voorspoed, geluk en eere hersteld werd. Zelfs werden zijne bezittingen verdubbeld, (vgl. H. 1 : 3 met 42 : 12). Ook werden hem weder evenveel kinderen geboren (waarschijnlijk uit dezelfde vrouw, die wellicht van hare booze gesteldheid bekeerd is), van welke zijne drie dochteren als bovenmate schoon geroemd en als mede-erfgenamen met hare broederen (dit was tegen gewoonte) bij namen genoemd werden: *Jemina* beteekent *dag*, zoo genoemd òf om hare glansrijke schoonheid, òf om den voorspoed, thans na zooveel tegenspoed, genoten; *Kezia* beteekent *liefelijke specerij*, zoo geheeten òf om hare bevalligheid, òf om het liefelijke genot dat heden zijn deel was tegenover de schrikkelijke ellende van vroeger; de naam der derde *Keren-happûch* beteekent *hoorn*, zoo genoemd òf om hare natuurlijke bevalligheid, tegenover de kunstmatige, door de zalfolie uit den hoorn verkregen, òf om hare krachtige gestalte, òf om den overvloed en de heerlijkheid, waarin Job zich thans weer verlustigde. Met zijn rijkdom en welvaart kwam ook zijne vorige eere weder. De Heere stelde Job zijnen vrienden tot een priester, daar Hij ze beval, niet Job, maar door Job den Heere om vergeving te smeeken en door offeranden verzoening te doen, daar Job meer naar waarheid over Hem had gesproken, dan zij. Scheidde zijn armoede en ellende zelfs zijne bloedverwanten van hem, zijn tegenwoordige rijkdom bracht hen weder tot hem, om hem te beklagen en te vertroosten en met giften te overladen (vgl. Job 19 : 21; Spr. 14 : 20; 19 : 4, 7). In Jobs zegen wordt bevestigd 1 Sam. 2 : 7, 8. Nog 140 jaren mocht Job zich in dien gezegenden staat verheugen en zijne kinderen tot in vier geslachten zien, als blijk van Gods bijzonderen zegen (vgl. Ex. 20 : 12; Spr. 3 : 2; 10 : 27; 16 : 31). Uit zijn lang leven na zijne ziekte blijkt zijn aarts-vaderlijke leeftijd. De duur van zijn lijden is onbekend. Job is een voorbeeld van godsvrucht en lijdzaamheid voor ons (vgl. Jac. 5 : 11) en een type van den Heere Jezus Christus, die om onzentwille, vrijwillig veel zwaarder geleden heeft.

27 December. *Jezus' geboorte.*

Luk. 2; Matth. 2.

Te leeren: Num. 24 : 17; Lofz. van Zach. vs. 1;
of Lofz. van Simeon vs. 2.

In de volheid des tijds, d.i. aan het einde der tijden, door God bepaald, werd de Zoon van God, als het beloofde zaad, in het vleesch geboren (vgl. Gen. 3 : 15; Gal. 4 : 4; Joh. 1 : 14). Dit geschiedde onder de regeering van Octavianus Augustus (de verhevene), een Romeinsch keizer, die over bijna de geheele toen bekende wereld de heerschappij voerde. Ook de Israelieten waren aan Rome schatplichtig en onderdanig geworden, daar Judea tot een Romeinsch wingewest gemaakt was (67 v. Chr.).

Toen de Silo of Vrededorst verscheen, heerschte uiterlijk algemeene vrede; daarentegen in de harten ontevredenheid, onvoldaanheid op godsdienstig gebied, zoowel onder Israel als onder de heidenen. Men smachtte naar verlossing, toen de Verlosser kwam; men zuchtte in de duisternis, toen het Licht der wereld verscheen. De grenzen tusschen de verschillende volken waren uitgewischt en het verschil van taal was geen belemmering (de Grieksche taal werd alom gesproken), om het Evangelie alom te verbreiden. De scepter was van Juda geweken, toen de Silo kwam, (vgl. Gen. 49 : 10); de 62 jaarweken, door Daniël voorspeld (Dan. 9 : 24, 25) waren ten einde, toen de Messias verscheen; de profeten had opgehouden te profeteeren toen de Beloofde alle profetieën kwam vervullen; slechts waren de schaduwen nog als bloote vormen overgebleven, toen in Christus, de ware Hoogepriester en het ware Offerlam zich openbaarde. Uit alles blijkt, dat de tijd der voorbereiding ten einde en de tijd der vervulling aangebroken was.

Keizer Augustus gaf, om op ordelijke en doeltreffende wijze zijne opgelegde belastingen te kunnen innen, aan alle zijne stadhouders bevel, om de bewoners van zijne wingewesten op te schrijven, en wel naar geslacht en huisgezin, naar beroep en inkom. Hoewel deze belastingen ten tijde van Jezus' geboorte waren uitgeschreven, werden zij eerst geïnd onder Cyrenius of Quirinus (vgl. Luk. 2 : 2, welk vers een tusschenzin, ter verklaring, is), die als stadhouder 10 of 12 jaren later het bewind voerde. Door dit bevel volvoerde de heidensche, overmoedige keizer, geheel onwetend den raad Gods (vgl. Spr. 21 : 1), om als machtig monarch den Machtigste aller vorsten in de diepste ellende te doen geboren worden en de profetie te vervullen (vgl. Micha 5 : 1). Niet in Jeruzalem, ook Davids stad genoemd (vgl. 2 Sam. 5 : 7), maar in Bethlehem, de nederige vaderstad van David, werd de Zoon Gods in den staat der vernedering geboren. Bethlehem (broodhuis) was bestemd, om het Brood des levens te ontvangen.

Jozef, de timmerman uit Nazareth, die ondertrouwd was met Maria, de maagd, door God tot moeder van

den Messias bestemd (vgl. Jes. 7 : 14 ; Luk. 1 : 26—38), ging met haar, door Goddelijke bestiering, naar Bethlehem, omdat zij beiden tot Davids geslacht behoorden en dus daar in de registers moesten ingeschreven worden. In de stad van hun koninklijken voorvader vonden zij echter geen plaats in de herberg, daar zij te gering en te arm waren en zeker ook wegens de omstandigheid, waarin Maria zich bevond. In de stal, in een beestenkribbe, schonk Maria haren eerstgeboren zoon het leven. Wondervol bestel der Goddelijke Voorzienigheid, dat uitblinkt in den tijd, de plaats en de omstandigheid van de geboorte. Hoe blijkt hier Gods ondoorgrondelijke genade! Hij, die als God alom zich openbaart, vindt geen plaats op dit kleine plekje der wereld, waarover Hij als Koning heerscht; Hij, die in den schoot des Vaders eeuwige heerlijkheid geniet, Hij moet een beestenkrib tot zijn eerste verblijfplaats hier op aarde vinden en alzoo de diepste armoede, versmading en ontbering verdragen; Hij werd in doeken gewonden, Hij, die in vrijheid en heerlijkheid als Zoon Gods leeft, en Hij moest, hoewel volmaakt rein, met kleederen der schaamte bekleed worden (vgl. Gen. 2 : 25 ; 3 : 7). Maria baarde haren eerstgeboren zoon, die werkelijk de eerstgeborene onder de menschen is, wat het waarachtig en volmaakt menschzijn aangaat en in wiens geboorte de grond onzer wedergeboorte tot ware menschen, tot kinderen Gods, gelegen is (vgl. Hebr. 2 : 11).

De geboorte van den Heere Jezus is het eerst bekend gemaakt niet aan de grooten en wijzen der wereld, maar aan eenvoudige herders, en wel eerst door één engel (Gabriël?) en daarna door een ontelbare menigte van engelen, die eenparig God verheerlijkten. De eerste engel deed de blijde boodschap, het Evangelie der verlossing, hooren, dat reeds in belofte in het paradijs, doch nu als verwezenlijkt geopenbaard is. De schare van engelen geven eerst Gode de eer, vanwege zijn macht, genade, wijsheid en trouw, betoond in de wonderdadige vervulling zijner belofte, en spreken vervolgens de beteekenis der geboorte van het kindeken uit, dat Gods welbehagen in menschen openbaart, door het aanbrenge van de verzoening met God en den vrede, daaruit voortvloeiende. Hoewel de engel tot bewijs voor de waarheid zijns woords slechts wijzen kan op het kindeken, dat in de kribbe gelegen was, de herders, zich naar Bethlehem spoedende, geloofden, dat dit nietig kindeken de ware Messias was, wien zij als zoödanig alom verkondigden, Gode de eere gevende. Beschamend voorbeeld van kinderlijk geloof en moedig belijden. Het teeken, door hen aanschouwd was reeds door Jesaja aangegeven (vgl. Jes. 7 : 14), als het eenige teeken tot gelooven gesteld, waarboven wij niets begeeren mogen (vgl. Luk. 11 : 29, 30). Maria is ons ten voorbeeld van stille overdenking en hoopvol vertrouwen (vgl. Luk. 2 : 19).

Op den achtsten dag werd het kindeken besneden, om zich onder de wet te stellen, wier schuld be-

talen, wier straf Hij dragen moest, om het verbond der genade en der verzoening te bevestigen (vgl. Rom. 8 : 3 ; Gal. 3 : 13). Naar gewoonte, ontving Hij toen zijn naam: Jezus (Verlosser, Zaligmaker) die Hem reeds voor zijne ontvangenis toegekend was en geheel de beteekenis van zijne vleeschwording uitdrukte. Met dien naam werd Hij in het verbond, als onzer een, opgenomen, opdat Hij voor menschen, als bondelingen en kinderen Gods uitverkoren en naar zijnen Naam genoemd, de weldaden van het eeuwig verbond der genade verwerven zou (vgl. Hebr. 2 : 10, 11, 14—18).

Op den veertigsten dag werd hij als eerstgeborene, die Gode toekwam, in den tempel den Heere opgedragen (vgl. Ex. 13 : 2 ; Num. 3 : 13) en door zijne moeder gelost door het geringste offer, dat was voorgeschreven, n. l. een paar tortel- of twee jonge duiven (vgl. Lev. 12). Zoo werd Hij, Gods eengeboren Zoon, voor het geringste gelost, terwijl Hij voor den duursten prijs, zijn eigen bloed, zijn volk voor eeuwig lossen en Gode heiligen zou (vgl. 1 Petr. 1 : 18, 19). Bij gelegenheid van deze plechtigheid werd Simeon, een oud man, die als rechtvaardig en godvreezende beschreven wordt, door den Geest Gods, die hem had verzekerd, dat hij niet zou sterven, voor hij den Christus des Heeren, dien hij als de vertroosting Israels, d. i. de bron en oorzaak van den eenigen waren troost, verwachtte, zien zou, onweersstaanbaar naar den tempel gedreven. Daar de Geest hem dit kindeken als den beloofden Messias aanwees, nam hij het in zijne armen, als den dierbaarsten schat, die ook hem toebehoorde, lovende God en vragende, dat Hij nu zijn dienstknecht in vrede (zoo lang gezocht, maar nu door dit kindeken gevonden) liet heengaan, omdat hij nu met eigen (door den Geest ontsloten) oogen de zaligheid (d. i. de bewerker der zaligheid) mocht zien, welke Hij niet alleen voor Israel, maar ook voor al de volken (de uitverkorenen uit alle volken, zonder onderscheid) bereid had, voor wien dit kind (als de Zon der gerechtigheid) tot verlichting (door de in Hem geopenbaarde waarheid) zou strekken, gelijk voor Israel tot heerlijkheid (omdat nu eerst de beteekenis van dit kleine, verachte volk, aan de wereld blijken zou, nu de Messias, uit hen voortgekomen als de Verlosser en de Koning der wereld openbaar werd). Verwonderden Jozef en Maria zich over deze heerlijke verklaring zij moesten ook de smartvolle voorzegging vernemen, dat het kindeken zoo wel tot een steen des aanstoots, ten val voor velen, als tot een rots der behoudenis voor anderen strekken zou, en tot een teeken dat wedersproken zou worden, zoodat sommigen Hem vervloeken, anderen Hem als hun eenigen Zaligmaker erkennen, gelooven en belijden zouden (vgl. Jes. 8 : 14, 15 ; Rom. 9 : 32, 33). Ook zou (door de verwerping, het lijden en den dood, Hem door zijn eigen volk aangedaan) een zwaard door Maria's (liefhebbende)

ziele gaan (haar moederhart doorwonden), waardoor de gedachten uit veler harten openbaar zouden worden (die zich nu als godsdienstig voordeden, maar zich daardoor in hunne booze, vijandige gezindheid zouden toonen).

Tegelijk met Simeon was de oude profetes Anna, een 84-jarige weduwe en dochter van Phanuël, in den tempel, waar zij vastende en biddende hare laatste dagen doorbracht, smeevende, om de spoedige vervulling van Gods beloften door de komst van den Messias. Ook deze erkende in dit kindeken den beloofden Zaligmaker, wien zij beleed voor allen, die Hem mede verwachtten.

Ook kwamen er (wanneer is moeilijk te bepalen) wijze mannen (Magiërs) uit het Oosten (Perzië), die, als sterrekundigen, een bijzondere ster hadden aanschouwd, welke door verborgen Goddelijke openbaring als het teeken van den geboren Koning der Joden werd aangeduid (vgl. Num. 24 : 17). Steeds door die ster voorgelicht, reisden zij eerst naar Jeruzalem, om daar in het koninklijk paleis van Herodes dien pasgeboren Koning te vinden. Maar hoe bedrogen zij zich waar zij met hun natuurlijk verstand raadpleegden! Herodes werd ontroerd op dit bericht, vreezende dat deze wettige Koning Israëls zijn onwettige heerschappij zou omverwerpen, en liet dus om in zijn angst zekere geruststelling te verkrijgen, door de schriftgeleerden naar den tijd en de plaats van de geboorte des waren Konings, die in de Schriften beloofd was, onderzoek doen. Deze vonden de bekende plaats in Micha 5 : 1, die zij op den Christus toepasten, zonder eenig geloof daaraan te slaan of zich om hare vervulling te bekommeren. De koning bevreemd zijnde, liet de wijzen vertrekken, hen verzoekende, hem op den terugreis nader bericht omtrent het kind te brengen, opdat ook hij, volgens zijn huichelachtig beweren, dit kind als Koning aanbidden mocht. Nauwelijks hadden zij Jeruzalem, geheel teleurgesteld, verlaten, of zij ontdekten weer de ster, die hen vooring, totdat zij te Bethlehem kwamen, waar zij boven den stal stilstond. Blijmoedig traden zij dien nederigen stal binnen, waarbuiten geen ongeloof en trotsheid hen sluiten kon, en daar die arme moeder met dat hulpeloos wichtje in de kribbe aanschouwende, vielen zij in kinderlijk geloof, vol eerbied voor die krib ter neder, het kindeken als hun Zaligmaker en Koning aanbeddende en met zulke geschenken (goud, wierook en mirre) vereerende, als met zijne koninklijke waardigheid overeenstemde (vgl. Ps. 72 : 10). Voor zij vertrokken, vermaande de Heere hen in een droom, niet over Jeruzalem, maar langs een anderen weg naar hun land terug te keeren, waaraan zij gevolg gaven. Ook aan Jozef verscheen de Engel des Heeren in een droom, hem aanmanende naar Egypte te vluchten (waartoe de Heere hun het benodigde door de Oostersche wijzen geschonken had) om de wraak van Herodes te ontvlieden, die het kindeken, in plaats van het te aanbidden, wilde

dooden. Zij bleven daar tot op den dood van Herodes, die hen door den Engel medegedeeld werd. Hierdoor werd de profetie vervuld in Hos. 11 : 1, die hoewel op Israel doelende, in Christus, als geboren uit Israel, werd bevestigd. Herodes, het „bedrog” der wijzen ontdekkende, was woedend en liet uit wraak en vooral om zijn prooi niet te missen, al de kinderen te Bethlehem, beneden de twee jaren, ombrengen. Schrikkelijke moord op die eerste kindermartelaren om Jezus' wil gepleegd, tot bevestiging der profetie in Jer. 31 : 15, waardoor de waarheid van Jezus' Messiasschap reeds nu werd bevestigd. De bloeddorstige tyran bereikte zijn doel niet (vgl. Ps. 2 : 1, 2, 6; Ps. 91 : 1, 7, 10, 11).

Gelijk de Zoon Gods in het vleesch gekomen is, zoo moet Hij ook in onze harten geboren worden (vgl. Joh. 1 : 13; Gal. 4 : 19). Zijn alle profetieën in Christus, met zijn komst in het vleesch vervuld, wij moeten op die profetieën letten, tot wij Christus er voor onszelf in vinden (vgl. 2 Petr. 1 : 19). Door de ster van Gods Woord moeten wij tot Christus geleid worden en met de herders en Oostersche wijzen in kinderlijk geloof voor die nederige kribbe buigen, waarin wij ook onzen Zaligmaker en Koning aanbidden. Het vinden van den Heere Jezus voor eigen hart is het eenig bewijs voor de waarheid van het Evangelie (vgl. Luk. 2 : 12, 16), die ook wij moeten verkondigen. Door Hem vinden wij niet den uitwendigen, maar den inwendigen vrede voor ons hart (vgl. Luk. 2 : 14; Ef. 2 : 14; Joh. 16 : 33; daarentegen Luk. 12 : 51). Als Simeon moeten wij niet rusten vóór wij den Heere Jezus ook in ons leven hebben gevonden en moeten wij Hem lief hebben als onzen eenigen, onmisbaren, dierbaren en algenoegzamen schat. Gelijk de Oostersche wijzen moeten wij alles voor den Heere Jezus offeren, als dankoffer voor het zoenoffer door Hem voor ons gebracht.

BOEKJES VOOR KINDEREN.

De tijd komt aan dat veler gedachten zich bezig houden met de vraag, welke boekjes of liederen op het aanstaande Kerstfeest zullen uitgereikt worden. Het is geen wonder dat reeds langen tijd vooraf daaraan wordt gedacht, en reeds vroeg wordt uitgezien wat er alzoo ter markt zal komen.

Wij kunnen met blijdschap berichten dat de Vereeniging „Capadose” alreeds met eene volledige uitgaaf gereed is. Gaarne zouden wij dat ook van andere uitgevers berichten, maar dat is ons voor heden niet mogelijk, daar nog niets nieuws is uitgekomen.

Alleen Capadose heeft voor dit jaar reeds **acht** nieuwe werkjes uitgegeven, welke op zeer bijzondere wijze aan de behoeften en begeerten zullen voldoen. Het is nog nooit gehoord dat voor 25 en 30 cent een boeiend en leerzaam verhaal met drie platen in kleur-druk wordt uitgegeven, met de conditie dat deze

prijzen nog tot de helft verlaagd worden, wanneer men voor *f* 5.— lid der Vereeniging wordt. Met deze bijdrage is de onderwijzer niet gebonden om van elk werkje een aangewezen getal te nemen, maar is geheel vrij om voor 10 gulden boekwerken uit de catalogus te verkiezen, naar zijne eigene verdeeling en naar de behoefte van zijne leerlingen.

Op een verzoek van het Bestuur van den Bond van Nederlandsche Gereformeerde Zondagsschoolonderwijzers, heeft de uitgever zorggedragen dat de catalogus zoo volledig mogelijk is.

De prijzen variëeren van 4 cent tot *f* 1.50 per stuk, zoodat voor de oudste en jongste der leerlingen voldoende voorhanden is. Men behoeft dus niet te zoeken, maar ziet even de catalogus van Capadose na, en hier is alles aanwezig wat men behoeft, en dat tegen eene prijs waartegen geen onderwijzer bezwaar kan hebben.

Bij den uitgever van de Vereeniging „Capadose” zag in 1891 het licht:

J. DE LIEFDE, In duizend gevaren, of: De redding van Bertrand de Moleville. Een tafereel uit de Fransche revolutie in 1789. Met 3 platen en omslag in kleurendruk. (56 blz.)

Een uitnemend verhaal, klaar en duidelijk aantoonende hoe God een volk bezoekt dat van Hem afwijkt en op zelfgekozen wegen wandelt, en daarentegen zijne gunstgenooten in den felsten tegenstand behoed en bewaard.

Zeer onderhoudend en aangenaam van toon.

J. DE LIEFDE, De levende afgod, of: De geschiedenis van een kankantrieboom. Een verhaal met 3 platen en omslag in kleurendruk. (56 blz.)

Dit zeer belangrijke boek kost evenals het voorgaande, slechts 30 cent en doet de ellende van de slavernij kennen, alsook de kracht des Heiligen Geestes, die door de prediking des Woords de harten veranderd, zoodat beelden-dienaars en aanbidders hunne afgoden omverhalen en vernielen.

Zeer aanbevelenswaardig.

A. J. HOOGENBIRK, Van nacht tot dageraad, of: Twee Kerstfeesten der vervolgden. Een verhaal met 2 platen en omslag in kleurendruk. (48 blz.)

Eene bladzijde uit de geschiedenis van de vervolgingen in Frankrijk, bijzonder aantoonende den geloofsmoed, welke zich bij de vrouwen openbaarde, die vervolgd en ter dood gebracht werden om de belijdenis van den Naam des Heeren. Dit boekje wordt nog in waarde verhoogd door de opmerkingen en lessen, die de heldere blik en de vaardige hand van den schrijver, daar met juistheid hebben ingevlochten.

Een uitnemend boek voor meisjes. — Prijs 25 cents.

E. GERDES, Een trouwe vriend van prins Willem van Oranje. Een verhaal met 2 platen en omslag in kleurendruk. (48 blz. — Prijs 25 cent.)

Een belangrijk werkje voor leerlingen van 12jarigen leeftijd. Het geeft de geschiedenis van

Jacob Simonszoon de Rijk, en is een welgeslaagde beschrijving van Neerlands vroegeren eerlijken handel, ware godsvrucht, liefde voor het vaderland, en trouwe vriendschap. Een echt vaderlandsch boek, dat waard is gelezen te worden.

A. VOLLMAR, Een vrengdeloos Kerstfeest en een vroolijk Nieuwjaar. Met 2 platen en omslag in kleurendruk. (36 blz. — Prijs 20 cent.)

Een scherp geteekend boekje, hetwelk te aanschouwen geeft, de wangunst en hare gevolgen, leidende tot vijandschap en verstoring van levensgeluk, en daartegenover de almachtige kracht des Heiligen Geestes in het veranderen van de harten der menschen, tot liefdebetooning, zelfverloochening en zelfopoffering.

Zeer geschikt voor elke leeftijd.

E. GERDES, Onverwachte Kerstzegen. Met 2 platen en omslag in kleurendruk. (28 blz. — Prijs 20 cent.)

Dit allerliefste boekje is waard, algemeen verspreid te worden. Het boeit alle lezers, oud en jong en is zeer leerzaam.

P. J. KLOPPERS, De eerste bloedgetuigen in Nederland. Met 1 plaat en omslag in kleurendruk. (24 blz. — Prijs 15 cent.)

Een goed boekje, zijnde eene bijdrage uit de geschiedenis van ons vaderland. Uitnemend geschikt voor grootere leerlingen, want de stijl is voor de kleinere leerlingen te hoog. Uitdrukkingen als: „centralisatie”, „despotisme”, en „de Hervorming voerde maatschappelijke losmaking in haar nasleep”, zijn voor kleinere leerlingen onverstaaenbaar. Overigens is de moraal zeer belangrijk.

J. DE LIEFDE, Dertig jaar later. Een Kerstverhaal. Met 1 plaat en omslag in kleurendruk. (24 blz. — Prijs 15 cent.)

Dit boekje veroudert nooit, het is altijd weer even nieuw en frisch, en zeer geschikt voor kinderen beneden 12 jaar. De lezer is hier getuige van de blijdschap van een jongen voor wien blijdschap eene ongekende zaak is. Men leeft er in mede en geniet.

De uitvoering van deze boekjes is rijk voor den prijs, die zij kosten. Er is niets gespaard om zooveel mogelijk aan de veeltijds schrale kas der Zondagscholen tegemoet te komen. Met veel genoegen hebben wij van deze uitgave kennisgenomen, alsmede ook van den rijken voorraad welke „Capadose” dit jaar aanbiedt.

JAARVERGADERING.

Zoo de Heere wil, hopen wij de Huishoudelijke Jaarvergadering te houden, op Maandag 2 November, des avonds ten 7 ure in het gebouw van de Jongelingsvereniging onder den Handwerkstand, Achterburgwal hoek Monnikenstraat N°. 59.

De Kalender voor 1892 zal in tweeërlei vorm verschijnen, n.l. in geperforeerde roosters, zooals het vorige jaar, en in boekjes. Men gelieve dus bij bestelling op te geven, of men boekjes of roosters verlangt.